Džennetski vrtovi

Ibn Kajjim el-Dževzijja

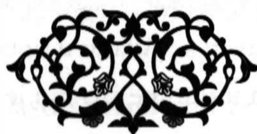
Ibn Kajjim el-Dževzijja

DŽENNETSKI VRTOVI

(Knjiga o vrijednostima zikra)

SARAJEVO, 2008.

UVOD

Snaga i moć su samo s Allahom, Uzvišenim i Veličanstvenim. Molim Allaha, a samo se On moli i samo On molbe uslišava, da vas štiti na ovom i na onom svijetu i obaspe vas Svojim, znanim i neznanim, blagodatima i učini vas od onih koji na blagodatima zahvaljuju, na kušnjama saburaju i za grijehe oprost mole jer su upravo ove tri osobine ključ vjernikove sreće i znak uspjeha na oba svijeta. Vjernik se uvijek nalazi u jednom od ova dva stanja:

1. zahvalan je za sve Allahove blagodati, koje mu odasvud pristižu. A zahvaljivanje (*šukr*) temelji se na tri stvari: priznati blagodati srcem, spominjati ih jezikom i usmjeriti ih u ono s čime je zadovoljan njihov Gospodar i Davalac. Na ovakav način vjernik se može zahvaliti Allahu, ali ipak nedovoljno;

2. kada se vjernik nađe u vrtlogu iskušenja na koja ga Allah stavlja, njegova je dužnost strpiti se i tješiti. A sabur znači ne srditi se na predodređeno (*kader*), ne jadikovati i ne počiniti bilo kakav grijeh, poput šamaranja, cijepanja odjeće, čupanja kose i sl.

Sabur se, dakle, temelji na ove tri stvari i ako se vjernik bude po njima vladao, svaka će se kušnja preinačiti u blagodat, svaki belaj u mi-

lodar i sve mrsko postat će drago. Uzvišeni Allah ne iskušava vjernika da bi ga uništio, već da bi iskušao njegovo strpljenje i pokornost, jer kako god je dužan pokoravati se Allahu u onome što mu je drago, tako je isto dužan biti pokoran u onome što mu je mrsko. Većina ljudi, međutim, iskazuje pokornost samo u onome što voli, ali prema iskazanoj pokornosti u mrskim stvarima, čovjek će imati položaj kod Allaha.

Uzimanje abdesta hladnom vodom na velikoj vrućini je, nedvojbeno, jedan oblik pokornosti, kao i lijepo ophođenje prema ljudima, izdržavanje drage i lijepe žene, izdržavanje porodice i samog sebe, baš kao što je pokornost uzeti abdest hladnom vodom po hladnom vremenu, ne učiniti grijeh za kojim duša žudi bez bojazni da će biti viđen od ljudi i izdržavanje u oskudnim vremenima, ali velika je razlika između ove dvije vrste pokornosti. Samo onaj ko bude pokoran Allahu u oba slučaja i ko bude izvršavao svoje dužnosti u onome što mrzi i što voli, samo na takvog se odnose Allahove riječi: **"Zar Allah nije dovoljan robu Svom..."** [1], a po drugom kiraetu: **"robovima Svojim"**.

Allah će biti potpuno dovoljan vjerniku ako Mu se on u potpunosti preda, a ako ne, onda onoliko koliko Mu se predao. Pa koga zadesi kakvo dobro neka se zahvali Allahu, a koga zadesi nešto mimo toga neka krivi samo sebe.

To su oni Njegovi istinski vjernici nad kojima šejtan nema nikakve vlasti. Kaže Uzvišeni: **"Nad Mojim robovima ti nećeš imati nikakve vlasti."**[2] Kad je Allahov neprijatelj Iblis shvatio da mu Allah neće predati Svoje robove i da mu nad njima neće dati nikakve vlasti, reče: **"Tako mi Tvoje gordosti, sve ću ih zavesti, osim onih Tvojih iskrenih robova."**[3] **"I obistinilo se Iblisovo mišljenje o njima, pa su se svi**

1 Ez-Zumer, 35. ajet. Svi prijevodi ajeta, uz neznatne izmjene, preuzeti su od rahm. Besima Korkuta.
2 El-Hidžr, 42. ajet.
3 Sad, 83. ajet.

za njim poveli, osim jedne grupe vjernika. On nad njima nije imao nikakve vlasti. A to je zbog toga da bi znali ko vjeruje u onaj svijet, a ko u njega sumnja."[4]

Nije dao nikakve vlasti šejtanu nad Svojim vjernim robovima i oni su pod Njegovom zaštitom, okriljem i pažnjom. Ali, ako se šejtan iznenada domogne nekog od njih, kao što lopov zaskoči nemarnog prolaznika, to je nešto što je sasvim uobičajeno, jer svaki čovjek iskušan je nemarnošću, požudom i srdžbom, a šejtan prilazi upravo s tih strana. I kada bi se čovjek pokušao sačuvati, ne bi uspio, jer je neminovno da nekada bude nepažljiv, nekada podlegne strastima, a nekada biva i ljut.

Adem, otac čitavog čovječanstva, bio je najobazriviji, najrazboritiji i najstabilniji, ali i pored toga Allahov neprijatelj nije se prestao vrzmati oko njega sve dok ga nije naveo da počini svima poznati grijeh. Šta se onda može očekivati od nekog ko nije ni približno obazriv kao što je bio Adem i čiji je razum u poređenju s razumom njegovog oca poput čaše vode naspram mora?

Allahov neprijatelj napada vjernika iznenada, kada se ovaj najmanje nada i tako ga navodi na grijeh, misleći da ga je njime dotukao i dokrajčio, te da se poslije njega nikada više neće povratiti svome Gospodaru. Ali Allahova dobrota, milost i oprost veći su od svega toga.

Kad Allah želi vjerniku dobro, otvori mu vrata pokajanja, samoprijekora, poniznosti, ovisnosti o Njemu, traženja pomoći od Njega, iskrenog sklanjanja pod Njegovo okrilje, neprestanog umiljavanja, moljenja, dodvoravanja raznim dobrim djelima tako da tim grijehom, ustvari, zadobije Allahovu milost, a Allahov neprijatelj zakuka: *"Da sam ga, bogdo, ostavio i da ga nisam na grijeh navodio."*

4 Sebe', 20. i 21. ajet.

Upravo je ovo značenje riječi nekih učenjaka iz prvih generacija: čovjek učini grijeh zbog kojeg uđe u Džennet, a nekad učini dobro djelo zbog kojeg uđe u vatru. To je zbog toga što nakon grijeha uvijek živi u strahu i strepnji, plačući, koreći sebe, stideći se svoga Gospodara, stojeći pred Njim pognute glave i skrušena srca, tako da mu taj grijeh bude uzrok sreće i uspjeha i korisniji od mnogih dobrih djela, zbog svih stvari koje su iz njega proistekle, a na kraju i uzrok ulaska u Džennet.

S druge strane, čovjek učini dobro djelo koje uvijek spominje, njime se diči i oholi i sebi se divi govoreći: uradio sam to i to, nakon čega se kod njega javi umišljenost, oholost i hvalisavost, što bude uzrok njegovog stradanja. Pa ako Allah želi dobro ovom jadniku, iskuša ga nečim što će ga dotući i poniziti, čak i u vlastitim očima, a ako mu želi nešto mimo toga, prepusti ga njegovoj umišljenosti i oholosti, a to je poraz koji za sobom neminovno vuče propast.

Svi gnostici se slažu da je uspjeh da te Allah ne prepusti samom sebi, a poraz da te Allah prepusti samom sebi. Kome Allah želi dobro, otvori mu vrata poniznosti, skrušenosti, neprestanog pribjegavanja pod Njegovo okrilje, ovisnosti o Njemu, uočavanja vlastitih mahana, neznanja, nepravde, pogrešaka i uočavanja, s druge strane, Gospodarove dobrote, milosti, darežljivosti, dobročinstva, moći i zahvalnosti.

Pravi gnostik Allahu putuje na ova dva krila i ako izgubi jedno od njih, onda je poput ptice koja je izgubila jedno krilo. Šejhul-islam[5] kaže: *"Pravi gnostik (arif) Allahu putuje na krilima opažanja blagodati i uočavanja vlastitih mahana i grešaka."*

U ovom značenju su i Poslanikove, neka je mir i blagoslov na njega, riječi: *"Najbolji način traženja oprosta jeste da čovjek kaže: "O, Allahu, Ti si moj Gospodar i nema drugog boga osim Tebe. Ti si me stvorio i ja sam Tvoj*

[5] Abdullah ibn Ali ibn Džafer ibn Mensur el-Ensari el-Herevi.

rob. Pridržavam se Tebi datog zavjeta i obećanja koliko mogu i utječem Ti se od zla kojeg sam učinio. Priznajem Tvoju blagodat koju si mi dao i priznajem moj grijeh, pa mi oprosti, jer samo Ti grijehe praštaš." [6]

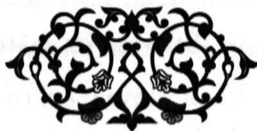
Tako je u riječima: *"...priznajem Tvoju blagodat koju si mi dao i priznajem moj grijeh..."* Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, spojio opažanje blagodati i uočavanje vlastitih mahana i grešaka.

Opažanje blagodati budi osjećaj ljubavi i zahvalnosti prema Davaocu blagodati i dobra, a uočavanje vlastitih mahana i grešaka potiče na poniznost, skrušenost, ovisnost, neprestano kajanje i viđenje sebe samo kao gubitnika, a upravo je to najbolji način da se čovjek *dodvori* Allahu: osjećaj da nema snage, mjesta, niti uzroka za koji bi se vezao, niti sredstva kojim bi Ga molio, već se Allahu obraća iz osjećaja potpune ovisnosti i čistog gubitka, poput onog čije su srce slomili bijeda i siromaštvo, dovodeći ga do očaja i koji je u takvom stanju spoznao koliko treba svoga Gospodara i koliko je o Njemu ovisan, da, naprosto, svaki atom njegovog tijela vapi za Njim i koji osjeća da bi, kada bi ga njegov Gospodar napustio koliko je jedan treptaj oka, propao. Najkraći put do Allaha jeste pokornost, a najdeblja pregrada jesu isprazne riječi.

Pokornost se temelji na dvije stvari: potpunoj ljubavi i potpunoj poniznosti. Ova dva načela proistječu iz dva prethodno spomenuta, a to su opažanje blagodati, što budi osjećaj ljubavi, i uočavanje vlastitih mahana i grešaka, što potiče na potpunu poniznost. Ako vjernik svoj odnos s Allahom bude izgradio na ova dva temelja, njegov neprijatelj mu neće moći nauditi, osim iznenada i neočekivano, ali još će mu brže Allah pomoći, "podići" ga i obasuti Svojom milošću.

---

[6] Hadis bilježe: El-Buhari, 11/83, Ahmed, 4/122, 125, Et-Tirmizi, 3390 i En-Nesai.

ISPRAVNOST SRCA

Ovo što smo naveli vjernik će postići samo s ispravnim srcem, a ispravnost srca postiže se pomoću dvoga:

1. da ljubav prema Allahu bude iznad svih drugih ljubavi, te da ona pretekne svaku drugu ljubav kada se s njom sučeli. Ovo je, međutim, lahko na jeziku, ali izuzetno teško na djelu. Čovjek često daje prednost nečemu što voli on, njegov nadređeni, šejh ili porodica, nad onim što voli Uzvišeni Allah, jer u njegovom srcu ljubav prema Allahu nije iznad drugih ljubavi, niti ona u njemu dominira, a Allahov je zakon, kada su posrijedi ovakvi ljudi, da im sve te ljubavi zagorča i pomuti i da im svaki plod koji uberu iz njih bude gorak poput pelina, zbog toga što su davali prednost svojim strastima i strastima onih koje cijene i vole nad ljubavi prema Allahu. Allah je već odredio, a Njegova odredba se ne može odagnati, da će onaj ko zavoli nekog drugog pored Njega neminovno zbog toga patiti, da će onog ko se bude bojao nekog drugog pored Njega tome i prepustiti, da će onome ko se posveti nekom drugom pored Njega to biti uzrok nesreće, da onome ko bude davao prednost drugome nad Njim u tome neće dati sreću, da će onom ko bude tražio nečije zadovoljstvo u Njegovoj srdžbi dati da se taj, sigurno, na njega rasrdi.

2. poštivanje naredbe i zabrane, što proistječe iz poštivanja samog Naredbodavca i Zabranitelja. Allah kori one koji ne poštuju Njega i Njegovu naredbu i zabranu: **"Šta vam je, zašto se Allahove sile ne bojite?"**[7]

Divne li su riječi Šejhul-islama o poštivanju naredbe i zabrane koje kažu *"da ih ne izvrgavaš bezobzirnoj nemarnosti, niti pretjeranoj usiljenosti, a ni da tražiš opravdanje da ih ne izvršavaš."*

Ove riječi znače da je prvi stepen poštivanja apsolutne Istine poštivanje Njegove naredbe i zabrane, jer vjernik spoznaje svoga Gospodara putem *objave,* s kojom je poslao Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, čitavom svijetu, a objava traži povinovanje Njegovoj naredbi i zabrani. To će se ostvariti isključivo s poštivanjem i slijeđenjem Allahove naredbe i poštivanjem i izbjegavanjem Allahove zabrane.

Vjernikovo poštivanje Allahove naredbe i zabrane kazuje o njegovom poštivanju samog Naredbodavca i Zabranitelja te će, shodno iskazanom poštovanju, biti od onih čestitih robova kojima su vjera, ispravnost uvjerenja i čistota od licemjerja (p)osvjedočene.

Čovjek nekad čini ono što mu je naređeno zbog ljudi, tj. zbog položaja i ugleda kod njih i kloni se zabranjenog iz bojazni da ne bi izgubio ugled kod svijeta ili iz bojazni od ovosvjetskih kazni, koje je Zakonodavac odredio za zabranjena djela. Ovo činjenje ili nečinjenje nisu ponikli iz poštivanja naredbe i zabrane, niti iz poštivanja samog Naredbodavca i Zabranitelja.

Znak poštivanja naredbi jeste da čovjek pazi na njihove propise, izučava njihove sastavne dijelove (*ruknove*), vadžibe i sunete, da ih obavlja na najljepši način i čim nastupi njihovo vrijeme, da tuguje i žali ako nešto od njih propusti, kao što je žal za propuštenim namazom u dže-

7 Nuh, 13. ajet.

ma'atu, jer zna da mu je, i kad bi mu namaz, koji je klanjao sâm, bio primljen, prošla dvadeset sedam puta veća nagrada. Kada bi čovjeku, koji se bavi trgovinom, promaklo dvadeset sedam dinara koje je mogao zaraditi u jednom poslu i to još u svom mjestu, bez putovanja i napora, izgrizao bi nokte od žalosti i tuge.

Mnogi učenjaci kažu da je namaz neispravan onom ko ga ne obavi u džematu, te da je njegovo srce hladno, jer u njemu ne postoji osjećaj poštivanja Allahove naredbe. Isto je i kada prođe ono prvo vrijeme u kojem je Allahovo zadovoljstvo, ili kad se ne stane u prvi saf koji Allah i meleki blagosilju (kada bi čovjek znao koja se vrijednost krije u prvom safu, bacao bi kocku za nj), ili ako ga maši veliki džemat (jer vrijednost namaza ovisi o veličini džemata: kad god džemat bude veći, Allahu bude draži i koliko god udaljenost od džamije bude veća, jednim korakom će se pobrisati grijeh, a drugim podići stepen), ili ne biti skrušen i pribran u namazu, što predstavlja sami duh i srž namaza. Namaz bez skrušenosti i pribranosti je poput tijela bez duše. Zar se čovjek ne bi stidio da nekome poput njega pokloni mrtvog roba ili robinju, a kamoli da takav poklon namijeni kakvom kralju ili vladaru? E tako je i namaz bez skrušenosti, pribranosti i usredotočenosti mislima na Allaha poput tog mrtvog roba ili robinje koga želi pokloniti nekom vladaru. Zato Allah neće primiti takav namaz, niti će za nj dati nagradu, iako je čovjek time skinuo dužnost sa sebe na ovom svijetu. Čovjek će biti nagrađen samo za onaj dio namaza u kojem je bio mislima prisutan, kako stoji u jednoj predaji koju bilježe Ebu-Davud, Ahmed i drugi, da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Od čovjekovog namaza nekad bude primljena samo polovina, ili trećina, ili četvrtina ili petina..."* sve dok nije došao do desetine.[8]

8 Hadis bilježe Ebu-Davud, 796, i Ahmed, 4/319, 321.

Treba primiti na znanje da se sva druga djela zasnivaju na ovom principu. Vrednovanje djela kod Allaha jeste prema postojanju vjere u srcima, iskrenosti, ljubavi i svega onog što ona za sobom povlači. Tek ovako potpuno djelo u potpunosti briše grijehe, a ono krnjavo ih briše srazmjerno svojoj krnjavosti. Tako se ovim dvama normama[9] rješavaju mnogi problemi, kao, npr., nesporazum, koji nameću oni koji nisu upućeni u ovu oblast, oko hadisa u kojem stoji: *"Post na dan Arefata briše grijehe za dvije godine, a post na dan Ašure briše grijehe za godinu dana."* [10]

Takvi kažu: ako je nečiji običaj da redovno posti na dan Arefata i na dan Ašure, kako je, onda, moguće da mu se svake godine brišu grijesi za tri godine?

Neki kažu da se onim što preostane od brisanja grijeha postižu više deredže. Čudna li čuda, Bože! Kada bi čovjek činio sva ona djela kojima se brišu grijesi, pitanje je da li bi se uspjeli svi pobrisati, s obzirom na njihovo neprestano gomilanje. Ali, naravno, brisanje grijeha ovim djelima uvjetovano je i zavisi od nepostojanja prepreka unutar i izvan samog djela.

Ako čovjek zna da je ispunio sve uvjete i da su sve prepreke nestale, tek tada će loša djela biti pobrisana. Međutim, djelo koje je obavljeno u nemaru ili njegov veći dio, djelo kojem nedostaje iskrenost, što je sami duh i srž svakog djela, i kojem nije dato njegovo pravo, koji će grijeh ono pobrisati?

Ako je čovjek siguran da je učinio djelo onako kako treba, te da mu se nije ispriječilo ništa što bi moglo onemogućiti brisanje grijeha ili nešto što bi moglo obezvrijediti samo djelo, poput umišljenosti, samodivljenja, isticanja, ili da traži od drugih da ga zbog njega poštuju, ili da

9 Tj. vrednovanjem djela prema imanu u srcu i brisanjem grijeha shodno potpunosti, odnosno nepotpunosti djela.

10 Hadis bilježe: Ahmed, 5/297, Muslim, 1162 i Ebu-Davud, 2425.

cijeni onog ko ga bude zbog njega poštovao, a mrzi onog ko ne bude, misleći da mu je time uskratio neko njegovo pravo i omalovažio ga, koji grijeh ovo djelo može poništiti?

Stvari koje nište i kvare djelo nebrojene su. Nije stvar samo u tome da se neko djelo učini, već da se i očuva od onog što ga može obezvrijediti i poništiti.

Dvoličnost, makar i neznatna, poništava djelo. Poništavanje je moguće i na brojne druge načine: neusklađenost djela sa sunnetom također poništava djelo, spočitavanje Allahu zbog učinjenog djela, kao i spočitavanje zbog udijeljene sadake, učinjenog dobra, održavanja rodbinskih veza, sve to obezvređuje i ništi djelo. Kaže Uzvišeni: **"O, vjernici, ne ništite svoja djela isticanjem i uznemiravanjem..."**[11] A većina ljudi ništa ne znaju o lošim djelima koja poništavaju dobra. Kaže Uzvišeni: **"O, vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primijetite."**[12] Uzvišeni upozorava vjernike da im djela ne budu poništena zbog glasnog razgovaranja s Poslanikom, neka je mir i blagoslov na njega, kao što jedni s drugima razgovaraju. Ovaj se čin, naravno, ne smatra otpadništvom od vjere, ali je, svakako, grijeh koji ništi djelo a da čovjek i ne osjeti. Ako je ovakva stvar u ovom slučaju, pa šta je sa djelom onog ko nad Poslanikovim putem daje prednost nečijem drugom putu i praksi? Zar mu se djela ne nište a da to on i ne osjeti?

U tom značenju su i Poslanikove riječi: *"Ko ostavi ikindiju-namaz propalo mu je djelo."*[13]

11 El-Bekara, 264. ajet.
12 El-Hudžurat, 2. ajet.
13 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/26, En-Nesai, 1/236 i Ahmed, 5/350, 357, 360, 361.

U ovom su značenju, također, i Aišine riječi upućene Zejdu ibn Erkamu kada je varao u trgovini: *"Ako se ne pokaje, poništio je svoj džihad s Allahovim Poslanikom, neka je mir i blagoslov na njega."* Način varanja u trgovini kojim se on poslužio može biti samo grijeh, a nikako otpadništvo od vjere.

Znati šta poništava djelo u momentu činjenja, a i poslije toga, jeste nešto najvažnije za čim svaki čovjek treba tragati.

U jednoj poznatoj predaji stoji: *"Čovjek učini neko djelo za koje zna samo Allah, ali o njemu počne pričati, pa se ono prebaci iz Knjige tajnih djela u Knjigu javnih djela i tu bude uvršteno, zavisno od toga kako o njemu priča. Ako o njemu priča da bi postigao ugled i položaj kod nekog drugog pored Allaha, uništi ga kao da ga je učinio zbog toga."*

Ako neko upita: "Ako se pokaje, da li će mu se povratiti nagrada za djelo?" odgovor je da ako ga je učinio zbog nekog drugog mimo Allaha, djelo ne postaje dobro s pokajanjem, ali dovoljno je što će mu to pokajanje poništiti kaznu za njega, tako da ne bude ni za njega, a ni protiv. Nagrada se, međutim, može povratiti za djelo koje je čovjek učinio iskreno radi Allaha, pa se poslije toga u njegovom srcu probudila umišljenost ili dvoličnost ili o njemu počne pričati, ako se zbog toga pokaje. Neki će kazati da se to neće desiti, već da djelo treba ponovo učiniti.

Čitavo pitanje se, međutim, temelji na tome da li otpadništvo samo po sebi poništava djelo ili samo smrt u otpadništvu? Evidentna su dva mišljenja islamskih učenjaka, koja su ujedno i dva mišljenja koja se prenose od imama Ahmeda.

Ako kažemo da poništava, onda znači da, kad god čovjek primi islam, počinje iz početka, a sve što je uradio prije toga biva ništavnim. Ako, pak, kažemo da otpadništvo poništava djela samo u slučaju da

čovjek umre u njemu, onda znači da se, kad god se čovjek vrati islamu, povrate i sevapi za učinjena djela.

Isto pitanje se postavlja u slučaju da čovjek nakon dobrog djela učini neko loše koje ga poništava; da li će mu se povratiti nagrada za dobro djelo, ako se pokaje za ono loše? Odgovor i na ovo pitanje u skladu je s navedenim pravilom.

Međutim, ja još uvjek razmišljam o ovom pitanju i nastojim doći do ispravnog rješenja, ali do sada još nisam naišao na adekvatan odgovor. Ono što se meni čini ispravnim, a Allah, opet, najbolje zna i od Njega se pomoć i snaga crpe, jeste da se dobra i loša djela međusobno potiskuju i sučeljavaju i prevlast pripadne onim djelima koja su mnogobrojnija, a onih drugih kao da i nema. Kada kod vjernika prevladaju dobra djela, ona jednostavno *pometu* ona loša i iz njegovog pokajanja za loše djelo mogu poniknuti tolika druga dobra djela, koja, naprosto, nadmaše ono dobro djelo koje je bilo poništeno lošim. Pokajanje koje je čvrsto, ispravno i iz dna srca jednostavno sažeže svako loše djelo pored kojeg prođe, kao da ga nije ni bilo, jer onaj ko se pokaje za grijeh jeste poput onog ko uopće grijeha nema.

Hakim ibn Hizam upitao je Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, o dobrim djelima koje je učinio kao mušrik, poput oslobađanja roba, održavanja rodbinskih veza i dobročinstva; da li će za njih biti nagrađen, pa mu Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, reče: *"Dobra djela koja si učinio ostala su i nakon tvog prelaska na islam."*[14]

Očito je da je islam reaktivirao nagradu za učinjena dobra djela u paganstvu, koja su tada bila ništavna. Tako isto i čovjekovo pokajanje sažeže sve prethodno počinjene grijehe i povrati nagradu za učinjena djela.

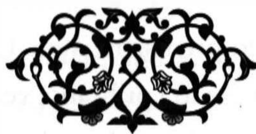
---

14 Hadis bilježe El-Buhari, 3/239 i Muslim, 123.

Ovo nam pojašnjava i činjenica da su grijesi bolesti srca, kao što je gripa bolest tijela. Nakon potpunog ozdravljenja čovjeku se povrati snaga, čak nekad bude i bolji nego prije. Ova snaga je poput dobrih djela, bolest je poput grijeha, a ozdravljenje je poput pokajanja. Ima bolesnika koji nikad u potpunosti ne ozdrave, ima ih koji nakon bolesti budu kao i prije, ali ima i onih koji nakon bolesti budu jači i vitalniji, jer su uzroci ozdravljenja bili jači i snažniji od uzroka bolesti. Možda je, čak, i ta bolest bila uzrok ozdravljenja. Kaže pjesnik:

Nadati se da ćeš dobro biti
Jer neki ozdrave zbog bolesti.

E, tako i vjernik nakon pokajanja bude u jednom od ova tri stanja. Allahovom voljom postiže se uspjeh, nema boga niti gospodara osim Njega.

ZNAKOVI POŠTIVANJA ZABRANA

Znakovi poštivanja zabrana jesu: izbjegavati mjesta odakle potječu, te sve ono što na njih potiče i navodi, izbjegavati svaku stvar koja njima vodi, kao što je izbjegavanje mjesta s grješnim slikama kako ne bi bio doveden u iskušenje, ostaviti ono što nije loše kako ne bi učinio ono što je loše, ostaviti, također, i neke dopuštene beskorisne stvari kako ne bi počinio nešto što je pokuđeno, potom izbjegavati svakog ko to javno čini, uljepšava, tome poziva i s time se poigrava, jer druženje s ovakvim ljudima izaziva Allahovu srdžbu i ljutnju, a s njima se može družiti samo onaj iz čijeg je srca iščezao osjećaj poštovanja Uzvišenog Allaha i Njegovih svetinja.

Znakovi poštivanja uzvišenog Allaha jesu da se radi Allaha srdi kad god se krše Njegove svetinje, da u srcu osjeća tugu i bol kad god se prema Allahu, na Njegovoj zemlji, čini neposluh i kada se ne sprovode Njegovi propisi i naredbe, a nije u stanju to promijeniti.

A znakovi poštivanja naredbe i zabrane jesu: ne pretjerati u olakšicama do granice bezobzirnosti, daleko od umjerenosti.

Primjer za to je odgađanje podne-namaza po velikoj vrućini, što je ustanovljeno sunnetom. Bilo bi bezobzirno da se podne odgodi do isteka njegovog vremena, ili do pred sami istek. Čovjek na velikoj vrućini ne može obaviti namaz skrušeno i pribrano, već ga obavlja uznemireno i preko volje. Zato je Zakonodavac dozvolio da se namaz odgodi sve dok vrućina ne jenja, kako bi vjernik bio u stanju obaviti namaz kako treba i tako postići svrhu namaza, a to je skrušenost i usredotočenost mislima na Uzvišenog Allaha.

Upravo zbog toga je Alejhisselam zabranio da se namaz obavlja kada se postavi sofra, ili kada čovjek trpi, bilo malu ili veliku potrebu, jer to odvlači čovjekove misli i sprečava ga da postigne svrhu namaza. Pametno je da prije namaza čovjek posvršava sve poslove kako bi se čistih misli mogao posvetiti Uzvišenom Allahu i upotpunosti Mu se predati. Tek ovakva dva rekata mogu pobrisati čovjekove grijehe.

Stvar je, dakle, u tome da se ne pretjera u olakšicama.

Olakšica za musafira jeste, ako za to ima opravdanje, spajanje namaza, kao što je neprekidno putovanje i nemogućnost ili tegoba u stajanju za svaki namaz. Ako, međutim, odsjedne dva-tri dana, ili samo jedan dan, onda nema potrebe za spajanjem namaza, jer može, bez ikakvog opterećenja, obaviti svaki namaz u svom vremenu. Spajanje namaza, bez obzira da li za to postojalo opravdanje ili ne, nije ustaljena Poslanikova praksa kako to misli većina putnika, kao što je skraćivanje namaza, već je to bila samo povremena olakšica. Sunnet je musafiru da krati četverorekatne namaze, svejedno da li za to postojalo opravdanje ili ne, dok je spajanje namaza samo olakšica i potreba.

Dopušteno je, također, zasititi se prilikom jela, ali čovjek ne treba ni u tome pretjerivati, pa da se prejeda, tako da mu jedina preokupacija, prije i poslije jela, bude samo stomak. Čovjek ponekad treba

gladovati, a ponekad se zasititi, a ponekad i ne jesti, iako osjeća glad. Mjera u svemu tome trebaju biti Poslanikove, neka je mir i blagoslov na njega, riječi: *"Trećina za hranu, trećina za piće i trećina za dah"*, [15] a ne da mu sve trećine budu za hranu.

Što se, pak, tiče pretjerane strogoće u shvaćanju naredbe i zabrane, za primjer se može uzeti osoba koja sumnja u valjanost svoga abdesta, pa ga ponavlja do te mjere da mu istekne namasko vrijeme, ili ponavlja početni tekbir toliko da mu prođe učenje Fatihe s imamom, ili mu skoro prođe rekat, ili koja pretjeruje u predostrožnosti do te mjere da preže od hrane većine muslimana, kako ne bi pojeo nešto što je sumnjivo. Ova pretjerana predostrožnost pojavila se kod nekih pobožnjaka-neznalica, pa su izbjegavali hranu koja dolazi iz muslimanskih zemalja, dok su, s druge strane, jeli ono što se donese iz kršćanskih zemalja; čak su namjenski poručivali njihovu hranu. Eto tako su ih njihovo veliko neznanje i višak strogoće doveli do lošeg mišljenja o muslimanima, a lijepog o kršćanima. Da nas Allah sačuva poniženja!

Suština poštivanja naredbe i zabrane jeste da se ne izvrgavaju pretjeranoj popustljivosti, niti pretjeranoj strogoći, već da se traži srednji put, koji vodi ka Allahu.

U svakoj Allahovoj naredbi šejtan pokušava navući čovjeka na jednu od dvije stvari: podbacivanje ili pretjerivanje i sasvim mu je svejedno šta će od ovog dvoga uspjeti.

Ako kod čovjeka naiđe na lijenost i sklonost uzimanju olakšica, onda ga napada s te strane: raspiruje njegovu lijenost i otvara mu vrata izgovora, nadanja i sl., tako da čovjek možda ostavi obavezu u potpunosti.

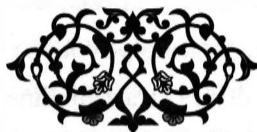
15 Hadis bilježe: Ahmed, 4/132, Et-Tirmizi, 2381, Ibn-Madža, 3349, Ibn-Hibban, 1348, 1349 i El-Hakim, 4/121, ocijenivši ga vjerodostojnim, a u tome se saglasio i Ez-Zehebi.

Ali, ako kod njega naiđe na ozbiljnost, opreznost, žestinu i polet i ako zna da ga ne može napasti s ove strane, onda ga potiče na prekomjeran trud, govoreći mu: ovo tebi nije dovoljno, možeš ti i više od toga, ti moraš raditi više od ostalih. Ako oni spavaju, ti nemoj, ako oni mrse, ti nemoj, ako se oni umore, ti nemoj, ako neko opere ruke i lice tri puta, ti ih operi sedam puta, ako se neko abdesti za namaz, ti se okupaj i sl. Tako ga šejtan potiče na pretjerivanje i prekoračivanje ispravnog puta, kao što prvog navodi na nemarnost, a cilj mu je da obojicu izvede s pravog puta, tj. da mu se jedan uopće ne približi, a drugi da ga pređe.

Ovim stvarima iskušana je većina ljudi. Od njih nas mogu spasiti samo čvrsto znanje, vjera i snaga da se odupremo šejtanu i pridržavamo se sredine, a Allah je jedini pomoćnik.

23

NAJSAVRŠENIJI STEPEN POKORNOSTI

Od znakova poštivanja naredbe i zabrane jeste ne tražiti izgovor za nepotčinjavanje i nepovinovanje Allahovoj naredbi. Čovjek se treba predati Allahovoj naredbi, bez obzira da li znao svrhu naredbe i zabrane ili ne. Ako, pak, bude znao svrhu naredbe i zabrane, to ga treba potaći na još veću predanost i poslušnost Allahovoj naredbi, a ne na izmigoljavanje i njeno ostavljanje, kao što je slučaj s mnogim jadnim otpadnicima i sufijama. Allah je propisao pet namaza kako bi se održavao spomen na Njega i kako bi se srcem, tijelom i jezikom iskazivala pokornost, zbog čega je čovjek i stvoren. Stoga je namaz najsavršeniji iskaz pokore.

Allah je stvorio čovjeka, odabrao ga nad ostalim stvorenjima i njegovo srce učinio haznom u kojoj se kriju blaga imana, tevhida, iskrenosti, ljubavi, stida, veličanja Allaha i samokontrole i pripremio mu najpotpuniju i najbolju nagradu kada Mu dođe, a to je gledanje u Njegovo lice, zadobijanje Njegovog zadovoljstva i boravak u Njegovoj blizini u Džennetu. Međutim, i pored toga iskušao ga je strašću, ljutnjom i ne-

marnošću, kao i Iblisom, koji ne odustaje od zavođenja i skretanja ljudi s pravoga puta. Iblis prilazi čovjeku preko njegove duše (*nefsa*) i prirode. Zbog toga se čovjekova duša lahko povodi za njim, jer joj prilazi s onim što ona voli. Tako se on, duša i strast ujedine protiv čovjeka, a organe koriste za ispunjavanje svojih poriva, a šta su drugo organi do puke poslušne marionete. Ali Allah ga je potpomogao drugom vojskom i drugom pomoći da se odupre ovoj sili koja ga želi uništiti. Poslao mu je Poslanika, objavio mu Knjigu i ojačao ga melekom, koji stoji nasuprot šejtana: kada ga šejtan pokuša navesti na zlo, melek mu kaže šta od njega traži Allah i koja propast se krije u pokornosti neprijatelju. Nekad ga pridobije melek, a nekad šejtan, ali pobjednik je onaj koga Allah potpomogne i spašen je samo onaj koga Allah zaštiti.

Pored duše koja navraća na zlo, Allah je dao čovjeku i smirenu dušu; kada ga zla duša navodi na zlo, ova smirena ga odvraća od njega, a kada ga zla duša odvraća od dobra, ova smirena ga na nj podstiče. Čovjek biva poslušan čas jednoj, čas drugoj, ali njime vlada ona koja je jača. Može se, međutim, desiti da jedna od njih u potpunosti nestane, pa da nad njim nema nikakvog utjecaja.

I pored strasti koja navodi na poslušnost šejtanu i zloj duši, Allah je čovjeku dao *svjetlo* i *razum*, koji ga sprečavaju da se povodi za strastima. Kad se god htjedne povesti za strašću, *razum* i *svjetlo* ga zovnu: *"Oprez, ispred tebe je ponor. Ako se povedeš za ovim vodičem, postat ćeš plijen drumskih razbojnika."* Čovjek nekad posluša savjet *razuma* i ispostavi se njegova iskrenost i dobronamjernost, ali nekada se povede za strašću, pa na putu bude presreten, orobljen i ogoljen, te mu *razum* kaže: *"Vidiš li gdje si doveden?"* Ali, čudno je to što on zna gdje je zaveden i gdje je presreten i orobljen, a uporno ide tim putem, jer su ga strasti nadjačale i njime ovladale. A da se pokušao oduprijeti strastima, ukoriti ih kad ga

pozovu, trgnuti se kad ga pokušaju zgrabiti, nad njim ne bi imale nikakve vlasti. Ali, on im je to omogućio i sam im se predao. To je čovjek koji se sam preda u neprijateljske ruke, pa onda vapi za pomoći, ali nje tada nigdje nema. Čovjek se sam stavlja u ropstvo šejtanu, strastima i zloj duši, pa onda traži spas, ali ga nigdje ne može naći.

S obzirom na iskušenja koja na njega vrebaju, vjerniku su na raspolaganje pruženi vojska, oprema i utvrde i rečeno mu je da od toga uzme šta god hoće i može i da bude oprezan, kao da iščekuje izaslanike nekog velikog vladara, koji će doći po njega da ga prebace u njegov dvor, gdje će se odmoriti od bitke i udaljiti od svog neprijatelja. I dok ugodno živi na dvoru i ima na dohvat ruke šta god poželi, vidi svog dušmanina okaharenog u najokrutnijem zatvoru, gdje je mislio njega smjestiti. Sav taj raskoš i rahatluk jesu nagrada za onaj kratki period sabura i opreznosti i u njemu čovjek osjeća kao da one tegobe uopće nije ni bilo.

Ako duša ne može osjetiti kratkoću i brzinu vremena, onda neka promisli o Allahovim riječima: **"A onoga dana kada dožive ono čime se prijeti, učinit će im se da su ostali samo jedan čas dana."**[16]

"A njima će se učiniti, onoga dana kada ga dožive, da su samo jedno veče ili jedno jutro njezino ostali."[17]

"A koliko ste godina na Zemlji proveli?" – upitat će On. "Proveli smo dan ili samo dio dana" – odgovorit će –, "pitaj one koji su brojali." "Pa da, kratko ste proveli" – reći će On – "da ste samo znali!"[18]

"...na Dan kada će se u rog puhnuti. Toga dana ćemo nevjernike modre sakupiti i jedan drugom će tiho govoriti: "Niste ostali više od deset dana." Mi dobro znamo o čemu će oni govoriti kad najrazboritiji između njih rekne: "Ostali ste samo dan jedan!"[19]

16 El-Ahkaf, 35. ajet.
17 En-Nazi'at, 46. ajet.
18 El-Mu'minun, 112-114. ajet.
19 Ta-Ha, 102-104. ajet.

Jednog dana se Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, obraćao ashabima. Kada je sunce bilo ponad brda, odnosno kada je zalazilo, reče: *"Od dunjaluka je, u odnosu na ono što je već prošlo, ostalo koliko od ovog dana u odnosu na ono što je već prošlo."*[20] Pa ko ima pameti i želi sebi dobro neka razmisli o ovom hadisu i neka uvidi šta mu je ostalo u ovom vremenu što je preostalo od dunjaluka i neka zna da živi u iluzijama i *zbrkanim snovima*, da je vječnu sreću i beskrajni užitak prodao za nešto sasvim bezvrijedno, a da je tražio Allahovo zadovoljstvo i onaj svijet, ugrabio bi i ovaj svijet, čak i više od toga. U jednoj predaji stoji: *"O, čovječe, prodaj dunjaluk za ahiret, zaradit ćeš oboje, ali ne prodaji ahiret za dunjaluk, jer ćeš oboje izgubiti."* [21]

Neki učenjaci kažu: *"O, čovječe, tebi treba dunjaluk, ali ahiret ti je još potrebniji. Ako se posvetiš samo dunjaluku, izgubit ćeš ahiret, a ako se posvetiš ahiretu, spasit ćeš dunjaluk i lijepo ćeš ga urediti."*

Omer ibn Abdulaziz je na hutbi govorio: *"O, ljudi, vi niste stvoreni bez svrhe i niste sami sebi prepušteni. Vi imate mjesto povratka, gdje će vas Allah okupiti da vam presudi. Propao je onaj kome Allah uskrati Svoju milost, koja sve obuhvata, i Džennet, čija su prostranstva poput nebesa i zemlje. Sutra će biti siguran samo onaj ko se bude bojao Allaha, koji bezvrijedno zamijeni vrijednim, prolazno vječnim, nesreću srećom. Zar ne vidite da živite na zemlji onih koji su pomrli prije vas i da će je naslijediti oni koji dolaze poslije vas? Zar ne vidite da svaki dan ispraćate nekog ko je svoj život okončao, čija se nada prekinula i spuštate ga u neprostrtu i nepripremljenu postelju – zemlju. Ostavio je djelo, rastavio se s drugovima i očekuje obračun."*

20 Hadis bilježe Ahmed, 2/133 i Et-Tirmizi, 2192.
21 Ova izreka prenosi se od Hasana el-Basrija.

***

U ovom kratkom periodu, Allah je vjernika potpomogao vojskom, opremom i logistikom, objasnio mu kako će se zaštititi od neprijatelja i osloboditi se iz njegovog ropstva. Imam Ahmed i Et-Tirmizi bilježe hadis od Harisa el-Eš'arija da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao:

"Allah je Jahji, sinu Zekerijaa, objavio pet riječi da po njima živi i da Israelićanima naređuje da po njima žive. Primijetivši da se Jahja malo koleba u povjerenom mu zadatku, Isa reče: "Allah ti je objavio pet Riječi, da po njima živiš i da Israelićanima naređuješ da po njima žive, stoga ili ćeš im ti narediti ili ću to ja učiniti."

"Bojim se", reče Jahja, "da ne budem utjeran u zemlju ili kažnjen ako ti to učiniš." Pa Jahja sazva narod u Sveti hram. Kada se hram napunio i svi posjedali na svoja mjesta, Jahja reče: "Allah mi je objavio pet Riječi, da po njima živim i da vama naredim da po njima živite. One su:

- da Allaha obožavate i da mu druga ne pripisujete. Onaj ko Allahu drugog pripisuje je poput čovjeka koji od svoga novca kupi roba i kaže mu: "Ovo je moja kuća i moje imanje, pa radi i meni isplaćuj ono što zaradiš." Ali taj rob je svu zaradu isplaćivao nekom drugom. Ko bi želio da ima ovakvog roba?

- Allah vam naređuje namaz. Kada budete klanjali nemojte se okretati, jer Allah je Svojim licem okrenut prema klanjaču sve dok se ne okrene.

- Naređujem vam post. Postač je poput čovjeka sa zavežljajem u kojem je misk, koji svojim mirisom očarava sve oko sebe, a zadah postača je Allahu miris̆ljiviji od mirisa miska.

- Naređujem vam udjeljivanje sadake. Onaj ko udjeljuje sadaku jeste poput čovjeka koji se čitavim svojim imetkom otkupi od neprijatelja, koji ga je bio zarobio i svezanog poveo na pogubljenje.

- Naređujem vam da zikrite. Zikr štiti od šejtana, kao što tvrđava štiti od neprijateljskih nasrtaja."

Zatim Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, reče: *"I ja vama naređujem pet stvari koje mi je Allah objavio: "Poslušnost, pokornost, džihad, hidžru i zajednicu. Onaj ko iziđe iz zajednice za samo jedan pedalj, izašao je iz okrilja islama, osim ako se ne pokaje. A ko bude oživljavao džahilijetske riječi bit će bačen na džehennemsku gomilu."* "Čak i ako bude klanjao i postio, Allahov Poslaniče?", neko upita. *"Čak i ako bude klanjao i postio i tvrdio da je musliman"*, reče Alejhisselam. *"Vi promičite Allahove riječi, riječi Onoga koji vas je nazvao muslimanima, vjernicima i Allahovim robovima."*[22] Et-Tirmizi kaže da je ovaj hadis dobar-vjerodostojan (*hasen sahih*).

U ovom iznimno važnom hadisu, koji svaki musliman treba naučiti i o njemu razmišljati, Vjerovjesnik je, neka je mir i blagoslov na njega, spomenuo ono što čovjeka spašava od šejtana i čime će postići sreću i spas na dunjaluku i ahiretu.

PRIMJER MONOTEISTA I POLITEISTA

Monoteist jeste poput roba koji radi za svog gazdu na njegovom imanju i njemu isplaćuje ono što zaradi, a politeist poput roba koji radi na gazdinom imanju, a zaradu isplaćuje nekom drugom. Tako politeist na Allahovoj zemlji radi za nekog drugog pored Allaha i s Allahovim blagodatima obožava Allahovog neprijatelja.

Jasno je da bi svakome takav rob bio najmrži, na njega bi se najviše ljutio, čak bi ga možda otjerao i udaljio od sebe, iako su obojica ljudi i uživaju u blagodatima drugog. Pa šta se onda može očekivati

22 Hadis bilježe Ahmed, 4/202 i Et-Tirmizi, 2867, 2868. Hadis je vjerodostojan, a kao takvog su ga ocijenili i Ibn-Hibban i El-Hakim.

od Gospodara svih svjetova, od koga je svaka blagodat koja čovjeku dođe? On jedini donosi dobro i samo On otklanja zlo, samo On stvara čovjeka, određuje njegovu sudbinu, opskrbu, zdravlje i ispunjava njegove potrebe, pa zar, onda, dolikuje da Ga čovjek izjednačava s nekim drugim u ljubavi, strahu, nadanju, zakletvi, zavjetovanju i obožavanju, da nekog drugog voli kao Njega ili možda više, da se nekog drugog boji ili da se od nekog drugog nada kao od Njega ili možda više?

Njihova stanja, riječi i djela najglasniji su dokaz da oni svoja božanstva, mrtva i živa, vole kao što vole Allaha, čak i više, da ih se boje kao što se boje Allaha, čak i više, da se od njih nadaju kao što se nadaju od Allaha, čak i više, da se njima obraćaju, da traže njihovo zadovoljstvo i bježe od njihove srdžbe kao što bježe od Allahove srdžbe, čak i više, a to je upravo onaj širk koji Allah neće nikome oprostiti. Kaže Uzvišeni Allah: "**Allah, doista, neće oprostiti da Mu se drug pripisuje, a oprostit će ono što je mimo toga, onome kome On hoće.**"[23]

"Zulum će kod Allaha, na Sudnjem danu, biti zapisan u tri knjige: knjiga iz koje Allah neće ništa oprostiti, a to je širk, jer Allah ne oprašta da Mu se pripisuje drug; knjiga iz koje Allah neće ništa ostaviti, a to je zulum koji su ljudi međusobno činili, i njega će čitavog riješiti; i knjiga kojoj Allah uopće neće posvetiti pažnju, a to je zulum između čovjeka i Gospodara."[24]

Od svih knjiga ova posljednja je najlakša i najbrže se briše. Za njeno brisanje dovoljno je pokajanje, istigfar, dobra djela i nedaće koje potiru grijehe i sl., za razliku od knjige širka, koja se može pobrisati jedino tevhidom, a knjiga međuljudskih nesuglasica briše se isključivo traženjem halala od onih kojima je nepravda učinjena.

23 En-Nisa, 48. i 116. ajet.

24 Hadis bilježe Ahmed, 6/240 i El-Hakim u *Mustedreku*, 4/575 i kažu da je vjerodostojan. Međutim, ovu ocjenu opovrgao je Ez-Zehebi jer se u nizu prenosilaca ovog hadisa nalazi ravija po imenu Sadeka, koga većina hadiskih stručnjaka smatra slabim ravijom. Ovo mišljenje dijeli i El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid*.

S obzirom da je knjiga širka najteža od svih drugih, mušricima je zabranjen ulazak u Džennet. Ključ Dženneta je tevhid i samo osoba koja bude svjedočila Božiju jednoću moći će ući u njega, a ko ne bude imao taj ključ neće mu se otvoriti džennetska vrata, kao ni onome ko dođe s ključem bez zubaca, a to su namaz, post, zekat, hadždž, džihad, naređivanje dobra i odvraćanje od zla, istinit govor, čuvanje emaneta, održavanje rodbinskih veza, dobročinstvo roditeljima itd. Ko god na ovom svijetu uzme ispravan ključ – ključ tevhida – i na njemu izbrusi zupce, oličene u Allahovim naredbama, pred džennetska vrata će na Sudnjem danu doći s jedinim ključem koji ih može otvoriti. Od ulaska u Džennet može ga spriječiti samo ako pri sebi bude imao neke grijehe, koje nije uspio saprati pokajanjem i istigfarom na ovom svijetu. Ako ih strahote i teškoće stajanja na Sudnjem danu ne očiste, onda će morati ući u Džehennem, da tamo odloži tu nečist. Tek će nakon toga ući u Džennet, jer je to boravište čistih i samo takvi u njega mogu ući. Kaže Uzvišeni: **"...oni čisti kojima meleki budu uzimali duše, govorit će im: 'Neka je mir na vas, uđite u Džennet.'"**[25]

I kaže: **"Oni koji se budu bojali svoga Gospodara u povorkama će u Džennet biti povedeni i kad do njega dođu – a kapije njegove već širom otvorene –, čuvari njegovi će im reći: "Mir vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u nj, u njemu ćete vječno boraviti."**[26] Korištenjem čestice (فَ) želi se naglasiti da je to razlog njihovog ulaska u Džennet, kao da je rečeno: *zbog vaše čistoće rečeno vam je da uđete.*

A vatra je stanište svega što je loše: loših riječi, djela, jela i pića i, na kraju, ona je dom loših ljudi. Kaže Uzvišeni:**"...da bi Allah dobre od loših odvojio i da bi loše jedne na druge naslagao, a onda ih sve u gomilu zbio i u Džehennem bacio. Oni će doista biti izgubljeni."**[27]

25 En-Nahl, 32. ajet.
26 Ez-Zumer, 73. ajet.
27 El-Enfal, 37. ajet.

Allah će sakupiti sve što je loše i bacit će ga, zajedno s onima koji su ga činili, u Džehennem, tako da će u njemu biti samo ono što je loše.

Pošto postoje tri vrste ljudi: dobri, koji pri sebi nemaju ni trun lošeg, loši, koji pri sebi nemaju ni trun dobrog i oni koji podjednako imaju lošeg i dobrog, tako isto se i njihova boravišta dijele na troje: boravište potpune čistoće, boravište potpune nečistoće – ova dva boravišta neće nestati – te boravište onih koji pri sebi imaju čistoće i nečistoće. To boravište je za grješnike i ono će nestati. U Džehennemu neće ostati ni jedan vjernik-grješnik, već će nakon odslužene kazne biti prebačen iz Džehennema u Džennet, tako da će na kraju ostati samo boravište potpune čistoće i boravište potpune nečistoće.

PRISUSTVO SRCA U NAMAZU

"Allah vam naređuje namaz. Kada budete klanjali, nemojte se okretati, jer Allah je Svojim licem okrenut prema klanjaču sve dok se ne okrene."

Dvije su vrste zabranjenog okretanja:

- okretanje srcem prema nekom drugom mimo Allaha;
- okretanje pogleda.

Oba su okretanja zabranjena. Allah je okrenut prema vjerniku sve dok je on usredotočen na namaz, a kada se okrene, bilo srcem ili pogledom, i Allah se okrene od njega.

Upitan je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, o okretanju u namazu, pa reče: *"To je dio vjernikovog namaza koji mu ukrade šejtan."*[28]

---

28 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/194, Ahmed, 6/7, 106, Ebu-Davud, 910, Et-Tirmizi, 950, En-Nesai 3/8 i El-Hakim 1/237.

U jednoj predaji stoji: *Kaže Uzvišeni Allah: "Zar se okrećeš nekom boljem od Mene?!"*

Onaj ko se okreće u namazu, bilo srcem ili pogledom, poput čovjeka je koga pozove vladar i dok mu se vladar obraća, ovaj se okreće lijevo-desno, tako da ga ništa ne razumije, jer on svojim mislima nije s njim. Šta ovakav čovjek očekuje da će vladar učiniti s njim? Zar nije najmanje što se može desiti to da postane prezren i bezvrijedan u vladarevim očima?

Onaj ko obavlja namaz na ovakav način nije isti kao onaj ko je u njemu pribran, mislima predan Allahu, svjestan veličine Onoga pred kim stoji, čije je srce ispunjeno strahopoštovanjem, poniznošću i stidom prema svome Gospodaru od toga da se okrene prema nekom drugom ili da se okrene od Njega. Razlika između namaza onog ko je u njemu pribran i onog ko je u njemu nemaran je, kako kaže Hasan ibn Atija, poput razlike između nebesa i zemlje.

Ne može se uopće nazvati okretanjem ili približavanjem to ako se čovjek okrene prema nekome, a između njih je pregrada, pa kako bi moglo kad je u pitanju, recimo, Uzvišeni Tvorac? Kako se može smatrati okretanjem prema Allahu, ako je između čovjeka i Allaha zastor strasti i ružnih misli, koje opsjedaju njegovu dušu, kako se to može smatrati okretanjem kada su ga obuzele ružne misli i odvukle ga za sobom?

Šejtan je ljubomoran prema čovjeku kada stupi u namaz jer se tada nalazi na najveličanstvenijem i Allahu najmilijem mjestu, a ujedno šejtanu najmržem i najtežem. Stoga šejtan nastoji da ga svim mogućim silama i raspoloživim sredstvima odvrati od njega. Neumorno ga zavodi i navodi na zaborav, napada ga svojom *konjicom* i *pješadijom*, samo kako bi kod čovjeka minimizirao pitanje namaza do te mjere da ga uopće ne bi ni obavio.

Ako u tome ne uspije i čovjek ga ne posluša te stupi u namaz, onda mu se Allahov neprijatelj ubacuje u misli i podsjeća ga na neke stvari koje mu nisu bile na umu prije namaza. Baš u namazu ga podsjeća na nešto što je bio sasvim zaboravio, samo da bi mu odvratio pažnju i udaljio ga od namaza, tako da namaz obavi rasijanih misli i ne okrijepi se u Allahovoj blizini i dobroti u kojoj bude onaj ko se mislima i srcem preda namazu. Iz namaza iziđe kako je i ušao u nj: s bremenom grijeha na leđima jer namaz briše grijehe samo onome ko ga obavi kako treba, s potpunom skrušenošću i srcem i mislima predanim Allahu. Ovakav čovjek poslije namaza osjeća lagodnost, čilost i bodrost, osjeća da je breme grijeha s njegovih leđa spalo, čak poželi da nikako nije izišao iz namaza jer je u njemu njegova radost, odmor za dušu, džennet za srce i odmaralište na ovom svijetu. Osjećaj tjeskobe i zatvorenosti tišti ga sve dok ne stupi u namaz, a onda se u namazu odmori.

Oni čija su srca ispunjena iskrenom ljubavlju prema Allahu govore: *"Namazom se odmaramo"*, baš kao što je govorio njihov vođa, uzor i vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega: *"O, Bilale, odmori nas namazom."*[29] A nije rekao: odmori nas od namaza. I rekao je: *"Moja radost je u namazu."*[30]

Kako može neko čija je radost u namazu biti radostan bez njega i kako može živjeti bez njega? Samo namaz onog ko je njemu predan i u njemu radostan bit će uzdignut do Milostivog, sav blistav i sjajan, i reći će klanjaču: *"Da te Allah (sa)čuva kao što si ti mene."* A namaz onog ko ga obavi ne upotpunivši njegove propise i prava i bez skrušenosti, omotat će se poput kakve otrcane krpe i bacit će se u lice klanjača i reći će mu: *"Da i tebe Allah upropasti kao što si ti mene."*

---

29 Hadis bilježe Ahmed, 5/364 i 371 i Ebu-Davud, 4985 i 4986.
30 Hadis bilježe Ahmed, 3/128, 199, 285 i En-Nesai, 7/61.

Bekr ibn Bišr prenosi od Seida ibn Sinana, on od Ebu ez-Zahirije, on od Ebu-Šedžere a on od Abdullaha ibn Omera: *"Kada vjernik upotpuni abdest, zatim iskreno radi Allaha i u pravo vrijeme obavi namaz, pritom ne propustivši ništa što je vezano za namasko vrijeme, ruku', sedždu ili bilo kakav drugi propis, taj namaz će se uzdignuti Allahu, toliko blještavo bijel da će obasjati sve što je između nebesa i Zemlje. A ko ne upotpuni abdest, ne obavi namaz na vrijeme te izostavi nešto što je vezano za ruku', sedždu ili neki drugi propis, takav će se namaz uzdignuti mračan i neće proći mimo klanjačeve glave, a reći će: "Da i tebe Allah upropasti kao što si ti mene."*

Ispravan namaz i inače ispravno djelo jeste kad se obavi onako kako dolikuje Gospodaru. Bit će primljen samo onaj namaz koji bude vrijedan da se uzdigne Allahu i koji Mu bude dostojan.

Dvije su vrste primljenih djela:

1. kada je vjernik u namazu ili bilo kojem drugom djelu, mislima i srcem, neprestano vezan za Allaha. Njegova djela bit će predočena Allahu i On će ih pogledati, pa kada vidi da su učinjena iskreno radi Njega i da su ponikla iz zdravog, iskrenog, ljubavlju prema Njemu ispunjenog i samo Njemu naklonjenog srca, zavolit će ih, bit će njima zadovoljan i primit će ih.

2. kada djela izvršava samo mehanički i nemarno, s nijjetom pokoravanja Allahu. Njegovi udovi iskazuju pokornost, ali srce je daleko od Allaha. Ovakva djela neće biti predočena Allahu, niti će ih On pogledati, nego će biti odložena tamo gdje su *knjige djela* i tek na Sudnjem danu bit će izložena Allahu, kada će biti razlučena i Allah će nagraditi za ona koja su učinjena radi Njega, a odbacit će ona koja nisu.

Primanje ovakve vrste djela bit će u smislu da će za njih dati nagradu oličenu u jednoj od Njegovih tvorevina, poput dvoraca, jela,

pića, hurija, a primanje prvog djela je oličeno u Njegovom zadovoljstvu djelom i načinom kako je učinjeno, te uzdizanjem vjernikovog stepena i položaja. Sve će mu ovo dati bez polaganja računa. A razlika je između ove dvije vrste djela.

Ljudi se u namazu dijele na pet grupa:

1. oni koji čine veliko nasilje prema sebi; to su oni koji su izostavili nešto što je vezano za abdest, namasko vrijeme ili neki namaski propis ili dio;

2. oni koji čuvaju namaska vremena, propise, sastavne dijelove i abdest, ali ne suzbijaju ružne misli koje ih salijeću u namazu;

3. oni koji čuvaju namaske propise i ruknove i koji se bore da suzbiju ružne misli. Oni su zauzeti borbom protiv svog dušmanina, kako mu ne bi oteo nešto od namaza. Oni su i u namazu i u džihadu.

4. oni koji dosljedno upotpunjuju namaske propise i sastavne dijelove i svim srcem su predani tome da ne bi nešto izostavili. Sva njihova briga je da namaz obave ispravno i svim srcem su predani namazu i klanjanju Uzvišenom Allahu.

5. oni koji, pored rečenog, svoja srca uzmu i stave ga pred svoga Gospodara, tako da su svim srcem posvećeni i predani Njemu. Njihova srca ispunjena su ljubavlju i veličanjem Allaha kao da Ga vide. Sve te ružne misli i došaptavanja raspršila su se i zastori između njih i Allaha su podignuti. Razlika između njegovog namaza i namaza nekog drugog je veća od razlike između nebesa i Zemlje. On je u namazu predan svome Gospodaru i uz Njega osjeća zadovoljstvo.

Prva će grupa biti kažnjena, druga će polagati račun, trećoj će biti oprošteni grijesi, četvrti će biti nagrađeni, a peti će biti Allahu bliski.

Kad je neko radostan u namazu, i Allah je onda radostan. Čija radost na ovom svijetu bude u namazu, osjećat će radost i u Njegovoj

blizini na onom svijetu, a bit će zadovoljan Njime i na ovom svijetu. Čija radost bude uz Allaha, taj će okusiti sve radosti, a ko ne bude radostan uz Njega, taj će na dunjaluku biti nesretan.

Kad vjernik stupi u namaz, Uzvišeni Allah kaže: *"Podignite zastore između Mene i Moga roba!"* A ako se okrene, Allah kaže: *"Spustite ih!"* Misli se na okretanje srcem od Allaha prema nečem drugom. Kada se vjernik okrene prema nečem drugom, zastori između njega i Allaha se spuste, pa mu šejtan priđe i stane ga podsjećati na dunjaluk. A ako se srcem preda Allahu i ne bude se okretao, šejtan mu ne može prići, jer on prilazi samo onda kada se zastori spuste. Ako vjernik pribjegne Allahu i preda Mu se, šejtan se udalji od njega, a ako se okrene, šejtan mu dođe. Eto, tako je s vjernikom i šejtanom u namazu.

Ukoliko vjernik slomi svoju strast i poriv, moći će biti mislima prisutan u namazu i srcem predan Allahu, a u protivnom će njegovo srce slomiti strast i u njemu će šejtan naći svoje mjesto. Kako će se tada moći osloboditi ružnih misli i došaptavanja?

Tri su vrste srdaca:

1. srce prazno od vjere i bilo kakvog dobra. To je mračno srce u koje šejtan više ne ubacuje ružne misli, jer je to njegov dom; u njemu on vlada kako hoće i pod njegovom je punom kontrolom;

2. srce koje je obasjano svjetlom vjere i u kojem gore njezine baklje, ali nad njim se viju tamni oblaci i u njemu šibaju oluje strasti. Tu šejtan i ima i nema pristupa. Tu je rat varljive sreće. Ovakva srca se međusobno razlikuju: u nekima je šejtan više dominantan, u nekima manje, a u nekima je između toga;

3. srce ispunjeno vjerom i obasjano njegovom svjetlošću. Zastori strasti s njega su spali i tmine su se povukle. Svjetlo je u ovom srcu

toliko jako da je u stanju sažeći svaku ružnu misao ako se primakne, baš kao nebesa zaštićena zvijezdama, kojima se gađaju šejtani i bivaju sprženi kada ih pokušaju proći. A nebesa nisu ništa svetija od vjernika. Allah čak više čuva vjernika od nebesa. Nebesa su hram meleka, mjesto objave i u njima blistaju svjetla dobrih djela, a vjernikovo srce je stjecište tevhida, ljubavi, spoznaje i vjere i u njemu svjetlucaju njihova svjetla. Stoga je ono vrijedno čuvanja od neprijateljskih spletki, tako da ga šejtan može dograbiti samo iznenada.

Za srca ima jedan lijep primjer, a to su tri kuće: kuća vladara u kojoj on čuva svoje blago i bogatstvo, kuća običnog čovjeka u kojoj on čuva svoje blago i bogatstvo i prazna kuća u kojoj nema ništa. Iz koje će kuće lopov krasti?

Ako kažeš iz prazne kuće, to je nemoguće, jer u njoj nema ništa što bi se moglo ukrasti. Neko je rekao Ibn-Abbasu: *"Židovi tvrde da im tokom molitve ne dolaze ružne misli."*

"A šta će šejtan raditi u razrušenoj kući?", odgovori Ibn-Abbas.

A ako kažeš iz vladareve kuće, i to je nemoguće jer nju čuva tolika straža da joj se lopov ne može ni približiti, čak je i vladar lično čuva. Stoga je šejtanu ostala ova treća kuća na koju on napada.

Pa neka svako ko pameti ima dobro razmisli o ovom primjeru i neka ga usporedi sa srcima jer su ona poput ovih kuća.

Srce koje je prazno od bilo kakvog dobra, a to je srce nevjernika i licemjera, šejtanov je dom; u njemu se on nastanio i udomaćio. I šta će iz njega krasti kad je tu čitavo njegovo bogatstvo, sumnje, laži i ružne misli.

A, s druge strane, koji se šejtan smije drznuti da napadne srce koje je ispunjeno veličanjem uzvišenog Allaha, ljubavlju, sviješću i stidom prema Njemu? Šta uopće može ukrasti iz njega? Najviše što može uči-

niti je da ga se ponekad dočepa, u trenucima čovjekovog nemara, a čovjek jednostavno nekad mora biti takav jer je prije svega čovjek i sve te osobine, poput nemara, zaborava i nekontrolisanja, jesu dio njega.

Prenosi se da je Vehb ibn Munebbih rekao: *'U nekim Božijim knjigama stoji zapisano: "Ne stanujem u kućama niti Me mogu obuhvatiti, a kako bi i mogle kad je samo Moj prijesto ispunio nebesa? Ali Ja sam u srcu onog koji ostavi sve radi Mene."*

U ovom značenju je i jedna druga predaja: *"Ne obuhvaćaju Me nebesa, niti zemlja, ali Me obuhvaća srce Moga roba-vjernika."*[31]

U srcu u kojem se zajedno uz vjeru u jednog Boga, spoznaju, ljubav i vjerovanje u Njegovo obećanje nalaze i strasti i porivi duše nekada dominiraju vjera u Allaha, spoznaja, ljubav i Njegova volja, a ponekad šejtan, strast i priroda. Šejtan želi upravo ovo srce i za njega se bori, ali Allah pobjedu daje onom kome hoće: **"A pobjeda je samo od Allaha, Veličanstvenog i Mudrog."**[32]

Šejtan ovakvog čovjeka može savladati njegovim oružjem, oružjem koje se nalazi u njegovom srcu: strasti, sumnje, iluzije i lažne nade. Ovim oružjem napada vjernika, pa ako on kod sebe ima spremnu opremu da pruži otpor, spasit će se, u protivnom, šejtan će zavladati njime. Ako čovjek dopusti šejtanu da mu priđe, otvori mu vrata i dadne mu naoružanje kojim će ga napasti, onda je on jedini krivac.

Krivi sebe, a ne svoga konja
I umri tužan jer nemaš opravdanja.

---

31 Es-Sehavi u djelu *El-Mekasidul-hasena* kaže da ovu predaju, s nešto drukčijim tekstom, spominje El-Gazali u *Ihjau* i prenosi od El-Irakija da je za nju rekao: "Ne vidim za nju osnova." To isto mišljenje dijeli i Ibn-Tejmijja te dodaje da je ova predaja israilijat i da nema poznatog seneda koji seže do Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega. Od Ez-Zerkešija se prenosi da su neki islamski učenjaci kazali da je ova predaja lažna, te da su je umetnuli bezbožnici. Ovo mišljenje zastupa, također, i El-Adžluni.

32 Alu 'Imran, 126. ajet.

VRIJEDNOSTI POSTA

Evo nas opet kod El-Harisovog hadisa u kojem se spominje ono čime se vjernik može zaštititi od svoga neprijatelja:

"Naređujem vam post. Postač je poput čovjeka sa zavežljajem u kojem je misk, koji svojim mirisom očarava sve one oko njega, a zadah postača je Allahu mirišljiviji od mirisa miska."

Alejhisselam je napravio ovo poređenje jer se misk obično nosi ispod odjeće, skriven od očiju, kao što je i post skriven od ljudskih očiju, tako da ga njihova čula ne mogu percepirati. Pravi postač jeste onaj čiji organi budu *postili* od grijeha, jezik od lažna i prosta govora, stomak od jela i pića i spolovilo od odnosa. Nijedna riječ koju izusti niti ijedno djelo koje učini neće oskrnaviti i pokvariti post. Svaka njegova riječ i djelo korisni su i dobri.

Kao što uživa onaj što sjedi pored čovjeka s miskom, tako isto se i postačev sabesjednik okoristi u njegovom društvu i siguran je od laži, nevaljala govora i nepravde. Ovo je onaj pravi post, a ne puko suzdržavanje od jela i pića.

U jednom vjerodostojnom hadisu se kaže: *"Ko ne ostavi lažan govor i loše djelo, Allahu nije potrebno njegovo gladovanje i žeđanje."*[33] A u drugom hadisu stoji: *"Mnogo li je postača čiji se post svodi na puko gladovanje i žeđanje."*[34]

Pravi post je, dakle, *post* organa od grijeha i post stomaka od jela i pića. Kako god jelo i piće prekidaju i kvare post, tako isto grijesi prekidaju nagradu za njega i nište mu plod, kao da uopće nije ni postio.

---

33 El-Buhari, 4/99, 100, Ibn-Madža, 1687, Ebu-Davud, 2362, Et-Tirmizi, 707 i Ahmed, 2/452, 505.

34 Hadis bilježi Ahmed, 2/373, a El-Munziri u djelu *Et-Tergib wet-terhib* kaže da ga bilježe i Ibn-Huzejma, El-Hakim i El-Bejheki.

Islamski učenjaci su se razišli oko postačevog mirisa, tj. da li je to na ovom ili na onom svijetu? Tako je zabilježena jedna rasprava između dvojice čestitih učenjaka: Ebu-Muhammeda Izzudina ibn Abdusselama i Ebu-Amra ibn es-Salaha. Ebu-Muhammed zastupa mišljenje da je to isključivo na ahiretu i o tome je napisao jedan traktat, dok Ebu-Amr smatra da je to i na dunjaluku i na ahiretu, te je i on o tome napisao jedno djelo u kojem pobija mišljenja Ebu-Muhammeda.

Po ovom pitanju Ebu-Amr slijedi mišljenje Ebu-Hatima ibn Hibbana, koji je u svom *Sahihu* jedno poglavlje naslovio *"Postačev zadah je Allahu mirišljiviji od mirisa miska"*, spomenuvši poslije toga hadis koji prenosi El-E'ameš od Ebu-Saliha, a on od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Svako djelo pripada čovjeku osim posta. Post je Moj i Ja za njega dajem nagradu. Doista je postačev zadah Allahu mirišljiviji od mirisa miska."*

Potom kaže: *"Postačev zadah Allahu će biti mirišljiviji od mirisa miska i na Sudnjem danu"*, spomenuvši poslije toga hadis koji prenosi Ibn-Džurejdž od Ata'a, on od Ebu-Saliha Ez-Zejjata, a on od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Rekao je Allah: 'Svako djelo pripada čovjeku osim posta. On je Moj i Ja za njega dajem nagradu.' Tako mi Onoga u čijoj je ruci Muhammedova duša, doista će na Sudnjem danu postačev zadah biti mirišljiviji Allahu od mirisa miska. Postač ima dvije radosti: kada se iftari, raduje se iftaru, a kada susretne Allaha, radovat će se svom postu."* [35]

Kaže Ebu-Hatim: *"Da bi se razlikovali od drugih na Sudnjem danu, obilježje vjernika će biti bijeli biljezi od abdesta, koji su uzimali na dunjaluku, i njihovo obilježje će, također, biti post. Da bi se postom izdvajali iz te gomile, njihov zadah će biti ljepši od mirisa miska. Da nas Allah učini od njih."*

35 Hadis bilježe: El-Buhari, 10/310, Muslim, 1151, Malik u *Muvetti* 1/51, Ebu-Davud, 2363, Et-Tirmizi, 764, En-Nesai, 4/162, 165, Ahmed, 2/232, 266, 273 i Ed-Darimi, 1776, 1777 i 1778.

Nakon toga kaže: *"Postačev zadah može biti mirišljiviji od miska i na dunjaluku"*, spomenuvši poslije toga hadis koji prenosi Šu'be od Sulejmana, on od Zekvana, a on od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Za svako dobro djelo čovjek će biti nagrađen od deset do sedam stotina puta. Kaže Uzvišeni Allah: 'Osim za post; on je Moj i Ja za njega nagrađujem, zato što čovjek zbog Mene ostavlja hranu i piće.' Postač ima dvije radosti: radost dok se iftari i radost kada sretne svoga Gospodara. Postačev zadah u momentu kada izlazi Allahu je ljepši od mirisa miska."*[36]

Šejh Ebu-Muhammed za argument uzima hadis u kojem se ljepota zadaha ograničava samo na Sudnji dan.

Kažem: njegovo mišljenje potvrđuje i hadis koji bilježe El-Buhari i Muslim: *"Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, na Sudnjem danu će iz rane svakog ko je bio ranjen na Allahovom putu – a Allah zna ko je ranjen na Njegovom putu – teći krv; boja će joj biti boja krvi, a miris miris miska."*[37]

Alejhisselam kaže da će na Sudnjem danu rana gazije mirisati poput miska, a to isto je rekao i za postačev zadah. Čula na ovom svijetu prepoznaju miris krvi i miris zadaha, ali će na Sudnjem danu Allah učiniti da krv i miris mirišu poput miska.

Ebu-Amr svoje mišljenje argumentuje hadisima koje spominje Ibn-Hibban u *Sahihu*, u kojima se mirišljivost zadaha ograničava samo na onaj trenutak kad izlazi iz usta, a to je na ovom svijetu. Kada se subjekt imenske rečenice *(postačev zadah)* odredi priloškom odredbom za vrijeme *(u momentu kada izlazi)*, predikat *(jeste ljepši)* onda biva obavještenje o subjektu u određenom vremenu jer kada se subjekt odredi atributom ili stanjem ili priloškom odredbom, tada i predikat biva određen, tako

36 Ovaj hadis spominje i Muslim, 1151.

37 Hadis bilježe: El-Buhari, 6/15, Muslim, 1876, Malik u *Muvetti* 2/461, Et-Tirmizi, 1656, En-Nesai, 6/28, 29, Ahmed 2/242, 391, 398, 400, 531, 537 i Ed-Darimi, 2411.

da će u ovom slučaju zadah biti ljepši Allahu od miska u trenutku kad izlazi iz usta.

Hassan ibn Sufjan bilježi u *Musnedu* od Džabira da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Mom ummetu je dato pet stvari u mjesecu ramazanu: (...) drugo: ulaze u noć, a zadah iz njihovih usta Allahu je ljepši od mirisa miska..."*,[38] spomenuvši poslije toga mišljenja pojedinih komentatora hadisa oko te *ljepote*, kako to oni po običaju rade, kao da im je dato otkrovenje, pa su oni dužni da tumače. Kažu da je ta *ljepota*, ustvari, samo alegorija na Allahovu pohvalu i zadovoljstvo tim djelom. A zbog čega se to što je *Allahu ljepši od mirisa miska* mora tumačiti kao izraz pohvale i zadovoljstva i zašto da se riječ ne shvati doslovno? Mnogi od njih izmišljaju značenje za određenu riječ, potom tvrde kako se upravo to značenje hoće, ne obraćajući pažnju da li se uopće ta riječ koristi u tom značenju i da li je ono etimološki ispravno.

Sasvim je bjelodano da ovo spada u jednu vrstu svjedočenja da je značenje Allahovih i Poslanikovih riječi to i to, pa ako to ne bude ispravno s etimološke strane ili Zakonodavčeve prakse da tu riječ koristi u tom značenju, to će onda biti lažno svjedočenje, ili, u najboljem slučaju, svjedočenje bez znanja.

A znano je, također, da je najljepši miris kod ljudi onaj koji daje misk, zato je Vjerovjesnik i kazao da će postačev zadah kod Allaha mirisati tako lijepo kao što miriše misk kod nas, čak i ljepše.

Pripisivanje ove osobine Allahu (držanja nečeg lijepim) jeste isto kao i pripisati Mu bilo koju drugu osobinu i djelo. Ova osobina nije ista kao ona koju posjeduju ljudi, kao što ni Njegovo zadovoljstvo, srdžba, radost, mržnja, ljubav i prezir nisu isti kao ljudske osobine, kao što ni

---

38 Hadis spominje El-Munziri u djelu *Et-Tergibu wet-terhib* (2/92) i kaže da ga bilježi El-Bejheki, te da mu je niz prenosilaca (*sened*) osrednji (*mukarib*).

Njegovo biće ne sliči ljudskim bićima, niti Njegove osobine njihovim osobinama, Njegova djela njihovim. On smatra lijepim lijepu riječ, pa se ona Njemu uzdiže, i dobro djelo, pa se ono Njemu uspinje, ali ova osobina nikako nije kao naša.

Nadalje, tumačenje ne otklanja nikakav problem jer ono što oni smatraju problematičnim (vezano za ovu osobinu) može se kazati i za osobinu Allahovog zadovoljstva. Ako kažu da osobina Njegovog zadovoljstva ne sliči istoj osobini kod stvorenja, onda, neka, jednostavno, kažu da i Njegova osobina *držanja nečeg lijepim* ne sliči istoj osobini kod stvorenja, a tako i sve druge osobine.

Zatim kaže da se u hadisu spominje Sudnji dan jer je to dan kada će se dijeliti nagrade za djela i toga dana će se moći osjetiti koliko je miris zadaha ljepši od mirisa miska, koji se, radi Allahovog zadovoljstva, koristi za odstranjivanje neugodnog, a pribavljanje lijepog mirisa, kao što se čini u mesdžidima, na namazima i drugim ibadetima. Upravo se iz tog razloga u pojedinim predanjima eksplicitno spominje Sudnji dan, kao što je slučaj u ovom ajetu: **"Doista će tvoj Gospodar toga dana za njih znati"**[39], dok na drugim mjestima nije spomenut, jer je njegova ljepota postojana na oba svijeta.

Čudno je to što on pobija Ebu-Muhammeda u onome što on, niti bilo ko drugi, uopće ne tvrdi. Tumačiti spomenutu osobinu Allahovom pohvalom i zadovoljstvom postačima i njihovim djelom stvar je koju nijedan musliman ne poriče. Uzvišeni u Svojoj Knjizi i u onome što je dostavio Njegov Glasonoša, neka je mir i blagoslov na njega, hvali postače i zadovoljan je njihovim djelima, pa ako je to *istitaba* (držanje nečega lijepim), zar je Ebu-Muhammed poriče? Ono što Ebu-Muhammed tvrdi jeste da će zadah postačevih usta uzmirisati tek na onom *danu*

39 El-'Adijat, 11. ajet.

kada će i krv šehida biti mirišljiva poput miska, a nema dvojbe da je to Sudnji dan. Toga će dana postačev zadah mirisati poput miska, kao i krv ranjenika na Allahovom putu, jer ako će se ljepota mirisa njegove krvi osjetiti tek na Sudnjem danu, onda će, imajući u vidu da je džihad vredniji od posta, i postačev zadah tek tada zamirisati.

Konačno rješenje ovog spora jeste: pošto će se na Sudnjem danu obznaniti nagrada ili kazna za djela, Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, kazao je da će se ljepota zadaha osjetiti baš tada, kako bi svi mogli osjetiti koliko je postačev zadah ljepši od mirisa miska, kao što će tog dana poput miska uzmirisati i krv ranjenika na Allahovom putu, kao što će se tog dana sve tajne obznaniti i postati vidne i osjetiti se smrad nevjerničke krvi i vidjeti se crnina na njihovim licima, a pošto je suton vrijeme kada tragovi ibadeta postaju vidni, Alejhisselam je kazao da će Allahu i melekima i tada, u suton u trenutku izdisaja, zadah biti ljepši od mirisa miska, iako je taj miris neugodan ljudima. Ljudi, možda, nešto ne vole, a Allah voli i obratno. Ljudima je taj miris neugodan jer ga njihove prirode ne podnose, a Allahu je drag, jer je u skladu s Njegovom naredbom, zadovoljstvom i ljubavlju, tako da je Njemu mirišljiviji nego li nama misk, a kad nastupi Sudnji dan, tu ljepotu moći će svi osjetiti. Na isti način će biti vidni tragovi svih drugih, loših ili dobrih djela.

Ta ljepota će se osjetiti u svojoj punini tek na ahiretu, ali djelo, bilo dobro ili loše, nekad može biti tako snažno da se njegovi tragovi na čovjeku mogu zapaziti još na dunjaluku, kao što to oko i srce zapažaju.

Kaže Ibn-Abbas: *"Dobro djelo licu daje sjaj, srcu svjetlo, tijelu snagu, obilnost u nafaki i ljubav u srcima ljudi, a loše djelo lice zatire crninom, srce tminom, tijelo prazninom, smanjuje nafaku i budi mržnju u srcima ljudi."*

Osman ibn Affan kaže: *"Allah ogrne čovjeka plaštom svakog djela koje učini, pa ako je dobro, onda dobrim, a ako je loše, onda lošim."*

Ovo je svima znana stvar, bez obzira da li se radilo o učenom ili neznalici. Od dobrog i dobrostivog insana nekad se može osjetiti lijep miris, iako se nije mirisao, jer to njegova duša miriše, a od lošeg suprotno tome. Ali onaj ko je nahlađen ne može osjetiti ni jedno ni drugo, pa zato i poriče. Eto, to bi bilo rješenje o ovom pitanju, a Allah, opet, najbolje zna.

VRIJEDNOSTI SADAKE

"Naređujem vam udjeljivanje sadake. Onaj ko udjeljuje sadaku jeste poput čovjeka koji se čitavim svojim imetkom otkupi od neprijatelja koji ga je bio zarobio i svezanog poveo na pogubljenje."

Dokaz istinitosti ovih riječi jeste praksa. Sadaka ima čudan utjecaj u odagnavanju raznih nedaća, čak i ako je udjeljena od neke nevaljale ili nepravedne, pa i krivovjerne osobe. Allah njome sprečava razne nedaće i to svi, znalci i neznalice, znaju jer su iskusili.

Et-Tirmizi prenosi od Enesa ibn Malika da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Sadaka gasi Gospodarevu srdžbu i odagnava lošu smrt."*[40] Kako gasi Gospodarevu srdžbu tako isto "gasi" i grijehe, kao što voda gasi vatru.

Et-Tirmizi prenosi od Muaza ibn Džebela: *"Našao sam se jednog dana pored Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, dok smo putovali, pa mi reče: 'Hoćeš li da te uputim na vrata dobra? Post je štit, sadaka uklanja grijeh kao što voda gasi vatru, a namaz u gluho doba noći jeste odlika dobrih.' Potom je proučio: 'Bokovi njihovi se postelja lišavaju i oni se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onog što im Mi dajemo udjeljuju.'"*[41]

---

40 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 664 i Ibn-Hibban, 816.

41 Es-Sedžda, 16. ajet. Ovo je dio dužeg hadisa koji bilježe: Et-Tirmizi, 2619, Ahmed, 5/231, 234, 235, 237, 245, 246 i Ibn-Madža, 3973.

Jedna predaja kaže: *"Požurite sa sadakom, jer nju nijedna nevolja ne može pre(te)ći."*

A dovoljna je i ova Vjerovjesnikova ilustracija s onim koji je poveden na pogubljenje, pa se svojim imetkom iskupi. Tako se čovjek sadakom iskupljuje od Allahove kazne.

Zbog toga je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, obraćajući se ženama na Bajram, rekao: *"O, žene, udjeljujte sadaku, pa makar i od vašeg nakita, jer sam vidio da je vas najviše u vatri."* [42] Kao da ih je time htio potaći na ono što će ih otkupiti od vatre.

El-Buhari i Muslim prenose od Adija ibn Hatima da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Sa svakim od vas Allah će razgovarati bez posrednika. Kada čovjek pogleda desno i lijevo, vidjet će samo ono što je uradio. A kada pogleda ispred sebe, vidjet će vatru. Zato se čuvajte vatre, pa makar i s pola hurme."*[43]

Ebu-Zerr prenosi: *"Upitao sam Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega:*

- *"Šta može čovjeka spasiti od vatre?"*

- *"Vjerovanje u Allaha"*, odgovori Alejhisselam.

- *"Allahov Vjerovjesniče"*, ponovo upitah, *"da li s vjerovanjem treba kakvo djelo?"*

- *"Da udjeljuješ od onoga što ti je Allah dao"* ili *"da udjeljuješ od onoga čime te je Allah opskrbio."*

- *"Allahov Vjerovjesniče, ako je čovjek siromah i nema šta udijeliti?"*

- *"Neka, onda, naređuje dobro i odvraća od zla."*

- *"A ako ne može naređivati dobro i odvraćati od zla?"*

- *"Onda neka pomaže nevještom."*

- *"A ako i on nije vješt poslu?"*

- *"Neka pomogne obespravljenom."*

42 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 635 i 636.

43 Hadis bilježe: El-Buhari, 3/223, Muslim 1016, 67, Et-Tirmizi, 2417 i Ahmed, 4/256 i 377.

- *"A šta ako je i sam slab i nije u stanju pomoći obespravljenom?"*

- *"Ne želiš u njemu ostaviti ni trun dobra?"*, primijeti Alejhisselam. *"Neka, onda, ne uznemirava druge."*

- *"Allahov Poslaniče"*, upitah na kraju, *"da li će ući u Džennet ako ovako bude radio?"*

- *"Svako onaj ko bude posjedovao jednu od ovih vrlina ući će u Džennet"*, odgovori Alejhisselam. Hadis bilježi El-Bejheki u djelu *Šuabul-iman.*[44]

Kaže Omer ibn el-Hattab: *"Čuo sam da se djela međusobno hvalisaju, pa sadaka reče: "Ja sam od vas najbolja."*

El-Buhari i Muslim prenose od Ebu-Hurejre: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, uporedio je škrticu i darežljivca s dvojicom ljudi koji nose džube ili prsluk od željeza, potiskujući im ruke sve do prsa i ključne kosti. Kad god darežljivac udijeli sadaku, on se proširi, sve dok na kraju ne dosegne do zemlje i ne pokrije nožne prste i trag stopala, a kad škrtica htjedne udijeliti sadaku, on se skupi i svaka halka se čvrsto pripoji jedna uz drugu."* Dalje priča Ebu-Hurejra: *"Vidio sam Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, kako prstima pokušava proširiti otvor džepa, ali nije uspijevao."*

Ovaj isti hadis bilježi El-Buhari u poglavlju o zekatu, prenoseći od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Škrtica i darežljivac su poput dvojice ljudi na kojima je džube od željeza, koje seže od prsa do ključne kosti. Kad god darežljivac udijeli sadaku, on se proširi, sve dok ne bude toliko dug da može potrati trag stopala po zemlji. A kad škrtica htjedne udijeliti sadaku, svaka se halka čvrsto pripoji jedna uz drugu i on će ga uzaludno pokušavati proširiti."* [45]

Ebu-Burda prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao:

---

44 Hadis još bilježe i Ahmed, El-Buhari i Muslim u nešto kraćoj verziji.
45 Hadis bilježe: El-Buhari, 10/227, 228, Muslim, 1021 i En-Nesai, 5/70-72.

- *"Svaki musliman dužan je udijeliti sadaku."*

- *"Allahov Poslaniče, ako ne imadne?"*, upitaše.

- *"Zaradit će svojim rukama i neka, onda, od toga živi i udjeljuje sadaku."*

- *"Ako ne mogne?"*

- *"Pomoći će onom kome je pomoć potrebna."*

- *"Ako ni to ne mogne?"*

- *"Neka, onda, čini dobro i neka se kloni zla; to će mu biti sadaka."* [46]

Pošto je škrtica spriječena od činjenja bilo kakvog dobročinstva, njegova kazna je identična njegovom djelu. On je uvijek tjesnogrudan, potišten, sitničav, tužan i zabrinut. Skoro da ne može realizirati niti jednu svoju želju, niti mu ko može pomoći da ostvari svoj cilj. On je poput ovog čovjeka sa željeznim džubetom, koje mu ruke pritišće uz vrat, onemogućujući mu da ih izvadi ili pomakne. Kad ih htjedne izvaditi ili proširiti džube, ono još više očvrsne. E, tako i škrtac, kada hoće da udijeli sadaku; njegova ga škrtost spriječi i srce opet ostane u zatvoru, gdje je i bilo. A kad darežljivac udijeli sadaku, srce mu se otvori i prsa proširе, poput džubeta, i preplavi ga osjećaj neizmjerne radosti i zadovoljstva. Kad u sadaki ne bi bilo nikakve druge koristi osim ove, bilo bi sasvim dovoljno da je čovjek što više udjeljuje.

Kaže Uzvišeni: *"Ko bude sačuvan lahkomosti, on je pravi pobjednik."*[47]

Abdurrahman ibn Avf ili Sa'd ibn Ebu Vekkas imao je običaj kružiti oko Ka'be i učiti samo ovu dovu: *"Gospodaru moj, sačuvaj me lahkomosti."*

- *"Zar ti nikad ne učiš neku drugu dovu?"*, neko ga upita.

- *"Ako budem spašen lahkomosti, uspio sam"*, odgovori.

46 Hadis bilježe El-Buhari, 4/50 i Muslim, 1008.

47 El-Hašr, 9. ajet i Et-Tegabun, 16. ajet.

Razlika između lahkomosti i škrtosti je u tome što lahkomost znači da iz dna duše hlepiš i žudiš za nečim i da ulažeš ogroman trud i napor na postizanje toga, a škrtost je ne udjeljivati i voljeti to nakon sticanja. Čovjek je lahkom prije imanja, škrt nakon imanja. Škrtost je plod lahkomosti. Lahkomost podstiče na škrtost. Lahkomost čuči skrivena u svačijoj duši, pa ko bude škrtario, on se pokorio svojoj lahkomosti, a onaj ko ne bude škrtario, nije je poslušao i sačuvao se njezinog zla, i to je onaj koji je uspio: *"Ko bude sačuvan lahkomosti, oni su pravi pobjednici."*

Darežljiva osoba je bliska Allahu, ljudima, svojoj porodici i blizu je Dženneta, a daleko od vatre, dok je škrta osoba daleko od ljudi i Dženneta, a blizu vatre. Tako darežljivost čini čovjeka dragim čak i njegovom dušmaninu, dok škrtost omrzi čovjeka, čak i kod njegove djece.

Čovjekove mahane škrtost otkriva
Al' ih sviju darežljivost skriva.
Zato se plaštom darežljivosti zaogrni
Jer je ona za svaku mahanu zastor crni.
I svoj govor, ako možeš, umanji
Jer ko malo priča, malo i griješi.
Kad nestane imetka, nestane i akrana,
Pa se nebesa i zemlja stisnu poput tamnih zindana,
Pa čovjek ne zna, makar i odlučan bio,
Da l' je bolje ono što dolazi il' što je bilo.
Ako čovjek ne zna izabrati sebi druga
Ti ga među svijetom prozovi, nek' mu se svak ruga.

Darežljivost jeste u nuždi dati ono što ti je potrebno onome ko to zaslužuje. A darežljivost nije, kako tvrde neke neznalice, udjeljivanje svega što imaš. Da je to darežljivost, onda, ne bi postojalo ništa što

se zove pretjerivanje i rasipanje, što je osuđeno kur'anskim i hadiskim slovom. Ako je darežljivost pohvalna osobina, ko se njome okiti plemenit je i svake hvale dostojan, a ko se njome ne okiti škrt je i svakog prijekora zaslužan.

Jedna predaja veli: *"Allah se zakleo Svojom gordošću da u Njegovoj blizini neće biti škrtica."*

Dvije su vrste darežljivosti:

- najčasnija: ne žudjeti za onim što drugi imaju;
- udjeljivati od onoga što imaš.

Čovjek može biti darežljiviji od svih, iako ništa ne udjeljuje, jer ne žudi za onim što je kod drugih. U tom značenju su i riječi onih koji kažu: *"Darežljivost je da iz svog imetka udjeljuješ, a da se tuđeg čuvaš."*

Čuo sam šejhul-islama, Ibn Tejmijju, da mu se Allah smiluje duši, kad je rekao: *"Allah je objavio Ibrahimu:*

- *"Znaš li zbog čega sam te uzeo Sebi za prijatelja?"*
- *"Ne"*, odgovori Ibrahim.
- *"Vidio sam da ti je draže dati nego uzeti."*

Darežljivost je osobina Uzvišenog: On daje, a ne uzima, hrani, a ne biva hranjen. On je od najdarežljivijih darežljiviji i od najplemenitijih plemenitiji. Najdraža stvorenja su Mu ona koja se okite Njemu sličnim osobinama; On je plemenit i voli plemenite, Znalac i voli učene, Moćan i voli hrabre i Lijep i voli ljepotu.

Et-Tirmizi u *Sunenu* prenosi od Muhammeda ibn Beššara, on od Ebu-Amra, on od Halida ibn Ilijasa, a on od Saliha ibn Ebu-Hassana, da je Seid ibn el-Musejjeb rekao: *"Allah je lijep i voli ljepotu, čist i voli čistoću, plemenit i voli plemenitost, darežljiv i voli darežljivost, zato čistite vaše avlije i nemojte biti poput jevreja." Dalje priča Seid: "Spomenuo sam to El-Muhadžiru ibn Mismaru, pa reče: 'Ovaj hadis mi je prenio Amir ibn Sa'd,*

prenoseći od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, s tim što je on rekao: 'Čistite vaše avlije.'" Hadis je usamljena predaja (*garib*), a Halid ibn Ilijas je slab prenosilac.[48]

U knjizi o dobročinstvu, Et-Tirmizi prenosi od Hasana ibn Arefe, on od Seida ibn Muhammeda El-Veraka, on od Jahje ibn Seida, on od El-E'redža, a on od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Darežljiva osoba je bliska Allahu, bliska Džennetu i bliska ljudima, a daleko od vatre, dok je škrta osoba daleko od Allaha, daleko od Dženneta i daleko od ljudi, a blizu vatre. Allahu je, uistinu, draža darežljiva neznalica od pobožne škrtice."*[49]

U *Sahihu* stoji: *"Allah je Jedan i voli nepar."*[50]

On je milostiv i voli milostive i samo njima će ukazati Svoju milost, On pokriva grijehe i sramote i voli one koji drugima pokrivaju grijehe i sramote, On oprašta i voli one koji Njegovim robovima praštaju, nježan je i voli one koji su nježni prema Njegovim robovima, a mrzi one koji su oholi, drski i osori, saosjećajan je i voli saosjećajnost, blag je i voli blagost; dobrostiv je i voli dobročinstvo i one koji ga čine, pravedan je i voli pravednost, prima izvinjenja i voli one koji primaju izvinjenja Njegovih robova. Koliko se vjernik okiti ovim osobinama, toliko će biti nagrađen od Allaha. Ko drugom oprosti, i On će njemu, ko prema drugim bude sitničav, i On će biti prema njemu, ko prema drugim bude saosjećajan, i On će prema njemu, ko prema Njegovim stvorenjima bude milostiv, i On će prema njemu, ko prema njima bude dobar, i On će prema njemu, ko prema njima bude darežljiv, i On će prema njemu, ko im bude od koristi, i On će njemu, ko im bude grijehe i sramote prikrivao, i On će njegove, ko bude praštao njihove greške, i

48 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 2800.
49 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 1962.
50 Hadis bilježe El-Buhari, 11/180, 194 i Muslim, 2677.

On će njegove, ko ih bude uhodio, i On će njega, ko ih osramoti, i On će njega, ko im uskrati neko dobro, i On će njemu, ko se bude Allahu suprotstavljao, i On će se njemu suprotstaviti, ko bude spletke pravio, i On će njemu, ko bude varao, i On će njega, jednostavno, kako se čovjek bude ponašao prema Allahovim stvorenjima, tako će se Allah ponašati prema njemu na ovom i na onom svijetu. Zbog toga se u jednom hadisu kaže: *"Ko pokrije sramotu ili grijeh muslimana Allah će njemu pokriti sramotu ili grijeh na ovom i na onom svijetu; ko od vjernika otkloni jednu od dunjalučkih nedaća Allah će njemu otklonuti jednu od kijametskih nedaća; ko olakša nevoljniku Allah će njemu olakšati polaganje računa."*[51]

"Ko sporazumno raskine ugovor s onim ko se predomislio, Allah će njemu poništiti jedan grijeh."[52]

"Ko odgodi rok isplate onom ko ne može isplatiti dug ili mu oprosti, Allah će ga na Sudnjem danu smjestiti pod hlad Svoga Arša."[53] Allah će ga na Sudnjem danu hladom Svoga Arša spasiti vrućine, jer je on na ovom svijetu dužnika stavio pod hlad čekanja i odgađanja i time ga spasio vrućine traženja i isplaćivanja duga kada nije u mogućnosti.

O tome govori i hadis koji bilježe Et-Tirmizi i drugi, a u kojem stoji da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, jednog dana, na hutbi, rekao: *"O, skupino onih koji su jezicima povjerovali, a u srca vam još vjera nije ušla, ne uznemirujte muslimane i ne uhodite ih jer ko bude uhodio muslimana Allah će njega uhoditi, a koga Allah bude uhodio, osramotit će ga, pa makar usred njegove kuće."* [54]

---

51 Hadis bilježe: Muslim, 2699, Ahmed, 2/252, Ebu-Davud, 4946, Et-Tirmizi, 1931, 2946 i Ibn-Madža, 225.

52 Hadis bilježi El-Bejheki u *Sunenu*, a hadis sličnog značenja prenose i Ahmed, 2/252, Ebu-Davud, 3460, Ibn-Madža, 2199, a kao vjerodostojnog su ga ocijenili Ibn-Hibban, 1103 i El-Hakim, 2/45 i hadis je takav.

53 Hadis bilježe Ahmed, 3/427 i Muslim, 3006.

54 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 2036, Ebu-Davud, Ahmed i Ebu-Ja'la.

Kako siješ, tako ćeš i žnjeti. Budi kakav hoćeš, ali Allah će biti prema tebi onakav kakav si ti prema Njegovim robovima.

Pošto su licemjeri na ovom svijetu ispoljavali vjeru, a krili nevjerovanje, tako će im Allah na Sudnjem danu pokazati svjetlost koja vodi do *sirat-ćuprije* i mislit će da će je preći, ali sakrit će im to da će se svjetlost utrnuti i da ćupriju neće preći. I onome ko je pred ljudima pokazivao suprotno od onoga što je Allah znao o njemu, pokazat će sve znakove uspjeha i spasa, a sakrit će mu propast i nesreću.

Jedan hadis veli: *"Ko bude isticao i pokazivao svoje djelo, Allah će na Sudnjem danu pokazati njegove sramote."*[55]

Da nagrada bude identična djelu, Allah će darežljivoj osobi dati ono što neće škrtici: osjećaj širokogrudnosti, lijepo ponašanje i opskrbu.

VRIJEDNOSTI ZIKRA

"Naređujem vam da zikrite. Zikr štiti od šejtana, kao što tvrđava štiti od neprijateljskih nasrtaja."

Kada u zikru pored ove ne bi bilo druge vrline, vjernik ne bi trebao smirivati svoj jezik od spominjanja Allaha. Od svog se neprijatelja može zaštititi jedino zikrom, jer mu on prilazi upravo kada je nemaran. Šejtan vreba čovjeka i kada zaboravi na Allaha, on skoči na njega i zgrabi ga, a kada Ga spomene, Allahov neprijatelj se povuče i umanji, pa bude poput mušice. Zbog toga je i nazvan *"onaj koji ružne misli dobacuje i koji se povlači."*[56]

Kaže Ibn-Abbas: *"Šejtan čuči na čovjekovom srcu i kada zaboravi na Allaha, stane mu došaptavati ružne misli, a kada Ga spomene, šejtan se povuče."* [57]

55 Hadis bilježe El-Buhari, 11/288 i Muslim, 2986.
56 En-Nas, 4. ajet.
57 El-Buhari, 8/570 i Et-Taberani, 30/28.

Imam Ahmed bilježi u *Musnedu* od Muaza ibn Džebela da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Nijedno djelo nije spasonosnije čovjeku od vatre kao zikr. Hoćete li da vam kažem koje vam je djelo najbolje, najčišće kod vašeg Gospodara, kojim se najviše podižu vaše deredže i koje vam je bolje od udjeljivanja zlata i srebra i od boja s neprijateljem?*

- *"Hoćemo, Allahov Poslaniče."*

- *"Spominjanje Allaha."*[58]

Muslim prenosi u *Sahihu* da je Ebu-Hurejra rekao: *"Putujući prema Mekki, Allahov Poslanik je prošao ispod brda Džumdan, pa reče: 'Putujte. Ovo je Džumdan. Utekli su usamljeni.'* "

- *"A ko su oni, Allahov Poslaniče?"*, upitaše ashabi.

- *"Muškarci i žene koji često Allaha spominju."*[59]

U *Sunenu* se prenosi od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Svaka grupa koja ne spominje Allaha kao da je sjedila na nečem sličnom magarećem lešu i zbog toga će skupa žaliti na Sudnjem danu."*[60]

U Et-Tirmizijevoj verziji stoji: *"Svaki skup gdje se ne spominje Allah i ne donosi salavat na Vjerovjesnika bit će grijeh za sve one koji sjede u njemu. Ako Allah htjedne, kaznit će ih, a ako htjedne, oprostit će im."*[61]

Muslim prenosi da je El-Egarr Ebu-Muslim rekao: *"Svjedočim da su Ebu-Hurejra i Ebu-Seid svjedočili da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: 'Svaku skupinu koja spominje Allaha meleki natkrile svojim krilima, na njih se spusti Allahova milost i smirenost i Allah ih spomene kod onih koji su kod Njega.'* "[62]

---

58 Hadis bilježe: Ahmed, 5/239, Malik u *Muvetti* 1/211, Et-Tirmizi, 3374, Ibn-Madža, 3790 i El-Hakim, 1/496.

59 Hadis bilježe Muslim, 2676 i Et-Tirmizi, 3596.

60 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 4855, Ahmed, 2/389, 494, 515 i 527, Ibn-Sunni 447 s ispravnim senedom. Kao takvog ga je ocijenio i El-Hakim u *Mustedreku*, 1/492, a u tome se složio i Ez-Zehebi.

61 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3377, Ahmed, 2/446, 453, 481, 484 i 495, Ibn-Sunni, 449 i El-Hakim, 1/496.

62 Hadis bilježe: Muslim, 2700, Et-Tirmizi, 3375 i Ahmed, 2/447, 3/ 33, 94.

Et-Tirmizi prenosi od Abdullaha ibn Busra da je neki čovjek upitao:

"Allahov Poslaniče, ja ne mogu izvršavati sva dobra djela, kojih je odveć mnogo, zato mi reci čega da se pridržavam, ali nemoj puno, da ne bih zaboravio." U drugoj verziji stoji: *"Ja sam već ostario i islamskih propisa ima puno za mene. Zato mi reci čega ću se pridržavati."*

- *"Neka ti jezik uvijek bude zikrom ovlažen"*, reče Alejhisselam.[63]

Et-Tirmizi, također, prenosi od Ebu-Seida da je neko upitao Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega:

- *"Ko će na Sudnjem danu kod Allaha biti najbolji i ko će biti na najvećem stepenu?"*

- *"Oni koji Allaha često spominju"*, odgovori Alejhisselam.

- *"Čak i od borca na Allahovom putu?"*, upitaše ashabi, začuđeni.

- *"Kad bi sabljom udarao po nevjernicima i mnogobošcima sve dok je ne bi slomio i kad bi se čitav krvlju umazao, i tada bi onaj koji zikri kod Allaha bio bolji za jedan stepen."*[64]

El-Buhari bilježi od Ebu-Muse da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Onaj koji spominje svoga Gospodara i onaj koji Ga ne spominje su poput živog i mrtvog."*[65]

El-Buhari i Muslim prenose od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Uzvišeni Allah kaže: 'Ja sam onakav kakvog Me zamišlja Moj rob i Ja sam s njim kad god Me spomene; ako Me spomene u sebi, i Ja njega spomenem u Sebi, ako Me spomene u društvu, i Ja njega spomenem u još boljem društvu, ako Mi se približi za pedalj, Ja se njemu*

---

63 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 3372 i kaže da je dobra usmljena predaja (*hasen garib*), Ahmed, 4/188 i 190, Ibn-Madža, 3793, Ibn-Hibban, 2317 i El-Hakim, 1/495, ocijenivši ga vjerodostojnim, a u tome se složio i Ez-Zehebi.

64 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 3373 i kaže da je usamljena predaja (*garib*). Bilježi ga, također, i El-Bejheki.

65 Hadis bilježe El-Buhari, 11/175, 176 i Muslim, 779.

približim za lakat, ako Mi se približi za lakat, Ja se njemu približim za hvat, a ako Mi ide hodajući, Ja njemu dolazim hitajući." [66]

Et-Tirmizi prenosi od Enesa da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao:

"Okrijepite se u džennetskim vrtovima, ako prođete pored njih."

- *"A šta su to džennetski vrtovi, Allahov Poslaniče?"*

- *"Halke zikra"*, odgovori Alejhisselam.[67]

Et-Tirmizi, također, prenosi od Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, da je Uzvišeni Allah rekao: *"Moj rob jeste svako ko Me spominje dok dijeli mejdan s neprijateljem."*[68]

Ovaj hadis je presudan kad je riječ o tome ko je bolji: onaj koji zikri ili gazija na Allahovom putu. Nedvojbeno je da je gazija koji zikri bolji od onog ko zikri, ali se ne bori, kao i od gazije koji ne zikri, dok je onaj koji samo zikri bolji od gazije koji ne zikri. Zato su najbolji među onima koji zikre oni koji se u isto vrijeme i bore, a među gazijama su najbolji oni koji zikre.

Kaže Uzvišeni: *"O, vjernici, kada se susretnete s nekom grupom, ne dajte se pokolebati i puno Allaha spominjite, da biste uspjeli."*[69] Da bi se mogli nadati uspjehu, Uzvišeni im je naredio da u isto vrijeme puno zikre i da se bore:

- *"O, vjernici, često Allaha spominjite..."*[70]

- *"...i oni koji često Allaha spominju i one koje Ga često spominju..."*[71]

- *"Kada s obredima završite, Allaha spominjite, baš kao što spominjete vaše očeve, čak i više..."*[72]

66 Hadis bilježe: El-Buhari, 13/325, 326, Muslim 2675, Et-Tirmizi, 3598, Ibn-Madža, 3821 i Ahmed, 2/251, 413, 480, 482, 524 i 534.

67 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 3505 i kaže da je dobra usmljena predaja (*hasen garib*), Ahmed, 3/150 i El-Bejheki u djelu *Šuabul-iman*.

68 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 3575 i kaže da je usamljena predaja (*garib*).

69 El-Enfal, 45. ajet.

70 El-Ahzab, 41. ajet.

71 El-Ahzab, 35. ajet.

72 El-Bekara, 200. ajet.

S obzirom na čovjekovu nasušnu potrebu za zikrom i stalnu ovisnost o njemu, Uzvišeni je u ovom ajetu naredio da Ga se često sjećaju, jer svaki trenutak u kojem čovjek ne zikri bit će *protiv*, a ne *za* njega i ono što je u tom trenutku izgubio puno je više od onog što je zaradio nemarom prema Allahu.

Pravi znalci vele: *"Kada bi se čovjek godinama klanjao Allahu, zatim se samo jedan trenutak okrenuo od Njega, to što ga je mašilo u tom trenutku puno je veće od svega onog što je zaradio tokom tih godina."*

El-Bejheki prenosi od Aiše da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Na Sudnjem danu čovjek će se kajati za svaki trenutak koji mu je prošao bez zikra."*[73]

Muaz ibn Džebel prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Džennetlije neće žaliti ni za čim, osim za onim trenucima koji su im protekli bez zikra."*[74]

Ummu-Habiba, Vjerovjesnikova žena, prenosi da je Alejhisselam rekao: *"Svaka čovjekova riječ jeste protiv, a ne za njega, osim naređivanja na dobro, odvraćanja od zla i zikra."*[75]

Muaz ibn Džebel prenosi: *"Pitao sam Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega: 'Koja su djela Allahu najdraža?'* "

- *"Da umreš, a da ti jezik bude zikrom ovlažen"*, odgovori Alejhisselam.[76]

Kaže Ebu-Derda: *"Sve se može očistiti, a srca se čiste zikrom."*

---

73 Ovaj hadis spominje i El-Munziri u djelu *Et-Tergib wet-terhib* i kaže da ga još bilježi i Ibn Ebu-Dun'ja, te prenosi riječi El-Bejhekija da je ovaj hadis slab. Međutim, ima drugih predaja koje potvrđuju njegovu poruku.

74 Hadis spominje El-Munziri u spomenutom djelu i kaže da ga bilježi Et-Taberani, te da ga prenosi i El- Bejheki s više seneda, od kojih je jedan dobar.

75 Hadis bilježi Et- Tirmizi, 2414 i kaže da je hadis garib, Ibn-Madža, 3974, El-Hakim i El-Bejheki u djelu *Šuabul-iman*.

76 Hadis bilježe: Ibn-Hibban, 2318, Et-Taberani, Ibn Ebu-Dun'ja i El-Bezzar. Hadis je dobar (*hasen*).

El-Bejheki prenosi od Abdullaha ibn Amra da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Sve se može očistiti, a srca se čiste zikrom. I nema ništa spasonosnije od Allahove kazne od zikra."*

- *"Čak ni borba na Allahovom putu?"*, upitaše.

- *"Makar udarao sabljom sve dok je ne slomi"*, reče Alejhisselam.[77]

Nedvojbeno je da srca hrđaju, kao što hrđa bakar, srebro i slično, a čiste se zikrom. Zikr čisti srce tako da bude poput blistavog ogledala. Kada vjernik ostavi zikr, na srcu se počne hvatati hrđa, a kada počne prakticirati zikr, hrđe nestaje.

Srca hrđaju zbog dvije stvari: *nemarnosti* i *grijeha*, a čiste se *istigfarom* i *zikrom*. "Debljina" sloja hrđe na srcu zavisi od nemarnosti (*gafleta*). Sloj hrđe na srcu onoga ko je većinu vremena nehajan prema Allahu bit će toliki da jednostavno neće biti u stanju valjano prihvatati informacije, pa laž vidi kao istinu, a istinu kao laž. Njegovo srce je potamnjelo i ne može vidjeti stvari onakve kakve jesu.

Kada srce zahrđa i potamni i kada se na njega spusti koprena, mehanizam za percepciju se pokvari, tako da više ne prima istinu, niti odbacuje laž, a to je jedna od najvećih kazni za srce. A sve ovo jeste posljedica nemara i slijeđenja strasti, jer one zatiru svjetlo u srcu.

Kaže Uzvišeni: *"I ne pokoravaj se onom čije smo srce učinili nehajnim prema Našem spomenu, ko slijedi strasti i ko pretjeruje."*[78]

Kada vjernik hoće da se povede za nekim, prvo treba da pogleda da li on često Allaha spominje ili ne, i da li nad njim vlast ima strast ili objava. Ako nad njim bude vladala strast i ako je on nemaran u tom slučaju se neće za njim povoditi niti ga slijediti, jer će ga taj put odvesti u propast.

77 Hadis spominje: El-Munziri u djelu *Et-Tergib wet-terhib* (2/395, 396) i kaže da ga još prenosi i Ibn Ebu-Dun'ja. Niz prenosilaca ovog hadisa je slab.

78 El- Kehf, 28. ajet.

Riječ *furut* u ovom ajetu tumači se kao zanemarivanje; čovjek zanemaruje ono čega se treba pridržavati i što treba izvršavati. Također se ova riječ tumači i kao traćenje, propast, ono što je suprotno istini. Sva su ova tumačenja bliska jedna drugom.

Uvišeni Allah je, dakle, zabranio da se slijedi neko ko je ovakav. Zato čovjek treba pogledati u svog šejha, uzora i onoga koga slijedi i vidjeti da li je ovakav, pa da se od njega udalji, ili često Allaha spominje, dostatno slijedi sunnet i dosljedno izvršava obaveze, pa da se njega drži. Jedina razlika između živog i mrtvog je u zikru. Onaj ko zikri i onaj ko ne zikri su poput živog i mrtvog.

U *Musnedu* stoji ovaj hadis: *"Allaha spominjite sve dok vam ne kažu: ovaj je lud."*[79]

79 Hadis bilježe Ahmed, 3/68, 71, El-Hakim, 1/499.

KORISTI ZIKRA

U zikru ima približno stotinu koristi:

1. udaljava i sputava šejtana;
2. zadovoljava Milostivog;
3. odagnava brigu i tugu iz srca;
4. daje radost, razdraganost i veselje;
5. jača tijelo i duh;
6. osvjetljava lice i srce;
7. pribavlja opskrbu;
8. vjernika ogrće plaštom dostojanstva, slasti i sjaja;
9. u srcu budi osjećaj ljubavi, koja je duh islama i srž vjere i temelj sreće i spasa. Allah je svemu dao uzrok, a uzrok ljubavi je neprestani zikr. Ko hoće da zadobije Allahovu ljubav neka mu jezik uvijek spominje Njegovo ime. Kako su učenje i ponavljanje vrata znanja, tako isto zikr predstavlja vrata i najveći i najispravniji put koji vodi do ljubavi;

10. u srcu razvija osjećaj samosvijesti, koji uzdiže čovjeka do stepena *ihsana*, tako da obožava Allaha kao da Ga vidi. Ali onaj ko je nehajan prema zikru ne može doseći ovaj stepen, isto kao što ne može stići do kuće onaj koji sjedi;

11. potiče na kajanje, a pokajati se znači vratiti se Allahu. Učestalo vraćanje Allahu jezikom potiče na vraćanje Njemu i srcem u svim prilikama, tako da mu Allah bude jedino utočište i sklonište, kibla srca i jedino pribježište pred nevoljama;

12. njime se postiže Allahova blizina. Vjernik će biti blizak Allahu onoliko koliko Ga bude spominjao, a udaljen od Njega onoliko koliko prema Njemu bude nemaran;

13. otvara velika vrata spoznaje (gnose), koja zavisi od intenzivnosti zikra;

14. zbog jake svijesti o Allahovom prisustvu, koju zikr pruža, kod čovjeka jača osjećaj strahopoštovanja i veličanja prema Allahu, za razliku od onog ko je nemaran, na čijem je srcu plašt strahopoštovanja jako tanak;

15. zbog njega i Allah spominje čovjeka: *"Spominjite Me i Ja ću vas spomenuti..."* [80] Kad u zikru ne bi bilo ni jedne druge koristi osim ove, bilo bi dovoljno. Alejhisselam prenosi od svoga Gospodara: *"Ko Me spomene u sebi, i Ja njega spomenem u Sebi, a ko Me spomene u društvu, i Ja njega spomenem u boljem društvu..."*[81];

16. oživljava srce. Čuo sam šejhul-islama, Ibn-Tejmiju, da kaže: *"Zikr je za srce ono što je voda za ribu. Zar može riba živjeti bez vode?"*;

80 El-Bekara, 152. ajet.
81 Vidi str. 23.

17. zikr je hrana za srce i dušu. Vjernik bez zikra je isto što i tijelo bez hrane. Klanjavši sabah-namaz, šejhul-islam, Ibn-Tejmijja, ostao je zikriti sve do skoro podneva, zatim se okrenu prema meni i reče: *"Ovo je moj doručak. Malaksao bih kada ga ne bih uzeo."* Drugom prilikom mi je rekao: *"Ne zikrim samo onda kada se pripremam za sljedeći zikr"*;

18. čisti srce od hrđe. Sve hrđa, a srce hrđa od nemara i strasti, a čisti se zikrom, pokajanjem i istigfarom, o čemu je već bilo govora;

19. briše grijehe, jer spada u red najboljih djela, a dobra djela brišu loša;

20. uklanja jaz između čovjeka i Allaha. Taj jaz se može premostiti samo zikrom;

21. zbog zikra, Allah neće zaboraviti vjernika kad bude u nevolji. Imam Ahmed u *Musnedu* prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Tehlil, tekbir i tahmid*[82] *kojima veličate i slavite Allaha okupljaju se oko Arša i u roju, poput pčela, spominju onoga ko ih je izgovorio. Zar ne biste voljeli imati nešto po čemu biste se spominjali?"*[83];

22. ko se bude Allaha sjećao u blagostanju, Allah će se njega sjetiti u nevolji. U jednoj predaji stoji: *"Kada vjernik, koji je Allahu pokoran i koji Ga često spominje, zapadne u nevolju ili bude nešto molio od Allaha, meleki kažu: 'Gospodaru, poznat glas od poznatog roba.' A kad onaj koji je nehajan bude molio, meleki kažu: 'Gospodaru, nepoznat glas od nepoznatog roba'"*;

23. on je spas od Allahove kazne, kako kaže Muaz ibn Džebel. U drugoj predaji stoji da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Nijedno djelo čovjeku nije spasonosnije od Allahove kazne od zikra"*[84];

82 Tehlil je "la ilahe illallah", tekbir "Allahu ekber", a tahmid "elhamdulillah".
83 Hadis bilježe Ahmed, 4/ 268, 271 i Ibn-Madža, 3809.
84 Vidi str. 22.

24. na onog ko zikri spušta se smirenost i milost i meleki ga natkrile, kako kaže Alejhisselam;

25. sprečava jezik od ogovaranja, prenošenja tuđih riječi, laži i vulgarnosti. Čovjek mora govoriti, pa ako njegove riječi ne budu zikr, onda će, zasigurno, biti neke od ovih zabranjenih stvari, a od toga se može sačuvati samo zikrom. Za ovo nam je dovoljan svjedok iskustvo i praksa; ko jezik navikne na zikr sačuvao ga je od neistine i beskorisna govora, a onaj čiji jezik bude suh od zikra ovlažit će ga lažima, beskorisnim i prostim govorom;

26. skupovima zikra prisustvuju meleki, a skupovima beskorisna govora i nemara prisustvuju šejtani. Zato neka svako izabere onaj skup koji mu se više sviđa, jer će s njima biti na ovom i na onom svijetu;

27. usrećuje onog ko ga čini i onog ko s njim sjedi. Ovakva osoba je blagoslovljena gdje god bila, dok je nesretan onaj ko ne zikri i nesretan je onaj ko s njim sjedi;

28. spašava čovjeka od tugovanja na Sudnjem danu. Čovjek će se kajati zbog svakog skupa na kojem nije spominjano Allahovo ime;

29. zbog njega će, kao i zbog puštene suze u tajnosti, Allah čovjeka staviti pod hlad Svoga Arša, na dan *velike vrućine*. Dok se sa svih bude cijedio znoj, onaj ko je zikrio bit će pod hladom Arša Milostivog;

30. onome ko zikri Allah će dati više nego što daje onima koji Ga mole. Od Omera ibn el-Hattaba se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Rekao je Uzvišeni: 'Koga zikr spriječi da Me moli, dat ću mu više nego što dajem onima koji Me mole'"*[85];

---

85 Hadis bilježe: El-Buhari, 205, Ed-Darimi, 3359 i Et-Tirmizi, 2927 i kažu da je hadis dobra usamljena predaja (*hasen garib*).

31. zikr je najlakša vrsta ibadeta, ali i pored toga jedan od najvrednijih i najboljih. Od svih udova najlakše je micati jezikom. Bilo bi izuzetno teško, čak nemoguće, da čovjek u jednom danu i noći pokreće bilo koji organ koliko pokreće jezik;

32. zikr je džennetska sadnica. Et-Tirmizi prenosi od Abdullaha ibn Mes'uda da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"U noći Isra'a sreo sam Ibrahima, pa mi reče: 'Poselami, Muhammede, svoj ummet od mene i kaži im da je džennetska zemlja lijepa i voda u njemu pitka. I reci im da je Džennet gola visoravan, a da su njegove sadnice: subhanallahi velhamdulillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber.'"*[86] Et-Tirmizi kaže da je ovaj hadis *hasen garib.*[87] Et-Tirmizi, također, prenosi od Ebu-Zubejra, a on od Džabira da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko kaže: subhanallahi ve bi hamdihi*[88]*, za njega će biti posađena jedna palma u Džennetu."* Et-Tirmizi kaže da je hadis *hasen sahih;*[89]

33. nagrada za zikr ne može se uporediti s nagradom nijednog drugog djela. El-Buhari i Muslim prenose od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko u jednom danu sto puta kaže: 'La ilahe illallahu vahdehu la šerike leh, lehul-mulku ve lehulhamdu ve huve ala kulli šej'in kadir*[90] *imat će nagradu kao da je oslobodio deset robova, bit će mu upisano stotinu dobrih djela, a pobrisano stotinu loših, bit će mu zaštita od šejtana sve dok ne padne noć i na Sudnjem danu niko neće imati bolje djelo od njega, osim onaj ko ih izgovori više. A ko u jednom danu*

86 "Slavljen neka je Allah, hvala pripada samo Allahu, nema drugog boga osim Allaha i Allah je najveći".

87 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 3.458.

88 "Slavljen i hvaljen neka je Allah."

89 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 3460, 3461 i Ibn-Hibban, 2335.

90 "Nema boga osim Allaha, koji nema sudruga. Samo njemu pripada vlast i samo Njemu pripada zahvala i On je svemu kadar."

sto puta kaže: 'Subhanallahi ve bi hamdihi' bit će mu pobrisani grijesi, makar ih bilo poput morske pjene."[91] Muslim prenosi od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Izgovoriti riječi: Subhanallahi vel-hamdulillahi ve la ilahe illallahu vallahu ekber, draže mi je od svega što Sunce obasjava."*[92] Et-Tirmizi prenosi od Enesa da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko ujutro i navečer kaže: 'Gospodaru, osvanuo sam uzimajući Tebe, nosioce Tvoga arša, Tvoje meleke i sva Tvoja stvorenja za svjedoka da si Ti Allah, osim koga drugog boga nema i da je Muhammed Tvoj rob i poslanik', Allah će mu četvrtinu osloboditi od vatre; ko ove riječi kaže dva puta, Allah će mu polovinu osloboditi vatre, ko ih kaže tri puta, Allah će mu tri četvrtine osloboditi od vatre, a ko ih kaže četiri puta, Allah će ga čitavog osloboditi vatre."*[93] Et-Tirmizi, također, prenosi od Sevbana da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko ujutro i navečer kaže: 'Zadovoljan sam Allahom Gospodarom, islamom vjerom i Muhammedom poslanikom', Allahova je dužnost da ga učini zadovoljnim."*[94] Et-Tirmizi, također, prenosi: *"Ko, ulazeći u pijacu, kaže: 'Nema boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga. Samo Njemu pripada vlast i zahvala. On život i smrt daje i On je živi koji ne umire. U Njegovoj ruci je svako dobro i On je svemu kadar', Allah će mu upisati milion dobrih, a pobrisati milion loših djela i podići ga za milion deredža"*[95];

34. neprestani zikr garancija je čovjeku da neće zaboraviti Allaha, što je uzrok nesreće na oba svijeta. Ako čovjek zaboravi na Allaha, zaboravit će i sebe i svoje interese. Kaže Uzvišeni: *"Ne budite kao oni*

91 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/168, 169, Muslim, 2691, Malik u *Muvetti*, 1/209, Et-Tirmizi, 3464 i Ahmed, 2/302, 375.
92 Hadis bilježe Muslim, 2695 i Et-Tirmizi, 3591.
93 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 3495 i Ebu-Davud, 5069.
94 Hadis bilježe Ahmed, 4/337 i Et-Tirmizi, 3386.
95 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3424, El-Hakim, 1/538, 539 i Ibn-Sunni, 182.

koji su Allaha zaboravili, pa je On dao da oni sebe zaborave. Oni su, uistinu, pravi grješnici.'[96] Kada bi čovjek zanemario svoj vrt, stado ili bilo šta drugo od čega živi i ovisi, zasigurno bi propao. E, tako bi isto propao onaj ko zapostavi i zaboravi na sebe i svoje dobro. Ovakva osoba je daleko od razboritosti i njegov neizbježni kraj je razočarenje i propast. A jedini put spasa je neprestani zikr: da mu bude poput života, bez kojeg ne može, poput hrane, bez koje će presahnuti njegovo tijelo, poput vode u velikoj žeđi, poput odjeće na velikoj žegi i oštroj zimi, poput ogrtača na jakoj buri. Ovako čovjek treba tretirati zikr, čak i više, jer kako se može zamiranje srca i duše porediti sa zamiranjem tijela? Tijelo će zasigurno nestati, ali poslije njega može doći vječno dobro. Međutim, nakon propasti duše i srca ne može se očekivati nikakvo dobro niti spas. A snaga i moć samo su s Allahom, Uzvišenim i Velikim. Kada u zikru ne bi bila ni jedna druga korist osim ove, bilo bi dovoljno. Ko Allaha zaboravi, Allah će dati da on zaboravi sebe, a i On će ga zaboraviti kada bude u patnji na Sudnjem danu. Kaže Uzvišeni: *"A onaj ko okrene glavu od spomena Mog, taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepog oživjeti. 'Gospodaru moj', reći će, 'zašto si me slijepa oživio kada sam vid imao?' 'Evo zašto', reći će On, 'dokazi Naši su ti dolazili, ali si ih zaboravljao, pa ćeš danas ti isto biti zaboravljen'"*[97], tj. bit ćeš zaboravljen u patnji kao što si bio zaboravio Naše dokaze i nisi po njima radio. Nehaj prema Allahu podrazumijeva i nehaj prema Njegovoj Knjizi, koju je objavio. U okretanje od Allahove Knjige spada nespominjanje Allaha kroz Njegovu Knjigu, lijepa imena, osobine, zapovijedi i blagodati. Riječ *dank* označava tjeskobu, teškoću i nevolju, a u ovom

96 El-Hašr, 19. ajet.
97 Ta-Ha, 124-126. ajet.

se ajetu koristi kako bi se što bolje ilustrirao život onoga ko okrene glavu od Allaha. Neki kažu da se ovaj ajet odnosi na život u *berzahu*, ali ispravno tumačenje je da se odnosi na ovodunjalučki život i na patnju u *berzahu*. Ovakva osoba će teško živjeti na oba mjesta, a na ahiretu će biti zaboravljena u patnji, suprotno sretnim i spašenim; na dunjaluku su najljepše živjeli, a u berzahu i na ahiretu imat će najbolju nagradu. Kaže Uzvišeni: **"Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život"** na ovom svijetu **"i doista ćemo ih nagraditi boljom nagradom nego što su zaslužili"**[98] u berzahu i na ahiretu. **"One koji se isele Allaha radi, nakon što su bili progonjeni, Mi ćemo još na ovom svijetu na lijepo mjesto smjestiti; a nagrada na onom svijetu bit će još veća. Kad bi oni samo znali!"**[99] **"...On će vam dati da do određenog roka lijepo proživite"** na dunjaluku **"i svakom čestitom dat će zasluženu nagradu"**[100] na ahiretu. **"Reci: "O, robovi moji koji vjerujete, bojte se Gospodara svoga! One koji na ovom svijetu budu dobra djela činili čeka nagrada, a Allahova zemlja je prostrana; samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagrađeni."**[101]

Na ova četiri mjesta Uzvišeni kazuje da će dobročiniteljima dati dvije nagrade: jednu na dunjaluku, a drugu na ahiretu. I za dobro i za loše djelo, zasigurno, ima prijevremena nagrada i kazna. Da je osjećaj ushićenja, zadovoljstva, te slast u zazivanju Allaha, pokoravanje Njegovoj riječi, spomen Njegovog imena, duševni zanos, kojeg iz sebe njedri ljubav prema Allahu i sjećanje na Njega, jedina nagrada dobročinitelju, a s druge strane, potištenost, krutost srca,

98 En-Nahl, 97. ajet.
99 En-Nahl, 41. ajet.
100 Hud, 3. ajet.
101 Ez-Zumer, 10. ajet.

rasijanost misli, tama u srcu, tuga, briga i strah jedina kazna grješniku, u to skoro niko ko je iole svjestan i pametan ne sumnja. Briga, tuga i potištenost jeste prijevremena kazna, ovodunjalučka vatra i trenutačni džehennem, dok su pokornost Allahu, kajanje, zadovoljstvo Njime, ispunjenost srca ljubavlju prema Njemu, neprestano spominjanje Njegovog imena, osjećaj zanosa i radosti spoznavanjem Njega, prijevremena nagrada, džennet i život kojem nije ravan ni život kraljeva. Čuo sam šejhul-islama, Ibn-Tejmijju, kada je rekao: *"Na ovom svijetu ima džennet; ko u njega ne uđe, neće ući ni u onaj na ahiretu."* Jednom mi je rekao: *"Šta mi mogu moji dušmani kad ja svoj džennet nosim u grudima. Gdje god da krenem, on je sa mnom. Moje hapšenje je osama, ubistvo šehadet, a izgon izlet."* U zatvoru, u tvrđavi, često je govorio: *"Kada bih im dao zlata kolika je ova kula, opet im se ne bih mogao zahvaliti za ovu blagodat koju su mi pružili."* U zindanu, na sedždi, govorio je: *"Gospodaru, pomozi me da Te spominjem, da Ti se zahvaljujem i da Ti dostojno robujem."* Jednom mi je rekao: *"Sputan je onaj čije je srce sputano od Allaha, a zarobljen je onaj čije srce zarobe strasti."* Našavši se unutar tvrđave, pogleda u njezine zidine i prouči: *"Između njih će se zidine postaviti, koja će vrata imati; unutar njih bit će milost, a izvan njih patnja."*[102] Allah zna da nikad nisam vidio nikog da je živio ljepše od njega, unatoč mukama i nelagodnostima kroz koje je prolazio (hapšenja, prijetnje i mučenja). Ali, i pored toga, bio je najširokogrudniji, najstabilniji, najveseliji... jednostavno, znakovi blaženstva zračili su iz njegovog lica. Kad god bi nas obuzeo strah, kad bi nas spopala loša predviđanja i kad bi nam zemlja postala tijesna, dovoljno bi bilo samo da vidimo njegovo lice i čujemo njegov glas, i svi ti osjećaji raspršili bi se i umjesto njih osjećali bismo veselje,

102 El-Hadid, 13. ajet.

elan i spokoj. Pa neka je slavljen Onaj koji je dao da neki Njegovi robovi kušaju džennetske naslade prije nego li su u nj i kročili i koji im je otvorio džennetska vrata još na ovom svijetu, da ih zapahne džennetski dašak i miris, kako bi ga još više tražili i za njega se takmičili. Neki gnostici su govorili: *"Kada bi vladari i prinčevi znali kako mi živimo, sabljama bi se za to protiv nas borili."* Drugi je kazao: *"Jadni li su ljudi! Napustili su ovaj svijet, a nisu okusili ono najljepše na njemu."*

- *"A šta je to na njemu najljepše?"*, neko upita.
- *"Ljubav prema Allahu, spoznaja Allaha i spominjanje Njegovog imena."*

Drugi kaže: *"Dođu mi trenuci kada srce od nekakvog ushićenja zaigra."* Treći kaže: *"Dođu mi trenuci kada pomislim: ako džennetlije ovako žive, onda, oni, uistinu, uživaju."* Ljubav prema Allahu, spoznaja Njegovog bića, neprestano spominjanje Njegovog imena, zadovoljstvo i spokoj s Njim, te iskazivanje ljubavi, straha, nade, povjerenja i pokornosti samo Njemu, tako da samo On zna vjernikove brige, namjere i želje, to je ovosvjetski džennet, užitak kojem nema premca. To je radost onih čija su srca ispunjena iskrenom ljubavlju prema Allahu i život pravih znalaca. Čovjek će biti zadovoljan sobom onoliko koliko bude zadovoljan Allahom. Ako je zadovoljan Allahom, čovjek će osjetiti svako drugo zadovoljstvo, a bez toga će na ovom svijetu biti tužan i nesretan. U ovo će povjerovati samo onaj čije je srce živo, dok će te onaj čije je srce mrtvo samo obespokojiti. Zato traži utjehu daleko od njega, jer njegovo prisustvo donosi samo nespokoj. A ako si već iskušan njime, onda mu podaj samo svoje tijelo, a srce i dušu ne i nemoj zbog njega propuštati nešto što ti je važnije. Znaj da je najveća nesreća da se posvetiš nekom zbog koga ćeš izgubiti svoj udio kod Allaha, protraćiti vrijeme, razbiti srce, oslabiti odlučnost i ubiti volju. Ako već moraš biti s njim, onda se

prema njemu ponašaj kako to želi Allah i nastoj na njemu zaraditi dobra djela. Neka susret s njim bude u tvoju korist, a ne protiv tebe. Kao da te na putu presreo nepoznat čovjek – nastoj ga uzeti sa sobom da zajedno nastavite putovanje, da ti njega povedeš, a ne on tebe. A ako ne htjedne i ne iskaže volju za putovanjem, nemoj ostajati s njim, nego nastavi dalje i ne okreći se, jer je on, bez obzira ko bio, drumski razbojnik. Ti spasi svoje srce i brižno čuvaj svoje vrijeme. Ne dozvoli da sunce zađe prije no što stigneš do odredišta, ili da te, kada grane, zatekne na istom mjestu. Tada će tvoji prijatelji već daleko odmaći i ostat ćeš sam; pa kako ćeš ih, onda, stići?

35. zikr pokreće čovjeka, svejedno da li sjedio na postelji, ili bio na pijaci, bio zdrav ili bolestan, u blagostanju i uživanju, stajao, sjedio ili ležao, bio na putovanju ili kod kuće. Ništa nije prikladnije za bilo koje vrijeme ili situaciju od zikra. Zikr pokreće čak i spavača, pa pretekne budnog, tako da spavač, ležeći na postelji, dođe do odredišta, dok je onaj koji je nemaran još na početku puta. To je Allahova milost koju daje kome hoće. Priča se da je neki pobožnjak zakonačio kod drugog pobožnjaka, a kada je pala noć, domaćin ustade i poče klanjati, dok je gost ostao ležati u postelji. Kad su osvanuli, domaćin reče gostu: *"Utekla ti je povorka!"* A gost će na to: *"Nije stvar u tome da zanoćiš putujući i sutra se opet probudiš zajedno s ostalima, već da zanoćiš ležeći na postelji, a da sutra osvaneš na odredištu."* Ova priča može se dvojako protumačiti. Neispravno tumačenje je da je onaj ko spavajući leži u postelji bolji od skrušenog klanjača, a ispravno tumačenje je da ga je možda bolest, hladnoća, strah od neprijatelja ili neki drugi razlog spriječio od noćnog bdijenja, ali je on svoje srce vezao za Allaha i Arš, pa ono, zajedno s melekima,

kruži oko njega i samo Allah zna šta je u njemu, dok drugi klanja i uči Kur'an, a samo Allah zna koliko je u njegovom srcu dvoličnosti, samodopadljivosti, žudnje za ugledom i hvalisanjem pred ljudima, ili je, jednostavno, njegovo srce na jednoj, a tijelo na drugoj strani. Zato nema sumnje da je ovakav spavač daleko ispred ovakvog klanjača, jer se djela vrednuju prema učešću srca, a ne tijela i gleda se onaj prvi motiv. Zikr budi onu pritajenu odlučnost, raspiruje onu zataškanu ljubav i pokreće zatajenu volju.

36. zikr je svjetlost na ovom svijetu, a bit će svjetlo u kaburu i na onom svijetu, kada će obasjavati put preko sirat-ćuprije. Ništa ne može osvijetliti srca poput zikra. Kaže Uzvišeni: *"Zar je onaj koji je bio u zabludi, a kome smo Mi dali život i svjetlo pomoću kojeg se među ljudima kreće, kao onaj koji je u tminama iz kojih ne izlazi?"*[103] Prvi je vjernik koji je obasjan svjetlom vjere u Allaha, ljubavlju prema Njemu, znanjem o Njegovom biću i spomenom Njegovog imena. Drugi je onaj koji je nemaran prema Allahu, dž.š., i koji je zapostavio ljubav i spominjanje Allaha, dž.š. Najveći uspjeh je u svjetlu, a najveća nesreća jeste izgubiti ga. Zato je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, toliko molio Allaha da prosvjetli njegovo meso, kosti, živce, kosu, kožu, sluh i vid, da osvijetli iznad i ispod njega, s njegove desne i lijeve strane, sprijeda i straga, da bi na kraju rekao: *"Učini me svjetlošću."*[104] Od Allaha je tražio da mu prosvijetli i najsićušniji atom njegovog bića, da ga sa svih strana obaspe svjetlošću i da na kraju sâmo njegovo biće učini svjetlošću. Allahova vjera je svjetlost, Njegova Knjiga je svjetlost, Njegov Poslanik je svjetlost, mjesto koje je pripremio za Svoje miljenike je blistava svjetlost. On

---

103 El-En'am, 122. ajet.
104 Dio hadisa koji bilježe Muslim, 763 i Ahmed, 1/284, 343, 352 i 373.

je svjetlost nebesa i zemlje, jedno od Njegovih imena je *Svjetlost* (En-Nur), svjetlosti Njegovog lica raspršuju tmine. U Vjerovjesnikovoj dovi, koju je učio u Taifu, stoji: *"Svjetlošću lica Tvoga, koja tmine razgoni i s kojom opstoji i ovaj i onaj svijet, zaštiti me od Tvoje mržnje i Tvoje srdžbe. Tebi se pokoravamo sve dok ne budeš zadovoljan. Sva snaga i moć su s Tobom."*[105] Kaže Ibn Mesud: *"Kod vašeg Gospodara ne postoji dan i noć! Nebesa i zemlju obasjava svjetlost Njegovog lica."* Ovu predaju spominje Osman ed-Darimi. Kaže Uzvišeni: *"I zemlja će svjetlošću Gospodara svoga zasjati..."*[106] na Sudnjem danu, kada dođe Uzvišeni da presudi među Svojim robovima. Tada zemlja neće biti obasjana ni Sunčevom ni Mjesečevom svjetlošću, već Njegovom. Sunce će tog dana potamnjeti i Mjesec će se pomračiti i nestat će njihov sjaj, a svjetlost će biti zastor Milostvog. Ebu-Musa prenosi da im je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao pet stvari: *"Allah ne spava, niti Mu je san potreban. On spušta i podiže vagu. Djelo koje je učinjeno noću uzdiže se Allahu prije djela učinjenog danju i djelo koje je učinjeno danju uzdiže se prije djela učinjenog noću. Njegov zastor je svjetlost. Kada bi ga otkrio, svjetlucave zrake Njegovog lica sažegle bi sve dokle dopire Njegov pogled."* Zatim je Ebu-Ubejda proučio: *"Neka je blagoslovljen Onaj koji je u vatri i onaj pored nje..."*[107] Svjetlost zastora je od svjetlosti Njegovog lica i kada bi ga otkrio, svjetlucave zrake Njegovog lica sažegle bi sve što je u opsegu Njegovog vida. Zbog toga se brdo, kada je

---

105 U komentaru na djelo *El-Mevahibul-ledunijja* Ez-Zerkani kaže da ovaj hadis bilježi Ibn-Ishak u *Životopisu*, ne spominjući niz prenosilaca, i Et-Taberani u djelu *Dova* i u *El-Mu'džemul-kebiru* od Abdullaha b. Dža'fera Ebu-Taliba, koji se rodio u Abesiniji poslije ovog događaja; zato njegova predaja spada u *mursel* ashaba. Hadis, također, spominje i El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid* i kaže da se u njegovom senedu nalazi Muhammed b. Ishak, koji je pouzdan prenosilac, ali *mudellis*, a ostali su prenosioci pouzdani, te da je hadis *daif.*

106 Ez-Zumer, 69. ajet.

107 En-Neml, 8. ajet. A hadis bilježe Muslim, 179, Ahmed, 4/395, 401, 405 i Ibn-Madža, 195 i 196.

Uzvišeni pred njim otkrio jedan mali dio zastora, stropoštalo i nije ostalo uspravno pred svojim Gospodarem. Tumačeći ajet: *"Njega pogledi ne obuhvaćaju..."*[108], Ibn-Abbas kaže: *"To je Uzvišeni Allah. Kad otkrije Svoje svjetlo, ništa ne može ostati uspravno."* Iz ovih riječi može se osjetiti Ibn-Abbasova pronicljivost i istančani osjećaj za tumačenje i shvaćanje kur'anskog teksta, a kako i ne bi kad je i sam Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, molio Allaha da ga poduči tumačenju Kur'ana. Na Sudnjem danu, Uzvišeni će se moći očima vidjeti, ali ne i pogledom obuhvatiti. Obuhvatiti pogledom je puno veće od samog viđenja. Mi vidimo Sunce, ali ga ne možemo čitavog pogledima obuhvatiti, čak ni približno čitavog. Zbog toga je Ibn-Abbas, kad je upitan o viđenju Allaha i o ajetu: *"Njega pogledi ne obuhvaćaju"*, rekao:

- *"Da li vidiš nebesa?"*
- *"Da"*, odgovori.
- *"A da li ih pogledom obuhvaćaš?"*
- *"Ne."*
- *"Pa Allah je još veći i veličanstveniji."*

* * *

Svjetlost u vjernikovom srcu Uzvišeni je uporedio s jednim primjerom koji mogu razumjeti samo učeni. Kaže:

"Allah je svjetlost nebesa i Zemlje! Primjer svjetlosti Njegove je udubina u zidu u kojoj je svjetiljka, svjetiljka je u kandilju, a kandilj je kao zvijezda blistava koja se užiže blagoslovljenim drvetom maslinovim, i istočnim i zapadnim, čije ulje gotovo da

108 El-En'am, 103. ajet.

sija kad ga vatra ne dotakne, sama svjetlost nad svjetlošću! Allah vodi ka svjetlosti Svojoj onoga koga On hoće. Allah navodi primjere ljudima, Allah sve zna dobro."[109]

Ubejj ibn Ka'b kaže da ovaj ajet simbolizira Njegovu svjetlost u vjernikovom srcu, oličenu u spoznaji, ljubavi, vjerovanju i spominjanju Njegovog imena. To je ono svjetlo koje im je spustio, njime ih oživio i dao da s njim hode među ljudima. Osnova svjetla je u srcima, ali kada osnaži i poveća se, postane vidno i na njihovim licima i tijelima, čak i na njihovoj odjeći i kućama. Vidljivo je samo za one koji su kao i oni, dok ga drugi poriču. A kada dođe Sudnji dan, ta će se svjetlost pojaviti i ići ispred njih, rastjerujući tminu na sirat-ćupriji, sve dok je ne pređu. Jačina svjetlosti tada će zavisiti od jačine svjetlosti u njihovim srcima na dunjaluku. Kod nekih će svjetlo biti blještavo poput Sunčeve svjetlosti, kod nekog poput Mjesečeve, kod nekog poput zvijezdine, a kod nekog poput svjetiljke. Nekome će svjetlost obasjavati samo do pred stopala, nekad će svijetliti, a nekad neće. Pošto je munafik na dunjaluku imao samo prividno, a ne pravo svjetlo, na Sudnjem danu će mu biti dato svjetlo koje će ga odvesti u tamu i propast.

Ovo svjetlo, njegovo mjesto, nosioca i njegovu materiju, Allah je uporedio s nišom, a to je udubina u zidu. Stoga je niša simbol prsa. U toj udubini je kandilj, izrađen od najčistijeg stakla, koji je po svom sjaju i čistoći poput blistave zvijezde. A kandilj je simbol srca zbog toga što on (kandilj) prispodobljava karakteristike svojstvene vjernikovom srcu, poput čistoće, prefinjenosti i čvrstoće. Svojom čistoćom jasno vidi Istinu i Pravi put, iz čistoće se bude saosjećajnost i milost, a iz prefinjenosti sažaljenje. U isti mah bori se protiv Allahovih neprijatelja i prema njima je okrutan, a na istini je stamen i čvrst. Ni jedno od ovih svojstava ne isključuje drugo, niti je s njim u opreci, već se uzajamno nadopunjuju.

109 En-Nur, 35. ajet.

- *"Strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom."*[110]

- *"Samo Allahovom milošću ti si blag prema njima; a da si osoran i grub, razbježali bi se iz tvoje blizine."*[111]

- *"O, Vjerovjesniče, bori se protiv nevjernika i licemjera i budi prema njima strog!"*[112]

Jedna predaja veli: **"Srca su Allahove posude na Zemlji. Njemu najdraža su ona najprefinjenija, najčvršća i najčišća."**

Na drugoj strani postoje dva loša srca: kameno i tvrdo srce u kojem nema milosti, dobra niti čistoće kojom bi mogao vidjeti istinu. Ovo srce je gordo, ne poznaje Allaha, niti je prema drugima milostivo. Drugo je slabo, mehkušavo srce; prihvaća sve što mu dođe, nije utjecajno, već je podložno utjecaju svega s čim dođe u kontakt, jačeg i slabijeg, dobrog i lošeg.

U kandilju je svjetiljka, a ona predstavlja svjetlo koje se isijava s fitilja, dok je kandilj njen nosač. To svjetlo ima materiju iz koje se isijava, a to je ulje, iscijeđeno iz masline s mjesta koje Sunce jednako obasjava ujutro i navečer. Stoga ta maslina daje najčišće i najblistavije ulje, koje od svoje čistoće skoro da obasjava sve oko sebe, iako ga vatra nije dotakla. Ovo je, dakle, materija svjetlosti koja se rasijava sa svjetiljke. Isto tako je materija svjetlosti sa svjetiljke koja se nalazi u vjernikovom srcu sa stabla Objave, koje je najblagoslovljenije, najispravnije, najumjerenije i najvrednije. To srce nije zastranilo poput srca kršćana i jevreja, nego je uvijek između dvije pokuđene krajnosti. Ovo je, dakle, materija svjetlosti koja se rasijava sa svjetiljke vjere u vjernikovom srcu.

Pošto je to ulje toliko čisto da skoro obasjava samo od sebe, kada dođe u kontakt s vatrom, svjetlost koju razastire biva jača i to onda bude svjetlost nad svjetlošću.

110 El-Feth, 29. ajet.
111 Alu 'Imran, 159. ajet.
112 Et-Tevba, 73. ajet.

E, tako je isto vjernikovo srce obasjano i skoro da može spoznati Allaha svojom čistom prirodom i umom, ali nema tu materiju u sebi. Potom dođe u kontakt s materijom Objave, pa se svjetlost, koja se već po prirodi nalazi u njegovom srcu, ojača svjetlošću Objave. U njegovom se srcu združe svjetlost Objave i svjetlost Prirode, tako da bude svjetlost nad svjetlošću. I prije negoli je čuo ijedno predanje, u stanju je govoriti o Istini. A kada čuje predanje, koje potvrđuje ono što je njegova priroda spoznala, to onda biva svjetlost nad svjetlošću. Tako vjernik općenito spoznaje Allaha putem svoje prirode, a putem predanja saznaje o Njemu opširnije, tako da vjera kod njega niče iz tla Objave i Prirode.

Neka svako ko ima pameti dobro razmisli o ovom velikom ajetu i podudaranju ajeta s ovim časnim značenjima. Uzvišeni je spomenuo svjetlo na nebesima i Zemlji i svjetlo u srcima Njegovih robova-vjernika, a to je inteligibilno, samo razumom uočljivo svjetlo kojim su obasjana srca i razum, te osjetilno svjetlo, ono koje se percipira vidom, a kojim su obasjani svi dijelovi Gornjeg i Donjeg svijeta. Ona su dva velika svjetla; jedno je veće od drugog. Kako god nema života tamo gdje nema osjetilne svjetlosti, jer životinje žive tamo gdje je svjetlost, a u mračnim predjelima, gdje ne dopire svjetlost, ne živi niti jedno živo biće, tako su isto narod, gdje je iščezla svjetlost Objave i vjere, i srce u kojem je utrnuto ovo svjetlo, zasigurno mrtvi i u njima nema života.

Uzvišeni zajedno spominje život i svjetlo: **"Zar je onaj koji je bio u zabludi, a kome smo Mi dali život i svjetlo pomoću kojeg se među ljudima kreće, kao onaj koji je u tminama, iz kojih ne izlazi?"**[113]

"Eto tako ti Mi objavljujemo Naš duh. Ti nisi znao šta je Knjiga, niti šta je vjera, ali smo ga Mi učinili svjetlošću kojom upućujemo Naše robove koje hoćemo."[114]

---

113 El-En'am, 122. ajet.
114 Eš-Šura, 52. ajet.

Neki kažu da se riječi **"učinili smo ga"** odnose na **"Naš"**, drugi vele da se odnosi na **Knjigu**, dok neki kažu da se odnosi na **"vjeru"**. Međutim, ispravno je da se odnose na **"duh"**, a značenje bi tada bilo: **i učinili smo taj duh, koji ti objavljujemo, svjetlošću.** Nazvao ga je duhom zbog života koji daje, a svjetlošću zbog isijavanja i obasjavanja, a život i svjetlo su uzajamno povezani. Tamo gdje ima života od ovog duha, ima i svjetlosti, a gdje ima svjetlosti, ima i života. Srce koje ne primi ovaj duh mrtvo je i tamno, isto kao što je mrtav onaj čije tijelo napusti duša.

Zbog toga Uzvišeni navodi dva primjera: **vodeni** i **vatreni**, jer od vode biva život, a od vatre isijavanje i svjetlo, kao na početku sure El-Bekara: **"Slični su onima koji potpale vatru i kad ona osvijetli njihovu okolinu, Allah im oduzme svjetlo i ostavi ih u mraku, i oni ništa ne vide."**[115] Kaže: **"Allah je oduzeo njihovo svjetlo..."**, a nije rekao **"njihovu vatru"**, jer svojstvo vatre jeste da prži i obasjava. Allah im je oduzeo osobinu isijavanja i obasjavanja, a ostavio ono što ih muči: osobinu prženja.

Takvo je stanje i licemjera: licemjerstvo im je zatrlo svjetlo vjere i u njihovim je srcima ostala samo vrućina nevjerstva i sumnji, koje vriju u njima, tako da su im srca od njihove vrućine i otrova izgorjela još na ovom svijetu, a na Sudnjem danu Allah će ih pržiti na usijanoj vatri.

Ovo je primjer onoga ko na dunjaluku ne bude imao svjetlo vjere, čak i onog ko je izašao iz tog svjetla nakon što je njime bio obasjan. To je primjer licemjera, koji je saznao, pa porekao, priznao, zatim zanijekao. On će biti u tminama, gluh, nijem i slijep.

Govoreći o njihovoj braći nevjernicima, Allah kaže: **"A oni koji dokaze Naše poriču gluhi su i nijemi, u tminama su."**[116] I kaže:

115 El-Bekara, 17. ajet.
116 El-En'am, 39. ajet.

“Oni koji neće da vjeruju slični su stoci na koju se viče, ali ona čuje samo zov i viku. Gluhi, nijemi i slijepi – oni ništa ne shvaćaju.”[117]

Allah je licemjere, koji su izišli iz svjetlosti nakon što su njome bili obasjani, uporedio s onim ko je pripalio vatru i nestankom njene svjetlosti nakon što je bila obasjala sve oko nje, jer su licemjeri samim miješanjem s muslimanima, zajedničkim namazima, postom, slušanjem Kur’ana i posmatranjem prvakâ islama sasvim jasno vidjeli svjetlo. Zato Uzvišeni o njima kaže: **“oni se neće vratiti”** islamu, jer su napustili islam nakon što su bili u njemu i bili obasjani njime. Zato se oni njemu više neće vratiti.

Kaže Uzvišeni o nevjernicima: **“Oni ne razumiju”** jer nisu razumjeli islam, nisu u njega ušli niti su njime bili obasjani. Oni još uvijek tumaraju tminama nevjerstva, gluhi, nijemi i slijepi. Stoga, neka je slavljen Onaj koji je Svoj govor učinio lijekom za bolesti grudi, vodičem ka vjeri i njenim istinama, pozivačem vječnom životu i nasladama, upućivaču na Pravi put. Glas pozivača vjeri bio bi čujan ušima koje slušaju i kur’anske bi besjede bile mehlem za srca čista od natruha. Međutim, u srcima viju jake bure sumnji i strasti, pa su svjetiljke u njima utrnule i srca su obuhvatile ruke nehaja i neznanja, pa su njihova vrata zatvorile i ključeve zagubile i nad njima se koprena njihovih djela spustila tako da im Allahove riječi više ne koriste. Opijena su zabludama strasti, sumnjama i lažima, pa više ne čuju riječi ukora. Naslušala su se besjeda koje su oštrije od koplja i strijela, utopila se u moru neznanja i nemara i stradala u robovanju strastima. **“Nema ukora onome ko mrtva rani.”**[118]

---

117 El-Bekara, 171. ajet.
118 Dio Mutenebbijevog stiha.

SIMBOLIZAM VODE U ŽIVOTU SRCA

Drugi, primjer **vode** jesu riječi Uzvišenog: **“Ili oni su nalik na one koji za vrijeme velikog pljuska, u punom mraku, usred grmljavine i munja, stavljaju zbog gromova prste u uši svoje bojeći se smrti, a nevjernici ne mogu umaći Allahu.”**[119]

Kao što **veliki pljusak** daje život zemlji, biljkama i životinjama, tako isto Kur’an daje život srcima. Istinski vjernici svjesni su toga, pa se ne boje **munja** i **gromova** koji prate **kišu**, a koji simboliziraju Allahove kazne i prijetnje za one koji ne poštuju Njegove naredbe i one koji poriču Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega; ili simboliziraju one teške obaveze s kojima je došao islam (borba protiv neprijatelja, podnošenje tegoba,...) ili za dušu teške odredbe, koje su suprotne njenoj volji, pa se stoga porede sa tminom, grmljavinom i munjama koje prate kišu. Ali, onaj ko zna da kiša daje život ne boji se tmine, grmljavine i munje; čak mu je ugodno uz njih i raduje im se zbog života i plodnosti koji s njima dolaze.

Licemjer, međutim, zbog sljepoće srca vidi samo tminu, munje i gromove, koji ga skoro oslijepe, pa u strahu stavlja prste u uši da ne bi čuo grmljavinu. Zbog blještanja i sijevanja munja preplašen je za svoj ionako slab vid. U mraku čuje samo jeku gromova i vidi blijesak munja. Ako mu se ukaže svjetlo, krene, a ako svjetlosti nestane, on stane, zbunjen, ne znajući kuda krenuti. On ne zna da munje, gromovi i mrak uvijek prate **veliki pljusak** od kojeg (o)živi zemlja i bilje, čak i njegov život zavisi od tog pljuska. On vidi samo gromove, munje i tminu i zbog toga je uvijek preplašen i prestravljen.

119 El-Bekara, 19. ajet.

Onaj ko je navikao na pljusak i zna koje dobro i korist on donosi, te da ga uvijek prate gromovi, munje i mrak zbog oblaka, osjeća se lijepo, ne plaši se i to ga ne sprečava da se njime okoristi.

Ovaj stvarni pljusak jednak je **pljusku** koji je, od Allaha, Džibril spustio na Alejhisselamovo srce, kako bi njime oživio srca i čitav svijet. Znakovito je to što taj **pljusak** prate **oblaci**, **gromovi** i **munje**, kao pravi pljusak.

Licemjer iz tog **pljuska** čuje samo grmljavinu i munje, a ne zna šta je iza njega. Stoga se on boji onog od čega su sigurni vjernici, sumnja u ono u šta vjeruju znalci, u dvojbi je oko onog u šta su uvjereni gnostici. U primjeru s vatrom njegov je vid poput vida šišmiša usred bijela dana, a u primjeru s vodom njegov je sluh poput sluha životinje koja umire od grmljavine. Za neke se životinje govori da umru kada čuju grmljavinu.

Ovakvim glavama, ušima i očima šejtanske sumnje, uobrazilje i lažne misli nesmetano tumaraju i njima upravljaju. Napune ih kojekakvim rekla-kazala pričama. Ali veliki broj se upravo njima odaziva, njih propagira, brani ih, pod njihovom se zastavom bori, prikuplja im sljedbenike, a kako li su oni beznačajni kod Allaha i Njegovih miljenika!

S obzirom da ih ima puno i da su njihove riječi otrov za srca, Allah ih je u Svojoj Knjizi upotpunosti razotkrio, raskrinkao i objelodanio njihove osobine, djela i riječi. Uzvišeni je govorio **"a ima ih...a ima ih... a ima ih..."** sve dok ih nije razotkrio i njihove osobine i tajne učinio bjelodanim.

Na početku sure El-Bekara Uzvišeni spominje osobine vjernika, nevjernika i licemjera. Svojstva vjernika opisao je u tri ajeta, svojstva nevjernika u dva, a svojstva licemjera u preko deset ajeta, zbog stalnog iskušenja i velike opasnosti u komuniciranju s njima. Oni su iz istog

safa, ispoljavaju slaganje i podršku, za razliku od nevjernika, koji se doživotno zakleo na neprijateljstvo i ispoljava šta mu je u srcu, i time te jasno pozvao na razilaženje i rastanak.

POREĐENJE OBJAVE S KIŠOM

Jednaki ovim dvama primjerima jesu druga dva iz sure Er-Ra'd: **"On spušta kišu s neba, pa rijeke teku koritima s mjerom i bujica nosi otpatke koji plivaju po površini."**[120]

U ovom primjeru Uzvišeni poredi Objavu, koju je spustio da bi srca oživjela, s kišom koju spušta s nebesa, a srca koja nose Objavu poredi s riječnim koritima kojima protječe voda.

U veliko srce može stati dosta znanja, kao što velikim koritom može proteći velika količina vode, a malo srce je poput malog korita, koje može primiti samo malo znanja. Rijeke znanja koje teku srcima onolike su kolika su i sama srca.

Protječući koritom, bujica je prekrivena slojem otpadaka i smeća, koji plutaju na površini, ali ispod toga je čista voda koja daje život zemlji. Otpaci bivaju izbačeni na obalu korita, a ostaje voda koja je bila ispod da Allah njome napoji zemlju i ljude, drveća i životinje. Tako isto znanje i vjera, koje je Allah s nebesa spustio, protječu srcima i odnose natruhe strasti i otpatke lažnih sumnji, a znanje, vjera i uputa utemelje se usred srca, kao što kaže Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega: **"Vjera se spušta nasred srca."**[121] Hadis bilježi El-Buhari od Ebu-Huzejfe. Taj truhlež i otpad polahko nestaje sve dok nasred srca ne ostanu samo korisno znanje i iskrena vjera, iz kojih se ljudi napajaju.

120 Er-Ra'd, 17. ajet.
121 Dio hadisa koji bilježi: El-Buhari, 11/216, Muslim, 143, Et-Tirmizi, 2180, Ibn-Madža, 4053 i Ahmed, 5/383.

El-Buharija prenosi od Ebu-Musaa, da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: **"Uputa i znanje s kojima me je poslao Uzvišeni Allah su poput kiše koja padne na zemlju. Zemlja koja je plodna primi vodu i na njoj iznikne gusta trava i zelenilo, zemlja koja je neplodna zadrži vodu, pa ljudi iz nje napajaju sebe i svoje usjeve, a golet ne zadržava vodu niti na njoj išta niče. To je poput onoga ko razumije Allahovu vjeru i okoristi se od onoga s čime me je poslao Allah (on zna i druge tome podučava) i onoga ko za tim ne haje niti je prihvatio Allahovu uputu s kojom sam poslan."**[122]

Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, podijelio je ljude na tri kategorije u odnosu na uputu i znanje:

- **Prva kategorija**: nasljednici poslanikâ i vjerovjesnikâ. To su oni koji izučavaju vjeru, po njoj se vladaju i Allahu i Njegovom poslaniku pozivaju. Oni su istinski sljedbenici poslanikâ, neka je na njih Allahov blagoslov i mir. Oni su poput one plodne i čiste zemlje koja je primila vodu i na kojoj je iznikla bujna trava i zelenilo. Ona je sama čista i ljudi se njom čiste. Duboko su pronikli u vjeru i u stanju su je propagirati. Stoga oni i jesu nasljednici vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njih, o kojima Allah veli: **"Spomeni Naše robove: Ibrahima, Ishaka i Jakuba, smjerni i pametni"** [123], tj. snažni i pametni u vjeri. Vjera se spoznaje pameću, a snagom se propagira i sprovodi. Ova kategorija ima moć pamćenja/čuvanja i razumijevanja vjere i sposobnost njenog tumačenja. Iz kur'anskog teksta izveli su rijeke nauka, iskopali blaga (značenja) i obdareni su posebnim razumijevanjem, kako reče vođa pravovjernih, Ali ibn Ebu-Talib, kada je bio upitan:

122 Hadis bilježe: El-Buhari, 1/160, 161, Muslim, 2282 i Ahmed, 4/399.
123 Sad, 45. ajet.

- "Da li vas je Allahov Poslanik nečim obdario mimo ostali svijet?"

- "Ne, tako mi Onoga koji daje da zrno raspukne i dušu stvara, osim razumijevanjem Allahove Knjige, koje Allah daje vjerniku." [124]

Ovo razumijevanje je poput bujne trave i zelenila koje je zemlja iznjedrila, čime se ova kategorija razlikuje od druge.

- **Druga kategorija**: oni čija je briga samo precizno zapamtiti kur'ansko-hadiske tekstove, koje su drugi od njih preuzimali i iz njih izvlačili njihova blaga i od njih se okoristili. Njegovo sjeme posadili su u plodnu zemlju, koja je kasnije iznjedrila njihove skrovite tajne. Ljudi su im dolazili shodno njihovim potrebama: **"Svi su znali svoje pojište."**[125] Ovo su oni o kojima je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: **"Neka Allah osvijetli lice onog ko čuje moj govor, shvati ga i dosljedno ga prenese, jer možda onaj koji ga je zapamtio nije učen i možda će ga prenijeti nekom ko je učeniji od njega."**[126]

Broj hadisa koje je **učenjak ovog ummeta** i **tumač Kur'ana** Ibn-Abbas izravno čuo od Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, gdje jasno kaže **čuo sam** ili **vidio sam**, ne doseže dvadeset, mada je slušao dosta ashaba, ali Allah ga je obdario razumijevanjem i shvaćanjem Kur'ana, tako da je znanjem ispunio dunjaluk.

Muhammed ibn Hazm veli: "**Njegova mišljenja sakupio sam u sedam velikih svezaka.**" To je ono što je sakupio Ibn-Hazm, a znanje

---

124 Dio hadisa koji bilježe: El-Buhari, 12/217, Et-Tirmizi, 1412, En-Nesai, 8/23, Ed-Darimi, 2361 i Ahmed, 1/79.

125 El-Bekara, 60. ajet.

126 Hadis bilježe od Džubejra b. Mut'ima Ahmed, 4/80, 82, Ibn-Madža, 3056 i El-Hakim, 1/87, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi. Ovaj isti hadis prenose: Ahmed, 5/183, Et-Tirmizi, 2658, Ebu-Davud, 3660, Ibn-Hibban, 72 od Zejda ibn Sabita.

Ibn-Abbasa je veliko poput mora. U razumijevanju kur'anskog teksta nadmašio je ostale. Slušao je i pamtio Kur'an kao i oni, ali je njegova zemlja bila najplodonosnija i najobradivija, tako da je iz sjemena kur'anskog teksta ponikao plod od svake plemenite vrste: **"A to je Allahova dobrota, koju On daje kome hoće. Allah je neizmjerno dobar."**[127]

Mogu li se uporediti mišljenja, tumačenja i odluke Ibn-Abbasa s Ebu-Hurejrinim, iako je Ebu-Hurejre pamtio više od njega? Štaviše, Ebu-Hurejra je najveći hafiz ovog ummeta; vjerno je prenosio hadis i noćima ga izučavao. Sva je njegova briga bila zapamtiti i precizno prenijeti hadis, dok je Ibn-Abbasova briga bila usmjerena razumijevanju i izvlačenju propisa iz njih, iščitavanju kur'anskog teksta i izvođenju rijeka i blaga iz njega.

Ljudi se dijele na dvije vrste:

- hafizi ("čuvari"), koji se brinu za preciznost, učenje napamet i prenošenje kao što su i čuli. Oni ne izvlače i ne otkrivaju blaga iz onog što su naučili.

- oni koji se brinu za shvaćanje i izvlačenje propisa iz Kur'ana.

Prvi su poput Ebu-Zur'e, Ebu-Hatima, Ibn-Vare, Bundara Muhammed ibn Beššara, Amra en-Nakida, Abdurrezzaka, Muhammeda ibn Džafera Gundera, Seida ibn Ebu-Arube i dr. koji su bili poznati po preciznom pamćenju onoga što su čuli, bez ikakvih deriviranja propisa iz Kur'ana.

Drugi su poput Malika, El-Lejsa, Sufjana, Ibn-Mubareka, Eš-Šafije, El-Evzaija, imama Ahmeda ibn Hanbela, El-Buharije, Ebu-Davuda, Muhammeda ibn Nasra El-Mervezija i njima sličnih, koji su, pored prenošenja hadisa, njegovali i razumijevanje i izvođenje propisa iz njih. Ove su se dvije kategorije najviše usrećile onim s čime je Allah poslao

---

127 El-Džumu'a, 4. ajet.

Svog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega. Oni su to prihvatili i posvetili mu pažnju.

- **Treća kategorija**: oni su najnesretniji jer nisu prihvatili Allahovu uputu niti su je njegovali, pamtili, razumjeli, prenosili i izučavali.

Prva kategorija su oni koji prenose, njeguju i izučavaju Kur'an.

Druga kategorija prenosi i njeguje Kur'an. Oni ga djelimično i izučavaju, ali jača im je strana pamćenje.

Treća kategorija su nesretnici: ne prenose, ne izučavaju niti njeguju Kur'an: **"Oni su poput stoke, čak su više zabludjeli."**[128] Jedina su im briga stomak i spolni organ. U slučaju da se malo motiviraju, onda se brinu o odjeći i gizdanju. Ako se još više motiviraju, onda se brinu za kuću, vrt i jahalicu, a ako se još više motiviraju, onda streme za vlašću i jačanjem pasje duše, a ako se ne zadovolje samo jačanjem pasje duše, onda jačanjem zvjerske duše, dok anđeosku dušu niko od njih ne posjeduje.

Dušâ ima pasjih, zvjerskih i anđeoskih.

Pasja se zadovoljava kostima, lešinama i izmetom.

Zvjerska se ne zadovoljava time, već lomljenjem duša i gospodarenjem njima, pomoću istine ili laži.

Anđeoska se izdigla iznad toga i stremi **najuzvišenijem društvu**. Njene su ambicije znanje i vjerovanje, Allahova ljubav, kajanje, pouzdanost i smiraj uz Njega i davanje prednosti Njegovoj ljubavi i zadovoljstvu, a od ovog dunjaluka uzima samo ono što će joj pomoći da odjezdi svome Tvorcu i Gospodaru, a ne da se time udalji od Njega.

---

128 El-Furkan, 44. ajet.

POREĐENJE OBJAVE SA SVJETLOM

Zatim Uzvišeni navodi drugi primjer, a to je primjer vatre: **"...i ono što ljudi tope na vatri u želji da dobiju nakit ili oruđe ima također otpatke, slične onima."**[129] A to su željezo, bakar, srebro, zlato i dr. Stavljaju se u kovački mijeh kako bi se odstranile natruhe i ono što je čisto, od čega ljudi imaju koristi.

Nakon što je Uzvišeni naveo ova dva primjera, spomenuo je status onoga ko Mu se odazove i posveti pažnju Njegovoj uputi i status onoga ko se ne odazove i zanemari Uputu, pa veli: **"Onima koji se Gospodaru svome odazovu nagrada najljepša, a onima koji Mu se ne odazovu, kad bi sve što je na Zemlji njihovo bilo, i još toliko, rado bi se time otkupili. Njih čeka mučno polaganje računa; prebivalište njihovo biće Džehennem, a grozna je on postelja."**[130]

Allah je dao život tamo gdje je svjetlo, a smrt tamo gdje je tmina. Život dva bivstva, duševnog i tjelesnog, jeste sa svjetlošću. Ona je materija života, isto kao što je materija sijanja. Kako god nema sijanja bez svjetlosti, tako isto nema ni života. Od nje, također, zavisi i život srca, njime se širi i rasprostire, kako stoji u hadisu koji Et-Tirmizi prenosi od Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega:

- **"Kada svjetlost uđe u srce, ono se raširi i rasprostrani."**

- **"A šta je znak toga?"**, - znatiželjno upitaše ashabi.

- **"Vraćanje Vječnom, a napuštanje varljivog doma i pripremanje za smrt prije nego dođe"**, - odgovori Alejhisselam.[131]

129 Er-Ra'd, 17. ajet.
130 Er-Ra'd, 20. ajet.
131 Hadis je slab, a spominje ga El-Hakim Et-Tirmizi u djelu *Nevadirul-usul* (str. 125 i 126), prenoseći ga od Ibn-Omera, ali bez niza prenosilaca (*seneda*). Spominje ga i Ebu-Nu'ajm u djelu *Ahbaru Asfehan* (1/305).

Upravo to vjernikovo svjetlo uznosi njegovo djelo i riječi Allahu. Allahu se uspinju samo lijepe riječi – a one jesu svjetlo i ponikle su iz svjetlosti – dobra djela, čiste duše, a to su duše vjernika, obasjane svjetlošću onog što je spustio Svome Poslaniku, neka je mir i blagoslov na njega, i meleki, koji su stvoreni od svjetlosti. Muslim prenosi od Aiše da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: **"Meleki su stvoreni od svjetlosti, šejtani od vatre, a Adem od vama već rečenog."**[132]

Meleki se uspinju Allahu, jer su stvoreni od svjetlosti. Tako isto se svome Gospodaru uspinju i vjerničke duše, koje su čiste, lijepe, sjajne i blistave, kad ih meleki preuzimaju iz tijela. Pred njima se otvaraju vrata prvog neba, zatim ona druga, treća, pa četvrta, sve dok ne dođe do sedmih nebeskih vrata i ne stane izravno pred Allaha, gdje će On narediti da bude upisana među **Ilijjune**.

A tamnoj i prljavoj duši ne otvaraju se nebeska vrata niti se ona uspinje Allahu, nego s ovog dunjalučkog neba bude vraćena u njen svijet i njenu materiju, jer je ona **zemaljska** i **donja,** dok je prva **gornja** i **nebeska**. Svaka duša se, dakle, vraća njenoj materiji i onome od čega je ona, kako je pojašnjeno u podugačkom hadisu koji prenosi El-Bera ibn Azib, a koji bilježe imam Ahmed, Ebu-Avane el-Isferajini u **Sahihu**, El-Hakim i drugi. Hadis je vjerodostojan.

Allahu se, dakle, uspinju samo prosvijetljena djela, riječi i duše, a najprosvjetljenija su upravo ona koja su Mu najbliža i najnaklonjenija.

U **Musnedu** stoji hadis u kojem Abdullah ibn Amr prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: **"Allah je sva bića stvorio u mraku, zatim je na njih bacio Svoju svjetlost, pa na koga je pao tračak te svjetlosti, upućen je, a koga je mašio, zalutao je.**

132 Hadis bilježe Muslim, 2996 i Ahmed, 6/158 i 168.

Eto zbog toga ja kažem: kalem se osušio nad Allahovim određenjem."[133]

Ovaj sadržajni hadis je jedan od najvažnijih postulata vjere, koji objašnjava veliku tajnu i smisao kadera.

Ovo svjetlo, koje je Allah bacio, dalo je život ljudima i džinima i izvelo ih na pravi put i njime su se duše okrijepile. Ali, pošto se ta svjetlost nije upotpunosti skrasila u njihovim dušama, Allah ga je upotpunio **Duhom**, kojeg je dao Svojim poslanicima, neka je mir i blagoslov na njih, i **Svjetlošću** koju im je objavio, tako da je **Priroda**, pored onog svjetla kojim je obasjana na dan kad je ono bačeno na njih, dobila još jedno svjetlo, a to je svjetlo **Objave** i **Vjerovjesništva**, svjetlo nad svjetlošću, pa su njime srca zasjala, lica zablistala, duše oživjele i organi se svojevoljno povinovali izvršenju bogoslužja, što je srcima ojačalo život.

Ovo svjetlo vodi do drugog, većeg i dragocjenijeg svjetla, a to je svjetlo Uzvišenih Osobina, koje zatire svako drugo svjetlo. Njega percipira srce svojim **okom** vjere, kao što pravo oko percipira vidljive stvari, a to zbog čvrstog uvjerenja i otkrovenja vjerskih istina u srcu, kao da izravno gleda u Arš Milostivog, Njegovo uspeće na nj, kako je to opisao Uzvišeni u Svojoj Knjizi i Njegov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega.

On uređuje živote ljudi, naređuje i zabranjuje, stvara i opskrbljuje, usmrćuje i oživljava, određuje i sprovodi, uzdiže i ponizuje, okreće dan i noć, promiče dane, mijenja države, daje da jedna nestaje, a druga postane.

Izaslanici iz reda meleka uvijek se uspinju ili spuštaju od Njega s odredbom, a kako vrijeme protječe, tako odredbe i zapovijedi neprestano dolaze. Izvršavaju se shodno Njegovoj volji i htijenju: biva što On

---

133 Hadis bilježe Ahmed, 2/176, 197, Et-Tirmizi, 2644 i El-Hakim, 1/31, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

hoće, onako kako On hoće, kada On hoće, na način kako On hoće, bez ikakvih izmjena, žurbe i kašnjenja. Njegova odredba i vlast sprovode se na svim nebeskim sferama i na zemlji i ispod nje, u moru i u zraku, i u svim drugim dijelovima svijeta. Nebesima i Zemljom upravlja kako hoće, u njima stvara šta hoće, Svojim znanjem sve obuhvata i zna tačan broj svega, sve je obasuo Svojom milošću i mudrošću.

Čuje sve glasove i nisu Mu nejasni niti slični. Najtiši šapat mu nije skrovit niti ga jedan govor sprečava da čuje drugi. Ne griješi zbog čestih molbi i nisu mu dosadni oni koji ga stalno mole.

Sve vidi; vidi bešumni hod crnog mrava na crnoj stijeni usred mrkle noći, neznano je Njemu znano, tajna je kod Njega javna, poznaje tajne, čak i ono što je od nje još tajnovitije. Tajna je ono što se krije u čovjekovom srcu, što mu je u mislima, a što nije kazao, a skrovitije od toga je ono što mu još nije na um palo. On zna šta će mu i kada nešto na um pasti.

On stvara i određuje, Njemu pripada vlast i zahvala, Njegovi su dunjaluk i ahiret, Njegove su blagodati i dobra, On je dostojan lijepe pohvale, Njemu pripada sva vlast, svaka riječ hvale, u Njegovoj je ruci svako dobro, Njemu se sve vraća, svemu je kadar, prema svemu je milostiv i prema svakom živom stvoru je blagodaran: **"Njega moli sve što je na nebesima i na Zemlji. Svakog dana on se zanima nečim."**[134]

Oprašta grijehe, otklanja brigu, odagnava nevolju, udovoljava nesretniku, obogaćuje siromaha, podučava neznalicu, upućuje zalutalog, vodi zbunjenog, pomaže nevoljnog, oslobađa zarobljenog, liječi bolesnog, pomaže iskušanog, prima pokajnika, nagrađuje dobrotvora, pomaže potlačenog, slama oholog, prašta posrtaj, skriva sramotu, stišava strah, uzvisuje jedne, a ponižava druge, ne spava niti ima potrebu

134 Er-Rahman, 29. ajet.

za tim, podiže i spušta vagu, Njemu se uzdiže djelo učinjeno noću prije djela učinjenog danju i djelo učinjeno danju prije djela učinjenog noću, Njegov zastor je svjetlo i kada bi ga otkrio, Njegov bi pogled sažegao sve dokle seže, Njegovo bogatstvo je veliko, ne umanjuje ga udjeljivanje, On danonoćno udjeljuje. Jeste li vidjeli šta je udijelio otkako je stvorio svijet, a Njegovo bogatstvo se nije ni najmanje umanjilo.

Srca i životi ljudski u Njegovoj su ruci, uzde svih stvari vezane su za Njegovu odredbu i predodređenje, čitava Zemlja će biti u Njegovoj šaci na Sudnjem danu, a nebesa će biti smotana u Njegovoj desnici, čitava nebesa će zgrabiti Svojom plemenitom rukom, a Zemlju drugom, zatim će ih protresti, pa će reći: **"Ja sam vladar, Ja sam vladar, Ja sam stvorio dunjaluk kada ništa nije bio i Ja ću ga ponovo povratiti."**

Nijedan grijeh Mu nije velik da ga oprosti niti ijedna želja da je ispuni.

Kad bi svi stanovnici nebesa i Zemlje, od prvog do posljednjeg, ljudi i džini, bili poput najbogobojaznijeg čovjeka, s tim ne bio bio ništa moćniji, i kada bi oni, prvi i potonji, ljudi i džini, bili poput najgrešnijeg čovjeka, s tim ne bi bio ništa slabiji. Kad bi svi stanovnici nebesa i Zemlje, ljudi i džini, živi i mrtvi, zajedno tražili od Allaha i kada bi svačijoj molbi udovoljio, ono što On ima ne bi se umanjilo ni koliko jedan trun.

Kad bi sva stabla, otkako je postao svijet, pa sve do kraja, bila pera, i kada bi more i još sedam mora bili tinta, pa se njima pisale Njegove riječi, nestalo bi pera i potrošila bi se tinta, ali ne i riječi Tvorca. A kako i bi kad one nemaju ni početka ni kraja. Ono što je stvoreno ima početak i kraj i ono nestaje, a kako mogu nestati jedna stvorenja, a ne i druga?

On je Prvi i prije Njega nije ništa bilo, on je Posljednji i poslije Njega neće ništa biti, On je Silni i niko od Njega nije silniji, On je Znalac i niko od Njega više ne zna.

Neka je uzvišen i slavan, On je najpreči da se spominje, obožava, poštuje i da Mu se zahvala iskazuje, On je najbolji pomagač, najmilostiviji Vladar, najdarežljiviji, najmilostiviji, najplemenitiji, najpravedniji, Njegova presuda je iz Njegovog znanja, oprost iz moći i ponosa, zabrana iz Njegove mudrosti, a zaštita iz Njegove dobrote i milosti.

Ljudima On ništa dužan nije
I nikakvo djelo kod Njega nije propalo.
Ako kazni, po pravdi je, a ako daruje,
Iz milosti je. On neizmjerno plemenit je.

On je vladar koji nema ortaka, Jedan je i nema takmaca, moćan je i nema moćnijeg, Jedan je i nema djeteta ni drúgu, uzvišen je i nema Mu sličnog. Sve će osim Njegovog lica nestati i svaka će vlast osim Njegove proći, svaki će se hlad osim Njegovog povući i svako će dobro osim Njegovog presahnuti. Njemu se robuje s Njegovim htijenjem i milošću, i grijeh se čini s Njegovim znanjem i mudrošću. Za dobro zahvaljuje, loše oprašta, svaka kazna od Njega je pravedna, svaka blagodat od Njega je vrijednost, bliži je čovjeku od žile kucavice, nad dušama bdije, živote oduzima, djela bilježi, smrt određuje, srca su pred Njim otvorena, tajna poznata, nevidljivo je Njemu vidljivo, davanje je Njegov govor i kazna je Njegov govor: **"Kada nešto hoće, kaže mu: 'Budi!' i ono bude."**[135]

Kada srce obasjaju svjetlosti ovih osobina, svaka druga svjetlost bude zastrta i još mnogo toga što ne može na um pasti niti se riječju opisati.

Zikr, dakle, osvjetljava srce, lice i tijelo. On je vjernikovo svjetlo na dunjaluku, u Berzehu i na Sudnjem danu.

135 Ja-Sin, 82. ajet.

DJELA SVOJU SVJETLOST CRPE IZ SVJETLOSTI VJEROVANJA

Koliko svjetlost vjere u vjernikovom srcu bude jaka, toliko će biti svijetla njegova djela i riječi. Na putu uspeća ka Allahu djela nekih vjernika budu svijetla poput Sunca. Tako isto će svijetliti njegova duša kad bude donesena pred Allaha, njegovo svjetlo, koje će ići ispred njega na sirat-ćupriji, i tako će svijetliti njegovo lice na Sudnjem danu. Od Allaha pomoć tražimo i na Njega se oslanjamo.

37. zikr je najvažnija stvar, staza odabranih i obznana Božije zaštite. Zikr približava čovjeka Allahu. Stoga neka se očisti i neka uđe kod svoga Gospodara i tamo će naći sve što želi. Ako nađe svoga Gospodara, našao je sve, u protivnom sve je izgubio.

38. u srcu ima šupljina i praznina koju može ispuniti samo zikr. Kada zikr postane dominantan u srcu, u smislu da je uvijek svjestan svoga Gospodara, i u tome ga slijedi jezik, to je onda zikr koji može popuniti tu prazninu. Takav čovjek jeste bogat bez imanja, ugledan bez porijekla i autoritativan bez vlasti. A ako ne zikri, bit će siromašan i pored velikog truda, ponižen i pored vlasti i nevažan unatoč porijeklu.

39. zikr ujedinjuje razjedinjeno i razjedinjuje sjedinjeno, približava daleko i udaljuje blisko. Ujedinjuje čovjekovo srce, htijenje, želje i volju. Najveća patnja jeste kada se oni razjedine, a najveća blagodat je kada su oni skupa. Zikr rastjeruje brige, tuge, žaljenja za neostvarenim željama i htijenjima. U potpunosti raspršuje i grijehe

koji tište čovjeka. Rastjeruje i šejtanovu vojsku koja ga napada, jer Iblis neprestano šalje svoje čete, jednu za drugom. Koliko vjernik bude više žudio za Allahom i koliko se više za njega veže, toliko su te čete brojnije, veće i snažnije. A ove grupacije se mogu razbiti samo neprestanim zikrom. A što se tiče približavanja dalekog, zikr približava ahiret, koji udaljavaju šejtan i nada. Neprestanim zikrom vjernik kao da je kročio u njega i tada u njegovom srcu dunjaluk postane beznačajan. Zikr udaljuje blisko, tj. udaljuje dunjaluk, koji mu je bliži od ahireta. Kad god se vjernik srcem približi ahiretu, udalji se od dunjaluka. Kad god se približi jednoj dimenziji, udalji se od druge. To se može postići samo neprestanim zikrom.

40. zikr budi srce iz sna i s njegovih vjeđa tjera pospanost. U snu srce pretežno gubi, a kada se prene iz sna, shvati šta ga je mimoišlo, te se uozbilji i ostatak života trudi se sustići ono što ga je prošlo. A samo zikr može probuditi srce, dok je nehaj duboki san.

41. zikr je stablo na kojem rastu plodovi spoznaja kojima streme oni koji hode svome Gospodaru. Ovi plodovi mogu se ubrati samo na stablu zikra. Koliko stablo bude veliko i korijen čvrst, toliki će biti plodovi. Zikr vodi do svih **mekama**, od samosvjesnosti do tevhida, a tevhid je osnov svakom **mekamu**, kao što temelji nose zid i kao što zid nosi krov. Ako se vjernik ne prene iz sna, onda ne može preći sve te stanice na putu k Allahu, a jedino ga zikr može probuditi, jer je nehaj za srce san, čak i smrt.

42. zikrom vjernik pridobija poseban vid Allahove prisutnosti, različit od Njegove prisutnosti Svojim znanjem i sveopćom prisutnošću. Ta prisutnost je, ustvari, Allahova blizina, zaštita, ljubav, pomoć i

uputa, kao što kaže Uzvišeni: **"Allah je s onima koji Ga se boje."**[136] **"Allah je sa strpljivima."**[137] **"Doista je Allah sa dobročiniteljima."**[138] **"Ne tuguj, Allah je s nama."**[139] A onaj ko zikri ima puno od ove Allahove nazočnosti, kako stoji u jednom kudsi-hadisu: **"Ja sam uz Mog roba kad god Me spomene i kad god mu se usne pomaknu Mojim imenom."**[140] U drugoj predaji stoji: **"Oni koji Me spominju Moji su sabesjednici, oni koji Mi zahvalju-ju Moji su gosti, pokorni su Moji odabranici, a neposlušnim neću prekinuti nadu u Moju milost. Ako se pokaju, zavoljet ću ih, jer Ja, doista, volim one koji se često kaju i koji se često čiste, a ako se ne pokaju, bit ću njihov liječnik; iskušavat ću ih nedaćama kako bi ih očistio od grijeha."** Allahova prisutnost koju vjernik zadobija zikrom jedinstvena je. Ona je osobitija i od Allahove prisutnosti koja prati dobročinitelja i bogobojaznog. Ona se, jednostavno, ne može riječima opisati, već samo doživjeti. Ali, ona će biti i kamen spoticanja ako vjernik ne bude u stanju razlučiti između Praiskonskog i nastalog, između Gospodara i čovjeka, Tvorca i stvorenog, obožavaoca i Obožavanog. U tom slučaju će čovjeka dovesti do inkarnacije, kao kod kršćana, ili sjedinjenja, kao kod onih koji zagovaraju panteizam, tj. da je Božiji bitak jednak bitku stvorenja. Štaviše, kod njih ne postoji nešto što se zove **Bog** i **čovjek**, stvoreno i Apsolutna Istina, već je Bog čovjek i čovjek je Bog, zemaljsko stvorenje je čista Istina. Uzvišen neka je Allah od

136 En-Nahl, 128. ajet.
137 El-Bekara, 249. ajet.
138 El-'Ankebut, 69. ajet.
139 Et-Tevba, 40. ajet.
140 Hadis bilježi: El-Buhari, 13/417 kao muallek verziju, Ahmed, 2/540, Ibn-Madža, 3792, Ibn-Hibban, 2316 i El-Hakim, 1/496, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

onog što govore nasilnici i bogohulnici! Ono što se hoće reći jeste da ako vjernik ne bude imao kod sebe ispravan kredo, kada njime ovlada zikr i kada zapadne u trans, sigurno će doći do ideje inkarnacije i panteizma.

43. zikr je jednak oslobađanju roba, udjeljivanju imetka i borbi na Allahovom putu. Već je spomenut hadis u kojem stoji: **"Onaj ko u jednom danu kaže 100 puta: 'Nema boga osim Allaha Jedinog, koji nema druga, Njemu pripada sva vlast i zahvala i On je svemu kadar' imat će nagradu kao da je oslobodio deset robova, bit će mu upisano stotinu dobrih, a pobrisano stotinu loših djela, i te će ga riječi štititi od šejtana sve dok ne omrkne."**[141] Ibn Ebud-Dun'ja prenosi od El-A'meša, on od Salema ibn Ebul-Dža'da da je Ebud-Derda upitan o čovjeku koji oslobodi stotinu robova, pa on reče: **"Da čovjek svojim imetkom oslobodi stotinu robova, veliko je, ali vrednije od toga je vjera koja čovjeka danonoćno prati i neprestano spominjanje Allaha."**[142] Ibn-Mes'ud kaže: **"Draže mi je zikriti određeni broj puta, nego toliki broj dinara udijeliti na Allahovom putu."** Sjedivši jednom s Abdullahom ibn Amrom, Abdullah ibn Mes'ud reče: **"Da krenem na put i na njemu učim: 'Slavljen neka je Allah, hvala neka je Allahu, nema drugog boga osim Allaha i Allah je najveći' draže mi je nego da toliki broj dinara udijelim na Allahovom putu."** Na to Abdullah ibn Amr reče: **"A meni je draže da na putu učim te iste riječi nego da se toliki broj**

141 Vidi str. 27.
142 Hadis spominje El-Munziri u djelu *Et-Tergib wet-terhib* (2/395) i kaže da ga bilježi Ibn Ebud-Dun'ja, te da mu je *sened* dobar, ali *mevkuf.*

dana borim na Allahovom putu." Već smo spomenuli hadis koji prenosi Ebud-Derda da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao:

- **"Hoćete li da vam kažem koja su vam djela najvrednija, kod vašeg Vladara najčišća, kojima ćete postići visoke stepene, koja su vam bolja od udjeljivanja srebra i zlata i od susreta s neprijateljem, gdje ćete vi njih ubijati, a i oni vas?"**
- **"Hoćemo, Allahov Poslaniče"**, odgovoriše ashabi.
- **"Spominjanje Allaha"**, reče Alejhisselam.

Hadis bilježe Ibn-Madža i Et-Tirmizi, a El-Hakim kaže da je niz prenosilaca hadisa ispravan.[143]

44. zikr je najbolji način iskazivanja zahvale Allahu. Onaj ko Ga ne spominje nije mu zahvalan. El-Bejheki prenosi od Zejda ibn Eslema da je Musa, neka je mir na njega, rekao:

- **"Gospodaru, darovao si me nebrojenim blagodatima, pa mi kaži kako da Ti se najsrdačnije zahvalim."**
- **"Spominji Me često"**, reče Allah. **"Ako Me budeš često spominjao, zahvalit ćeš mi se, a ako Me zaboraviš, zanijekao si Moje blagodati."**

El-Bejheki, također, prenosi u djelu **Šuabul-iman** od Abdullaha ibn Selama da je Musa, neka je mir na njega, rekao:

- **"Gospodaru, koja vrsta zahvale Tebi dolikuje?"**

Pa Allah objavi: **"Da me uvijek spominješ."**

- **"Gospodaru, nekad budem u situaciji kada Te ne mogu spominjati"**, reče Musa.
- **"A koja je to?"**, upita Allah.
- **"Kada sam nečist ili obavljam malu ili veliku nuždu."**

143 Vidi str. 22.

- **"Makar i tada."** reče Allah.
- **"Šta da kažem tada, Gospodaru?"**, upita Musa.
- **"Reci: Tebi slava i hvala, otkloni od mene ono što me muči, Tebi slava i hvala, sačuvaj me od onoga što me muči."**

Aiša prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, spominjao Allaha u svim situacijama, što znači da je Alejhisselam zikrio kada je bio čist i kada je bio nečist (**džunub**), a što se tiče boravka u nužniku, tada ga niko nije pratio kako bi mogao prenijeti da li je zikrio ili ne, ali je, u svakom slučaju, muslimanima propisao određene zikrove prije ulaska i poslije izlaska iz nužnika, što ukazuje koliko je njegovao zikr. Isto tako je muslimanima odredio zikr prilikom intimnog odnosa, a to su sljedeće riječi: **"U ime Allaha, Gospodaru udalji šejtana od nas i od onoga čime nas opskrbiš."**[144] Što se tiče zikra prilikom samog čina vršenja nužde i spolnog odnosa, nema sumnje da to nije pokuđeno srcem, jer srce Ga mora uvijek spominjati. Teško je spriječiti srce da ne spominje nekog ko mu je najdraži. Bilo bi apsurdno tražiti od srca takvo nešto. Kako kaže jedan pjesnik:

Od srca se traži da vas zaboravi
Ali priroda jednostavno odbija.

Zikr jezikom u ovakvim situacijama nije određen niti preporučen od Allahovog Poslanika, neka je mir i blagosov na njega, i nije prenesen od bilo kojeg ashaba. Abdullah ibn Ubejj el-Huzejl kaže: **"Allah voli da se spominje na pijaci i voli da se spominje u svakoj situaciji osim prilikom obavljanja nužde."** U ovoj situaciji dovoljan je osjećaj stida, svjesnost da ga Allah vidi, te da zna koja je

144 Hadis bilježe: Ahmed, 1/217, 220, 234, 283, 286, El-Buhari, 6/240, Muslim, 1434, Ebu-Davud, 2161, Et-Tirmizi, 1692, Ibn-Madža, 1919 i Ibn-Sunni u djelu *Amelul-jevm wel-lejle.*

blagodat u tome, a to je najvredniji vid zikra. Zikr za svaku situaciju treba biti onakav kakav joj dolikuje. A ovoj situaciji dolično je da se čovjek zaogrne plaštom stida i poštovanja pred Allahom, spominjanja Njegove blagodati i dobra prema njemu kada je omogućio da iz njega izađe ova nečista i neprijatna stvar, koja bi ga, u slučaju da ostane u njemu, ubila. Blagodat je što je olakšao način izlaska iz njega, kao što je blagodat to što je dao da se hrani. Ali ibn Ebu-Talib imao je običaj prilikom izlaska iz nužnika kazati: **"Kolika li je ovo blagodat, kada bi ljudi samo znali."** Neki su govorili: **"Hvala Allahu koji je dao da kušam njenu slast, u meni ostavio ono što je za mene korisno, a odstranio ono što je štetno."** Tako isto je i zikr prilikom intimnog odnosa prisjećanje na blagodat koju je u tome Allah dao. To je jedna od najvećih blagodati na ovom svijetu. Kad se čovjek prisjeti Allahove blagodati koju mu je dao, u njegovm srcu se zatalasaju valovi zahvale. Stoga je zikr najvredniji vid zahvale.Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao je Muazu: **"Tako mi Allaha, doista te volim, Muaze, zato nemoj zaboraviti da poslije svakog namaza kažeš: 'Gospodaru, pomozi me da Te spominjem, da Ti budem zahvalan i da Ti na najljepši način pokornost iskazujem.'"**[145] Zajedno je spomenuo zikr i zahvaljivanje, kao što ih je zajedno spomenuo i Uzvišeni u ajetu: **"Spominjite Me i Ja ću vas spominjati i zahvaljujte Mi, a nemojte biti nezahvalni."**[146] Zikr i šukr (zahvaljivanje) vode sreći i uspjehu.

45. Od bogobojaznih Allah najviše cijeni one koji Ga neprestano spominju; Allaha se boje u onome što je naredio i zabranio, a zikr su

145 Hadis bilježe Ebu-Davud, 1522, En-Nesai, 3/53 s ispravnim senedom, Ahmed 5/245, 247, Et-Taberani u djelu o dovi i Ibn-Hibban, 2345.

146 El-Bekara, 152. ajet.

učinili svojom odrednicom. Bogobojaznost im je osigurala ulazak u Džennet i spas od vatre, a to je nagrada, a zikr im osigurava i Allahovu bliskost i naklonost, a to je položaj. Onosvjetski radnici dijele se na dvije vrste: oni koji rade za nagradu i oni koji rade zbog položaja i stepena. Oni se natječu za položaj i stepen kod Allaha i za Njegovu bliskost. Ove dvije skupine Uzvišeni Allah spominje u suri El-Hadid: **"Onima koji milostinju budu udjeljivali i onima koje je budu udjeljivale i koji drage volje Allahu zajam budu davali – mnogostruko će se vratiti i njih čeka nagrada plemenita."**[147] Ovo su oni koji tragaju za nagradama. Zatim kaže: **"A oni koji vjeruju u Allaha i Njegove poslanike, oni su istinoljubivi..."**.[148] To su oni koji teže za položajem kod Allaha i Njegovom blizinom. Zatim nastavlja: **"...i svjedoci kod svoga Gospodara, i dobit će nagradu kao i oni i svjetlo kao i oni."**[149] Neki kažu da se ova posljednja rečenica veže za predikat od: **"A oni koji vjeruju u Allaha i Njegove poslanike..."**. Prvo je za njih rekao da su istinoljubivi, a potom da su i svjedoci koji će svjedočiti drugim narodima. Opisao ih je, dakle, sa četiri stvari: da su istinoljubivi i svjedoci, a to je stepen i položaj.[150] Neki, međutim, kažu da se misao završava kod riječi **istinoljubivi**, poslije koje počinje nova rečenica u kojoj se govori o statusu **šehida: "A šehidi će kod svoga Gospodara imati nagradu i svjetlo."** Prvo je, dakle, spomenuo dobrotvore koji udjeljuju sadaku, a poslije njih vjernike čija su srca ispunjena imanom i oni su ti **istinoljubivi**. Oni znaju i rade po svom znanju, stoga su oni u toj **istinoljubivosti** potpuniji od dobrotvora. Potom Uzvišeni

147 El-Hadid, 18. ajet.
148 El-Hadid, 19. ajet.
149 Ibid.
150 A druge dvije stvari su nagrada i svjetlo.

spominje **šehide**, govoreći o njima kako će biti opskrbljeni i svjetlošću zaogrnuti. Zbog svoje žrtve Allaha radi, bit će živi i opskrbljeni – i oni su **sretnici.** Poslije njih spominje nesretne, pa kaže: **"A oni koji zaniječu i poreknu Naše dokaze, oni su stanovnici Džehennema."**[151] Ali, ono što je bitno jeste da Uzvišeni dijeli onosvjetske radnike na one koji rade zbog nagrada i one koji rade zbog stepena, a to je upravo faraon obećao sihirbazima ako pobijede Musaa, neka je mir na njega: **"Hoćemo li doista dobiti nagradu ako pobijedimo?" "Hoćete", reče, "i tada ćete doista biti meni bliski"**[152], tj. dobit ćete nagradu, visok položaj kod mene i moju bliskost. Gnostici (**arifi**) rade zbog visokih stepena i Allahove blizine, za razliku od običnog svijeta. Djela gnostika više su srčana negoli kod običnih ljudi, a djela običnih ljudi više su tjelesna/fizička od djela gnostika. El-Bejheki prenosi od Muhammeda ibn Ka'ba el-Kurezija da je Musa, neka je mir na njega, rekao:

- "Gospodaru, ko je kod Tebe najcjenjeniji?"
- "Onaj ko Me neprestano spominje."
- "Gospodaru, a ko je najučeniji?"
- "Onaj ko pored svoga znanja uvažava i znanje drugog."
- "Gospodaru, ko je najpravedniji?"
- "Onaj ko sebi sudi onako kako sudi ljudima."
- "Gospodaru, ko je najgrešniji?"
- "Onaj ko Mene optužuje."
- "Gospodaru, zar Tebe neko optužuje?"
- "Onaj ko od mene traži dobro, pa ne bude zadovoljan Mojom odredbom."

151 Ibid.
152 Eš-Šu'ara', 41. i 42. ajet.

Prenosi se da je Ibn-Abbas rekao: **"Došavši na brdo Sinaj, Musa, neka je mir na njega, reče: 'Gospodaru, ko ti je najdraži?'"**

- 'Onaj ko Me spominje i ne zaboravlja Me', reče Allah.

Kaže Ka'b: **Musa, alejhisselam, jednom zapita:**

- "Gospodaru, da li si blizu pa da te šapatom zovem ili si daleko pa da te glasno dozivam?"

- "Ja sam, Musa, blizu onog ko Me spominje", odgovori Uzvišeni.

- "Gospodaru, ali ja Te odveć poštujem da bih Te spominjao u nekim trenucima."

- "Kada, Musa?"

- "Kad obavljam nuždu i kada sam džunub."

- "Uvijek Me spominji", reče Allah.[153]

Ubejd ibn Umejr kaže: **"Vjerniku je vrednije da u svojoj sahifi imadne riječ zahvale Allahu negoli zlata kolike su sve dunjalučke planine."**[154]

Kaže Hasan: **"Kad nastupi Sudnji dan, telal će povikati: 'Saznat će ljudi ko je najpreči da bude počašćen; gdje su oni čiji se 'bokovi postelja lišavaju' i koji 'se Gospodaru svome iz straha i želje klanjaju, a dio onog što im Mi dajemo udjeljuju'?'**[155]**, pa će oni ustati, prekoračujući preko vratova ljudi, a telal će ponovo povikati: 'Saznat će ljudi ko je najpreči da bude počašćen; gdje su oni koje 'trgovina niti prodaja ne ometaju da Allaha spominju'?'**[156] **Pa će i oni ustati, prekoračujući preko vratova ljudi. Potom će telal ponovo povikati: 'Saznat će ljudi**

---

153 Hadis bilježi Ahmed u djelu *Ez-Zuhd*.
154 Hadis bilježi Abdullah ibn el-Mubarek u djelu *Ez-Zuhd*.
155 Es-Sedžda, 32. ajet.
156 En-Nur, 37. ajet.

ko je najpreči da bude počašćen; gdje su oni koji su Allahu zahvaljivali u svakoj situaciji? Pa će oni ustati, a bit će ih puno. Zatim će se suditi onima koji su ostali."[157]

Došao neki čovjek kod Ebu-Muslima el-Havlanija, pa mu reče:

- **"Oporuči mi nešto, o, Ebu-Muslime!"**

- **"Allaha spominji na svakom mjestu"**, odgovori Ebu-Muslim.

- **"Još?"**, reče ovaj.

- **"Spominji Allaha toliko da ljudi pomisle da si lud."**

Pričaju da je Ebu-Muslim toliko često spominjao Allaha, da je jedan čovjek, vidjevši ga, upitao: **"Da li je ovaj lud?"** Čuvši njegove riječi, Ebu-Muslim reče: **"Ovo nije ludost, brate moj, već lijek za ludost."**

46. krutost u srcu može omekšati samo zikr. Zato vjernik treba liječiti krutost srca spominjanjem Allaha. Hammad ibn Zejd prenosi od El-Mu'lija ibn Zijada da se neki čovjek požalio Hasanu:

- **"Srce mi je tvrdo, o, Ebu-Seide."**

- **"Omekšaj ga zikrom"**, odgovori mu Hasan.

Srce postane kruto zbog nemarnosti i nehaja, a spomenom Allaha omekša, poput olova na vatri. Ništa ne može omekšati krutost srca poput zikra.

47. zikr je lijek za srce, a nemar je bolest. Bolesna srca liječe se samo zikrom. Kaže Mekhul: **"Spominjanje Allaha jeste lijek, a spominjanje ljudi jeste bolest."** Ovu predaju bilježi El-Bejheki u **merfu'** i **mursel** verziji. Srca spomenom Allaha ozdrave, a zaboravom na Nj se razbole.

Od bolesti se vašim spomenom liječimo,

A kad vas zaboravimo, odmah klonemo.

157 Hadis bilježi El-Bejheki u djelu *Šuabul-iman.*

48. zikrom se pridobija Allahova naklonost, dok se nemarnošću izaziva Njegovo neprijateljstvo. Uzvišeni Allah zavoli vjernika zbog zikra i uzme ga pod Svoju zaštitu, a zbog nehaja ga zamrzi i uzme Sebi za neprijatelja. El-Evzai prenosi da je Hasan ibn Atijje rekao: **"Najveće neprijateljstvo koje čovjek može iskazati prema svome Gospodaru jeste da mrzi spominjanje Njegovog imena ili onoga ko Ga spominje."** Uzrok ovog neprijateljstva je nemarnost, zbog koje čovjek zamrzi Allahovo spominjanje i zamrzi onoga ko Ga spominje, tako da ga Allah uzme kao neprijatelja, kao što drugog zbog zikra uzme Sebi za prijatelja.

49. ničim se ne zavređuju Allahove blagodati, niti otklanja Njegova kazna kao zikrom. Zikr je, jednostano, magnet za blagodati i štit od Allahove kazne. Kaže Uzvišeni: **"Allah, doista, štiti one koji vjeruju..."**[158], a po drugom kiraetu: **"Allah, doista, brani..."** Allah će ih štititi i braniti sukladno jačini i potpunosti njihove vjere, a snaga vjere crpi se upravo iz zikra. Ko bude potpunije vjere i češće zikrio, Allah će ga više štititi i braniti, a ko to uskrati, Allah će njemu uskratiti. Spomen za spomen, zaborav za zaborav. Kaže Uzvišeni: **"...i kad je Gospodar vaš objavio: ako budete zahvalni, Ja ću vam, zacijelo, još više dati..."** [159] Zikr je, kako je već rečeno, najbolji iskaz zahvale, a zahvalnost pribavlja blagodati, čak i više od toga. Neki iz prvih generacija govorili su: **"Kako li je samo ružna nemarnost prema Onome ko nije nemaran prema Tebi."**

50. zikrom se zavređuje blagoslov Allaha i Njegovih meleka. Koga Allah i Njegovi meleki budu blagosiljali, taj je ostvario najveći

158 El-Hadždž, 38. ajet.
159 Ibrahim, 7. ajet.

uspjeh i pobjedu. Kaže Uzvišeni: **"O, vjernici, često Allaha spominjite i hvalite i ujutro i naveče Ga veličajte; On vas blagosilje, a i meleki Njegovi, da bi vas iz tmina na svjetlo izveo – On je prema vjernicima samilostan."**[160] Ovaj blagoslov od Allaha i meleka je samo za one koji Ga često spominju i ovaj blagoslov će ih izvesti iz tmina na svjetlo. Kada steknu blagoslov Allaha i Njegovih meleka i budu izbavljeni iz tmina, koje to dobro još nisu time postigli i koje to zlo još nije od njih odstranjeno? Velike li štete za one koji su nehajni prema svome Gospodaru! Koje ih je samo Allahovo dobro i blagodat mimoišlo!

51. ko hoće da uđe u džennetske vrtove na dunjaluku, neka se priključi halkama zikra, jer su to džennetski vrtovi. Ibn Ebud-Dun'ja prenosi od Džabira ibn Abdullaha da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, izašavši među njih, rekao:

- **"O, ljudi, okrijepite se u džennetskim vrtovima."**

- "A šta su to, Allahov Poslaniče, džennetski vrtovi?, upitaše ashabi._

-"Halke zikra," odgovori Alejhisselam, pa dodade: **"idite jutrom i vraćajte se navečer i zikrite. Ko hoće da zna svoj položaj kod Allaha, neka pogleda kakav je položaj Allaha kod njega, jer Allah će paziti na vjernika onoliko koliko on bude pazio na Njega."** [161]

52. halke zikra su halke meleka. Oni na ovom svijetu prisustvuju samo mjestima gdje se spominje Allah, kako bilježe El-Buhari i Muslim u **Sahihima**, od El-E'ameša, on od Saliha, a on od Ebu-Hurejre,

---

160 El-Ahzab, 41-43. ajet.

161 Hadis bilježi i El-Hakim, 1/494, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju. Međutim, Ez-Zehebi kaže da je Omer ibn Abdullah, štićenik Gafure, slab prenosilac (*ravija*).

da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: **"Allah, doista, ima meleke koji, pored pisara, prate ljude, a čija je dužnost da prate halke zikra, pa kad naiđu na grupu koja spominje Allaha, poviču: 'Dođite ovamo' i natkrile ih svojim krilima sve do ovozemaljskog neba. Pa ih njihov Gospodar upita, a On najbolje zna za njih:**
- "Šta Moji robovi govore?"
- "Slave Te, veličaju, hvale Te i uzvisuju", odgovore meleki.
- "A jesu li Me vidjeli?"
- "Ne, tako nam Allaha, nisu Te vidjeli."
- "A šta da su Me vidjeli?"
- "Da su Te vidjeli, još bi Te više obožavali i još bi Te više hvalili, veličali i slavili."
- "A šta od Mene traže?"
- "Traže Džennet."
- "A jesu li ga vidjeli?"
- "Ne, Gospodaru, tako nam Allaha, nisu ga vidjeli."
- "A šta da su ga vidjeli?"
- "Da su ga vidjeli, još bi ga više tražili i za njim žudili i stremili."
- "Od čega traže zaštitu?"
- "Od Vatre."
-"Jesu li je vidjeli?"
- "Ne, Gospodaru, tako nam Allaha, nisu je vidjeli."
- "A šta da su je vidjeli?"
- "Da su je vidjeli, još bi više od nje bježali i još bi je se više bojali."
- "Vi ste svjedoci da sam im oprostio."

A neko od meleka će kazati:

- **"Među njima ima jedan koji nije od njih, nego je došao zbog nečega."**

- **"Oni su družba s kojima niko nije nesretan"**, kazat će Allah.[162]

To je blagoslov koji se spušta na njih i njihovog sabesjednika. I na njih se djelimično odnose Allahove riječi o Isau, alejhisselam: **"I učini me blagoslovljenim, gdjegod bio."** Vjernik je blagoslovljen gdje god dođe, dok je grješnik nesretan, gdje god bio. Halke zikra su halke meleka, a halke nehaja su halke šejtana i svi pripadaju onome što im sliči i dolikuje i svako ide onome što mu odgovara.

53. Allah se pred melekima diči onima koji čine zikr. Muslim bilježi da je Ebu-Seid el-Hudri rekao: **"Ugledavši jedne prilike jednu halku u džamiji, Muavija im priđe i upita ih:**

- **"Zbog čega ste se ovdje okupili?"**

- **"Okupili smo se da bi Allaha spominjali"**, rekoše.

- **"Tako vam Allaha, samo ste se zbog toga okupili?"**

- **"Tako nam Allaha, samo smo se zbog toga okupili."**

- **"Nisam tražio od vas da se zakunete zbog toga što u vas sumnjam"**, reče Muavija, **"a niko od ashaba nije prenio manje hadisa od Allahovog Poslanika od mene. Kada je jedne prilike Allahov Poslanik prošao pored jedne halke, upitao je ashabe: "Zboga čega ste se okupili?"**

- **"Okupili smo se kako bismo Allaha spominjali i zahvalili Mu se što nas je uputio u islam i počastio nas njime"**, odgovoriše ashabi.

162 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/177-179, Muslim, 2689, Et-Tirmizi, 3595 i Ahmed, 2/252, 359 i 382.

- **“Tako vam Allaha, samo ste se zbog toga okupili?”**, upita ih Alejhisselam.
- **“Tako nam Allaha, samo smo se zbog toga okupili.”**
- **“Nisam tražio od vas da se zakunete zbog toga što u vas sumnjam, nego zbog toga što mi je došao melek Džibril i rekao mi da se Allah vama diči pred melekima.”**[163]

Ovo ukazuje koliko je zikr cijenjen kod Njega, koliko Mu je drag i koliko je vredniji od ostalih djela.

54. ko bude stalno zikrio ući će u Džennet smijući se. Ibn Ebud-Dun'ja prenosi od Abdurrahmana ibn Avfa, on od Muavije ibn Saliha, on od Abdurrahmana ibn Džubejra ibn Nefira el-Hadremija, a on od svoga oca da je Ebud-Derda rekao: **“Oni čiji su jezici uvijek zikrom ovlaženi ući će u Džennet smijući se.”**

55. svi ibadeti su propisani da bi se spominjao Allah. Kaže Uzvišeni: **“Obavljaj namaz radi Mog spomena.”**[164] I kaže: **“Čitaj ono što ti se objavljuje od Knjige i namaz obavljaj. Namaz, doista, sprečava činjenje nevaljalog i lošeg, a Allahovo spominjanje je veće”** [165], tj. vi u namazu spominjete Allaha, a On spominje onoga ko Njega spominje, a doista je Allahovo spominjanje vas veće od vašeg spominjanja Njega. Ovo mišljenje se prenosi od Ibn-Abbasa, Selmana, Ebud-Derdaa i Ibn-Mesu'da, Allah bio njima zadovoljan.

    Ibn Ebud-Dun'ja prenosi od Fudajla ibn Merzuka da je Atija rekao: **“Riječi we le zikrullahi ekber' znače: 'Spominjite Me i Ja ću vas spominjati.' A Allahovo spominjanje vas veće je od vašeg spominjanja Njega.”**

---

163 Hadis bilježe: Muslim, 2071, Et-Tirmizi, 3376, En-Nesai, 8/249 i Ahmed, 4/ 92.
164 Ta-Ha, 14. ajet.
165 El-'Ankebut, 45. ajet.

Ibn-Zejd i Katada vele da znači: **"Allahovo spominjanje jeste veće od svega."**

Selman je upitan: "**Koje je djelo najvrednije?**", na što on uzvrati: **"Zar ne čitaš Allahove riječi: 'A spominjanje Allaha jeste najveće.'"** Ovo potvrđuje i prethodno spomenuti hadis od Ebud-Derdaa: **"Hoćete li da vam kažem koja su vam djela najbolja, kod vašeg Gospodara najčišća i koja su vam bolja od udjeljivanja zlata i srebra..."** [166]

Šejhul-islam Ebul-Abbas veli: **"Ispravno tumačenje ajeta jeste da se namazom postižu dvije stvari – jedna je veća od druge; namaz sprečava činjenje lošeg i hrđavog djela, a ujedno obuhvaća i spominjanje Allaha. A spominjanje Allaha je veće od nečinjenja lošeg i hrđavog."**

Ibn Ebud-Dun'ja prenosi da je Ibn-Abbas upitan: **"Koje je djelo najvrednije?"**, na što on reče: **"Spominjanje Allaha jeste najveće."**

U **Sunenu** se prenosi od Aiše da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: **"Tavaf oko Ka'be, trčanje između Safe i Merve i bacanje kamenčića propisani su radi Allahovog spomena."** Hadis bilježe Ebu-Davud i Et-Tirmizi i kažu da je dobar-vjerodostojan (**hasen-sahih**).[167]

56. najbolji su oni koji u svom djelovanju najviše spominju Allaha; tako su najbolji postači oni koji najviše spominju Allaha, najbolji dobrotvori su oni koji najviše spominju Allaha, najbolji hodočasnici su oni koji najviše spominju Allaha itd.

Ibn Ebud-Dun'ja u **mursel** predaji spominje da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, upitan:

---

166 Vidi str. 22.

167 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 1888, Et-Tirmizi, 902, Ed-Darimi, 1860 i Ahmed, 6/64, 75 i 139 sa slabim senedom.

- **“Ko je najbolji od onih koji borave u mesdžidima?”**
- **“Onaj ko najviše Allaha spominje”**, uzvrati Alejhisselam.
- **“Ko je najbolji od onih koji prisustvuju dženazi?”**
- **“Onaj ko najviše Allaha spominje.”**
- **“Ko je najbolji borac?”**
- **“Onaj ko najviše Allaha spominje.”**
- **“Ko je najbolji hodočasnik?”**
- **“Onaj ko najviše Allaha spominje.”**

Čuvši to, Ebu-Bekr reče: **“Oni ugrabiše svako dobro.”**

Ubejd ibn Umejr kaže: **“Ako vam se noć čini duga za bdijenje i ako vam je imetka odveć žao da ga udjeljujete i ako se borbe protiv neprijatelja bojite, onda što više Allaha spominjite.”**

57. neprestani zikr zamjenjuje dobrovoljna dobra djela, svejedno da li bila tjelesna, imovinska ili tjelesna i imovinska, poput hadždža. O tome se jasno govori u hadisu koji prenosi Ebu-Hurejra: **“Siromašni muhadžiri se požališe Allahovom Poslaniku, neka je mir i blagoslov na njega:**

- **“Allahov Poslaniče, ovi bogati ujagmiše sve visoke deredže i vječne naslade, a klanjaju kao i mi, poste kao i mi, ali su toliko imućni da mogu obaviti hadždž i umru, da mogu ići u rat i udjeljivati sadaku.”**
- **“Hoćete li da vam kažem”**, reče Alejhisselam, **“čime ćete sustići one koji su vas pretekli i čime ćete uteći onima koji su iza vas i niko neće biti bolji od vas, osim onog ko učini više?”**
- **“Hoćemo, Allahov Poslaniče”**, radosno uskliknuše.
- **“Poslije svakog namaza učite: Subhanallah, elhamdulillah i Allahu ekber.”**[168]

168 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/270, 271, Muslim, 595, Malik u *Muvetti* 1/290, Ebu-Davud, 1504, Ahmed, 2/238 i Ed-Darimi, 1360.

Alejhisselam im je spomenuo zikr kao nadoknadu za hadždž, umru i džihad i još rekao da će ih njime preteći. Međutim, čuvši za to, i pored sadake i drugih formi imovinskog ibadeta, i bogati su počeli zikriti, povećavši time svoju predanost i ugrabivši oboje. Siromašni muhadžiri pokušali su ih preteći u tome, ali, uvidjevši da su nemoćni, rekoše Allahovom Poslaniku, neka je mir i blagoslov na njega, da su im se bogati priključili u zikru, na što On reče: **"To je Allahova milost koju daje kome hoće."**

U hadisu koji prenosi Abdullah ibn Busr stoji da je neki beduin rekao: **"Allahov Poslaniče, previše je obaveza za mene, zato mi reci nešto što će mi biti dovoljno."**

- **"Spominji Allaha"**, reče Alejhisselam.
- **"I to će mi biti dovoljno?"**, pomalo s čuđenjem upita beduin.
- **"Da, čak i više nego dovoljno"**, odgovori.[169]

Alejhisselam mu je kazao šta će mu pomoći u izvršavanju islamskih propisa i šta će ga potaći da ih što više čini. Onaj čija navika bude zikr zavoljet će Allaha i sve što On voli. A Allahu je najmilije da Mu se pokornost iskazuje kroz islamske propise. Zato mu je Alejhisselam kazao da će mu upravo zikr olakšati izvršavanje islamskih propisa, a to pojašnjava i činjenica:

58. da je zikr najveća pomoć da bi se Allahu, dž.š., bilo pokorno. Zikr mu daje slast i čini ga lahkim do te mjere da vjernik koji zikri uopće ne osjeća zamor, tegobu i teret, za razliku od onog ko ne zikri. Praksa je dovoljan dokaz za to, a to opet pojašnjava činjenica:

59. da zikr olakšava poteškoće i otklanja tegobe. Spomenom Allaha svaka poteškoća lahne, svaka tegoba nestane i nedaća prođe, a to opet pojašnjava činjenica:

169 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3372, Ibn-Madža 3793 s ispravnim senedom i El-Hakim, 1/495, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

60. da zikr odagnava strah iz srca, a pruža osjećaj smirenosti i sigurnosti. Ništa ne umiruje strah, bez obzira koliki on bio, poput zikra. Koliko vjernik bude spominjao Allaha, toliko će se osjećati sigurnim i smirenim. A to zna onaj ko je probao.

61. zikr daje čovjeku snagu. Sa zikrom može uraditi ono što ne može bez njega. Lično sam se osvjedočio u snagu kojom je bio obdaren šejhul-islam Ibn-Tejmijja u hodu, govoru, nastupu, pisanju. U jednom danu znao bi napisati onoliko za koliko bi nekome trebala sedmica ili više. U njegovu ogromnu snagu osvjedočili su se i vojnici tokom borbe.

Kada se Fatima požalila da joj je teško mljeti i raditi druge kućne poslove, te da joj treba sluga, Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, podučio je nju i Aliju da svake večeri, prije spavanja, prouče **subhanallah** 33 puta, **elhamdulillah** 33, i **Allahu ekber** 34 puta, rekavši: **"Ovo vam je bolje od sluge."**[170]

Kažu da će onaj ko bude revno učio ove riječi biti obdaren snagom, tako da mu neće biti potreban sluga.

Čuo sam šejhul-islama kako spominje jedno predanje u ovom kontekstu:

"Kada je melekima naređeno da ponesu Arš, rekoše: "Gospodaru, kako ćemo ponijeti Arš, kada je na njemu Tvoje Veličanstvo i Veličina?"

- **"Recite: "Sva snaga i moć su samo s Allahom"**, reče Allah.

A kada meleki izgovoriše ove riječi, ponesoše Arš.

Vidio sam da ovu istu predaju bilježi i Ibn Ebud-Dun'ja od El-Lejsa ibn Sa'da, od Muavije ibn Saliha, koji kaže: Čuli smo od naših

170 Hadis bilježe: El-Buhari, 7/59, Muslim, 2727, Et-Tirmizi, 3405, Ebu-Davud, 2988 i 2989, Ahmed, 1/96, 107, 136, 146 i Ed-Darimi, 2688.

šejhova: **“Allah je prvo stvorio nosače Arša, još dok je on bio na vodi, pa su oni upitali: “Gospodaru, zbog čega si nas stvorio?”**

- **“Stvorio sam vas da nosite Moj Arš”**, odgovori Allah.

- **“Gospodaru, ko je kadar nositi Tvoj Arš kad je na njemu Tvoje Veličanstvo, Veličina i Dostojanstvo?”**

- **“Zbog toga sam vas stvorio”**, opet će Allah. Ponovivši svoj upit, Allah im reče:

- **“Recite: ’Sva snaga i moć su samo s Allahom.’ “** I ponesoše ga.[171]

Ove riječi imaju čudnovat utjecaj kada se čine teški poslovi, podnose tegobe, dolazi pred vladara ili nekog ko zadaje strah i kada se prolazi kroz strahote. One, također, imaju čudnovat utjecaj u odagnavanju siromaštva, kako prenosi Ibn Ebud-Dun’ja od El-Lejsa ibn Sa’da, od Muavije ibn Saliha, od Eseda ibn Veda’a da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: **“Ko u jednom danu sto puta kaže ‘nema moći niti snage osim s Allahom’, nikada ga neće pogoditi siromaštvo.”**

Kada bi se sukobio s neprijateljskom vojskom ili opsjedao tvrđavu, Habib ibn Seleme je volio proučiti: **“Sva snaga i moć su samo s Allahom.”** Jednom je muslimanska vojska dugo vremena bezuspješno opsjedala bizantijsku tvrđavu, a kada su proučili ove riječi i tekbire, osvojiše je.

62. oni koji rade za onaj svijet su na trkaćoj stazi, a na njoj su najbrži oni koji zikre. Od prašine i tmine drugi ih ne opažaju, ali kada se prašina slegne, ljudi ih vide već na cilju.

171 Hadis bilježi Osman ibn Seid ed-Darimi u odgovoru El-Mirrisijju na 444. str. I u nizu prenosilaca ovog hadisa ima nepoznat ravija, a, pored toga, sened je prekinut.

El-Velid ibn Muslim kaže: **"Prenio nam je Muhammed ibn Adžlan da je čuo Omera, štićenika Gafre, kako kaže: 'Kada se na Sudnjem danu podigne zastor s nagrada za učinjena djela, vidjet će se da je navrednije djelo zikr i ljudi će tada žaleći govoriti: ništa nam nije bilo lakše činiti od zikra.'"**

Ebu-Hurejra prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: **"Putujte. Utekli su samci."**

- **"A ko su samci?"**, upitaše ashabi.

- **"Oni koji su se strastveno predali zikru, pa im on briše grijehe."**[172]

U drugoj predaji stoji: **"Zaljubljenici u zikr."**

Riječ (**أهتروا**) , koja se spominje u hadisu, tumači se i drukčije: **koji su u godine zašli i čiji su vršnjaci već pomrli, a oni su i dalje predani zikru**. Ova riječ može označavati i grešku u govoru, kao i laž, a (**mustehter**) u ovom kontekstu označava osobu koja puno laže. U jednom hadisu koji prenosi Ibn-Omer stoji: **Utječem se Allahu da budem od lažljivaca (minel-mustehterin)**. Ali pravo značenje riječi je činjenje nečega s ljubavlju, bila istina ili laž. Međutim, ljudi ovu riječ pretežno koriste za laž.

Ovaj hadis objašnjava i jedna druga predaja, u kojoj stoji: **"Spominjite Allaha toliko dok vam ne kažu: Ovaj je lud."**

63. zikrom vjernik govori o Allahovim savršenim i veličanstvenim osobinama, zbog čega mu Allah svjedoči da je rekao istinu. A za koga Allah posvjedoči da je rekao istinu neće biti proživljen s lažljivcima, već se nadati da će biti proživljen s iskrenima.

Ebu Ishak prenosi da je El-Egarr Ebu-Muslim tvrdio za Ebu-Hu-

---

172 Hadis bilježe: Muslim, 2676, Ahmed, 2/323, Et-Tirmizi, 3590 i El-Hakim, 1/495, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

rejru i Ebu-Seida el-Hudrija da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao:

- **"Kada vjernik kaže: 'Nema boga osim Allaha i Allah je najveći', Allah kaže: 'Istinu je rekao Moj rob, samo sam Ja bog i Ja sam najveći'.**

Kada kaže: 'Nema boga osim Allaha, Jedinog', Allah kaže: 'Istinu je rekao Moj rob, samo sam Ja bog jedini'.

Kada kaže: 'Nema boga osim Allaha jedinog i On nema sudruga', Allah kaže: 'Istinu je rekao Moj rob, samo sam Ja bog i nemam sudruga'.

Kada kaže: 'Nema boga osim Allaha, Njemu pripada vlast i zahvala', Allah kaže: 'Istinu je rekao Moj rob, samo sam Ja bog i samo Meni pripada vlast i samo se Meni zahvaljuje'.

Kada kaže: 'Nema boga osim Allaha, sva snaga i moć su s Allahom', Allah kaže: 'Istinu je rekao Moj rob, samo sam Ja bog i sva snaga i moć su sa Mnom.'"

Ebu Ishak dalje kazuje: **"Potom El-Egarr reče nešto što ja nisam bio razumio, pa upitah Ebu-Dža'fera: 'Šta je ono rekao?'"**

- **"Vatra neće pržiti onog ko izgovori ove riječi prije smrti"**, odgovori Ebu-Dža'fer.[173]

64. džennetska zdanja grade se zikrom. Kad vjernik prestane zikriti, meleki prestanu sa gradnjom, a kad ponovo počne sa zikrom, meleki nastave sa gradnjom.

Ibn Ebud-Dun'ja u svojoj knjizi prenosi da je Hakim ibn Muhammed el-Ahnesi rekao: **"Čuo sam da se džennetska zdanja grade zikrom i kad vjernik prestane zikriti, obustavi se i izgradnja.**

173 Hadis bilježe Ibn-Madža, 3794 i Ibn-Hibban, 2325 s ispravnim senedom. Bilježi ga još i Et-Tirmizi, 3426 i kaže da je hasen, te El-Hakim, Ebu Ja'la, El-Bejheki u djelu ***Šuabul-iman***, Ed-Dija, 'Abd b. Humejd i En-Nesai.

Pa kad meleki budu upitani zbog čega su stali, odgovorit će: 'Čekamo da nam dođe materijal.'"

Ibn Ebud-Dun'ja prenosi hadis od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: **"Ko sedam puta kaže: subhanallahi ve bi hamdihi, subhanallahil-azim (Slavljen i hvaljen neka je Allah, slavljen neka je Allah Veliki) bit će mu izgrađen dvor u Džennetu."**[174]

Kako su džennetska zdanja od zikra, tako su isto i sadnice njegovih vrtova od zikra, kako je već spomenuto u Alejhisselamovom hadisu o Ibrahimu, Božijem prijatelju, neka je na obojicu Božiji mir i blagoslov: **"Džennetska zemlja je lijepa, a voda pitka. On je visoravan, a njegove sadnice su: subhanallah, elhamdulillah, la ilahe illallah i Allahu ekber."**[175] Zikr je njegovo zdanje i njegove sadnice.

Ibn Ebud-Dun'ja prenosi od Abdullaha ibn Mes'uda da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: **"Sadite što više možete džennetske sadnice."**

- **"A šta su džennetske sadnice?"**, upitaše ashabi.
- **"Mašaallah, la havle ve la kuvvete illa billah"**[176], odgovori Alejhisselam.[177]

65. zikr štiti čovjeka od Džehennema. Ako zbog kakvog lošeg djela bude poveden u Džehennem, zikr će se ispriječiti i zaštititi ga. Samo ustrajan i potpun zikr može sačuvati čovjeka od Džehennema.

---

174 Hadis sličan ovom bilježi Et-Tirmizi (vidi str. 27).
175 Vidi. str. 27.
176 "Ono što Allah hoće biva, sva snaga i moć su s Allahom."
177 Ovaj hadis spominje El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid* (10/98) i kaže da ga bilježi Et-Taberani, te da se u njegovom senedu nalazi 'Ukba b. Alij, a on je slab prenosilac.

Abdulaziz ibn Ebu Revvad prenosi da je neki čovjek načinio sebi mali mesdžid u pustinji i u pravcu kible stavio sedam malih kamenčića. Poslije svakog namaza govorio bi im: **"O, kamenčići, vi ste mi svjedoci da nema drugog boga osim Allaha."** Domalo nakon toga čovjek se razboli i usnije čudan san, koji on priča ovako: **"U snu sam vidio kako bî naređeno da budem bačen u Džehennem i kada bijah doveden pred džehennemska vrata, ugledah jedan od onih kamenčića kako se popriječiše na vratima. Potom bijah odveden pred druga vrata, kadli na njima stoji drugi kamenčić. I na koja god smo vrata došli, na njima smo zatekli jedan od onih kamečića, sve dok nisu bila zatvorena sva džehennemska vrata."**

66. kao što mole oprost za onog ko se pokaje, tako isto meleki mole oprost za onog ko zikri. Husejn el-Mu'allim prenosi od Abdullaha ibn Burejde, a on od Amira eš-Ša'bija da je Abdullah ibn Amr ibn el-As rekao: **"U Allahovoj objavljenoj Knjizi nalazim da kada vjernik kaže: 'Hvala Allahu', meleki kažu: 'Gospodaru svih svjetova'. A kada kaže: 'Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova', meleki kažu: 'Gospodaru, oprosti Svome robu'. A kada kaže: 'Slavljen neka je Allah', meleki kažu: 'I hvaljen neka je'. A kada kaže: 'Slavljen i hvaljen neka je Allah', meleki kažu: 'Gospodaru, oprosti Svome robu'. A kada kaže: 'Nema boga osim Allaha', meleki kažu: 'Allah je najveći'. A kada kaže: 'Nema boga osim Allaha i Allah je najveći', meleki kažu: 'Gospodaru, oprosti Svome robu'."**

67. i brda i doline se diče i raduju kad njima prođe onaj ko zikri. Ibn-Mes'ud kaže da se brda međusobno po imenima dozivaju i jedno

drugo pitaju: **"Da li je tobom danas prošao neko ko je spominjao Allaha?"** Kad odgovori da jeste, ono se obraduje.

Avn ibn Abdullah kaže: **"Doline jedna drugu dozivaju: 'O, kono, da li je tobom danas hodio neko ko je spominjao Allaha?' "** Pa neke kažu da jeste, a neke da nije.

El-E'ameš prenosi da je Mudžahid rekao: **"Brda se međusobno po imenima dozivaju: 'Da li je pored tebe danas prošao neko ko je spominjao Allaha?'"** Pa nekā kažu da jeste, a neka da nije.

68. čest zikr je zaštita od licemjerstva, jer licemjeri malo spominju Allaha. Govoreći o licemjerima, Uzvišeni veli: **"A Allaha sasvim malo spominju."**[178]

    Ka'b kaže: **"Ko bude često spominjao Allaha spasio se od licemjerstva."** Zbog toga je, a Allah opet najbolje zna, Allah završio suru El-Munafikun riječima: **"O, vjernici, neka vas vaš imetak i vaša djeca ne odvrate od spominjanja Allaha. A ko to učini, pa oni su, doista, nastradali."** [179] Ove su riječi upozorenje na kaznu licemjerima, koji su zanemarili spominjanje Allaha i time zapali u licemjerstvo.

    Neko je od ashaba bio upitan o haridžijama da li su oni licemjeri, na što je odgovorio: **"Licemjeri Allaha spominju sasvim malo."**

    Znak licemjerstva je, dakle, rijetko spominjanje Allaha, dok je često spominjanje Allaha spas od njega. A Allah je isuviše plemenit da srce koje Ga spominje iskuša licemjerstvom. To je kazna za ona srca koja su nehajna prema Njemu.

69. za razliku od ostalih djela, zikr pruža neuporedivu slast. Kad bi samo ta slast koju osjeća vjernik prilikom zikra i smiraj u njegovom

178 En-Nisa, 142. ajet.
179 El-Munafikun, 9. ajet.

srcu bili jedina nagrada za zikr, bilo bi dovoljno. Zbog toga se halke zikra nazivaju džennetskim vrtovima.

Malik ibn Dinar kaže: **"Vjerniku nema ništa slasnije od spominjanja Allaha; nijedno djelo nije korisnije ni slađe niti srcu draže od zikra."**

70. daje licu sjaj na dunjaluku i svjetlo na ahiretu. Oni koji zikre najblistavijih su lica na ovom i bit će najsvjetlijih lica na onom svijetu.

U jednoj **mursel** predaji stoji da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: **"Ko svakog dana sto puta kaže: 'Nema boga osim Allaha, koji nema sudruga, Njemu pripada sva vlast i On je dostojan svake hvale, On oživljava i usmrćuje, u Njegovoj je ruci svako dobro i On je svemu kadar', lice će mu na Sudnjem danu, kada dođe pred Allaha, biti blistavije od punog mjeseca."**

71. neprestanim zikrom na putu i u kući, na putovanju i na bilo kojem drugom mjestu, čovjek pribavlja sebi svjedoke za Sudnji dan. Svaka dolina, kuća, brdo i zemlja, sve će to na Sudnjem danu svjedočiti za onoga ko je zikrio. Kaže Uzvišeni: **"Kada se Zemlja najžešćim potresom svojim potrese i kada izbaci terete svoje i čovjek uzvikne šta joj je, toga dana će ona vijesti svoje kazivati, jer će joj Gospodar tvoj narediti."** [180]

Et-Tirmizi bilježi u **Sunenu** od Seida el-Makberija da je Ebu-Hurejra rekao:

"Proučivši ovaj ajet: "...toga dana će ona vijesti svoje kazivati...", Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, reče:

180 Ez-Zilzal, 1-5. ajet.

- **"Znate li koje su njene vijesti?"**
- **"Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju"**, odgovoriše ashabi.
- **"Njene vijesti su da kaže sve što su čovjek ili žena učinili na njoj. Govorit će: 'Toga dana je učinio to i to.' "** Et-Tirmizi kaže da je ovaj hadis **dobar-vjerodostojan (hasen-sahih)**.[181]

Onaj ko zikri na svim mjestima imat će dosta svjedoka i možda će svi ili većina na Sudnjem danu, kada se pozovu svjedoci, svjedočiti za njega, što će ga obveseliti i na čemu će mu drugi zavidjeti.

72. čovjek se zikrom čuva od nevaljala govora, poput ogovaranja, prenošenja tuđih riječi, besmislica, hvaljenja i kuđenja ljudi i sl. jer jezik nikad ne miruje, pa ili će zikriti ili će besmislice govoriti. Čovjekova je duša takva da ako je ne zabaviš dobrim, ona će tebe zabaviti lošim, kao i srce: ako ga ne ispuniš ljubavlju prema Allahu, zasigurno će se ispuniti ljubavlju prema stvorenjima. Tako isto i jezik: ako ga ne zaposliš zikrom, on će tebe nesuvislim govorom, što će, naravno, biti na tvoju štetu. Zato izaberi jedno od ovoga dvoga.

73. o ovome smo već počeli govoriti i nakratko smo se osvrnuli, a sada ćemo ga detaljno izložiti, jer je to pitanje iznimno korisno, potrebno i nadasve neophodno. Šejtani neprestano salijeću čovjeka sa svih strana i svaki mu od njih, onoliko koliko može, napakosti, a zikr je jedini način da ih vjernik rastjera.

Ovdje ćemo u cijelosti spomenuti jedan jako važan i značajan hadis, koji bi svaki musliman trebao znati, a prenosi ga Seid ibn el-

181 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 3350, Ahmed, 2/374, El-Hakim, 1/532, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, ali Ez-Zehebi kaže da su hadisi Jahje ibn Ebu-Sulejmana ništavni i bezvrijedni, a to je i mišljenje El-Buharija. Hafiz Ibn-Hadžer u *Takribu* kaže da su njegovi hadisi slabi. Ali ovu predaju potvrđuje druga predaja koju bilježi Ibn-Merdujeh i El-Bejheki u *Šuabul-imanu* od Enesa i Et-Taberani od Rebi'e el-Džurešija. Zato možemo kazati da je ovaj hadis, uz sve ove slične predaje, *dobar* (*hasen*).

Musejjeb od Abdurrahmana ibn Semure ibn Habiba koji kazuje: **“Sjedili smo na sofi u Medini, kad među nas dođe Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, i reče: ‘Jučer sam usnio čudan san; vidio sam čovjeka iz mog ummeta kome je melek smrti došao po dušu, ali dođe njegovo dobročinstvo prema roditeljima i vrati meleka smrti; i vidio sam čovjeka iz mog ummeta koji se patio u kaburu, pa dođe njegov abdest i spasi ga, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta kako su ga opkolili šejtani, pa dođe njegov zikr i rastjera ih, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta kako su ga okružili meleki kazne, pa dođe njegov namaz i istrgnu ga iz njihovih ruku, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta kako izgara** (u drugoj predaji: **“dahće”**) **od žeđi i kad god se primakne izvoru da se napije, bude spriječen i otjeran, pa dođe njegov ramazanski post i napoji ga, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta kako se primiče vjerovjesnicima, koji su sjedili u halkama, ali uvijek bude otjeran, pa dođe njegovo kupanje od džunupluka, uzme ga za ruku i posjedne ga pokraj mene, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta: ispred i iza njega tama, s njegove desne i lijeve strane tama, iznad i ispod njega tama, stoji zbunjen u njoj, pa dođu njegov hadždž i umra te ga izvedu iz tame na svjetlo, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta koji se rukom zaklanja od plamena i iskrica vatre, pa dođe njegova sadaka, zakloni ga od vatre i nadvije se nad njim, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta kako se obraća vjernicima, ali niko ne htjede pričati s njim, pa dođe njegovo čuvanje rodbinskih veza i reče: ‘O, muslimani, on je, uistinu, čuvao rodbinske veze, stoga pričajte s njim’, pa vjernici počnu s njim pričati i rukovati se; i vidio**

sam čovjeka iz moga ummeta koga su bile ščepale zebanije, pa dođe njegovo naređivanje dobra i odvraćanje od zla i istrgne ga iz njihovih ruku i predaju ga melekima milosti, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta kako pred Allahom kleči na koljenima, a između njih zastor, pa dođe njegovo lijepo ponašanje, uzme ga za ruku i približi ga Allahu, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta kome je sahifa data s njegove lijeve strane, pa dođe njegov strah od Allaha, uzme sahifu i stavi je s njegove desne strane, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta čija je vaga bila lahka, pa dođoše njegova djeca koja su umrla, pa učiniše tas njegovih dobrih djela teškim, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta kako stoji na ivici Džehennema, pa dođe njegova nada u Allaha i spasi ga, te on nastavi dalje, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta koji je bio bačen u vatru, pa dođe njegova suza koja se otrgla iz straha prema Allahu i izbavi ga iz nje, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta kako se trese na sirat-ćupriji poput tanahnog lista na pomamnom vjetru, pa dođe njegovo lijepo mišljenje o Allahu, umiri njegov drhtaj, te on nastavi dalje, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta kako se vuče, a ponekad puže ili se okači preko sirat-ćuprije, pa dođu njegovi salavati koje je donio na mene, postave ga na noge i spase ga, i vidio sam čovjeka iz moga ummeta koji dođe pred džennetska vrata, pa se ona pred njim zatvoriše, pa dođe njegovo svjedočenje da nema drugog boga osim Allaha, otvori džennetska vrata i uvede ga u nj." Hadis bilježi hafiz Ebu-Musa el-Medini u djelu **Et-Tergibu fil-hisalil-mundžijja wet-terhibu minel-hilali-merdijja**, koje je svojevrstan komentar ovog hadisa, jer je napisano na temelju njega i kaže da je ovaj hadis

jako dobar. Od Seida ibn el-Musejjeba prenosi ga Omer ibn Zerr, Ali ibn Zejd ibn Džed'an i Hilal Ebu-Džeble. Šejhul-islam Ibn-Tejmijja puno je cijenio ovaj hadis i čuo sam da je navodio slične predaje koje potvrđuju vjerodostojnost ovog hadisa.

Iz ovog hadisa nas interesuju riječi: "*...i vidio sam čovjeka iz moga ummeta kako su ga opkolili šejtani, pa dođe njegov zikr i rastjera ih...*" što se podudara sa hadisom El-Harisa el-Eš'arija, koji smo pojasnili u ovom traktatu, a koji glasi: *"Naređujem vam da zikr činite jer on štiti čovjeka od šejtana kao što tvrđava štiti od neprijatelja."*

Vjernici se mogu zaštititi od šejtana samo zikrom. Et-Tirmizi prenosi od Enesa ibn Malika da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko prilikom izlaska iz kuće kaže: 'U ime Allaha, na Allaha se oslanjam, sva snaga i moć su samo s Allahom' bit će mu rečeno: 'Budi bezbrižan, upućen i zaštićen.' A šejtan će od njega odstupiti i reći će drugom šejtanu: 'Šta možeš čovjeku koji je upućen, bezbrižan i sačuvan?'* Bilježe ga još i Ebu-Davud i En-Nesai, a Et-Tirmizi kaže da je dobar hadis (*hasen*).[182]

Već je spomenut hadis: *"Ko u jednom danu sto puta kaže: 'Nema boga osim Allaha, Jedinog, Njemu pripada sva vlast i Njemu pripada svaka zahvala, On je svemu kadar' bit će zaštićen od šejtana sve do noći."* [183]

Sufjan prenosi od Ebuz-Zubejra, a on od Abdullaha ibn Damure da je Ka'b rekao: *"Kada čovjek izlazeći iz kuće kaže: 'U ime Allaha', melek mu kaže: 'Upućen si.' Kada kaže: 'Na Allaha se oslanjam', melek kaže: 'Bezbrižan si.' A kada kaže: 'Sva snaga i moć su samo s Allahom', melek kaže: 'Zaštićen si.' A šejtani jedan drugom kažu: 'Vratite se, ne možete mu ništa. Šta možete onom ko je bezbrižan, upućen i zaštićen?'"*

182 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5095, Et-Tirmizi, 3422, Ibn-Hibban, 2375 i Ibn-Sunni, 178. Hadis je vjerodostojan.

183 Vidi str. 42.

Ebu-Hallad el-Misri kaže: *"Ko uđe u islam, kao da se sklonio u jednu tvrđavu, ko uđe u mesdžid, kao da se sklonio u dvije tvrđave, a ko se još pridruži halki zikra, kao da se sklonio u tri tvrđave."*

Hafiz Ebu-Musa u svom djelu prenosi od Ebu-'Imrana el-Džunija, a on od Enesa da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada čovjek legne u postelju i kaže: 'U ime Allaha', te prouči Fatihu, bit će siguran od džinskog i ljudskog zla i od svakog drugog zla."*[184]

El-Buhari prenosi od Muhammeda ibn Sirina da je Ebu-Hurejre rekao: *"Allahov Poslanik mi je jednom povjerio na čuvanje zekat sakupljen u ramazanu (sadekatul-fitr) i nakon izvjesnog vremena začu se kako neko rasipa hranu. Uhvativši ga, on mi reče: 'Pusti me i neću se više vratiti...' i trećeg puta mi reče: 'Podučit ću te riječima od kojih će ti Allah dati korist: kad legneš u postelju, prouči Ajetul-kursi, od početka do kraja, i nad tobom će čitavu noć, sve do jutra, bdjeti čuvar postavljen od Allaha i šejtan ti se neće približiti.' Pustio sam ga, a sutra ujutro otišao sam do Allahovog Poslanika i ispričao mu šta mi je rekao šejtan, a Alejhisselam reče: 'Rekao ti je istinu, iako je on veliki lažac.'"*[185]

Hafiz Ebu-Musa prenosi od Ebuz-Zubejra, a on od Džabira da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kad čovjek legne u postelju, iznad njega dođu melek i šejtan, pa melek kaže: 'Završi s dobrim.' A šejtan kaže: 'Završi s lošim.' Pa ako bude spominjao Allaha sve dok ga san ne savlada, melek otjera šejtana i ostane bdjeti nad njim, a kada se probudi, opet mu dođu melek i šejtan, pa melek kaže: 'Počni s dobrim.' A šejtan kaže: 'Počni s lošim.' Pa ako kaže: 'Hvala Allahu koji je moju dušu oživio nakon smrti i nije je usmrtio u snu, hvala Allahu koji zadržava*

184 Kaže El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid* (10/121) da hadis bilježi El-Bezzar, a u senedu se nalazi Gassan b. Ubejd, koji je okarakteriziran kao slab prenosilac, iako za njega Ibn-Hibban kaže da je pouzdan, dok ostali prenosioci ispunjavaju kriterije El-Buharija i Muslima.

185 Hadis bilježi El-Buhari u *muallek* formi.

onu kojoj je smrt određena, a pušta onu drugu do roka joj određenog. Hvala Allahu koji čuva nebesa i Zemlju da se ne poremete, a da se poremete, niko ih osim Njega ne bi mogao očuvati. Hvala Allahu koji čuva nebesa da ne padnu na Zemlju, osim ako to On hoće', melek otjera šejtana i ostane bdjeti nad njim.'"[186]

El-Buhari i Muslim prenose od Salima ibn Ebu el-Dža'da, a on od Ebu-Kurejba, a on od Ibn-Abbasa, da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kad bi neko od vas prilikom spolnog odnosa rekao: 'Gospodaru, udalji nas od šejtana i udalji šejtana od onoga čime si nas obdario', pa se rodi dijete, šejtan mu nikad ne bi mogao naštetiti."*[187]

Hafiz Ebu-Musa prenosi da je Hasan ibn Ali rekao: *"Ko prouči ovih dvadeset ajeta, ja mu garantiram da će ga Allah zaštititi od svakog zlog i prkosnog šejtana, od svake opasne zvijeri i svakog opasnog lopova: Ajetul-kursi, tri ajeta iz sure El-A'raf: 'Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i zemlju u šest vremenskih razdoblja stvorio...'* (54-57), *tri ajeta iz sure Er-Rahman: 'O, družine džinova i ljudi...'* (33-34) *i svršetak sure El-Hašr: 'Da ovaj Kur'an kakvom brdu objavimo...'* (21-24)*."*

Muhammed ibn Eban prenosi da je neki čovjek klanjavši u mesdžidu osjetio da pokraj njega ima neko. Kada je, preplašen, htio pobjeći iz mesdžida, začu glas koji mu reče: *"Ne trebaš me se bojati. Došao sam ti u ime Allaha. Otiđi do Urve i pitaj ga: 'Čime tražiš utočište?'"*, tj. utočište od najvećeg Iblisa. A Urva mu reče:

"Reci: vjerujem u Allaha, Velikog i Jedinog, a ne vjerujem u kumire i taguta. Držim se za čvrsto uže, koje se ne prekida. Allah sve čuje i sve zna. Dovoljan mi je Allah, Allah čuje onog ko moli i Allah nema kraja."

186 Hadis spominje El-Hejsemi u *Medžmeuz-zevaidu* i kaže da ga bilježi Ebu-Ja'la, te da svi prenosioci ispunjavaju kriterije El-Buharija i Muslima, osim Ibrahima b. Hadždžadža eš-Šamija; on je pouzdan.

187 Vidi str. 43.

Bišr ibn Mensur prenosi od Vuhejba ibn el-Verda da je neki čovjek izašao u pustinju u neko doba noći. Najedanput začu graju i galamu, zatim bî donesen divan i neko na njega sjede, a oko njega se okupiše ostali, zatim prodornim glasom reče: *"Ko mi može odraditi Urveta ibn Zubejra?"* Vladao je tajac, kad se jedan javi i reče: *"Ja ću ga srediti"*, te se zaputi u Medinu, a ja ostadoh tu čekati. Ubrzo nakon toga se vrati i reče: *"Urvi je nemoguće prići."*

- *"Teško tebi, a zašto?"*, zagrmi ovaj.

- *"Jer jutrom i večeri uči neke riječi od kojih mu ne možemo prići."*

Sutradan kažem svojima da me spreme za put, te krenem ka Medini, a kada sam došao tamo, stao sam propitivati za njega sve dok mi ne kazaše gdje stanuje. Bio je dobro star čovjek. U prvi mi mah ne htjede kazati šta uči ujutro i navečer, ali kada sam mu ispričao šta sam čuo i vidio, reče: *"Ne znam, osim što ujutro kažem: 'Vjerujem u Allaha, Velikog, a nevjerujem u kumira i taguta, čvrsto se držim za neprekidivo uže, Allah sve čuje i sve vidi.' Ovo proučim tri puta ujutro i navečer."*

Ebu-Musa prenosi od Muslima el-Betina da je Džibril rekao Vjerovjesniku, neka je mir i blagoslov na njega: *"Džin po imenu Ifrit vreba te, zato kada legneš u postelju, reci: 'Allahovim savršenim riječima, koje su jače od svakog dobrog i zlog, tražim zaštitu od zla koje se s neba spušta i koje se njemu uspinje, i od zla koje u zemlju ulazi i onoga što iz nje niče, i od zla smutnji noći i dana, i od zla vijesti koje dolaze noću i danju, osim dobrih vijesti, o, Milostivi.'"*[188]

U El-Buharijevom i Muslimovom *Sahihu* stoji da šejtan bježi od ezana.

Suhejl ibn Ebu-Salih kazuje: *"Otac me poslao da zajedno s našim slugom odem u pleme Benu-Harisa. Kada smo prolazili pored jednog zida, začusmo*

---

188 Niz prenosilaca (*sened*) hadisa je prekinut (*munkati'*), a bilježi ga Malik u *Muvetti* 2/951, 952 u *mursel* formi.

glas koji zove slugu po imenu. On se ispe na zid da vidi odakle dopire glas, ali ništa ne vidje. Kada sam to ispričao ocu, on reče: 'Da sam znao da ćeš to sresti, ne bih te bio poslao, ali ubuduće, kada čuješ sličan glas, ti zauči ezan, jer čuo sam od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: 'Kada se zauči ezan, šejtan stane bježati ispuštajući gasove.'"[189]

Hafiz Ebu-Musa prenosi od Ebu-Redža'a, a on od Ebu-Bekra es-Siddika da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Često učite 'la ilahe illallah' i često činite istigfar, jer šejtan kaže: 'Ja ih uništavam grijesima, a oni mene uništiše riječima 'la ilahe illallah' i istigfarom. Uvidjevši to, počeo sam ih uništavati strastima, tako da oni misle da su na istini, pa onda ne čine istigfar.'"*[190]

Također prenosi od Ibrahima ibn el-Hakema, a on od svoga oca, a on od Ikrime, koji priča: *"Prolazeći pored čovjeka koji je spavao, putnik vidje pored njega dva šejtana i ču kako jedan govori drugom: 'Idi i pokvari ovom spavaču srce.' Vrativši se, reče: 'Zaspao je s ajetom pored kojeg mu ne možemo ništa.' I ovaj drugi mu priđe, pa reče: 'U pravu si' i odoše. Potom ga ovaj putnik probudi i ispriča mu kako je i šta vidio i upita ga: 'Reci mi s kojim ajetom si zaspao?'"*

"S ovim", reče i prouči: *"Gospodar vaš je Allah koji je nebesa i Zemlju u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario. On tamom noći prekriva dan, koji je u stopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde pokoravaju se Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova."*[191]

Ebun-Nadr Hašim ibn el-Kasim kazuje: *"Počelo mi se pričinjati u mojoj kući, a jednom i čuh glas koji mi kaže: 'O, Ebun-Nadre, idi od nas!' To me*

189 Hadis bilježe: El-Buhari, Muslim, 389, Malik u *Muvetti* 1/69, 70, Ebu-Davud, 516, En-Nesai 2/21, 22 i Ahmed 2/313, 398, 411, 460, 503, 522 i 531.

190 Hadis spominje El-Hejsemi u *Medžmeuz-zevaidu* i veže ga za Ebu-Ja'lu. Kaže da se u njegovom senedu nalazi Osman ibn Metar, koji je ocijenjen kao slab prenosilac. Hafiz Ibn-Hadžer u djelu *Et-Takrib* kaže da se u njegovom senedu nalazi i Ebu-Redža, štićenik Ebu-Bekra, a on je nepoznat kao prenosilac.

191 El-A'raf, 53. ajet.

zabrinu, te napisah pismo Ibn-Idrisu, El-Muharibiju i Ebu-Usami u Kufi, pa mi El-Muharibi odgovori sljedeće: 'U Medini je bio jedan bunar gdje se uvijek kidalo uže. Kada u nju dođe jedna karavana, oni im se požališe na svoj problem. Ovi zatraže jednu kantu vode, nad kojom proučiše određene riječi, zatim tu vodu iskrenuše u bunar, a iz njega suknu plamen vatre i ugasi se na vrhu bunara.' Pa sam uzeo jednu posudu vode", dalje priča Ebun-Nadr *"i nad njom proučio te riječi, a zatim tom vodom poprskao sve uglove kuće, kad najednom začuh urlikanja: 'Spali nas! Odosmo mi od tebe.' A te su riječi: 'U ime Allaha, u noć ulazimo s Allahom kome ništa nije nemoguće i s Allahovom snagom, koja je nepobjediva i pravedna, i za Allahovu silnu moć se zaklanjamo i Njegovim lijepim imenima se utječem od Iblisa i od zla ljudskih i džinskih šejtana i od zla svega što je znano i neznano i od zla onog što izlazi noću, a krije se danju, i što se noću krije, a izlazi danju i od zla onog što je stvorio i od zla Iblisa i njegove vojske i od zla svakog bića koje ćeš Ti usmrtiti, uistinu je moj Gospodar na pravom putu. Od Allaha tražim zaštitu onim čime su zaštitu tražili Musa, Isa i Ibrahim, koji je obaveze ispunio, od svega što je stvorio i od zla Iblisa i njegove vojske i od zla onog što nasilje čini, utječem se Allahu, koji sve čuje i zna, od šejtana prokletog. U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog: 'Tako mi onih u redove poredanih i onih koji odvraćaju i onih koji Opomenu čitaju, vaš Bog je, uistinu, jedan, Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je između njih i Gospodar istoka. Mi smo nebo najbliže vama sjajnim zvijezdama okitili i čuvamo ga od svakog šejtana prkosnoga da ne prisluškuje meleke uzvišene; njih sa svih strana gađaju da ih otjeraju. Njih čeka patnja neprekidna, a onoga koji što ugrabi stigne svjetlica blistava.'''*[192]

Ovo je samo jedan dio onoga što se veže za riječi Alejhisselama: *"... od šejtana se možete zaštititi samo zikrom."*

Sada ćemo spomenuti još neke stvari koje se tiču zikra, kako bi korist bila veća.

---

192 Es-Saffat, 1-10. ajet.

VRSTE ZIKRA

Dvije su vrste zikra:

- spominjanje Allahovih imena i svojstava, slavljenje Allaha njima, te negiranje svega onog što Mu ne dolikuje, a i ovo se, također, dijeli na dvoje:

Prvo: izravno slavljenje Allaha Njegovim lijepim imenima i svojstvima. Ova vrsta zikra spominje se u mnogim hadisima, poput: *subhanallah*, *elhamdulillah*, *la ilahe illallah* i *Allahu ekber*, *subhanallahi ve bihamdihi*, *la ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej'in kadir* i sl.

Najbolji zikr ove vrste jest onaj koji je sadržajniji i izražajniji; tako su riječi: *"Slavljen neka je Allah onoliko koliko ima Svojih stvorenja"* vrednije od: *"Slavljen neka je Allah."* Tako su isto riječi *"Hvala Allahu onoliko koliko je stvorio na nebesima i onoliko koliko je stvorio na Zemlji i onoliko koliko je između njih i onoliko čiji je On Tvorac"* vrednije od samih riječi: *"Hvala Allahu."*

Džuvejrija prenosi da joj je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Poslije tebe sam izgovorio tri puta četiri riječi; kada bi se izmjerile sa svim onim što si ti izgovorila od jutros, prevagnule bi: Slavljen i hvaljen neka je Allah onoliko koliko je Njegovih stvorenja, slavljen neka je Allah onoliko koliko je On zadovoljan, slavljen neka je Allah onoliko koliko je težak Njegov prijesto, slavljen neka je Allah beskrajno."* Hadis bilježi Muslim.[193]

Et-Tirmizi i Ebu-Davud prenose da su Sa'd ibn Ebu-Vekkas i Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, ušli kod jedne žene, a ispred nje su bile košpice ili kamenčići na koje je tespihala, pa joj Alejhisselam reče: *"Kazat ću ti šta ti je lakše i bolje od toga: 'Slavljen neka je Allah onoliko koliko je onoga što je stvorio na nebesima, slavljen neka je Allah onoliko koliko je onoga što je stvorio na Zemlji, slavljen neka je Allah onoliko koliko je onoga što je između njih, slavljen neka je Allah onoliko koliko je onoga čega je On Tvorac, Allah je najveći isto toliko, hvala Allahu isto toliko, nema drugog boga osim Allaha isto toliko i nema snage niti moći osim s Allahom isto toliko.'"* [194]

Drugo: govoriti o Allahu kroz Njegova imena i svojstva, poput: Allah čuje glasove Svojih robova, vidi njihove pokrete, nije mu neznano ni najskrovitije njihovo djelo, prema njima je milostiviji od njihovih očeva i majki, On je svemu kadar, više se obraduje pokajanju Svoga roba od onoga ko nađe izgubljenu devu itd.

Najbolji zikr ove vrste jest onaj koji je On sam izrekao, te onaj koji je izrekao Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, bez ikakvih izmjena i poređenja. Ova vrsta se, također, dijeli na troje: zahvaljivanje (*hamd*), slavljenje (*sena*) i veličanje (*medžd*).

---

193 Hadis bilježe: Muslim, 2726, Ebu-Davud, 1503, Et-Tirmizi, 3550, En-Nesai, 4/77, Ibn-Madža, 3808 i Ahmed, 6/325 i 430.

194 Hadis bilježe Ebu-Davud, 1500, Et-Tirmizi, 3563 i kaže da je hadis dobra usamljena predaja (*hasen-garib*). Bilježi ga i Ibn-Hibban, 2335.

Hamd je slavljenje Allaha kroz svojstva Njegove savršenosti, uz potpunu ljubav i zadovoljstvo Njime, tako da šutljivi simpatizer (*muhib*) nije zahvalan, kao što nije zahvalan ni onaj koji slavi Allaha, ali bez ljubavi u srcu. Bit će zahvalan (*hamid*) tek kada se sjedine ljubav i slavljenje. Ako se izričaji zahvale ponove, to onda prerasta u slavljenje (*sena*). A ako se Allah bude slavio kroz svojstva Njegove veličanstvenosti, gordosti, moći i vlasti, to onda prerasta u veličanje (*medžd*).

Ove tri vrste zikra Uzvišeni Allah spojio je vjerniku na početku Fatihe, pa kada vjernik kaže: *"Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova"*, Allah kaže: *"Moj rob Mi se zahvaljuje"*, a kada kaže: *"Milostivom, Samilosnom"*, Allah kaže: *"Moj rob Me slavi"*, a kada kaže: *"Vladaru Sudnjeg dana"*, Allah kaže: *"Moj rob Me veliča."* [195]

- spominjanje Allaha kroz Njegove naredbe, zabrane i propise. A ovo se, također, dijeli na dvoje:

Prvo: govoriti o tome šta je On naredio ili zabranio, šta On voli ili mrzi i čime je zadovoljan.

Drugo: sjetiti se Allaha kod naređenog, pa ga što prije izvršiti, i sjetiti Ga se kod zabranjenog, pa se od toga udaljiti. Sjećanje na Allaha kroz Njegove naredbe i zabrane nije isto što i sjećanje na Njega kod samog naređenog ili zabranjenog djela. Najbolji, najvredniji i najkorisniji zikr jeste da se sve ove vrste objedine.

Ovakav zikr je plod najvećeg znanja, a sve je ostalo, naravno uz ispravan nijet, vrijedan zikr.

U zikr spada i spominjanje Allahovih blagodati i dobara prema ljudima. I ovo je, također, jedna od najvrednijih formi zikra.

Ovih pet vrsta zikra mogu biti srcem i jezikom, i to je najbolja forma zikra. Zikr može biti i samo srcem, a to je drugi stepen vrijednosti, te samo jezikom, a to je treći stepen.

---

195 Dio hadisa koji bilježe Malik u *Muvetti*, 1/84, 85 i Muslim, 395.

Najbolji zikr jeste onaj koji se obavlja srcem i jezikom zajedno, dok je zikr srcem vredniji od zikra jezikom, zato što on dovodi do spoznaje (gnose), rasplamsava ljubav, budi osjećaj stida, potiče na bogobojaznost i samokontrolu i sprečava od nedosljednosti u bogoslužju i raskalašenosti u grijesima, dok su plodovi zikra samo jezikom jako hrđavi.

ZIKR JE VREDNIJI OD DOVE

Zikr je vredniji od dove jer se spominjanjem Allahovih lijepih svojstava, blagodati i imena slavi Allah, dok dovom čovjek moli za svoje potrebe. Pa zar se ovo dvoje može porediti?

Zbog toga se u jednom hadisu i kaže: *"Koga zikr spriječi od dove, dat ću mu više nego što dajem onima koji Me mole."*[196]

Zato je pohvalno da se dova počne zahvaljivanjem i slavljenjem Allaha, pa tek onda da se moli. Fedala ibn Ubejd prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, čuo nekog čovjeka kako u namazu uči dovu, a nije se zahvalio Allahu, niti je donio salavat na Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, pa Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, reče: *"Ovaj je požurio."* Zatim ga zovnu i reče mu: *"Kada budete klanjali, počnite veličanjem i slavljenjem svoga Gospodara, potom donesite salavat na Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, a poslije toga tražite šta god hoćete."* Hadis bilježe imam Ahmed, Et-Tirmizi,

196 Vidi. str. 27.

koji kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*), i El-Hakim u *Sahihu.*[197]

Tako je molio i Zunnun[198], neka je mir na njega, za čiju dovu je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Koji god nesretnik bude učio dovu brata Zunnuna, Allah će mu otkloniti nesreću: 'Nema boga osim Tebe, slavljen neka si, doista sam ja bio nepravedan.'"* A u Et-Tirmizijevoj verziji stoji: *"Dova brata Zunnuna koju je učio dok je bio u utrobi ribe: 'Nema boga osim Tebe, slavljen neka si, doista sam ja bio nepravedan.' Allah će se odazvati svakom muslimanu koji je bude učio."*[199]

Takva je i većina Poslanikovih dova, neka je na njihovog izricatelja najljepši blagoslov i mir, kao što je dova za nevolju: *"Nema boga osim Allaha, Velikog i Milostivog, nema boga osim Allaha, Gospodara Arša velikog, nema boga osim Allaha, Gospodara nebesa i Gospodara Zemlje i Gospodara Arša plemenitog."*[200]

Takva je i dova, koju prenosi Burejda el-Eslemi, a koju bilježe autori *Sunena* i Ibn-Hibban u *Sahihu*, a koju je učio neki čovjek: *"Gospodaru, svjedočeći da si Ti Allah, osim koga nema drugog boga, Jedini, Veličanstveni, koji nije rodio niti je rođen i kome niko ravan nije, molim te..."* Čuvši njegove riječi, Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, reče: *"Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, molio je Allaha Njegovim najvećim imenom, na koje se On, ako bude pozvan, odaziva i ako bude zamoljen, daje."*[201]

Ebu-Davud i En-Nesai prenose od Enesa da je sjedio s Vjerovjesnikom, neka je mir i blagoslov na njega, kad je neki čovjek klanjao,

197 Hadis bilježe: Ahmed, 6/18, Et-Tirmizi, 3475, Ebu-Davud, 1481, En-Nesai, 3/44 i El-Hakim, 1/230, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, s čim se saglasio i Ez-Zehebi.

198 Misli se na poslanika Junusa, neka je Božiji mir na njega.

199 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3500, Ahmed, 1/171 i El-Hakim, 1/505, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi, dok hafiz Ibn-Hadžer u djelu *Emalil-ezkar* kaže da je ovaj hadis dobar (*hasen*).

200 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/123, Muslim, 2730, Et-Tirmizi, 3436, Ibn-Madža, 3883 i Ahmed, 1/228, 254, 339 i 356.

201 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3471, Ebu-Davud, 1493, Ibn-Hibban, 2383 i El-Hakim, 1/504, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

a poslije namaza proučio ovu dovu: *"Gospodaru, odavajući zahvalu samo Tebi, svjedočeći da nema drugog boga osim Tebe, o, izdašni Darovatelju, Tvorče nebesa i Zemlje, o, Veličanstveni i Plemeniti, o, Živi, o, Neovisni, molim te..."* Čuvši njegove riječi, Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, reče: *"Molio je Allaha Njegovim najvećim imenom, na koje se On, ako bude pozvan, odaziva i ako bude zamoljen, daje."*[202]

Vjerovjesnik kaže da će svaka dova koja se započne ovakvom vrstom slavljenja i zikra biti primljena, te da je upravo to Allahovo najveće ime. Zato je zikr i slavljenje Allaha najbolji način da vjernik izmoli ono što hoće. To je ujedno i još jedna korist zikra: čini dovu primljenom.

Dova kojoj prethodi spominjanje i slavljenje Allaha vrednija je i bliža ispunjenju od dove bez njih. Ako se tome još pridoda i priznavanje čovjekovog stanja, ovisnosti i potrebe o Allahovoj milosti, dova će biti vrednija i još bliža ispunjenju. Onaj koji moli umiljuje se Moljenom preko svojstava Njegove savršenosti, dobrote i milosti, jasno govoreći o tome koliko Ga snažno treba i koliko je o Njemu ovisan. Takvo što se i očekuje od njega, a isto tako se očekuje da Allah bude baš onakav kakav se opisuje i kada se to dvoje spoji, to onda predstavlja sami vrh nježnosti i prefinjenosti i sami vrh spoznaje i pokornosti.

Čovjek će u stvarnosti prije ostvariti ono što želi ako onoga čije dobro treba podsjeti na njegovu plemenitost, darežljivost i dobročinstvo, te ako istakne koliko mu je potreban i koliko ovisi o njemu. Tada će, zasigurno, srce onog koga moli biti mekše i bit će bliži ostvarenju svoje potrebe.

Ako mu još kaže: od tvoje darežljivosti mnogi žive, tvoja dobrota je neporeciva, poput sunca, zapao sam u nepodnošljivu situaciju i nešto

---

202 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3538, Ebu-Davud, 1495, En-Nesai, 3/52, Ibn-Hibban, 2382 i El-Hakim, 1/504, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

slično tome, tada će biti još bliže ostvarenju svoje potrebe, a to ne bi bilo tako da mu odmah kaže: daj mi toliko i toliko.

Ako si ovo shvatio, onda dobro promisli o Musaovim, a.s., riječima kada je molio: *"Gospodaru, ma kakvo mi dobro dao, zaista mi je potrebno."*[203] Također razmisli i o riječima Zunnuna u njegovoj dovi: *"Nema boga osim Tebe, slavljen neka si, doista sam ja bio nepravedan."*[204] I o riječima našeg oca Adema: *"Gospodaru naš, sebi smo nepravdu nanijeli, pa ako nam ne oprostiš i ako nam se ne smiluješ, uistinu ćemo stradati."*[205]

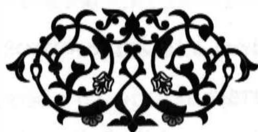
El-Buhari i Muslim bilježe da je Ebu-Bekr es-Siddik rekao: *"Allahov Poslaniče, poduči me dovi koju ću učiti u namazu."*

- *"Reci: Gospodaru, sebi sam veliku nepravdu učinio, a samo Ti grijehe praštaš, pa oprosti mi i smiluj mi se, uistinu Ti puno praštaš i neizmjerno si milostiv."*[206]

U ovoj iznimno vrijednoj dovi Alejhisselam u isti mah priznaje svoje stanje i Allahu se umiljava preko Njegove dobrote i darežljivosti, te činjenice da On jedini prašta grijehe. Tek je poslije toga tražio ono što je htio. Ovo su adabi dove.

---

203 El-Kasas, 24. ajet.
204 El-Enbija, 87. ajet.
205 El-A'raf, 23. ajet.
206 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/265, Muslim, 2705, Et-Tirmizi, 3528, En-Nesai, 3/53, Ibn-Madža, 3835 i Ahmed, 1/4 i 7.

UČENJE KUR'ANA JE VREDNIJE OD ZIKRA

Učenje Kur'ana je vrednije od zikra, a zikr je vredniji od dove. Tako je kada se svako od njih zasebno posmatra.

Ali, nekad ono što je sekundarno, zbog izvjesnih okolnosti, može biti važnije od primarnog, čak i jedino moguće. Primjer za to je učenje tespiha na ruku'u i sedždi, koje je vrednije od učenja Kur'ana; čak je učenje Kur'ana na njima strogo zabranjeno. Izgovoriti *semiallahu limen hamideh* i *elhamdulillah* na određenim mjestima, učiti *Ettehijjatu*, kazati *Rabbigfirli, werhamni, wehdini we afini, werzukni* između dvije sedžde, zikr (*tehlil, tesbih, tekbir* i *tahmid*) poslije namaza, ponavljanje za mujezinom, svaka od ovih stvari, na samo njoj određenom mjestu, vrednija je od učenja Kur'ana, iako je vrijednost Kur'ana nad ostalim govorom poput vrijednosti Allaha nad Njegovim stvorenjima. Ali, za svako mjesto imaju tačno određene riječi, bez kojih se ne može postići željeni cilj.

Stoga su precizno određeni zikrovi vredniji od općenitog učenja Kur'ana, dok je općenito učenje Kur'ana vrednije od općenitog zikra,

osim ako je za čovjeka u datom trenutku djelotvorniji zikr od učenja Kur'ana, kao kada, primjera radi, razmišlja o svojim grijesima, pa ga to potakne na pokajanje (*tevbu*) i traženje oprosta (*istigfar*), ili ako se želi zaštititi od šejtanskih nasrtaja.

Nekada se čovjek zbog nekih želja i htijenja ne može mislima predati zikru ili učenju Kur'ana, a kada bi se posvetio dovi, onda bi svim srcem bio usredsređen na Allaha, što bi ga potaklo na skrušenost, poniznost i strahopoštovanje. U ovom bi mu slučaju učenje dove bilo korisnije, iako je učenje Kur'ana i zikra vrednije i važnije od dove.

Za ovu je stvar potrebno poznavati stanje duše, stvarnu vrijednost i vanrednu vrijednost nečega, tako da se može pružiti svakome njegovo pravo i sve postaviti na pravo mjesto.

Svaki organ na tijelu ima svoje mjesto. Znati održavati prava mjesta je prava mudrost koja je glavni sistem naredbi i zabrana, a samo Allah vodi ka uspjehu.

Jednog dana rekao sam šejhul-islamu Ibn-Tejmiji: *"Neki učenjaci su upitani: 'Šta je čovjeku korisnije: slavljenje Allaha (tespih) ili traženje oprosta (istigfar)?'* Na što on reče: *'Ako je odjeća čista, onda su joj bolji para i ružino ulje, a ako je nečista, onda su joj korisniji sapun i vrela voda. Pa šta misliš ako je odjeća uvijek prljava?'"*

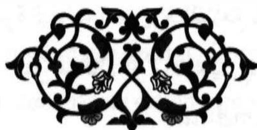
Zbog toga je rečeno za suru El-Ihlas da je jednaka trećini Kur'ana. Ali, i pored toga ne može zamijeniti ajete koji govore o nasljedstvu, razvodu braka, postrazvodnom pričeku itd. Ovi su ajeti, kada se ukaže potreba za njima, vredniji od učenja sure El-Ihlas.

S obzirom da namaz u sebi sadrži učenje Kur'ana, zikr i dovu i objedinjuje sve dijelove pokornosti na najsavršeniji način, vredniji je od učenja Kur'ana, zikra i dove.

Ovo je jedno izuzetno korisno pravilo koje čovjeku pomaže da shvati kategorije i vrijednosti djela, kako ne bi zbog nečeg što je važno propuštao ono što je važnije, pa da tako pobijedi Iblis, ili da gleda za onim što je vrijedno, a prođe ga ono što je manje vrijedno, iako je to njegovo vrijeme, tako da mu upotpunosti promakne korist, a sve zbog toga što misli da je ovo vrednije i više se nagrađuje.

Za ovo je, međutim, potrebno poznavati kategorije, vrijednosti i svrhu djela, te znati kako i kada koje djelo učiniti; kada ga treba propustiti zbog nečeg važnijeg ili propustiti čak i ono važnije, jer se može naknadno učiniti, zbog onog koje je manje važno, ako se ne može uraditi kasnije, kao što je prekinuti učenje Kur'ana kako bi se odgovorilo na selam ili nazdravilo onom ko je kihnuo. Kur'an jeste vredniji od toga, ali nakon odvraćenog selama, čovjek se opet može vratiti učenju Kur'ana, u protivnom ne. I ovako treba mjeriti sva ostala djela kada se sučele.

ZIKROVI KOJE VJERNIK NE BI TREBAO ZAPOSTAVITI

- ZIKROVI IZMEĐU ZORE I IZLASKA SUNCA I POSLIJE PODNEVA DO ZALASKA SUNCA -

Kaže Uzvišeni: "**O, vjernici, Allaha često spominjite i slavite Ga ujutro i predveče (esila).**"[207] Riječ *el-esil*, koja se spominje u ajetu, označava vrijeme od ikindije do akšama.

I kaže: "**I Gospodara svoga krajem i početkom dana veličaj i hvali.**"[208]

I kaže: "**I veličaj Gospodara svoga i zahvaljuj Mu prije sunčeva izlaska i prije zalaska.**"[209]

Ovi ajeti pojašnjavaju mnoge hadise u kojima stoji: *"Ko ujutro i navečer kaže..."*. Ajeti govore da se navedene riječi odnose na vrijeme prije izlaska i prije zalaska sunca, te da se uče poslije sabah i ikindije-namaza.

207 El-Ahzab, 41. i 42. ajet.
208 Gafir, 55. ajet.
209 Kaf, 39. ajet.

وفي صحيح مسلم عن ابي هريرة عن النبي قال:﴿ من قال حين يصبح وحين يمسي: سُبْحَانَ اللهِ وبِحَمْدِهِ مائة مرة لم يأت احد يوم القيامة بافضل مما جاء به الا احد قال مثل ما قال او زاد عليه.﴾

"Subhanallahi ve bi hamdihi."

Muslim prenosi od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko ujutro i navečer sto puta kaže: 'Slavljen i hvaljen neka je Allah' niko na Sudnjem danu neće doći s vrednijim djelom, osim onaj ko ove riječi izgovori isto toliko ili više puta."*[210]

وفي صحيحه ايضا عن ابن مسعود قال: ﴿ كان نبي الله اذا امسى قال: «أَمْسَيْنا وأَمْسَى المُلْكُ لله والحَمْدُ لله لا إله إلا اللهُ وَحْدَهُ لاشَرِيكَ لهُ، لهُ المُلكُ وله الحَمْدُ وهو عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَديرٌ. رَبِّ أسْأَلُكَ خَيْرَ ما في هَذه اللَّيْلَةِ وخيرَ ما بَعْدَها وأعُوذُ بكَ مِنْ شَرِّ مافي هَذه اللَّيلةِ وشَرِّ مَا بَعْدَهَا، رَبِّ أعُوذُ بِكَ مِنَ الكَسَلِ وسُوءِ الكِبَرِ، ربِّ أعوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ في النَّارِ وعذابٍ في القَبْرِ. واذا اصبح قال ذلك ايضا: أَصْبَحْنا وأَصْبَحَ المُلْكُ لله...﴾

"Emsejna ve emsel-mulku lillahi, vel-hamdu lillahi, la ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej'in kadir. Rabbi es'eluke hajre ma fi hazihil-lejleti ve hajre ma ba'deha, ve euzu bike min šerri ma fi hazihil-lejleti ve šerri ma ba'deha. Rabbi euzu bike minel-keseli ve suil-kiber. Rabbi euzu bike min azabin fin-nari ve azabin fil-kabr."

On, također, prenosi od Ibn-Mes'uda: *"Allahov Vjerovjesnik, neka je mir na njega i blagoslov, imao je običaj u predvečerje kazati: 'Ulazimo u noć, a tako i Allahova vlast, zahvala pripada samo Allahu, nema boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga, samo Njemu pripada vlast i samo*

---

210 Hadis bilježi Muslim, 2692, a sličnu predaju bilježe i El-Buhari, 11/173, Ebu-Davud, 5091, Et-Tirmizi, 3466 i Ahmed, 2/515.

Njemu pripada zahvala i On je svemu kadar. Gospodaru, molim Te za svako dobro koje ova noć donosi i dobro koje poslije nje dolazi i zaštiti me svakog zla koje se u njoj krije i zla koje poslije nje dolazi. Gospodaru, sačuvaj me lijenosti i teške starosti, Gospodaru, zaštiti me od patnje u vatri i patnje u kaburu.'

A ujutro bi govorio:

"Asbahna ve asbehal-mulku lillah..."

'Osvanuli smo i osvanula je Allahova vlast...'"[211]

وفي السنن عن عبد الله بن خبيب قال: ﴿قال رسول الله: قل. قلت: يارسول الله ما اقول؟ قال: **قل هو الله احد والمعوذتين حين تمسي وحين تصبح ثلاث مرات تكفيك من كل شئ.**﴾ **قال الترمذي: حديث حسن صحيح.**

U sunenima se prenosi od Abdullaha ibn Hubejba da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao:

- *"Uči."*

- *"Allahov Poslaniče, šta da učim?"*

- *"Uči: 'Kul huvallahu ehad' i sure Felek i Nas tri puta ujutro i navečer, bit će ti dovoljno za sve."* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).[212]

وفي الترمذي ايضا عن ابي هريرة ان النبي كان يعلم اصحابه يقول: ﴿**اذا اصبح احدكم فليقل: اللهمَّ بكَ أصْبَحْنَا وبكَ أمْسَيْنَا وبكَ نَحْيَا وبكَ نَمُوتُ وإلَيْكَ النُّشورُ. واذا امسى فليقل: اللهُمَّ بكَ أمْسَيْنَا وبكَ أصْبَحْنَا وبكَ نَحْيَا وبكَ نَمُوتُ وإلَيْكَ المَصِيرُ.**﴾ قال الترمذي: حديث حسن صحيح.

"Allahumme bike asbahna ve bike emsejna ve bike nahja ve bike nemutu ve ilejken-nušur." "Allahumme bike emsejna ve bike asbahna ve bike nahja ve bike nemutu ve ilejkel-mesir."

---

211 Hadis bilježe: Muslim, 2733, Ebu-Davud, 5071 i Et-Tirmizi, 3387.

212 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5082, Et-Tirmizi, 3570 i En-Nesai, 8/250.

Et-Tirmizi prenosi od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, podučavajući ashabe, govorio: *"Kada osvanete, recite: 'Gospodaru, s Tobom osvanusmo i s Tobom u noć ulazimo, s Tobom živimo, s Tobom umiremo i Ti ćeš nas proživjeti.' A u suton recite: 'Gospodaru, s Tobom u noć ulazimo i s Tobom osvićemo, s Tobom živimo i s Tobom umiremo i Tebi se vraćamo.'* " Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).[213]

وفي صحيح البخاري عن شداد بن اوس عن النبي قال: ﴿سيد الاستغفار: اللهُمَّ أنْتَ رَبِّي لَا إلهَ إلَّا أَنتَ خَلَقْتَنِي وأنَا عَبْدُكَ وأنا عَلَى عَهْدِكَ ووَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أعُوذُ بكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أبُوءُ لَكَ بنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وأبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإنَّهُ لا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إلا أَنْتَ. من قالها حين يمسي فمات من ليلته دخل الجنة، ومن قالها حين يصبح فمات من يومه دخل الجنة.﴾

"Allahumme ente rabbi, la ilahe illa ente, halakteni ve ene abduke, ve ene ala ahdike ve va'dike mesteta'tu. Euzu bike min šerri ma sana'tu, ebuu leke bi ni'metike alejje ve ebuu bi zenbi, fagfir li, fe innehu la jagfiruz-zunube illa ente."

El-Buhari u *Sahihu* prenosi od Šeddada ibn Evsa da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Najbolji istigfar jeste: 'Allahu, Ti si moj Gospodar, nema boga osim Tebe, Ti si me stvorio i ja sam Tvoj rob, zavjeta i obećanja Tebi datog pridržavam se koliko mogu. Zaštiti me od zla onog što sam učinio, priznajem Ti blagodat koju si mi dao i priznajem moj grijeh, pa mi oprosti, jer, uistinu, samo Ti grijehe praštaš.' Ko prouči ove riječi u predvečerje, zatim u toj noći umre, ući će u Džennet, a ko ih prouči ujutro i toga dana umre, ući će u Džennet."*[214]

213 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3388, Ebu-Davud, 5068, Ibn-Madža, 3868, Ahmed, 2/354, 422, Ibn-Hibban, 2354 i El-Buhari u djelu *El-Edebul-mufred* (1199).

214 Vidi str. 2.

وفي الترمذي عن ابي هريرة ان ابا بكر الصديق قال لرسول الله: ﴿مرني بشيء اقوله اذا اصبحت واذا امسيت.﴾ قال: ﴿قل: اللهُمَّ عَالِمَ الْغَيْبِ والشَّهَادَة، فَاطِرَ السَّمَوَاتِ والأَرْضِ، رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ ومَلِيكَهُ، أَشْهَدُ أَنْ لا اله إلا أَنْتَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وشَرِّ الشَّيْطَانِ وشِرْكِه وأَنْ نَقْتَرِفَ سُوءًا عَلَى أَنْفُسنا أَوْ نَجُرَّهُ إِلَى مُسْلِمٍ.﴾ قله اذا اصبحت واذا امسيت واذا اخذت مضجعك.﴾ قال الترمذي: حديث حسن صحيح.

"Allahumme alimel-gajbi veš-šehadeti, fatires-semavati vel-erdi, rabbe kulli šej'in ve melikehu, ešhedu en la ilahe illa ente. Euzu bike min šerri nefsi ve šerriš-šejtani ve širkihi ve en nakterife suen ala enfusina ev nedžurrehu ila muslim."

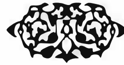
Et-Tirmizi prenosi od Ebu-Hurejre da je Ebu-Bekr es-Siddik rekao Allahovom Poslaniku, neka je mir i blagoslov na njega: *"Zapovjedi mi nešto što ću učiti jutrom i u predvečerje!"*

- *"Ujutro i u predvečerje, ili kada htjedneš spavati, prouči: 'O, Gospodaru, Znalče znanog i neznanog svijeta, Tvorče nebesa i zemlje, Gospodaru i Vlasniče svega, svjedočim da nema boga osim Tebe, Tobom se utječem od zla moje duše i od zla šejtana i njegovog udjela i da prema sebi učinimo kakvo zlo ili da ga nekom muslimanu prouzrokujemo.'"* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).[215]

وفي الترمذي ايضا عن عثمان بن عفان قال: ﴿قال رسول الله: ﴿ما من عبد يقول في صباح كل يوم ومساء كل ليلة: بِسْمِ اللهِ الَّذي لا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الأَرْضِ ولا فِي السَّمَاءِ وهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ. ثلاث مرات فيضره شيء.﴾ قال الترمذي: حديث حسن صحيح .

"Bismillahil-lezi la jedurru me'asmihi šej'un fil-erdi ve la fis-semai ve huves-semiul-alim."

215 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3389, Ebu-Davud, 5067, En-Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra*, Ibn-Hibban, 2349, El-Hakim, 1/513, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi. Bilježe ga još i Ahmed, 1/9, 10, 14 i El-Buhari u djelu *El-Edebul-mufred*.

Et-Tirmizi, također, prenosi od Osmana ibn Affana da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko ujutro i u predvečerje tri puta prouči: 'U ime Allaha, s čijim imenom ništa što je na Zemlji i na nebesima ne može naškoditi. On sve čuje i sve zna', ništa mu neće naškoditi." Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (hasen-sahih).*[216]

وفيه ايضا عن ثوبان وغيره ان رسول الله قال: ﴿من قال حين يمسي واذا اصبح: رَضِيتُ بِاللهِ رَبًّا وبِالإِسْلَامِ دِينًا وبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا. كان حقا على الله ان يرضيه.﴾ وقال: حديث حسن صحيح.

"Reditu billahi rabben ve bil-islami dinen ve bi muhammedin nebijja."

On, također, prenosi od Sevbana i drugih da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko ujutro i u predvečerje kaže: 'Zadovoljan sam Allahom Gospodarem, islamom vjerom i Muhammedom vjerovjesnikom' Allah će ga uistinu učiniti zadovoljnim."* I kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).[217]

وفي الترمذي ايضا عن انس ان رسول الله قال: ﴿من قال حين يصبح او يمسي: اللهُمَّ إنِّي أَصْبَحْتُ أُشْهِدُكَ وأُشْهِدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ ومَلَائِكَتَكَ وجَمِيعَ خَلْقِكَ أَنَّكَ أَنْتَ اللهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ ورَسُولُكَ. اعتق الله ربعه من النار ومن قالها مرتين اعتق الله نصفه من النار ومن قالها ثلاثا اعتق الله ثلاثة ارباعه من النار ومن قالها اربعا اعتقه الله من النار.﴾

"Allahumme inni asbahtu ušhiduke ve ušhidu hamelete aršike ve melaiketeke ve džemi'a halkike enneke entallahu, la ilahe illa ente, ve enne muhammeden abduke ve resuluk."

Također prenosi od Enesa da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko ujutro i u predvečerje kaže: 'Gospodaru,*

216 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3385, Ebu-Davud, 5088, 5089, Ibn-Madža, 3869 i Ibn-Hibban, 2352.
217 Vidi str. 28.

osvanuo sam uzimajući Tebe za svjedoka, nosioce Tvoga Arša, meleke i sva Tvoja stvorenja da si Ti Allah, osim koga drugog boga nema i da je Muhammed Tvoj rob i poslanik' Allah će mu jednu četvrtinu osloboditi vatre. Ko ove riječi prouči dva puta Allah će mu osloboditi polovinu vatre, ko ih izgovori tri puta, Allah će mu tri četvrtine osloboditi vatre, a ko ih izgovori četiri puta, Allah će ga čitavog osloboditi vatre."[218]

وفي سنن ابي داود عن عبد الله بن غنام ان رسول الله قال: ﴿من قال حين يصبح: **اللهمَّ مَا أَصْبَحَ بي مِنْ نعْمَةٍ أَوْ بأَحَد مِنْ خَلْقكَ فَمنْكَ وَحْدَكَ، لاشَرِيكَ لَكَ، لَكَ الحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ.** فقد ادى شكر يومه. ومن قال مثل ذلك حين يمسي فقد ادى شكر ليلته.﴾

"Allahumme ma asbeha bi min ni'metin ev bi ehadin min halkike fe minke vahdeke, la šerike leke, lekel-hamdu ve lekeš-šukr."

Ebu-Davud u *Sunenu* prenosi od Abdullaha ibn Gannama da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko ujutro prouči: 'Gospodaru, svaka blagodat s kojom sam jutros osvanuo, ili bilo ko od Tvojih stvorenja samo je od Tebe, Ti nemaš sudruga, Tebi pripada svaka pohvala i zahvala' zahvalio se za taj dan, a ko ovo isto prouči u predvečerje zahvalio se za tu večer."* [219]

وفي السنن وصحيح الحاكم عن عبدالله بن عمر قال: ﴿لم يكن النبي يدع هؤلاء الكلمات حين يمسي وحين يصبح: **اللهُمَّ إنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا والأَخِرَة، اللهم إنِّي أَسْأَلُكَ الْعَفْوَ والعَافِيَةَ في دِيني وَدُنْيَايَ وأَهْلِي ومَالِي، اللهمَّ اسْتُرْ عَوْرَاتِي وَ آمنْ رَوْعَاتِي، اللهُمَّ احْفَظْنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ ومِنْ خَلْفِي وعَنْ يَمِينِي وعَنْ شِمَالِي ومِنْ فَوْقِي وأَعُوذُ بِعَظَمَتِكَ أَنْ أُغْتَالَ مِنْ تَحْتِي.** قال وكيع: يعني الخسف.﴾

---

218 Vidi str. 27.

219 Hadis bilježe Ebu-Davud, 5073 i Ibn-Hibban, 2361, ali se u njegovom nizu prenosilaca nalazi ravija po imenu Abdullah ibn Anbese, koji je nepoznat (*medžhul*). I pored toga, hafiz Ibn-Hadžer ocijenio je ovu predaju kao dobru (*hasen*).

"Allahumme inni es'elukel-afijete fid-dun'ja vel-ahire. Allahumme inni es'elukel-afve vel-afijete fi dini, ve dun'jaje, ve ehli, ve mali. Allahumme-stur avrati ve amin rev'ati. Allahummahfazni min bejni jedejje ve min halfi ve an jemini ve an šimali ve min fevki, ve euzu bi azametike en ugtale min tahti."

U *sunenima* i u Hakimovom *Sahihu* prenosi se od Abdullaha ibn Omera da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, svako jutro i predvečerje učio: *"Gospodaru, podari mi zdravlje na dunjaluku i na ahiretu, Gospodaru, oprosti i podari mi zdravlje u mojoj vjeri i životu, porodici i imetku. Gospodaru, sakrij moje sramote i odagnaj moj strah! Gospodaru, čuvaj me sprijeda i sazada, s moje desne i lijeve strane, iznad mene i Tvojom me moći sačuvaj od toga da budem ščepan odozdo."*[220] Veki' tvrdi da se misli na propadanje u zemlju.

وعن طلق بن حبيب قال: ﴿جاء رجل الى ابي الدرداء فقال: ياابا الدرداء قد احترق بيتك. فقال: ما احترق لم يكن الله ليفعل ذلك لكلمات سمعتهن من رسول الله، من قالها اول النهار لم تصبه مصيبة حتى يمسي، ومن قالها اخر النهار لم تصبه مصيبة حتى يصبح: اللهُمَّ أَنتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنتَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وأَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. مَا شَاءَ اللهُ كَانَ ومَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ العَلِيِّ الْعَظِيمِ. أَعْلَمُ أَنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيءٍ قَدِيرٌ، وأَنَّ اللهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيءٍ عِلْمًا. اللهم إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي ومِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ رَبِّي آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا، إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.﴾

"Allahumme ente rabbi, la ilahe illa ente, alejke tevekkeltu ve ente rabbul-aršil-azim. Ma šaallahu kane ve ma lem ješe' lem jekun, ve la havle ve la kuvvete illa billahil-alijjil-azim. A'lemu ennallahe ala kulli šej'in kadirun, ve ennallahe kad ehata bikulli šej'in ilma. Allahumme inni

220 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5074, Ahmed, 2/25, En-Nesai, 8/282, Ibn-Madža, 3871, Ibn-Hibban, 2356, El-Hakim, 1/517, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi, a hafiz Ibn-Hadžer u djelu *Emalil-ezkar* kaže da je hadis dobar (*hasen*).

euzu bike min šerri nefsi ve min šerri kulli dabbetin rabbi ahizun bi nasijetiha, inne rabbi ala siratin mustekim."

Talk ibn Habib prenosi: *"Došao neki čovjek kod Ebud-Derdaa i reče: "O, Ebud-Derda, izgori ti kuća!"*

- "Nije", s nekom posebnom sigurnošću odgovori Ebud-Derda. "Allah ne bi to učinio zbog riječi koje sam čuo od Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega. Ko ih prouči ujutro neće ga zadesiti nikakva nevolja sve dok ne padne mrak, a ko ih prouči u predvečerje neće ga zadesiti nikakva nevolja sve dok ne osvane: 'O, Allahu, Ti si moj Gospodar, osim koga nema drugog boga, na Tebe se oslanjam i Ti si Gospodar Arša Velikoga. Ono što Allah hoće, to biva, a ono što neće, ne biva, sva snaga i moć su s Allahom, Uzvišenim i Veličanstvenim i znam da je Allah svemu kadar i da Allah sve zna. Gospodaru, Tebi se utječem od zla moje duše i od zla svakog stvorenja koje ćeš Ti usmrtiti. Uistinu je moj Gospodar na pravom putu.'"[221]

- ZIKROVI PRED SPAVANJE –

وفي الصحيحين عن حذيفة قال: ﴿كان رسول الله اذا اراد ان ينام قال: بِاسْمِكَ اللّهُمَّ أَمُوتُ وَأَحْيَا. واذا استيقظ من منامه قال: الحَمْدُ لله الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وإِلَيْهِ النُّشُورُ.﴾

"Bismikallahumme emutu ve ahja."

El-Buhari i Muslim prenose od Huzejfe da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, imao običaj prije spavanja proučiti: *"S Tvojim imenom, Gospodaru, umirem i živim"*, a kada se probudi iz sna:

221 Hadis bilježi Ibn-Sunni u djelu *Amelul-jewmi wel-lejle,* 57, 58, ali oba su sa slabim nizom prenosilaca, a El-Iraki kaže da ga bilježi i Et-Taberani, ali sa slabim nizom prenosilaca.

"Hvala Allahu koji nas je oživio nakon što nas je bio usmrtio i On će nas na Sudnjem danu ponovno proživjeti." [222]

وفي الصحيحين ايضا عن عائشة ان النبي كان اذا اوى الى فراشه كل ليلة جمع كفيه ثم نفث فيهما يقرأ فيهما: **قل هو الله احد، قل اعوذ برب الفلق، و قل اعوذ برب الناس** ثم يمسح بهما ما استطاع من جسده يبدا بهما على راسه ووجهه وما اقبل من جسده يفعل ذلك ثلاث مرات.

El-Buhari i Muslim prenose od Aiše da bi Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, svake noći prilikom lijeganja u postelju skupio šake, a potom bi, puhnuvši u njih, proučio: *"Kul huvallahu ehad"*, *"Kul e'uzu bi rabbil-felek"* i *"Kul e'uzu bi rabbin-nas"*. Poslije toga bi rukama potrao po tijelu koliko bi mogao, počevši od glave, lica i prednje strane tijela. To bi učinio tri puta.[223]

وفي صحيح البخاري عن ابي هريرة انه اتاه ات يحثو من الصدقة وكان قد جعله النبي عليها ليلة بعد ليلة فلما كان في الليلة الثالثة قال: **﴿لارفعنك الى رسول الله.﴾** قال: **﴿دعني اعلمك كلمات ينفعك الله بهن.﴾** وكان احرص شئ على الخير فقال: **﴿اذا اويت الى فراشك فاقرا اية الكرسي الله لا اله الا هو الحي القيوم حتى ختمها فانه لا يزال عليك من الله حافظ ولا يقربك شيطان حتى تصبح.﴾** فقال النبي: **﴿صدقك وهو كذوب.﴾**

El-Buhari prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, Ebu-Hurejru odredio za čuvanje imetka skupljenog od zekata. Ali, svake večeri neko bi dolazio i taj imetak razbacivao. Treće večeri Ebu-Hurejre ga uhvati i kaže mu: *"E sada ideš pred Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega."*

222 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/96, Muslim, 2711, Ebu-Davud, 5049, Et-Tirmizi, 3413, Ibn-Madža, 3880 i Ahmed, 5/385, 397, 399 i 407.

223 Hadis bilježe: El-Buhari, 9/56, Ebu-Davud, 5056, Et-Tirmizi, 3399 i Ahmed, 6/116 i 154.

- *"Pusti me i naučit ću te riječima u kojima će ti Allah dati korist"*, a Ebu-Hurejre je bio izuzetno požrtvovan u činjenju dobra. *"Kada legneš u postelju, prouči Ajetul-kursi: 'Allah je, nema boga osim Njega, Živog i Neovisnog' sve do kraja ajeta i čitavu će noć nad tobom bdjeti čuvar od Allaha i šejtan ti se neće moći primaknuti sve do jutra."* Čuvši šta mu je Iblis rekao, Alejhisselam reče: *"Istinu ti je rekao, iako je on veliki lažljivac."*[224]

Imam Ahmed u *Musnedu* bilježi da se sličan slučaj desio Ebud-Derdau, a Et-Taberani bilježi u svom *Mu'džemu* da se zbio s Ubejjom ibn Ka'bom.

وفي الصحيحين عن ابي مسعود الانصاري عن النبي قال: ﴿من قرا بالايتين من اخر سورة البقرة كفتاه.﴾

El-Buhari i Muslim prenose od Ebu-Mes'uda el-Ensarija da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko u noći prouči dva posljednja ajeta iz sure El-Bekare, bit će mu dovoljno."*[225] Ispravno tumačenje ovog hadisa je da će mu biti dovoljno kao zaštita od zla koje ga uznemirava, a neki kažu da će mu biti dovoljno namjesto noćnog namaza, ali ovo mišljenje je bezvrijedno.

Ali ibn Ebu-Talib veli: *"Ne znam ni jednog zrelog muslimana koji prije spavanja nije učio tri posljednja ajeta sure El-Bekare."*

وفي الصحيحين عن ابي هريرة ان رسول الله قال: ﴿اذا قام احدكم عن فراشه ثم رجع اليه فلينفضه بصنفة ازاره ثلاث مرات فانه لا يدري ما خلفه عليه بعده واذا اضطجع فليقل: بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ رَبِّي وَضَعْتُ جَنْبِي وَبِكَ أَرْفَعُهُ فَإِنْ أَمْسَكْتَ نَفْسِي فَارْحَمْهَا وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ.﴾

224 Vidi str. 56.
225 Hadis bilježe: El-Buhari, 9/50, Muslim, 808, Et-Tirmizi, 2884, Ebu-Davud, 1397, Ibn-Madža, 1369, Ahmed, 4/118, 121, 122 i Ed-Darimi, 1495 i 3391.

"Bismikallahumme rabbi veda'tu dženbi ve bike erfe'uhu, fein emsekte nefsi ferhamha, ve in erselteha fahfazha bima tahfezu bihi ibadekes-salihin."

El-Buhari i Muslim prenose od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada htjednete leći u postelju, nakon što ste prethodno iz nje bili ustali, istresite je tri puta, jer ne znate šta je u nju poslije vas ušlo, i proučite: 'S Tvojim imenom, Gospodaru, liježem, i s Tvojim imenom se ustajem. Ako večeras zadržiš moju dušu, budi milostiv prema njoj, a ako je pustiš, onda je čuvaj onako kako čuvaš Svoje dobre robove.'"*[226]

وفي الصحيحين عنه عن النبي: ﴿اذا استيقظ احدكم فليقل: الحَمْدُ للهِ الَّذي عَافَانِي فِي جَسَدِي وَرَدَّ عَلَيَّ رُوحِي وَأَذِنَ لِي بِذِكْرِهِ.﴾

"Elhamdu lillahillezi afani fi džesedi ve redde alejje ruhi ve ezine li bizikrih."

El-Buhari i Muslim prenose od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada se neko prene iz sna, neka prouči: 'Hvala Allahu koji mi je dao zdravo tijelo, povratio mi dušu i dopustio mi da Ga spominjem.'"*[227]

Prethodno je već spomenut hadis u kojem Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, oporučuje Aliji i Fatimi *"da, kada legnu u postelju, prouče 33 puta 'subhanallah' i 'elhamdulillah' i 34 puta 'Allahu ekber', rekavši im: 'To vam je bolje od sluge.'"*[228]

Šejhul-islam Ibn-Tejmijja veli: *"Čuli smo da onaj ko bude redovno učio ove riječi neće osjetiti nemoć u bilo kojem poslu koji obavlja."*

---

226 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/107, Muslim, 2714, Et-Tirmizi, 3398, Ebu-Davud, 5050, Ibn-Madža, 3874, Ahmed, 2/246, 283, 295, 422, 432 i Ed-Darimi, 2687.

227 Ovaj hadis bilježi Ibn-Sunni u djelu *Amelul-jewmi wel-lejle* pod brojem 9 i Et-Tirmizi u sklopu hadisa koji je spomenut prije ovog, a El-Buhari i Muslim uopće ne spominju ovu predaju s ovim tekstom.

228 Vidi str. 50.

وفي سنن ابي داود عن حفصة أم المؤمنين ان النبي كان اذا اراد ان يرقد وضع يده اليمنى تحت خده ثم يقول: ﴿اللهُمَّ قِنِي عَذابك يومَ تَبْعَثُ عِبادَكَ.﴾ ثلاث مرات. قال الترمذي: حديث حسن.

"Allahumme kini azabeke jevme teb'asu ibadek."

Ebu-Davud u *Sunenu* prenosi od Hafse, majke pravovjernih, da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, imao običaj, kada legne u postelju, staviti desnu ruku pod obraz i tri puta proučiti: *"Gospodaru, sačuvaj me Tvoje kazne na dan kada proživiš Svoje robove."* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar (*hasen*).[229]

وفي صحيح مسلم عن انس ان النبي كان اذا اوى الى فراشه قال: ﴿الحَمْدُ لله الَّذي أَطْعَمَنا وسَقَانا وكَفانا وآوانا، فَكَمْ مِمَّنْ لا كافِيَ لَهُ ولا مُؤْوِي.﴾

"Elhamdu lillahillezi at'amena ve sekana ve kefana ve avana, fekem mimmen la kafije lehu ve la mu'vije."

Muslim prenosi od Enesa da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, imao običaj prilikom lijeganja u postelju proučiti: *"Hvala Allahu koji nas nahrani, napoji, zaštiti i nastani, a koliko ih ima koji nemaju svog zaštitnika ni skrbnika."*[230]

وفي صحيحه ايضا عن ابن عمر أنه امر رجلا اذا اخذ مضجعه ان يقول: ﴿اللهُمَّ أَنْتَ خَلَقْتَ نَفْسِي وَأَنْتَ تَتَوَفَّاها، لَكَ مَماتَها ومَحْيَاها، وَإِنْ أَحْيَيْتَها فاحْفَظْها، وإِنْ أَمَتَّها فاغْفِرْ لَهَا. اللهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ العافِيَةَ.﴾ قال ابن عمر: ﴿سمعتهن من رسول الله.﴾

"Allahumme ente halakte nefsi ve ente teteveffaha, leke memateha ve mahjaha, ve in ahjejteha fahfazha ve in emetteha fagfir leha. Allahumme inni es'elukel-afije."

229 Hadis bilježe: Muslim, 709, Ebu-Davud, 5045, Et-Tirmizi, 3395, Ahmed, 6/287, 288 i Ibn-Hibban, 2350.

230 Hadis bilježe: Muslim, 2715, Et-Tirmizi, 3393, Ebu-Davud, 5053 i Ahmed, 3/153, 167 i 253.

Muslim također prenosi da je Ibn-Omer zapovijedio nekom čovjeku da prilikom lijeganja u postelju prouči: *"Gospodaru, Ti si me stvorio i Ti ćeš me usmrtiti, Tebi pripadaju moja smrt i moj život. Ako me poživiš, onda me štiti, a ako me usmrtiš, onda mi oprosti. Gospodaru, molim te za zdravlje."* Kaže Ibn-Omer: *"Ove riječi sam čuo od Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega."*[231]

وفي الترمذي عن ابي سعيد الخدري قال: ﴿قال رسول الله: من قال حين يأوي الى فراشه: أَسْتَغْفِرُ اللهَ العَظِيمَ الَّذي لاَ إله إلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَأَتُوبُ إِلَيْه. ثلاث مرات غفر الله ذنوبه وان كانت مثل زبد البحر، و إن كانت عدد ورق الشجر، وان كان عدد رمل عالج، وان كانت عدد ايام الدنيا.﴾

"Estagfirullahel-azimellezi la ilahe illa huvel-hajjul-kajjumu ve etubu ilejh."

Et-Tirmizi prenosi od Seida el-Hudrija da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao. *"Ko prilikom lijeganja u postelju tri puta prouči: 'Oprosta tražim od Allaha, Velikog, osim koga nema drugog boga, Živog i Neovisnog i Njemu se kajem', Allah će mu oprostiti sve grijehe, pa makar ih bilo poput morske pjene, lišća na drveću, pijeska u pustinji ili dana na dunjaluku."*[232]

وفي صحيح مسلم عن ابي هريرة ان النبي كان اذا اوى الى فراشه قال: ﴿اللَّهُمَّ رَبَّ السَّموَات وَرَبَّ الأَرْضِ وربَّ الْعَرشِ الْعَظِيم، رَبَّنا وَرَبَّ كُلِّ شَيْء، فَالقَ الْحَبِّ والنَّوى، و مُنزِلُ التَّوْرَاة وَالإنْجيل وَالْفُرْقَان، أَعُوذُ بكَ من شَرِّ كُلِّ ذى شَرٍّ أَنْتَ آخذٌ بناصيَته، أَنْتَ الأَوَّلُ فلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وأَنْتَ الأخرُ فلَيْسَ بعْدكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهرُ فَلَيْسَ فوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْننا منَ الْفَقْر.﴾

231 Hadis bilježe Muslim, 2712 i Ahmed, 2/79.
232 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 3394 i Ahmed, 3/10.

"Allahumme rabbes-semavati ve rabbel-erdi ve rabbel-aršil-azim. Rabbuna ve rabbu kulli šej'in, falikul-habbi ven-neva ve munzilut-tevrati vel-indžili vel-furkani, euzu bike min šerri kulli zi šerrin ente ahizun binasijetihi, entel-evvelu felejse kableke šej'un, ve entel-ahiru felejse ba'deke šej'un, ve entez-zahiru felejse fevkake šej'un, ve entel-batinu felejse duneke šej'un, ikdi anned-dejne ve agnina minel-fakr."

Muslim prenosi od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, imao običaj, prilikom lijeganja u postelju, proučiti: *"O, Allahu, Gospodaru nebesa, Gospodaru Zemlje i Gospodaru Arša Velikog, naš Gospodaru i Gospodaru svega, Rascjelitelju sjemena i košpice, Objavitelju Tevrata, Indžila i Furkana, zaštiti me od zla svega što je zlo, a što ćeš Ti usmrtiti, Ti si Prvi i prije Tebe ništa nije bilo, Ti si Posljednji i poslije Tebe neće ništa ostati, Ti si Vidljivi i ništa nije iznad Tebe, Ti si Nevidljivi i ništa nije ispod Tebe, rastereti nas duga i sačuvaj nas siromaštva."*[233]

وفى الصحيحين عن البراء بن عازب قال: ﴿قال لي رسول الله: اذا اتيت مضجعك فتوضا وضوءك للصلاة، ثم اضطجع على شقك الايمن وقل: اللهُمَّ إِنِّي أَسْلَمْتُ نَفْسي إِلَيْكَ، وَوَجَّهْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لاَ مَلْجَأَ وَلاَ مَنْجَا مِنْكَ إِلاَّ إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذي أَرْسَلْتَ. فان مت مت على الفطرة واجعلهن اخر ما تقول.﴾

"Allahumme inni eslemtu nefsi ilejke, ve vedždžehtu vedžhi ilejke, ve fevvadtu emri ilejke, ve eldže'tu zahri ilejke, ragbeten ve rehbeten ilejke, la meldžee ve la mendža minke illa ilejke, amentu bikitabikellezi enzelte ve binebijjikellezi erselte."

El-Buhari i Muslim prenose od El-Beraa ibn Aziba da mu je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada htjedneš*

233 Hadis bilježe: Muslim, 2713, Ebu-Davud, 5051, Ibn-Madža, 3873 i Ahmed, 2/381, 404 i 532.

leći u postelju, uzmi abdest kao što uzimaš za namaz, potom lezi na desnu stranu i prouči: 'Gospodaru, Tebi predajem svoju dušu, Tebi upravljam svoje lice, Tebi se prepuštam i sklanjam, s nadom i strahom. Nema skloništa niti spasa od Tebe osim kod Tebe. Vjerujem u Tvoju Knjigu, koju si objavio i Tvog vjerovjesnika, kojeg si poslao.' Ako te noći umreš, umrijet ćeš u iskonskoj vjeri i neka ti ove riječi budu posljednje što ćeš izgovoriti."[234]

- ZIKROVI ZA BUĐENJE IZ SNA –

روى البخاري في صحيحه عن عبادة بن الصامت ان النبي قال: ﴿من تعارّ من الليل فقال: لاَ إِله إِلاّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَئْ قَدِيرٌ. الحَمْدُ للهِ وَسُبْحَانَ اللهِ وَلاَ إِله إِلاّ اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ وَ لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاّ بِاللهِ. ثم قال: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي. او دعا استجيب له فان توضا وصلى قبلت صلاته.﴾

'La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej'in kadir. Elhamdu lillahi ve subhanallahi ve la ilahe illallahu vallahu ekberu, ve la havle ve la kuvvete illa billah."
"Allahummagfir li."

El-Buhari prenosi od Ubade ibn es-Samita da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko se, buncajući, prene iz sna, pa prouči: 'Nema boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga, samo Njemu pripada vlast i samo Njemu pripada hvala i On je svemu kadar. Hvala Allahu, slavljen neka je Allah, nema boga osim Allaha, Allah je najveći i sva snaga i moć su samo s Allahom', a potom kaže: 'Gospodaru, oprosti mi' ili prouči dovu, bit će mu primljeno, a ako uzme abdest i klanja, namaz će mu biti primljen."*[235]

234 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/97, Muslim, 2710, Et-Tirmizi, 3391, 3569, Ebu-Davud, 5046, 5047, 5048, Ibn-Madža, 3876, Ahmed, 4/285, 300 i Ed-Darimi, 2686.

235 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/33, Et-Tirmizi, 3411, Ebu-Davud, 5060, Ibn-Madža, 3878 i

وفي الترمذي عن ابي امامه قال: ﴿سمعت رسول الله يقول: من اوى الى فراشه طاهرا وذكر الله تعالى حتى يدركه النعاس لم ينقلب ساعة من الليل يسأل الله تعالى فيها خيرا من خير الدنيا والأخرة الا اعطاه اياه.﴾ حديث حسن.

Et-Tirmizi prenosi od Ebu-Umame da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko u postelju legne s abdestom i bude spominjao Allaha sve dok ga san ne savlada, kad god se iz sna probudi i zamoli Allaha za bilo kakvo dunjalučko ili ahiretsko dobro, Allah će mu dati." Hadis je dobar (hasen).*[236]

وفي سنن ابي داود عن عائشة ان رسول الله كان اذا استيقظ من الليل قال: ﴿لاَ إله إلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ اللّهُمَّ أَسْتَغْفِرُكَ لِذَنْبِي وَأَسْأَلُكَ رَحْمَتَكَ، اللّهُمَّ زِدْنِي عِلْمًا وَلاَ تُزِغْ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي، وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ.﴾

"La ilahe illa ente, subhanekallahumme, 'estagfiruke lizenbi, ve'es'eluke rahmetek. Allahumme zidni ilmen ve la tuzig kalbi ba'de iz hedejteni, ve heb li min ledunke rahmeten, inneke entel-vehhab."

Ebu-Davud u *Sunenu* prenosi od Aiše da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, kad bi se probudio, proučio: *"Samo si Ti bog, slavljen neka si, Gospodaru, od Tebe oprosta tražim za moj grijeh i molim Te za Tvoju milost. Gospodaru, povećaj mi znanje i ne daj da moje srce zaluta nakon što si me uputio i obaspi me Svojom milošću, jer doista si Ti neizmjerno milosrdan."*[237]

- ZIKROVI PROTIV NESANICE I STRAHA U SNU -

روى الترمذي عن بريدة قال: ﴿شكا خالد بن الوليد الى النبي فقال: يارسول الله ما انام الليل من الارق. فقال النبي: اذا اويت الى فراشك فقل: اللّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ

Ahmed, 5/313.
236 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 3526.
237 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5061, Ibn-Hibban, 2359 i El-Hakim, 1/540, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

السَّبْعِ وَمَا أَظَلَّتْ، وَرَبَّ الأَرْضِينَ وَمَا أَقَلَّتْ، وَرَبَّ الشَّيَاطِينِ وَمَا أَضَلَّتْ، كُنْ لِي جَارًا مِنْ شَرِّ خَلْقِكَ كُلِّهِمْ جَمِيعًا أَنْ يَفْرُطَ عَلَيَّ أَحَدٌ مِنْهُمْ أَوْ أَنْ يَطْغَى عَلَيَّ، عَزَّ جَارُكَ، وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ، وَلاَ إِلَهَ غَيْرُكَ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ.﴾

"Allahumme rabbes-semavatis-seb'i ve ma ezallet, ve rabbel-erdine ve ma ekallet, ve rabbeš-šejatini ve ma edallet, kun li džaren min šerri halkike kullihim džemian en jefruta alejje ehadun minhum ev en jatga alejje, azze džaruke, ve dželle senauke, ve la ilahe gajruke ve la ilahe illa ente."

Et-Tirmizi prenosi od Burejde da se Halid ibn el-Velid požalio Vjerovjesniku, neka je mir i blagoslov na njega, na nesanicu: *"Allahov Poslaniče, noću patim od nesanice."*

- *"Kad legneš u postelju, prouči: 'O, Allahu, Gospodaru sedam nebesa i onoga što ona natkrivaju, Gospodaru zemalja i onoga što one nose, Gospodaru šejtana i onih što ih oni zavedoše, zaštiti me od zla svih Tvojih stvorenja, da mi niko od njih nepravdu i nasilje ne učini. Cijenjen je onaj ko je s Tobom, velika je Tvoja slava, nema boga osim Tebe i samo si Ti bog.'"*[238]

وفي الترمذي عن عبد الله بن عمرو ان رسول الله كان يعلمهم من الفزع كلمات:

﴿أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّةِ مِنْ غَضَبِهِ وَ عِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونِ.﴾

"Euzu bikelimatillahit-tammeti min gadabihi ve ikabihi ve šerri ibadihi ve min hemezatiš-šejatini ve en jahdurun."

Ebu-Davud i Et-Tirmizi prenose od Abdullaha ibn Amra da ih je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, podučavao da u strahu uče: *"Allahovim savršenim riječima utječem se od Njegove srdžbe i kazne i od zla Njegovih robova i od dodira šejtanskih i da budu uz mene."*[239] Abdullah ibn Amr je svoju odraslu djecu podučavao ovoj dovi, a za malu djecu bi je napisanu vezao.

238 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 3518 i kaže da sened ovog hadisa nije jak.
239 Hadis bilježe Ebu-Davud, 3893, Et-Tirmizi, 3519 i Ahmed, 2/181.

- ZIKROVI ZA RUŽAN I LIJEP SAN -

في الصحيحين عن ابي قتادة قال: ﴿سمعت رسول الله يقول: الرؤيا من الله والحلم من الشيطان، فاذا راى احدكم الشئ يكرهه فلينفث عن يساره ثلاث مرات اذا ستيقظ وليتعوذ بالله من شرها، فانها لن تضره ان شاء الله.﴾ قال ابو قتادة: ﴿كنت ارى الرؤيا تمرضني حتى سمعت رسول الله يقول: الرؤيا الصالحة من الله، فاذا رأى احدكم ما يحب فلا يحدث به الا من يحب، واذا راى ما يكرهه، فلا يحدث به، وليتفل عن يساره ثلاثا، وليتعوذ بالله من الشيطان الرجيم ومن شر ماراى، فانها لا تضره.﴾

El-Buhari i Muslim prenose od Ebu-Katade da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Lijep san je od Allaha, a ružan od šejtana. Ako neko usnije nešto što ne voli, neka pljucne tri puta na lijevu stranu kada se probudi i neka zatraži utočište kod Allaha od zla tog sna i ono mu, ako Bog da, neće naškoditi."* Kaže Ebu-Katada: *"Imao sam takve snove da sam se zbog njih znao razboljeti i tada sam čuo Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, kako kaže: 'Lijep san je od Allaha; kada neko usnije lijep san, neka ga ispriča samo onom koga voli, a ako usnije ružan san, neka ga ne priča nikome, nego neka pljucne tri puta na lijevu stranu i zatraži utočište kod Allaha od prokletog šejtana i od zla onog što je usnio, pa mu ono neće naškoditi.'"*[240]

وفي صحيح مسلم عن جابر عن رسول الله قال: ﴿اذا راى احدكم الرؤيا يكرهها فليصق عن يساره ثلاث مرات وليستعذ بالله من الشيطان ثلاثا وليتحول عن جنبه الذي كان عليه.﴾

Muslim prenosi od Džabira da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada neko usnije ružan san, neka plju(c)ne na*

240 Hadis bilježe: El-Buhari, 10/177, 178, Muslim, 2261, Malik u *Muvetti* 2/957, Et-Tirmizi, 2288, Ebu-Davud, 5021 i Ibn-Madža, 3909.

lijevu stranu tri puta, zatraži utočište kod Allaha od šejtana tri puta i promijeni stranu na kojoj je ležao."[241]

ويذكر عن النبي ان رجلا قص عليه رؤيا فقال: ﴿خَيْرًا رَأَيْتَ وَ خَيْرًا يَكُونُ.﴾

Prenosi se da je neki čovjek ispričao san Vjerovjesniku, neka je mir i blagoslov na njega, na šta je on rekao: *"Dobro si usnio i dobro će biti."*

وفي رواية: ﴿ خَيْرًا تَلْقَاهُ وَشَرًّا تُوقَاهُ خَيْرًا لَنَا وَشَرًّا عَلَى أَعْدَائِنَا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.﴾

"Hajren telkahu ve šerren tukahu, hajren lena ve šerren ala e'daina, velhamdu lillahi rabbil-alemin."

A u drugoj verziji stoji: *"Dobro ćeš sresti, a od lošeg biti zaštićen, dobro nama, a zlo našim dušmanima i hvala pripada samo Allahu, Gospodaru svih svjetova."* [242]

- DOVA ZA IZLAZAK IZ KUĆE -

في السنن عن انس قال: ﴿قال رسول الله: من قال- يعني اذا خرج من بيته: بِسْمِ اللهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ. يقال له: كفيت ووقيت وهديت. وتنحى عنه الشيطان فيقول لشيطان اخر: كيف لك برجل قد هدى وكفي ووقي.﴾

"Bismillah, tevekkeltu alallah, ve la havle ve la kuvvete illa billah."

Autori sunenâ prenose od Enesa da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko prilikom izlaska iz kuće prouči: 'U ime Allaha, na Allaha se oslanjam i sva snaga i moć su s Allahom' bit će mu rečeno: 'Bit ćeš bezbrižan, zaštićen i upućen'; šejtan će se od njega udaljiti i reći drugom šejtanu: 'Šta možeš čovjeku koji je upućen, bezbrižan i zaštićen?'"*[243]

---

241 Hadis bilježe: Muslim, 2262, Ebu-Davud, 5022, Ibn-Madža, 3908 i Ahmed, 3/350.

242 Hadis bilježi Ibn-Sunni u djelu *Amelul-jewmi wel-lejle* (772 i 773), a hafiz Ibn-Hadžer u djelu *Fethul-bari* kaže da ovaj hadis bilježe još Et-Taberani i El-Bejheki, te da mu je sened jako slab (*daif džidden*).

243 Vidi str. 55.

وفي مسند الامام احمد: ﴿بِسْمِ الله، آمَنْتُ بِالله، وَاعْتَصَمْتُ بِالله، تَوَكَّلْتُ عَلَى الله، لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِالله.﴾ حديث حسن.

"Bismillah, amentu billah, va'tasamtu billah, tevekkeltu alallah, la havle ve la kuvvete illa billah."

Imam Ahmed u *Musnedu* bilježi sljedeću dovu: *"U ime Allaha, vjerujem u Allaha, za Allaha se čvrsto držim, na Allaha se oslanjam i sva snaga i moć su s Allahom."*[244] Hadis je dobar (*hasen*).

وفي السنن الاربع عن ام سلمة قالت: ﴿ماخرج رسول الله من بيتي الا رفع طرفه الى السماء فقال: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ، أَو أَزِلَّ أَوْ أُزَلَّ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ. قال الترمذي: حديث حسن صحيح.﴾

"Allahumme inni euzu bike en edille ev udalle, ev ezille ev uzelle, ev azleme ev uzleme, ev edžhele ev judžhele alejje."

Autori sunena prenose od Ummu-Seleme: *"Kad god bi Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, izišao iz moje kuće, pogledao bi u nebo i rekao: 'Gospodaru, ne dozvoli da zalutam ili budem zaveden, pogriješim ili budem naveden na grijeh, učinim nepravdu ili da neko meni učini nepravdu ili da pokažem neznanje ili da budem izvrgnut ruglu.'"* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).[245]

- DOVA ZA ULAZAK U KUĆU –

وفي صحيح مسلم عن جابر قال: ﴿سمعت رسول الله يقول: ﴿اذا دخل الرجل بيته فذكر الله تعالى عند دخوله وعند طعامه قال الشيطان: لا مبيت لكم ولا عشاء. واذا دخل فلم يذكر الله تعالى عند دخوله قال الشيطان: ادركتم المبيت. فاذا لم يذكر الله تعالى عند طعامه قال: ادركتم المبيت والعشاء.﴾

244 Hadis bilježi Ahmed, 1/66.
245 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5094, Et-Tirmizi, 3423, En-Nesai, 8/268, Ibn-Madža, 3884, Ahmed, 6/306, 318, 322 i Ibn-Sunni, 176.

Muslim prenosi od Džabira da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko prilikom ulaska u kuću i jela spomene Allahovo ime, šejtan kaže: 'Ovdje vam nema konaka ni večere.' A ako prilikom ulaska ne spomene Allahovo ime, šejtan kaže: 'Evo, našli ste konak.' A ako ga ne spomene ni prilikom jela, šejtan kaže: 'Evo, našli ste i konak i večeru.'"*[246]

وفي سنن ابي داود عن ابي مالك الاشعري قال: **﴿قال رسول الله: اذا ولج الرجل بيته فليقل: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَوْلَجِ وَخَيْرَ الْمَخْرَجِ، بِسْمِ اللهِ وَلَجْنَا وَبِسْمِ اللهِ خَرَجْنَا وَ عَلَى رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا. ثم ليسلم على اهله.﴾**

"Allahumme inni es'eluke hajrel-mevledži ve hajrel-mahredži, bismillahi veledžna ve bismillahi haredžna, ve ala rabbina tevekkelna."

Ebu-Davud prenosi od Ebu-Malika el-Ešarija da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Prilikom ulaska u kuću recite: 'Gospodaru, uputi nas na najbolji ulaz i najbolji izlaz. S Allahovim imenom ulazimo i s Allahovim imenom izlazimo i na Allaha se, našeg Gospodara, oslanjamo.' Zatim poselamite ukućane."*[247]

وفي الترمذي عن انس قال لي رسول الله: **﴿يا بني اذا دخلت على اهلك فسلم يكن بركة عليك وعلى اهل بيتك.﴾** وقال الترمذي: حديث حسن صحيح.

Et-Tirmizi prenosi od Enesa da mu je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Sine, kada uđeš svojima, poselami ih, u tome će biti berićet za tebe i za tvoju porodicu."* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).[248]

---

246 Hadis bilježe: Muslim, 2018, Ebu-Davud, 3765, Ibn-Madža, 3887, Ahmed, 3/346, 383 i Ibn-Sunni, 157.

247 Hadis bilježi Ebu-Davud, 5096.

248 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 2699.

- DOVE ZA ULAZAK I IZLAZAK IZ MESDŽIDA –

في صحيح مسلم عن ابي حميد او ابي اسيد قال: ﴿قال رسول الله: إذا دخل احدكم الى مسجد فليسلم على النبي وليقل: اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ. وإذا خرج فليقل: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ.﴾

"Allahummeftah li ebvabe rahmetik."

"Allahumme inni es'eluke min fadlik."

Muslim prenosi od Ebu-Humejda ili Ebu-Usejda da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada uđete u mesdžid, poselamite Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, i recite: 'Gospodaru, otvori mi vrata Svoje milosti', a prilikom izlaska recite: 'Gospodaru, obaspi me Tvojom dobrotom.' "* [249]

وفي سنن ابي داود عن عبد الله بن عمرو عن النبي انه إذا دخل المسجد قال: ﴿أَعُوذُ بِاللهِ الْعَظِيمِ وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ.﴾ فاذا قال ذلك قال الشيطان: ﴿حفظ مني سائر اليوم.﴾

"Euzu billahil-azim, ve bivedžhihil-kerim, ve sultanihil-kadim, mineš-šejtanir-radžim."

Ebu-Davud prenosi od Abdullaha ibn Amra da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, prilikom ulaska u mesdžid, govorio: *"Utječem se Velikim Allahom, Njegovim plemenitim licem, Njegovom praiskonskom moći od prokletog šejtana."* *Na ove riječi, šejtan kaže: "Sačuvan je od mene ostatak dana."* [250]

---

249 Hadis bilježe: Muslim, 713, Ebu-Davud, 465, En-Nesai, 3/53, Et-Tirmizi, 314 i Ibn-Madža, 722.

250 Hadis bilježi Ebu-Davud, 466, a hafiz Ibn-Hadžer ocijenio ga je kao dobru (*hasen*) predaju.

- ŠTA SE UČI KAD SE ČUJE EZAN -

في الصحيحين عن ابي سعيد قال: ﴿قال رسول الله: اذا سمعتم النداء فقولوا مثل مايقول المؤذن.﴾

El-Buhari i Muslim prenose od Ebu-Seida da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada čujete ezan, ponavljajte za mujezinom."*[251]

وفي صحيح مسلم عن عبدآالله بن عمرو انه سمع رسول الله يقول: ﴿اذا سمعتم المؤذن فقولوا مثل ما يقول، ثم صلوا علي، فانه من صلى علي صلاة صلى الله عليه بها عشرا، ثم سلوا الله لي الوسيلة، فانها منزلة في الجنة لا تنبغي الا لعبد من عباد الله، وارجوا ان اكون انا هو. فمن سأل لي الوسيلة حلت له الشفاعة.﴾

Muslim prenosi od Abdullaha ibn Amra da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada čujete glas mujezina, ponavljajte za njim, a poslije ezana donesite salavat na mene, jer ko donese jedan salavat na mene, Allah donese deset salavata na njega i molite Allaha da mi da vesilet, a to je položaj u Džennetu koji zaslužuje samo jedan Allahov rob, a nadam se da ću to biti ja. Ko za mene bude molio vesilet, zaslužio je šefa'at."*[252]

وفي صحيح مسلم عن عمر بن الخطاب قال: ﴿قال رسول الله: اذا قال المؤذن الله اكبر الله اكبر فقال احدكم الله اكبر الله اكبر، ثم قال اشهد ان لا اله الا الله فقال اشهد ان لا اله الا الله، ثم قال اشهد ان محمدا رسول الله قال اشهد ان محمدا رسول الله، ثم قال حي على الصلاة قال لاَحَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ، ثم قال حي على الفلاح قال لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ، ثم قال الله اكبر الله اكبر قال الله اكبر الله اكبر، ثم قال لا اله الا الله قال لا اله الا الله من قلبه دخل الجنة.﴾

251 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/74, Muslim, 383, Malik u *Muvetti* 1/67, Ebu-Davud, 522, Et-Tirmizi, 3619, En-Nesai, 2/25 i Ahmed, 2/168.

252 Hadis bilježe: Muslim, 384, Ebu-Davud, 523, Et-Tirmizi, 3619, En-Nesai, 2/25 i Ahmed, 2/168.

Muslim prenosi od Omera ibn el-Hattaba da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko iskreno, iz srca, za mujezinom ponovi riječi: 'Allahu ekber, Allahu ekber, ešhedu en la ilahe illallah, ešhedu enne Muhammeden resulullah', a kod 'hajje ales-salah i hajje alel-felah' kaže 'la hawle we la kuvvete illa billah' i opet za njim ponovi 'Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illallah', ući će u Džennet."*[253]

وفي صحيح البخاري عن جابر ان رسول الله قال: ﴿من قال حين يسمع النداء: اللّهُمَّ رَبَّ هَذه الدَّعْوَة التَّامَّة وَالصَّلاَة القَائمَة، آت مُحَمَّدًا الوَسيلَةَ وَالْفَضيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذي وَعَدْتَهُ. حلت له شفاعتي يوم القيامة.﴾

"Allahumme rabbe hazihid-da'vetit-tammeti ves-salatil-kaimeti, ati muhammedenil-vesilete vel-fedilete veb'ashu mekamen mahmudenillezi veadteh."

El-Buhari prenosi od Džabira da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko nakon ezana kaže: 'O, Allahu, Gospodaru ovog savršenog poziva i nastupajućeg namaza, podaj Muhammedu središnja mjesta u Džennetu (vesilet i fedilet), i proživi ga na hvale dostojnom mjestu, koje si mu obećao" zaslužio je moj šefa'at na Sudnjem danu."*[254]

Ebu-Davud prenosi da je Abdullah ibn Amr rekao: *"Allahov Poslaniče, mujezini nas nadmašiše." "Ponavljaj za njima"*, reče Alejhisselam, *"a kada završiš, moli, jer će ti dova biti uslišana."*[255]

---

253 Hadis bilježi Muslim, 385.

254 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/77, 78, Ebu-Davud, 529, Et-Tirmizi, 211, En-Nesai, 2/27, Ibn-Madža, 720 i Ahmed, 3/354.

255 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 524, Ahmed, 2/172 i Ibn-Hibban, 295.

Et-Tirmizi prenosi od Enesa da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Dova se ne odbija između ezana i ikameta."*

- *"Pa šta da molimo, Allahov Poslaniče?", upitaše ashabi.*

- *"Molite Allaha za zdravlje na dunjaluku i ahiretu."* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).[256]

وفي سنن ابي داود عن سهل بن سعد قال: ﴿قال رسول الله: ﴿ثنتان لاتردان او قلما تردان الدعاء عند النداء وعند الباس حين يلحم بعضهم بعضا.﴾

Ebu-Davud prenosi od Sehla ibn Sa'da da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Dvoje se ne odbija ili se rijetko odbija: dova prilikom ezana i dova u borbi, kad jedni druge ubijaju."*[257]

وفي سنن ابي داود عن ام سلمة قالت: ﴿علمني رسول الله ان اقول عند المغرب: ﴿اللَّهُمَّ هَذَا إِقْبَالُ لَيْلِكَ، وَإِدْبَارُ نَهَارِكَ، وَأَصْوَاتُ دُعَائِكَ، وَحُضُورُ صَلَوَاتِكَ، فَاغْفِرْ لِي.﴾

"Allahumme haza ikbalu lejlike, ve idbaruneharike, ve asvatu duaike, ve huduru salevatike, fagfir li."

Ebu-Davud prenosi od Ummu-Seleme: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, naučio me da u akšamske sate kažem: 'Gospodaru, ovo je vrijeme kad noć dolazi, a dan odlazi, kad se čuju glasovi Tvojih pozivača i kad se ljudi Tebi klanjaju, pa oprosti mi.'"*[258]

وفي سنن ابي داود عن بعض اصحاب النبي ان بلالا اخذ في الاقامة فلما أن قال قد قامت الصلاة قال النبي: ﴿أَقَامَهَا اللهُ وَأَدَامَهَا.﴾

"'Ekamehallahu ve edameha."

Ebu-Davud prenosi od nekih ashaba: *"Kada je Bilal, učeći ikamet, došao do riječi 'Kad kameti-s-salah' (uspostavlja se namaz), Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, reče: 'Da ga Allah uspostavi i ovjekovječi.'"*[259]

256 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 212, Ebu-Davud, 521, Ahmed, 3/155, 225 i Ibn-Hibban, 296.
257 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 2540, Ibn-Hibban, 297, 298 i Ed-Darimi, 1203.
258 Hadis bilježe Ebu-Davud, 530, Et-Tirmizi, 3583 i kažu da je hadis usamljena predaja (*garib*).
259 Hadis bilježi Ebu-Davud, 528.

Ovo je pet suneta ezana: ponavljati za mujezinom, kod riječi *eš-hedu en la ilahe illallah* reći: *reditu billahi rabben we bil-islami dinen we bi Muhammedin resula*[260], moliti Allaha za *vesilet* i *fedilet* za Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, donijeti salavat na njega i proučiti bilo kakvu dovu.

وعن سعد بن ابي وقاص ان رسول الله قال: ﴿من قال حين يسمع المؤذن: وَأَنَا أَشْهَدُ أَنْ لاَإِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، رَضِيتُ بِاللهِ رَبًّا وَبِالإِسْلاَمِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ رَسُولاً. غفر الله له ذنوبه.﴾

"Ve ene ešhedu en la ilahe illallahu, vahdehu la šerike lehu, ve enne muhammeden abduhu ve resuluh. Reditu billahi rabben, ve bil-islami dinen, ve bimuhammedin nebijja."

Sad ibn Ebu-Vekkas prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko kaže kada čuje mujezina: 'I ja svjedočim da nema boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga, da je Muhammed Njegov rob i poslanik, zadovoljan sam Allahom Gospodarem, islamom vjerom, Muhammedom poslanikom', Allah će mu oprostiti grijehe."*[261]

- ŠTA SE UČI NA POČETKU NAMAZA -

وفي الصحيحين ان النبي كان يقول في استفتاحه: ﴿اللَّهُمَّ بَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، اللَّهُمَّ نَقِّنِي مِنْ خَطَايَايَ كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ. اللَّهُمَّ اغْسِلْنِي مِنْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ.﴾

"Allahumme baid bejni ve bejne hatajaje kema baadte bejnel-mešriki vel-magrib. Allahumme nekkini min hatajaje kema junekkas-sevbul-ebjedu mined-denes. Allahummagsilni min hatajaje bil-mai, ves-seldži, vel-bered."

260 "Zadovoljan sam Allahom Gospodarom, islamom vjerom i Muhammedom poslanikom."
261 Hadis bilježe: Muslim, 386, Ebu-Davud, 525, Et-Tirmizi, 210, En-Nesai, 2/26, Ibn-Madža, 271 i Ahmed, 1/181.

El-Buhari i Muslim prenose da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, na početku namaza učio: *"Gospodaru, udalji grijehe od mene, kao što si udaljio istok od zapada. Gospodaru, očisti me od grijeha, kao što se bijela haljina čisti od prljavštine. Gospodaru, saperi grijehe s mene vodom, snijegom i gradom."*[262]

وفي سنن ابي داود عن جبير بن مطعم انه راى رسول الله يصلي صلاة قال: ﴿اللهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ للهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللهِ بُكْرَةً وَأَصِيلاً.﴾ ثلاثا ﴿أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ مِنْ نَفْخِهِ وَنَفْثِهِ وَهَمْزِهِ.﴾

"Allahu ekber kebiren, vel-hamdu lillahi kesiren, ve subhanallahi bukreten ve esila." "Euzu billahi mineš-šejtanir-radžimi min nefhihi ve nefesihi ve hemezih."

Ebu-Davud prenosi od Džubejra ibn Mut'ima da je vidio Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, kako u namazu uči: *"Allah je najveći, Allahu najveća hvala, slavljen neka je Allah jutrom i večeri"* tri puta *"Utječem se Allahu od prokletog šejtana, njegove nadmenosti, pjevanja i zavođenja."*[263]

وفي السنن الاربعة عن عائشة وابي سعيد وغيرهما ان النبي كان اذا استفتح الصلاة قال: ﴿سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلاَ إِلَهَ غَيْرُكَ.﴾

"Subhanekallahumme ve bi hamdike, ve tebarekesmuke, ve teala dželduke, ve la ilahe gajruk."

Autori četiriju sunena prenose od Aiše, Ebu-Seida i drugih da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, na početku namaza učio: *"Slavljen neka si Gospodaru i hvaljen, blagoslovljeno neka je Tvoje ime,*

262 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/190, 191, Muslim, 598, Ebu-Davud, 781, En-Nesai, 2/128, 129, Ibn-Madže, 805, Ed-Darimi, 1247 i Ahmed, 2/231 i 494.

263 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 764, Ibn-Madža, 807, Ahmed, 4/85, El-Hakim, 1/235 i Ibn-Hibban, 443.

uzvišeno neka je Tvoje Veličanstvo, nema boga osim Tebe."[264] Hadis se nalazi i u Muslimovom *Sahihu*, a prenosi ga od Omera kao *mevkuf* predaju.[265]

وفي صحيح مسلم عن ابن ابي طالب قال: ﴿كان رسول الله اذا قام للصلاة قال: وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ حَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ. إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لله رَبِّ الْعَالَمِينَ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ. اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذَنْبِي، فَاغْفِرْ لِي ذُنُوبِي جَمِيعًا، إِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ وَاهْدِنِي لأَحْسَنِ الأَخْلاَقِ لاَيَهْدِي لأَحْسَنِهَا إِلاَّ أَنْتَ، وَاصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا لاَ يَصْرِفُ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلاَّ أَنْتَ، لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، وَالْخَيْرُ كُلُّهُ فِي يَدَيْكَ، وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ، أَنَا بِكَ وَإِلَيْكَ، تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ.﴾

"Vedždžehtu vedžhije lillezi fetares-semavati vel-erda hanifen ve ma ene minel-mušrikin. Inne salati ve nusuki va mahjaje ve memati lillahi rabbil-alemin. La šerike lehu ve bizalike umirtu ve ene minel-muslimin. Allahumme entel-meliku, la ilahe illa ente, ente rabbi ve ene abduke, zalemtu nefsi va'tereftu bizenbi, fagfir li zunubi džemian, innehu la jagfiruz-zunube illa ente. Vehdini li ahsenil-ahlaki la jehdi li ahseniha illa ente, vasrif anni sejjieha la jasrifu anni sejjieha illa ente, lebbejke ve sa'dejke, vel-hajru kulluhu bijedejke, veš-šerru lejse ilejke, tebarekte ve tealejte, estagfiruke ve etubu ilejk."

Muslim prenosi od Alija ibn Ebu-Taliba da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, na početku namaza učio: *'Svoje lice okrećem prema Onome koji je stvorio nebesa i zemlju i ja nisam višebožac. Moj namaz, obredi, život i smrt pripadaju Allahu, Gospodaru svih svjetova,*

264 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 776, Et-Tirmizi, 243, Ibn-Madža, 806, Ahmed, 3/50, 69 i Ed-Darimi, 1242.

265 Br. 399.

koji nema sudruga; to mi je naređeno i ja sam pokoran. O, Gospodaru, Ti si Vladar i nema boga osim Tebe, Ti si moj Gospodar, a ja sam Tvoj rob. Sebi sam nepravdu učinio i priznajem svoj grijeh, pa oprosti mi sve grijehe jer samo Ti grijehe praštaš. Uputi me na najljepše ponašanje i sačuvaj me od lošeg jer samo Ti to možeš. Odazivam ti se i Tebi hitim. Svako dobro je u Tvojim rukama, a zlo Tebi ne priliči. S Tobom je moj uspjeh i pod Tvoje se okrilje ja sklanjam, blagoslovljen neka si i uzvišen, od Tebe oprosta molim i Tebi se kajem."[266]

وفي صحيح مسلم عن عائشة: ﴿كان رسول الله يفتح صلاته اذا قام من الليل: ﴿اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرِيلَ و مِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ، فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، اهْدِنِي لِمَا اخْتُلِفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ، إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.﴾

"Allahumme rabbe džibrile ve mikaile ve israfile, fatires-semavati vel-erd, alimel-gajbi veš-šehadeti, ente tahkumu bejne ibadike fima kanu fihi jahtelifun. Ihdini limahtulife fihi minel-hakki bi iznike, inneke tehdi men tešau ila siratin mustekim."

Muslim prenosi od Aiše da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, noćni namaz započinjao riječima: *"O, Allahu, Gospodaru Džibrila, Mikaila i Israfila, Tvorče nebesa i Zemlje, Znalče znanog i neznanog, Ti presuđuješ među Svojim robovima u onome gdje su se oni razišli. Pokaži mi istinu gdje su se razišli. Uistinu, Ti upućuješ koga hoćeš na pravi put."*[267]

---

266 Hadis bilježe: Muslim, 771, Ebu-Davud, 760, Et-Tirmizi, 3420, En-Nesai, 2/130, Ibn-Hibban, 445 i Ahmed, 1/95, 102 i 119.

267 Hadis bilježe: Muslim, 770, Ebu-Davud, 767, Et-Tirmizi, 3419, En-Nesai, 3/212, 213, Ibn-Madža, 1357 i Ahmed, 3/156.

وفي الصحيحين عن ابن عباس قال: ﴿كان رسول الله يقول اذا قام الى الصلاة من جوف الليل: اللّٰهمّ لكَ الْحَمْدُ وَأَنْتَ نُورُ السّمٰوَات وَالأرْض وَمَنْ فيهنّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أنْتَ قَيّامُ السّمٰوَات وَالأرْض وَمَنْ فيهنّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أنْتَ رَبُّ السّمٰوَات وَالأرْض وَمَنْ فيهنّ، وَلَكَ الْحَمْدُ أنْتَ الْحَقّ وَوَعْدُكَ الْحَقّ وَقَوْلُكَ الْحَقّ وَلقاؤُكَ حَقّ وَالْجَنَّةُ حَقّ وَالنَّارُ حَقّ وَالنّبيّونَ حَقّ وَمُحَمّدٌ حَقّ وَالسَّاعَةُ حَقّ، اللّٰهُمّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإلَيْكَ أَنَبْتُ، وَبكَ خَاصَمْتُ، وَإلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاغْفرْ لي مَا قَدّمْتُ وَمَا أَخّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ إلَهي لاَإلَهَ إلاّ أَنْتَ.﴾

"Allahumme lekel-hamdu, ente nurus-semavati vel-erdi ve men fihinne, ve lekel-hamdu, ente kajjamus-semavati vel-erdi ve men fihinne, ve lekel-hamdu, ente rabbus-semavati vel-erdi ve men fihinne, ve lekel-hamdu, entel-hakku, ve va'dukel-hakku, ve kavlukel-hakku, ve likauke hakkun, vel-džennetu hakkun, ven-naru hakkun, ven-nebijjune hakkun, ve muhammedun hakkun, ves-saatu hakk. Allahumme leke eslemtu, ve bike amentu, ve alejke tevekkeltu, ve ilejke enebtu, ve bike hasamtu, ve ilejke hakemtu, fagfir li ma kaddemtu ve ma ehhartu, ve ma esrertu ve ma a'lentu, ente ilahi la ilahe illa ente."

El-Buhari i Muslim prenose od Ibn-Abbasa da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, na noćnom namazu učio: *"Gospodaru, samo Tebi pripada hvala, Ti si svjetlost nebesa i Zemlje i onoga što je na njima, samo Tebi pripada hvala i Ti si upravitelj nebesa i Zemlje i onoga što je na njima, samo Tebi pripada hvala i Ti si Gospodar nebesa i Zemlje i onoga što je na njima, samo Tebi pripada hvala i Ti si istina i Tvoje obećanje je istina i Tvoja riječ je istina i susret s Tobom je istina i Džennet je istina i Džehennem je istina i vjerovjesnici su istina i Muhammed je istina i Sudnji dan je istina. Gospodaru, Tebi se predajem, u Tebe vjerujem, na Tebe se oslanjam, Tebi se pokoravam, s Tobom se protiv drugih borim, Tebe za suca uzimam, pa oprosti mi što sam učinio i što ću učiniti, što sam skrio i javno obznanio. Ti si moj bog i nema drugog boga osim Tebe."* [268]

268 Hadis bilježe: El-Buhari, 3/2, 3, Muslim, 769, Malik u *Muvetti* 1/215, Ebu-Davud, 771, Et-Tirmizi, 3418, En-Nesai, 3/209, 210, Ibn-Madža, 1355 i Ahmed, 1/298, 302, 308 i 358.

- ŠTA SE UČI NA RUKU'U I SEDŽDI I IZMEĐU NJIH -

في السنن الاربعة عن حذيفة رضي الله تعالى عنه انه سمع رسول الله يقول اذا ركع: ﴿سُبْحَانَ رَبِّي الْعَظِيمِ.﴾ ثلاث مرات واذا سجد قال: ﴿سُبْحَانَ رَبِّي الأَعْلَى.﴾ ثلاث مرات.

"Subhane rabbijel-azim." "Subhane rabbijel-e'la."

Autori četiriju sunena prenose od Huzejfe da je čuo Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, kako je na ruku'u tri puta rekao: *"Slavljen neka je moj Veliki Gospodar"*, a na sedždi, također, tri puta: *"Slavljen neka je moj Uzvišeni Gospodar."*[269]

عن علي أن رسول الله كان يقول في ركوعه: ﴿اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ، وَ بِكَ آمَنْتُ، وَ لَكَ أَسْلَمْتُ، خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَ بَصَرِي وَ مُخِّي وَ عَظْمِي وَ عَصَبِي.﴾ و إذا رفع رأسه من الركوع يقول: ﴿سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ، رَبَّنَا وَ لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَاوَاتِ وَ مِلْءَ الأَرْضِ وَ مِلْءَ مَا بَيْنَهُمَا، وَ مِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.﴾ و إذا سجد يقول في سجوده: ﴿اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَ بِكَ آمَنْتُ، وَ لَكَ أَسْلَمْتُ، سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَ صَوَّرَهُ وَ شَقَّ سَمْعَهُ وَ بَصَرَهُ، تَبَارَكَ اللهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ.﴾

"Allahumme leke reka'tu ve bike amentu ve leke eslemtu, hašea leke sem'i ve besari ve muhhi ve azmi ve asabi."

"Semiallahu limen hamidehu, rabbena ve lekel-hamdu mil'es-semavati ve mil'el-erdi ve mil'e ma bejnehuma ve mil'e ma ši'te min šej'in ba'du."

"Allahumme leke sedžedtu ve bike amentu ve leke eslemtu, sedžede vedžhi lillezi halekahu ve savverehu ve šekka sem'ahu ve besareh. Tebarekallahu ahsenul-halikin."

Alija prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, na ruku'u učio: *"Gospodaru, samo pred Tobom se klanjam, samo u Tebe*

269 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 262, Ebu-Davud, 871, En-Nesai, 3/226, Ibn-Madža, 888, Ahmed, 5/382, 384, 389, 394, 397, 398, 400, i Ed-Darimi, 1312.

vjerujem i samo se Tebi predajem. Tebi se pokorava moj sluh, vid, mozak, kosti i živci." A kad bi se podigao s ruku'a, rekao bi: *"Allah čuje onog ko Ga hvali, Gospodaru naš, samo Tebi pripada hvala kolika su nebesa i Zemlja i koliko je između njih i koliko Ti hoćeš."* A na sedždi bi govorio: *"Gospodaru, samo pred Tobom ničice padam, samo u Tebe vjerujem i samo se Tebi predajem. Svoje lice spuštam pred Onim koji ga je stvorio i uobličio i sluh mu i vid dao. Blagoslovljen neka je Allah, najljepši Tvorac."*[270]

وفي الصحيحين عن عائشة رضي الله عنها قالت: ﴿كان رسول الله يكثر ان يقول في ركوعه وسجوده: ﴿سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي.﴾

"Subhanekallahumme rabbena ve bihamdikallahummagfir li."

El-Buhari i Muslim prenose od Aiše da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, na ruku'u i sedždi često učio: *"Slavljen i hvaljen neka si, o, Allahu, naš Gospodaru. Gospodaru, oprosti mi."*[271]

وفي صحيح مسلم عنها رضي الله عنها كان رسول الله يقول في ركوعه: ﴿سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ، رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ.﴾

"Subbuhun, kuddusun, rabbul-melaiketi ver-ruh."

Muslim prenosi od Aiše da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, na ruku'u i sedždi učio: *"Slavljeni i Uzvišeni, Gospodar melekâ i Duha."*[272]

وفي سنن ابي داود عن عوف بن مالك رضي الله عنه ان النبي كان يقول في ركوعه وسجوده: ﴿سُبْحَانَ ذِي الْجَبَرُوتِ وَالْمَلَكُوتِ وَالْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ.﴾

"Subhane zil-džeberuti vel-melekuti vel-kibrijai vel-azame."

---

270 Vidi str. 71.
271 Vidi str. 71.
272 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/247, Muslim, 484, Ebu-Davud, 877, En-Nesai, 2/219 i Ahmed, 6/43 i 190.

Ebu-Davud prenosi od Avfa ibn Malika da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, na ruku'u i sedždi učio: *"Slavljen neka je Silni, Uzvišeni, Gordi, i Veličanstveni."*[273]

وفي صحيح مسلم عن ابي سعيد رضي الله عنه قال: ﴿كان رسول الله اذا رفع راسه من الركوع قال: اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَوَات وَمِلْءَ الأَرْضِ وَمِلْءَ مَابَيْنَهُمَا وَمِلْءَ مَاشِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ، أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ وَكُلُّنَا لَكَ عَبْدٌ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.﴾

"Allahumme rabbena lekel-hamdu mil'es-semavati ve mil'el-erdi ve mil'e ma bejnehuma ve mil'e ma ši'te min šej'in ba'du, ehles-senai vel-medždi, ehakku ma kalel-abdu ve kulluna leke abdun: la mania lima e'tajte ve la mu'tije lima mena'te, ve la jenfeu zel-dženddi minkel-džendd."

Muslim prenosi od Ebu-Seida da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, vraćajući se sa ruku'a, učio: *"O, Allahu, naš Gospodaru, samo Tebi pripada hvala kolika su nebesa i Zemlja i koliko je između njih i koliko Ti hoćeš. O, hvale i slave Dostojni, najpreče što rob može kazati – a svi smo Tvoji robovi: niko ne može spriječiti ono što Ti dadneš, niti iko može dati ono što Ti spriječiš i nikog njegovo bogatstvo i moć neće spasiti. Kod Tebe je prava moć."*[274]

وفي صحيح البخاري عن رفاعة بن رافع رضي الله عنه قال: ﴿كنا نصلي يوما وراء النبي فلما رفع راسه من الركعة قال: سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَهُ. فقال رجل من ورائه: رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فيه. فلما انصرف قال: من المتكلم؟ قال: انا يا رسول الله. قال: لقد رايت بضعة وثلاثين ملكا يبتدرونها ايهم يكتبها اول.﴾

"Rabbena ve lekel-hamdu hamden kesiren tajjiben mubareken fih."

273 Hadis bilježe: Muslim, 487, Ebu-Davud, 872, En-Nesai, 2/224 i Ahmed, 6/35, 94, 115, 148, 149, 176 i 193.

274 Hadis bilježe: Muslim, 477, Ebu-Davud, 847 i En-Nesai, 2/198, 199.

El-Buhari prenosi od Rifa'e ibn Rafija: *"Jednog dana smo klanjali s Vjerovjesnikom, neka je mir i blagoslov na njega, i kada se podigao s ruku'a, reče: 'semiallahu limen hamideh', a jedan čovjek iza njega dodade: 'Gospodaru, samo Tebi pripada hvala, velika i lijepa, Ti si blagoslovljen.' Kad je završio s namazom, Alejhisselam upita: 'Ko je ono rekao?"'*

- *"Ja, Allahov Poslaniče"*, *javi se ashab.*

- *"Vidio sam trideset i nekoliko meleka kako se utrkuju ko će ih prije zapisati"*, reče Alejhisselam.[275]

وفي صحيح مسلم عن ابي هريرة ان رسول الله قال: ﴿**اقرب ما يكون العبد من ربه وهو ساجد فاكثروا الدعاء.**﴾

Muslim prenosi od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Čovjek je najbliži Gospodaru na sedždi; zato upućujte što više dova dok ste na sedždi."* [276]

وعنه رضي الله ان رسول الله كان يقول في سجوده: ﴿**اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّه دِقَّهُ وَجِلَّهُ وَ أَوَّلَهُ وَ آخِرَهُ وَعَلاَنِيَتَهُ وَسِرَّهُ.**﴾

"Allahummagfir li zenbi kullehu, dikkahu ve džillehu, ve evvelehu ve ahirehu, ve alanijetehu ve sirreh."

On, također, prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, na sedždi učio: *"Gospodaru, oprosti mi svaki grijeh, mali i veliki, prvi i posljednji, znani i neznani."*[277]

وقالت عائشة رضي الله عنها: ﴿**افتقدت النبي ذات ليلة فالتمسته فوقعت يدي على بطن قدميه وهو في المسجد هما منصوبتان وهو يقول: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لاَ أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ.**﴾ روى مسلم هذه الاحاديث.

---

275 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/237, Malik u *Muvetti* 1/212, Et-Tirmizi, 404, Ebu-Davud, 770, 773, En-Nesai, 2/196 i Ahmed, 4/340.

276 Hadis bilježe: Muslim, 482, Ebu-Davud, 875, En-Nesai, 2/226 i Ahmed, 2/421.

277 Hadis bilježe Muslim, 483 i Ebu-Davud, 878.

"Allahumme inni euzu biridake min sehatike ve bimuafatike min ukubetike, ve euzu bike minke, la uhsi senaen alejke, ente kema esnejte ala nefsik."

Aiša kazuje: *"Jedne večeri osjetih da Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, nije u postelji i potraživši ga rukom, napipah njegove tabane, koji su bili uspravno postavljeni, a on je, na sedždi govorio: 'Gospodaru, Tvojim zadovoljstvom me zaštiti od Tvoje srdžbe i Tvojim oprostom od Tvoje kazne i zaštiti me Tobom od Tebe. Moje riječi su isuviše siromašne da bih Te njima slavio. Ti si onakav kako si sam Sebe pohvalio.'"*[278] Ove hadise bilježi Muslim.

وفي سنن ابي داود عن ابن عباس رضي الله تعالى عنهما قال: ﴿كان رسول الله يقول بين السجدتين: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَاجْبُرْنِي وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي.﴾

"Allahummagfir li, verhamni, vehdini, vedžburni, ve afini, verzukni."

Ebu-Davud prenosi od Ibn-Abbasa da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, učio između dvije sedžde: *"Gospodaru, oprosti mi, smiluj mi se, uputi me, utješi me, izliječi me i opskrbi me."*[279]

وفي السنن ايضا ان حذيفة رضي الله عنه وارضاه ان رسول الله كان يقول بين السجدتين:

﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي.﴾

"Rabbigfir li, rabbigfir li."

Ebu-Davud, također, prenosi od Huzejfe da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, između dvije sedžde govorio: *"Gospodaru, oprosti mi! Gospodaru, oprosti mi!"*[280]

278 Hadis bilježe: Muslim, 486, Malik u *Muvetti* 1/241, Ebu-Davud, 879, Et-Tirmizi, 3491, En-Nesai, 2/222, 223, Ibn-Madža, 3841 i Ahmed, 6/58 i 201.

279 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 850, Et-Tirmizi, 284, Ibn-Madža, 898 i El-Hakim, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

280 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 874, En-Nesai, 3/226, Ibn-Madža, 897, Ed-Darimi, 1330 i Ahmed, 5/313, 371 i 398.

- ŠTA SE UČI POSLIJE TEŠEHUDA -

في الصحيحين عن ابي هريرة قال: ﴿قال رسول الله: اذا فرغ احدكم من التشهد فليتعوذ بالله من اربع: من عذاب القبر ومن عذاب جهنم ومن فتنة المحيا والممات ومن شر فتنة المسيح الدجال.﴾

El-Buhari i Muslim prenose od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada proučite Ettehijjatu, tražite utočište kod Allaha od četiri stvari: kaburske i džehennemske patnje, od iskušenja života i smrti i od zla Dedždžalovog iskušenja."*[281]

وفيهما ايضا عن عائشة رضي الله عنها ان النبي كان يدعو في الصلاة: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ.﴾ فقال له قائل: ﴿ما اكثر ماتستعيذ من المغرم؟ فقال: ﴿ان الرجل اذا غرم حدث فكذب ووعد فاخلف.﴾

"Allahumme inni euzu bike min azabil-kabri, ve euzu bike min fitnetil-mesihid-dedždžali, ve euzu bike min fitnetil-mahja vel-memat. Allahumme inni euzu bike minel-me'semi vel-magrem."

El-Buhari i Muslim, također, prenose da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, u namazu učio: *"Gospodaru, utječem Ti se od kaburske patnje i utječem Ti se od Dedždžalovog iskušenja i utječem Ti se od iskušenja života i smrti. Gospodaru, utječem Ti se od grijeha i duga."*

- *"Često se utječeš od duga?"*, primijeti neko od ashaba.

- *"Kada se čovjek zaduži, počne tražiti opravdanja, pa ga to navede na laži, i obećava, pa onda krši obećanja."*[282]

281 Hadis bilježe: El-Buhari, 3/192, Muslim, 588, Ebu-Davud, 983, En-Nesai, 3/58, Ibn-Madža, 909 i Ahmed, 2/237, 288, 298 i 416.

282 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/263, Muslim, 589, Ebu-Davud, 880, Et-Tirmizi, 3495, En-Nesai, 3/56, 57, Ibn-Madža, 3838 i Ahmed, 6/89 i 207.

وقد تقدم في الصحيحين ان ابا بكر الصديق رضي الله عنه قال لرسول الله: ﴿علمني دعاء ادعو به في صلاتي.﴾ فقال: ﴿قل: اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.﴾

"Allahumme inni zalemtu nefsi zulmen kesiren, va la jagfiruz-zunube illa ente, fagfir li magfireten min indike, verhamni, inneke entel-gafurur-rahim."

Već smo spomenuli hadis koji prenose El-Buhari i Muslim, a u kojem se kaže da je Ebu-Bekr es-Siddik rekao Allahovom Poslaniku, neka je mir i blagoslov na njega: *"Poduči me dovi, koju ću učiti u namazu."*

- *"Reci: Gospodaru, veliku nepravdu sam sebi učinio, a samo Ti grijehe praštaš, pa mi oprosti, i smiluj mi se; uistinu, Ti puno praštaš i neizmjerno si milostiv"*, odgovori Alejhisselam.[283]

و في صحيح مسلم من حديث علي في صفة صلاة رسول الله أنه كان يقول من آخر ما يقول بين التشهد و التسليم: ﴿اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَ مَا أَخَّرْتُ، وَ مَا أَسْرَرْتُ وَ مَا أَعْلَنْتُ وَ مَا أَسْرَفْتُ، وَ مَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَ أَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ.﴾

"Allahumagfir li ma kaddemtu, ve ma ehhartu, ve ma esrertu, ve ma e'lentu, ve ma esreftu, ve ma ente e'lemu bihi minni, entel-mukaddimu ve entel-muehhiru, la ilahe illa ente."

Muslim prenosi od Alije da je posljednje što je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, učio između tešehuda i predaje selama bilo: *"Gospodaru, oprosti mi što sam učinio i što ću učiniti, što sam obznanio i skrio i gdje sam pretjerao i ono što Ti bolje znaš od mene. Ti uzvisuješ i ponizuješ, nema boga osim Tebe."*[284]

283 Vidi str. 61.
284 Vidi str. 71.

وفي سنن ابي داود ان النبي قال لرجل: ﴿كيف تقول في الصلاة؟﴾ قال: ﴿اتشهد واقول: اللّهمّ إنّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النّارِ. اما اني لا احسن دندنتك ولا دندنة معاذ.﴾ فقال النبي: ﴿حولها ندندن.﴾

"Allahumme inni es'elukel-džennete ve euzu bike minen-nar."

Ebu-Davud prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, upitao nekog čovjeka: *"Šta učiš u namazu?"*

- *"Poslije tešehuda proučim: Gospodaru, ja Te molim za Džennet i utječem Ti se od vatre, ali ne znam ono što ti i Muaz mrmljate."*

- *"I mi o tome mrmljamo"*, odgovori Alejhisselam.[285]

وفي المسند والسنن عن شداد بن اوس رضي الله عنه ان رسول الله كان يقول في صلاته: ﴿اللّهُمّ إنّي أَسْأَلُكَ الثّبَاتَ فِي الأَمْرِ وَالْعَزِيمَةَ عَلَى الرُّشْدِ، وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ قَلْبًا سَلِيمًا وَلِسَانًا صَادِقًا، وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا تَعْلَمُ إِنَّكَ أَنْتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ.﴾

"Allahumme inni es'elukes-sebate fil-emri, vel-azimete aler-rušdi, ve es'eluke šukre ni'metike, ve husne ibadetike, ve es'eluke kalben selimen, ve lisanen sadikan, ve es'eluke min hajri ma ta'lemu, ve euzu bike min šerri ma ta'lemu, ve estagfiruke lima ta'lemu, inneke ente allamul-gujub."

U *Musnedu* i *Sunenu* se prenosi od Šeddada ibn Evsa da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, u namazu učio: *"Gospodaru, podari mi postojanost u vjeri i odlučnost na istini, pokaži mi kako da Ti se na blagodatima zahvaljujem i kako da ti na najljepši način robujem. Daruj mi zdravo srce i iskren jezik. Molim Te za svako dobro koje Ti znaš i utječem Ti se od svakog zla koje Ti znaš i tražim oprost za grijehe koje Ti znaš. Uistinu si Ti znalac svih tajni."*[286]

285 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 792, 796, Ahmed, 3/474 i Ibn-Madža, 910 i 3847.
286 Hadis bilježe: Ahmed, 4/125, En-Nesai, 3/54, Et-Tirmizi, 3404 i Ibn-Hibban, 2416.

وفي سنن النسائي ان عمار بن ياسر صلى صلاة ودعا فيها بدعوات وقال: ﴿سمعتهن من رسول الله: اللَّهُمَّ بِعِلْمِكَ الْغَيْبِ وَقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ أَحْيِنِي إِذَا عَلِمْتَ الْحَيَاةَ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا عَلِمْتَ الْوَفَاةَ خَيْرًا لِي. اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَشْيَتَكَ فِي الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، وَأَسْأَلُكَ كَلِمَةَ الْحَقِّ فِي الْغَضَبِ وَالرِّضَا، وَ أَسْأَلُكَ الْقَصْدَ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى، وَأَسْأَلُكَ نَعِيمًا لاَ يَنْفَدُ، وَ أَسأَلُكَ قُرَّةَ عَيْنٍ لاَ تَنْقَطِعُ، وَ أَسْأَلُكَ الرِّضَا بَعْدَ الْقَضَاءِ، وَ أَسْأَلُكَ بَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَ أَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ الْكَرِيمِ وَالشَّوْقَ إِلَى لِقَائِكَ فِي غَيْرِ ضَرَّاءَ مُضِرَّةٍ وَلاَ فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ، اللَّهُمَّ زَيِّنَّا بِزِينَةِ الإِيمَانِ وَاجْعَلْنَا هُدَاةً مُهْتَدِينَ.﴾

"Allahumme bi ilmikel-gajbi, ve kudretike alel-halki, ahjini iza alimtel-hajate hajren li, ve teveffeni iza alimtel-vefate hajren li. Allahumme inni es'eluke hašjeteke fil-gajbi veš-šehadeti, ve es'eluke kelimetel-hakki fil-gadabi ver-rida, ve es'elukel-kasde fil-fakri vel-gina, ve es'eluke neimen la jenfedu, ve es'eluke kurrete ajnin la tenkati'u, ve es'eluker-rida ba'del-kadai, ve es'eluke berdel-ajši ba'del-mevti, ve es'eluke lezzeten-nezari ila vedžhikel-kerimi veš-ševka ila likaike, fi gajri darrae mudirretin ve la fitnetin mudilleh. Allahumme zejjinna bi zinetil-imani vedž'alna hudaten muhtedin."

En-Nesai prenosi da je Ammar ibn Jasir u namazu učio dove za koje kaže da ih je čuo od Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega: *"Gospodaru, molim Te Tvojim znanjem neiskustvenog i moći za stvaranje da me poživiš, dok je život, prema Tvom znanju, bolji za mene, a da me usmrtiš, kada je smrt, prema Tvom znanju, bolja za mene. Gospodaru, podari mi strahopoštovanje prema Tebi kad sam sâm i pred drugima, da govorim istinu kada sam ljut i veseo, da sam umjeren u oskudici i izobilju. Podari mi naslade i radost koje ne prestaju, zadovoljstvo predodređenim, lagodan život nakon smrti, slast gledanja u Tvoje plemenito lice i čežnju za susretom s Tobom, bez teških nedaća i velikih iskušenja. Gospodaru, okiti nas vjerom i učini nas pravovjernim vodičima."*[287]

287 Hadis bilježe: En-Nesai, 3/54, 55, Ahmed, 4/264 i El-Hakim, 1/524, 525, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

- PROPISANI ZIKROVI POSLIJE SELAMA -

وفي صحيح مسلم عن ثوبان رضي الله عنه قال: ﴿كان رسول الله اذا انصرف من صلاته استغفر الله ثلاثا وقال: اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلاَمُ وَمِنْكَ السَّلاَمُ تَبَارَكْتَ يَاذَا الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ.﴾

"Allahumme entes-selamu ve minkes-selamu, tebarekte ja zel-dželali vel-ikram."

Muslim prenosi od Sevbana: *"Kad bi završio s namazom, Allahov bi Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, tri puta zatražio oprosta i proučio bi: 'Gospodaru, Ti si spas i od Tebe je spas, blagoslovljen neka si, o, Veličanstveni i Plemeniti.'"*[288]

وفي الصحيحين عن المغيرة بن شعبة ان رسول الله كان اذا فرغ من الصلاة قال: ﴿لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. اللَّهُمَّ لاَ مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلاَ مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلاَ يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.﴾

"La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu, ve huve ala kulli šej'in kadir. Allahumme la mani'a lima e'tajte ve la mu'tije lima mena'te, ve la jenfeu zel-džeddi minkel-džedd."

El-Buhari i Muslim prenose od El-Mugire ibn Šu'be da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, poslije namaza učio: *"Nema boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga, Njemu pripadaju vlast i zahvala i On je svemu kadar. Gospodaru, niko ne može spriječiti ono što Ti daš niti iko može dati ono što Ti spriječiš i nikoga bogatstvo neće spasiti. Kod Tebe je stvarno bogatstvo."*[289]

288 Hadis bilježe: Muslim, 591, Ebu-Davud, 1513, Et-Tirmizi, 300, En-Nesai, 3/68, Ibn-Madža, 928, Ahmed, 5/275, 279 i Ed-Darimi, 1355.

289 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/275, Muslim, 593, Ebu-Davud, 1505, En-Nesai, 3/70, Ahmed, 4/245, 247, 250, 254 i Ed-Darimi, 1356.

وفي صحيح مسلم عن عبد الله بن الزبير رضي الله عنه ان رسول الله كان يهلل دبر كل صلاة حين يسلم بهؤلاء الكلمات: ﴿لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَلاَ نَعْبُدُ إِلاَّ إِيَّاهُ، لَهُ النِّعْمَةُ وَلَهُ الْفَضْلُ وَلَهُ الثَّنَاءُ الْحَسَنُ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ.﴾

"La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej'in kadir. La havle ve la kuvvete illa billahi, la ilahe illallahu ve la na'budu illa ijjahu, lehun-ni'metu ve lehul-fadlu ve lehus-senaul-hasenu, la ilahe ilallahu muhlisine lehud-dine ve lev kerihel-kafirun."

Muslim prenosi od Abdullaha ibn ez-Zubejra da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, nakon što bi predao selam na kraju namaza učio ove riječi: *"Nema boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga, Njemu pripada moć i zahvala i On je svemu kadar. Sva snaga i moć su s Allahom. Nema boga osim Allaha, samo Njega obožavamo. On je blagodaran i dobrostiv i lijepe pohvale dostojan. Nema boga osim Allaha, iskreno mu se pokoravamo, pa makar to nevjernici mrzili."*[290]

وفي صحيح مسلم عن ابي هريرة عن رسول الله قال: ﴿من سبح الله في دبر كل صلاة ثلاثا وثلاثين وكبر الله ثلاثا وثلاثين وحمد الله ثلاثا وثلاثين وقال تمام المائة: لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. غفرت خطاياه وان كانت مثل زبد البحر.﴾

"La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šej'in kadir."

Muslim prenosi od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko poslije selama kaže 33 puta 'subhanallah', 'Allahu ekber' i 'elhamdulillah', te stoti put kaže: 'Nema boga osim Allaha,*

290 Hadis bilježe: Muslim, 594, Ebu-Davud, 1506, En-Nesai, 3/70 i Ahmed, 4/4 i 5.

Jedinog, koji nema sudruga, Njemu pripadaju moć i zahvala i On je svemu kadar', bit će mu oprošteni grijesi, pa makar ih bilo poput morske pjene."[291]

وفي السنن عن عبد الله بن عمرو عن النبي قال: ﴿خصلتان اوخلتان لا يحافظ عليهما عبد مسلم الا دخل الجنة. هما يسير ومن يعمل بهما قليل: يسبح الله في دبر كل صلاة عشرا ويحمده عشرا ويكبره عشرا فذلك خمسون ومائة باللسان والف وخمسمائة في الميزان ويكبر اربعا وثلاثين اذا اخذ مضجعه ويحمد ثلاثا وثلاثين ويسبح ثلاثا وثلاثين فذلك مائة باللسان والف في الميزان.﴾ قال: ﴿ولقد رأيت رسول الله يعقدها بيده.﴾ قالوا: ﴿يارسول الله كيف هما يسير ومن يعمل بهما قليل؟﴾ قال: ﴿ياتي احدكم – يعني الشيطان – في منامه فينومه قبل ان يقولهما وياتيه في صلاته فيذكره حاجته قبل ان يقولهما.﴾

U *Sunenu* se prenosi od Abdullaha ibn Amra da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Svaki musliman koji ustraje na dvije stvari ući će u Džennet. One su lahke i male: poslije svakog namaza deset puta kazati 'subhanallah', 'elhamdulillah' i 'Allahu ekber', to je sto pedeset puta izgovoriti jezikom, a hiljadu i petsto na vagi; kada se legne u postelju, trideset i tri puta kazati 'subhanallah' i 'elhamdulillah', te trideset i četiri puta 'Allahu ekber'; to je sto puta na jeziku, a hiljadu na vagi."* Dalje kazuje Abdullah: *"I vidio sam Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, kako tespiha na ruci."*

- *"Allahov Poslaniče, kako su one lahke, a malo je onih koji ih čine?"*

- *"Kada legnete u postelju, šejtan vam dođe, pa vas uspavljuje prije nego ih proučite, ili vam dođe pred namaz, pa vas podsjeti na nešto, prije nego što ih proučite"*, reče Alejhisselam.[292]

291 Hadis bilježe Muslim, 597 i Ahmed, 2/371 i 483.

292 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5065, Et-Tirmizi, 3407, En-Nesai, 3/74, 75, Ibn-Madža, 926, Ahmed, 2/160, 205 i Ibn-Hibban, 2343.

و في السنن عن عقبة بن عامر قال: ﴿امرني رسول الله ان اقرا بالمعوذتين دبر كل صلاة.﴾

U *Sunenu* stoji da je Ukba ibn Amir rekao: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, naredio mi je da poslije svakog namaza proučim sure Felek i Nas."*[293]

وفي النسائي الكبير عن ابي هريرة قال: ﴿قال رسول الله: ﴿من قرأ اية الكرسي عقب كل صلاة لم يمنعه من دخول الجنة الا ان يموت.﴾

U En-Nesaijevom *Es-Sunenul-kebiru* prenosi se od Umame da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko poslije svakog namaza prouči Ajetul-kursi, samo ga smrt dijeli od Dženneta."* [294]

Čuo sam da je šejhul-islam, Ibn-Tejmijja, kazao: *"Ajetul-kursi sam učio poslije svakog namaza, osim ako bih zaboravio."*

Kažem: Pretjerao je Ebul-Feredž Ibnul-Dževzi svrstavši ovaj hadis među apokrifne hadise. Naš šejh Ebul-Hadždžadž el-Mizzi kaže da sened ovog hadisa ispunjava uvjete El-Buharija.

- ŠTA SE UČI NA TEŠEHUDU -

في الصحيحين عن عبد الله بن مسعود قال: ﴿علمني رسول الله التشهد – وكفى بين كفيه – كما يعلمني السورة من القران: التَّحِيَّاتُ لله وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ الله وبركاته، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ الله الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.﴾

293 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 1523, Et-Tirmizi, 2905, En-Nesai, 3/68, Ibn-Hibban, 2347, Ahmed, 4/211 i El-Hakim, 1/253, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

294 Hadis bilježi Ibn-Sunni u djelu *Amelul-jewmi wel-lejle* (124), a El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid* kaže da ga prenosi i Et-Taberani s više seneda, te da je jedan od njih dobar (*džejjid*).

"Et-tehijjatu lillahi ves-salevatu vet-tajjibatu, es-selamu alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, es-selamu alejna, va ala ibadi-lahis-salihine, ešhedu en la ilahe illallahu, ve ešhedu enne muhammeden abduhu ve resuluh."

El-Buhari i Muslim prenose od Abdullaha ibn Mes'uda: *"Dok sam sjedio ispred Allahovog Poslanika, podučio me tešehudu, kao što me je podučavao nekoj kur'anskoj suri: 'Svi najljepši pozdravi, molitve i lijepe riječi pripadaju samo Allahu, neka je Allahov mir, milost i blagoslov na tebe, o, Vjerovjesniče, neka je mir i na nas i na Allahove čestite robove. Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed, Njegov rob i poslanik.'"*[295]

وفي صحيح مسلم عن ابن عباس قال: ﴿كان رسول الله يعلمنا التشهد كما يعلمنا السورة من القران وكان يقول: التَّحِيَّاتُ الْمُبَارَكَاتُ، الصَّلَوَاتُ، الطَّيِّبَاتُ لله، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وبَرَكَاتُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ.﴾

"Et-tehijjatul-mubarekatu, es-salevatut-tajjibatu lillahi, es-selamu alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, es-selamu alejna ve ala ibadillahis-salihin, ešhedu en la ilahe illallahu ve ešhedu enne muhamme-den resulullah."

Muslim prenosi od Ibn-Abbasa: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, podučavao nas je tešehudu, kao što nas je podučavao nekoj kur'anskoj suri, govoreći: 'Blagoslovljeni pozdravi, molitve i lijepe riječi pripadaju samo Allahu, Allahov mir, milost i blagoslov neka su na tebe, Vjerovjesniče, neka je mir i na nas i na čestite Allahove robove. Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov Poslanik.'"*[296]

295 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/257, 261, Muslim, 402, Ebu-Davud, 968, 969, Et-Tirmizi, 289, En-Nesai, 2/237, Ed-Darimi, 1347, Ibn-Madža, 899 i Ahmed, 1/376, 408, 413, 414, 422, 423, 428, 431, 437, 439, 440, 450, 459 i 464.

296 Hadis bilježe: Muslim, 403, Ebu-Davud, 974, Et-Tirmizi, 290, En-Nesai, 2/242, 243 i Ahmed, 1/292.

وفي صحيح مسلم عن ابي موسى ان النبي علمهم التشهد: ﴿التَّحِيَّاتُ الطَّيِّبَاتُ، الصَّلَوَاتُ لله، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلاَمُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.﴾

'Et-tehijjatut-tajjibatu, es-salevatu lillahi, es-selamu alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, es-selamu alejna ve ala ibadillahis-salihin, ešhedu en la ilahe illallahu ve ešhedu enne muhammeden abduhu ve resuluh."

Muslim prenosi od Ebu-Musaa da ih je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, naučio sljedećem tešehudu: *"Svi lijepi pozdravi i molitve pripadaju Allahu, neka je mir, milost i blagoslov Božiji na tebe, Vjerovjesniče, neka je mir na nas i na sve Allahove čestite robove. Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik."*[297]

وروى ابو داود عن عمر بن الخطاب عن رسول الله في التشهد: ﴿التَّحِيَّاتُ للهِ وَالصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ (قال ابن عمر: و زدت فيها: وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ) وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.﴾

'Et-tehijjatu lillahi ves-salevatut-tajjibatu, es-selamu alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, ešhedu en la ilahe illallahu (vahdehu la šerike lehu) ve ešhedu enne muhammeden abduhu ve resuluh."

Ebu-Davud prenosi od Ibn-Omera ibn el-Hattaba, a on od Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, sljedeću verziju tešehuda: *"Svi najljepši pozdravi i najiskrenije molitve pripadaju Allahu. Neka su Božiji mir, milost i blagoslov na tebe, Vjerovjesniče. Neka je mir na nas i na sve Allahove časne robove. Svjedočim da nema boga osim Allaha* (kaže Ibn-Omer: "*Ja sam još dodao: 'Jedinog, koji nema sudruga'") i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik."*[298]

297 Hadis bilježe: Muslim, 404, Ebu-Davud, 972, En-Nesai, 2/242 i Ahmed, 4/409.
298 Hadis bilježe Ebu-Davud, 971 i Malik u *Muvetti* 1/91.

"Et-tehijjatut-tajjibatu ves-salevatu vel-mulku lillah."

Ebu-Davud prenosi od Semure ibn Džunduba: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, naredio nam je: 'U sredini namaza ili pri završetku, prije selama, proučite: Svi lijepi pozdravi i blagoslov i vlast pripadaju samo Allahu. Poslije toga predajte selam na desnu stranu, pa onda na vašeg učača i na sebe."*[299]

وذكر مالك في الموطأ ان عمر كان يعلم الناس التشهد وهو على المنبر يقول: ﴿قولوا: التَّحِيَّاتُ لله الزَّاكِيَاتُ لله، الصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ لله، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.﴾

"Et-tehijjatu lillahi, ez-zakijatu lillahi, es-salevatut-tajjibatu lillahi, es-selamu alejke ejjuhen-nebijju ve rahmetullahi ve berekatuhu, es-selamu alejna ve ala ibadillahis-salihin, ešhedu en la ilahe illallahu ve ešhedu enne muhammeden abduhu ve resuluh."

Malik u *Muvetti* prenosi da je Omer s minbera podučavao ljude tešehudu, govoreći im: *"Recite: Pozdravi čisti i blagoslovi lijepi pripadaju samo Allahu. Neka je mir na tebe, Vjerovjesniče, Božija milost i blagoslov. Neka je mir na nas i na sve Allahove dobre robove. Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik."*[300]

Bilo koja verzija tešehuda je dovoljna. Imami Ahmed i Ebu-Hanife uzeli su tešehud koji je prenio Ibn-Mes'ud, Eš-Šafi tešehud koji je prenio Ibn-Abbas, a Malik onaj koji je prenio Omer, ali svi su ispravni i valjani.

299 Hadis bilježi Ebu-Davud, 975.
300 Hadis bilježi Malik u *Muvetti* 1/90.

- UČENJE SALAVATA -

وفي الصحيحين عن كعب بن عجرة رضي الله عنه قال: ﴿خرج علينا رسول الله فقلنا: قد عرفنا كيف نسلم عليك فكيف نصلي عليك؟ قال: ﴿قولوا: **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّد وَعَلَى آل مُحَمَّد كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَ عَلَى آل إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّد وَ عَلَى آل مُحَمَّد كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.﴾**

"Allahumme salli ala muhammedin ve ala ali muhammedin kema sallejte ala ibrahime ve ala ali ibrahime, inneke hamidun medžid. Allahumme barik ala muhammedin ve ala ali muhammedin kema barekte ala ibrahime ve ala ali ibrahime, inneke hamidun medžid."

El-Buhari i Muslim prenose od Ka'ba ibn 'Udžre: *"Kad je jednog dana Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, izišao među nas, upitali smo ga: 'Znamo kako ćemo te poselamiti, ali kako ćemo proučiti salavate?'"*

- *"Recite: Gospodaru, blagoslovi Muhammeda i Muhammedovu porodicu kao što si blagoslovio Ibrahima i Ibrahimovu porodicu, uistinu si Ti hvaljen i veličanstven. Gospodaru, obaspi Muhammeda i Muhammedovu porodicu slavom i čašću kao što si obasuo Ibrahima i Ibrahimovu porodicu, uistinu si Ti hvaljen i veličanstven."*[301]

وفي الصحيحين ايضا عن ابي حميد الساعدي انهم قالو: **﴿يا رسول الله كيف نصلي عليك؟﴾** قال: **﴿قولوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّد وَعَلَى أَزْوَاجه وَذُرِّيَّته كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّد وَعَلَى أَزْوَاجه وَذُرِّيَّته كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.﴾**

---

301 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/128-138, Muslim, 406, Et-Tirmizi, 483, Ebu-Davud, 976, En-Nesai, 3/47, Ibn-Madža, 904, Ahmed, 4/241, 243, 244 i Ed-Darimi, 1348.

"Allahumme salli ala muhammedin ve ala ezvadžihi ve zurrijjetihi kema sallejte ala ali ibrahime, ve barik ala muhammedin ve ala ezvadžihi ve zurrijjetihi kema barekte ala ali ibrahime, inneke hamidun medžid."

El-Buhari i Muslim, također, prenose od Ebu-Humejda es-Saidija da su upitali Alejhisselama: *"Allahov Poslaniče, kako ćemo učiti salavat (kako ćemo te blagosiljati)?"*

- *"Recite: Gospodaru, blagoslovi Muhammeda, njegove žene i djecu kao što si blagoslovio Ibrahimovu porodicu i obaspi Muhammeda, njegove žene i djecu slavom i čašću kao što si obasuo Ibrahimovu porodicu, uistinu si Ti hvaljen i veličanstven."*[302]

وفي صحيح مسلم عن ابي مسعود الانصاري قال: ﴿اتانا رسول الله ونحن في مجلس سعد بن عبادة فقال له بشير بن سعد: امرنا الله ان نصلي عليك يارسول الله كيف نصلي عليك؟ قال: ﴿فسكت رسول الله حتى تمنينا انه لم يسأله، ثم قال رسول الله: قولوا: **اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.**

والسلام كما قد علمتم.﴾

"Allahumme salli ala muhammedin ve ala ali muhammedin kema sallejte ala ali ibrahime, ve barik ala muhammedin ve ala ali muhammedin kema barekte ala ali ibrahime fil-alemine, inneke hamidun medžid."

Muslim prenosi od Ebu-Mes'uda el-Ensarije: *"Dok smo sjedili sa Sa'dom ibn Ubadom, dođe Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, te ga Bešir ibn Sa'd upita: 'Allahov Poslaniče, Allah nam je naredio da te blagosiljamo, pa kako ćemo?' Poslanik na njegovo pitanje ništa ne uzvrati, pa smo poželjeli da ga nikako nije ni pitao. Ali domalo reče: 'Recite: Gospodaru, blagoslovi Muhameda i Muhammedovu porodicu kao što*

302 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/146, 147, Muslim, 407, Malik u *Muvetti*, 1/165, Ebu-Davud, 979 i En-Nesai, 3/49.

si blagoslovio Ibrahimovu porodicu i obaspi Muhammeda i Muhammedovu porodicu slavom i čašću kao što si obasuo Ibrahimovu porodicu u svim svjetovima, uistinu si Ti hvaljen i veličanstven. A selam se upućuje onako kako ste već naučili.'"[303]

وذكر ابن ماجه في سننه عن عبد الله بن مسعود قال: ﴿اذا صليتم على رسول الله فاحسنوا الصلاة فانكم لا تدرون لعل ذلك يعرض عليه. قال: ﴿فقالوا له: فعلمنا. **قال: قولوا: اللّهُمَّ اجْعَلْ صَلاَتَكَ وَرَحْمَتَكَ وَبَرَكَاتِكَ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَإِمَامِ الْمُتَّقِينَ وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، إِمَامِ الْخَيْرِ وَ قَائِدِ الْخَيْرِ وَرَسُولِ الرَّحْمَةِ، اللّهُمَّ ابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا يَغْبِطُهُ بِهِ الأَوَّلُونَ و الآخِرُونَ، اللّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. اللّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.﴾**

"Allahummedž'al salateke ve rahmeteke ve berekatike ala sejjidil-murseline ve imamil-muttekine ve hatemin-nebijjine muhammedin abdike ve resulike, imamil-hajri ve kaidil-hajri ve resulir-rahmeh. Allahumme-b'ashu mekamen mahmuden jagbituhu bihil-evvelune vel-ahirun. Allahumme salli ala muhammedin ve ala ali muhammedin kema sallejte ala ibrahime ve ala ali ibrahime, inneke hamidun medžid. Allahumme barik ala muhammedin ve ala ali muhammedin kema barekte ala ibrahime ve ala ali ibrahime, inneke hamidun medžid."

Ibn-Madža prenosi od Abdullaha ibn Mes'uda: *"Na najljepši način donosite salavate na Allahovog Poslanika, jer ko zna, možda se upravo ti salavati predoče Alejhisselamu."*

- *"Pa podući nas", rekoše prisutni.*

303 Hadis bilježe: Muslim, 405, Malik u *Muvetti*, 1/165, 166, Et-Tirmizi, 3218, Ebu-Davud, 980, 981 i En-Nesai, 3/45 i 46.

- *"Recite: Gospodaru, spusti Svoj blagoslov, milost i slavu na prvaka svih poslanika, predvodnika bogobojaznih, pečata svih vjerovjesnika, Muhammeda, Tvoga roba i poslanika, predvodnika i vođu dobra, poslanika milosti. Gospodaru, proživi ga na hvale dostojnom mjestu na kojem će mu zavidjeti oni prvi i potonji. Gospodaru, blagoslovi Muhammeda i Muhammedovu porodicu kao što si blagoslovio Ibrahima i Ibrahimovu porodicu, uistinu si Ti hvaljen i veličanstven. Gospodaru, obaspi Muhammeda i Muhammedovu porodicu slavom i čašću kao što si obasuo Ibrahima i Ibrahimovu porodicu, uistinu si hvaljen i veličanstven."*[304]

- ISTIHARA-NAMAZ –

في صحيح البخاري عي جابر قال: ﴿كان رسول الله يعلمنا الاستخارة في الامر كما يعلمنا السورة من القران: اذا هم احدكم بالامر فليركع ركعتين من غير الفريضة ثم ليقل: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَ أَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَ أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلاَ أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلاَ أَعْلَمُ وَ أَنْتَ عَلاَّمُ الْغُيُوبِ. اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الأَمْرَ– ويسمى حاجته – خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي، ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ. وَ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدُرْ لِيَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ أَرْضِنِي بِهِ.﴾

"Allahumme inni estehiruke bi'ilmike ve estakdiruke bikudretike ve es'eluke min fadlikel-azimi, feinneke takdiru ve la akdiru, ve ta'lemu ve la e'lemu, ve ente allamul-gujub. Allahumme in kunte ta'lemu enne hazel-emre (ovdje će klanjač imenovati ono za šta moli) hajrun li fi dini ve meaši ve akibeti emri fakdurhu li ve jessirhu li, summe barik li fih. Ve in kunte

304 Hadis bilježi Ibn-Madža, 906.

ta'lemu enne hazel-emre šerrun li fi dini, ve meaši, ve akibeti emri fasrifhu anni, vasrifni anhu vakdur lijel-hajre hajsu kane, summe erdini bih."

El-Buhari prenosi od Džabira: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, podučavao nas je istihari kao što nas je podučavao nekoj kur'anskoj suri, govoreći: 'Kada htjednete nešto učiniti, klanjajte dva rekata neobaveznog namaza, a poslije njega proučite: Gospodaru, od Tebe tražim da me Svojim znanjem uputiš na dobro, da me Tvojom moći potpomogneš, molim Te za Tvoju neiscrpnu dobrotu, jer Ti si moćan, a ja nisam, Ti znaš, a ja ne znam i Ti si Znalac neiskustvenog. Gospodaru, ako znaš da je ova stvar" (ovdje će klanjač imenovati ono za šta moli) "dobra za mene, moju vjeru, život i moj svršetak, dodijeli mi je i olakšaj i učini mi je blagoslovljenom, a ako znaš da je ova stvar loša po mene, moju vjeru, život i moj svršetak, onda je udalji od mene i mene udalji od nje i dodijeli mi ono što je dobro, ma gdje god bilo i učini me zadovoljnim njime."*[305]

وفي مسند الامام احمد من حديث سعد بن ابي وقاص عن النبي انه قال: ﴿من سعادة ابن ادم استخارة الله ومن سعادة ابن ادم رضاه بما قضى الله ومن شقوة ابن ادم تركه استخارة الله ومن شقوة ابن ادم سخطه بما قضى الله.﴾

Imam Ahmed u *Musnedu* prenosi od Sa'da ibn Ebu-Vekkasa da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Izvor čovjekove sreće je da od Allaha traži dobro i da bude zadovoljan onim što mu je Allah propisao, a uzrok čovjekove nesreće je da ne traži od Allaha dobro i da se ljuti na Allahovu presudbu."*[306]

---

305 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/155-158, Ebu-Davud, 1538, Et-Tirmizi, 480, En-Nesai, 6/80, 81, Ibn-Madža, 1383 i Ahmed, 3/344.

306 Hadis bilježe Ahmed, 1/168, Et-Tirmizi, 2152 i kažu da je hadis usamljena predaja (*garib*), te da ga prenosi samo Muhammed ibn Ebu-Humejd, koji i nije baš pouzdan prenosilac kod muhaddisa. Ali, i pored toga, ovaj hadis prenosi još i El-Hakim 1/518 i kaže da je vjerodostojan, a s tom se ocjenom slaže i Ez-Zehebi.

Šejhul-islam Ibn-Tejmijja govorio je: *"Nije se pokajao onaj ko je klanjao istiharu, savjetovao se s ljudima i postojan bio."* Kaže Uzvišeni: **"I s njima se savjetuj, a kad odlučiš, onda se osloni na Allaha."**[307]

Katada veli: *"Svaka skupina koja se radi Allahovog zadovoljstva međusobno posavjetuje bit će upućena na najispravnije rješenje."*

- ZIKROVI PROTIV POTIŠTENOSTI, TUGE I ZABRINUTOSTI -

وفي الصحيحين عن ابن عباس ان رسول الله كان يقول عند الكرب: ﴿لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الأَرْضِ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ.﴾

"La ilahe illallahul-azimul-halimu, la ilahe illallahu rabbul-aršil-azimi, la ilahe illallahu rabbus-semavati, ve rabbul-erdi, rabbul-aršil-kerim."

El-Buhari i Muslim prenose od Ibn-Abbasa: *"Kad bi bio potišten, Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, učio bi: 'Nema boga osim Allaha, Veličanstvenog i Blagog. Nema boga osim Allaha, Gospodara Arša velikog. Nema boga osim Allaha, Gospodara nebesa i Gospodara Zemlje i Gospodara Arša plemenitog.'"*[308]

وفي الترمذي عن انس رضي الله عنه ان النبي كان اذا حزنه امر قال: ﴿يَاحَيُّ يَا قَيُّومُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيثُ.﴾

"Ja hajju, ja kajjumu, birahmetike estegisu."

Et-Tirmizi prenosi od Enesa: *"Kad bi bio zabrinut, Vjerovjesnik, neka je mir i blagodat na njega, učio bi: 'O, Živi, o, Vječni, u Tvojoj milosti tražim pomoći.'"*[309]

307 Alu 'Imran, 159. ajet.

308 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/123, Muslim, 2730, Et-Tirmizi, 3431, Ibn-Madža, 3883 i Ahmed, 1/228, 254, 339 i 356.

309 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 3522 i El-Hakim, 1/509.

وفيه ايضا عن ابي هريرة ان النبي كان اذا اهمه الامر رفع راسه الى السماء فقال: ﴿سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيمِ.﴾ واذا اجتهد في الدعاء قال: ﴿يَاحَيُّ يَاقَيُّومُ.﴾

"Subhanallahil-azim."

"Ja hajju, ja kajjum."

On, također, prenosi od Ebu-Hurejre: *"Kad bi se zabrinuo, Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, podizao bi glavu prema nebu, učeći: 'Slavljen neka je Allah, Veličanstveni.' "A kad bi se zanio u dovi, govorio bi: 'O, Živi, o, Vječni.'"*[310]

وفي سنن ابي داود عن ابي بكرة ان رسول الله قال: ﴿دعوات المكروب: اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو، فَلاَ تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَ أَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ.﴾

"Allahumme rahmeteke erdžu, fela tekilni ila nefsi tarfete ajnin, ve aslih li še'ni kullehu, la ilahe illa ente."

Ebu-Davud prenosi od Ebu-Bekre[311] da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Dova nevoljnika je: 'Gospodaru, Tvojoj se milosti nadam, stoga me ne ostavi samog ni koliko je treptaj oka i popravi moje stanje. Samo si Ti bog.'"*[312]

وفي السنن ايضا عن اسماء بنت عميس قالت: ﴿قال رسول الله: الا اعلمك كلمات تقولينهن عند الكرب او في الكرب: اللهُ اللهُ رَبِّي لاَ أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا.﴾ وفي رواية انها تقال سبع مرات.

"Allahu, Allahu, rabbi la ušriku bihi šej'a."

On, također, prenosi od Esme bint Umejs da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Hoćeš li da te naučim dovi koju ćeš*

310 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 3432.

311 Njegovo ime je Nefi' ibn el-Haris. Priča se da je došao sa devčetom i primio islam, zbog čega ga je Vjerovjesnik i nazvao Ebu-Bekre. Odselio je u Basru, gdje je i umro 49. god. po H.

312 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5090, El-Buhari u *El-Edebul-mufredu* (701), Ahmed, 5/42 i Ibn-Hibban, 2370.

učiti kada ti bude teško: Allah, Allah je moj Gospodar i Njemu nikog ravnog ne smatram."[313] U drugoj predaji stoji da se ova dova uči sedam puta.

وفي الترمذي عن سعد بن ابي وقاص قال: ﴿ **قال رسول الله: دعوة ذي النون اذ دعا وهو في بطن الحوت: لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ. لم يدع بها رجل مسلم في شئ قط الا استجيب له.** ﴾ وفي رواية: ﴿ **اني لاعلم كلمة لا يقولها مكروب الا فرج الله عنه: كلمة اخي يونس عليه السلام.** ﴾

"La ilahe illa ente, subhaneke, inni kuntu minez-zalimin."

Et-Tirmizi prenosi od Sa'da ibn Ebu-Vekkasa da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: "**Ko god bude učio dovu Zunnuna, koju je učio kad je bio u utrobi ribe: 'Nema boga osim Tebe, slavljen neka si, uistinu sam ja bio nepravedan'**[314], *bit će mu uslišeno."*[315] U drugoj predaji stoji: *"Znam riječi kojima će Allah svakom nevoljniku otkloniti njegovu brigu i tugu. To su riječi moga brata Junusa."*[316]

وفي مسند الامام احمد وصحيح ابن حبان عن عبد الله بن مسعود عن النبي قال: ﴿ **ما اصاب عبدا هم ولا حزن فقال: اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ ابْنُ عَبْدِكَ ابْنُ أَمَتِكَ، نَاصِيَتِي بِيَدِكَ، مَاضٍ فِيَّ حُكْمُكَ، عَدْلٌ فِيَّ قَضَاؤُكَ، أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ، سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ إِسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قَلْبِي وَنُورَ بَصَرِي وَجَلَاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي. الا اذهب الله همه وحزنه وابدله مكانه فرحا.** ﴾

"Allahumme inni abdukebnu abdikebnu emetike, nasijeti bijedike, madin fijje hukmuke, adlun fijje kadauke, es'eluke bikullismin huve leke,

313 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 1525, Ahmed, 6/369, Ibn-Madža, 3882 i Ibn-Hibban, 2369.

314 El-Enbija', 87. ajet,

315 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3500, Ahmed, 1/170, El-Hakim, 1/505 i kažu da je vjerodostojan, u čemu se složio i Ez-Zehebi, dok hafiz Ibn-Hadžer u djelu *Emalil-ezkar* kaže da je dobar (*hasen*).

316 Hadis bilježi Ibn-Sunni u djelu *Amelul-jewmi wel-lejle* (343). I El-Hakim prenosi sličnu predaju (1/505), ali je nije ocijenio, a također i Ez-Zehebi, dok hafiz Ibn-Hadžer kaže da je hadis usamljena predaja (*garib*).

semmejte bihi nefseke, ev enzeltehu fi kitabike, ev allemtehu ehaden min halkike, ev iste'serte bihi fi ilmi-gajbi indeke en tedž'alel-kur'ane rebia kalbi, ve nure besari, ve dželae huzni, ve zehabe hemmi."

Imam Ahmed u *Musnedu* i Ibn-Hibban u *Sahihu* prenose od Abdullaha ibn Mes'uda da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kad vjernik bude tužan i zabrinut, pa kaže: 'Gospodaru, ja sam Tvoj rob, sin Tvoga roba i robinje, moja sudbina je u Tvojim rukama, izvršava se po Tvojoj volji, i pravedna je po Tvojoj presudi. Svakim Tvojim imenom, kojim si se nazvao ili si ga objavio u svojoj Knjizi ili si ga dao nekom od Svojih stvorenja ili koje si ostavio kod Sebe, u znanju neznanog, molim Te da Kur'an učiniš proljećem moga srca i svjetlošću mog vida i mojom razbibrigom', Allah će mu tugu i brigu zamijeniti veseljem."*[317]

- ZIKROVI ZA PRIBAVLJANJE OPSKRBE I ODAGNAVANJE TJESKOBE I EZIJETA -

Govoreći o vjerovjesniku Nuhu, Uzvišeni Allah kaže: **"Tražite oprost od vašeg Gospodara, jer doista On mnogo prašta. On će vam kišu obilnu slati, i pomoći vas imanjima i sinovima, i dat će vam bašče, i rijeke će vam dati."**[318]

وفي بعض المسانيد عن ابن عباس ان رسول الله قال: ﴿من لزم الاستغفار جعل الله له من كل هم فرجا ومن كل ضيق مخرجا ورزقه من حيث لا يحتسب.﴾

U nekim musnedima prenosi se od Ibn-Abbasa da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko bude ustrajno od Allaha*

317 Hadis bilježe Ahmed, 1/391, 452 i Ibn-Hibban, 2372.
318 Nuh, 10-12. ajet.

tražio oprost, Allah će mu svaku brigu otkloniti, iz svake će mu tjeskobe dati izlaz i opskrbit će ga odakle se i ne nada."[319]

وذكر ابو عمر بن عبد البر في التمهيد له حديثا مرفوعا الى النبي: ﴿من قرأ سورة الواقعة كل يوم لم تصبه فاقة أبدا.﴾

Ebu-Omer ibn Abdul-Berr u *Et-Temhidu* spominje da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko bude učio suru El-Waqi'a svaki dan, nikad neće osiromašiti."*[320]

- ŠTA SE UČI PRED NEPRIJATELJEM ILI VLADAREM -

في سنن ابي داود والنسائي عن ابي موسى ان النبي كان اذا خاف قوما قال: ﴿اللَّهُمَّ إِنَّا نَجْعَلُكَ فِي نُحُورِهِمْ وَنَعُوذُ بِكَ مِنْ شُرُورِهِمْ.﴾

"Allahumme inna nedž'aluke fi nuhurihim, ve neuzu bike min šururihim."

Ebu-Davud i En-Nesai prenose od Ebu-Muse: *"Kad bi osjetio strah pred nekim, Vjerovjesnik bi, neka je mir i blagoslov na njega, proučio: 'Gospodaru, budi između nas i njih i zaštiti nas njihovog zla.'"*[321]

ويذكر عن النبي انه كان يقول عند لقاء العدو: ﴿اللَّهُمَّ أَنْتَ عَضُدِي وَ أَنْتَ نَاصِرِي وَبِكَ أُقَاتِلُ.﴾

"Allahumme ente adudi, ve ente nasiri, ve bike ukatil."

Prenosi se da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, kad bi se sreo s neprijateljem, učio: *"Gospodaru, Ti si moja potpora, Ti si moj pomagač i u Tvoje ime se borim."* [322]

319 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 1518, Ahmed, 1/248 i Ibn-Madža, 3819.

320 Hadis bilježi El-Bejheki, a El-Munavi u djelu *Fejdul-kadir* kaže da se u nizu ovog hadisa nalazi Ebu-Šudža', koji je nepoznat. Ahmed, Ebu-Hatim, Ed-Darekutni, El-Bejheki i drugi smatraju da je on slab prenosilac.

321 Hadis bilježe Ebu-Davud, 1537 i Ahmed, 4/414 i 415.

322 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 2632, Et-Tirmizi, 3578 i Ahmed, 3/184.

وعنه انه كان في غزوة فقال: ﴿يَامَالِكَ يَوْمِ الدِّينِ إِيَّاكَ أَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ أَسْتَعِينُ.﴾ قال انس: ﴿فلقد رأيت الرجال تصرعها الملائكة من بين يديها ومن خلفها.﴾

"Ja malike jevmid-dini ijjake e'budu ve ijjake estein."

Također se prenosi da je u jednoj bici učio: *"O, Vladaru Sudnjeg dana, samo Tebe obožavam i samo od Tebe pomoć tražim."* A Enes kazuje: *"Vidio sam kako meleki valjaju ljude sa svih strana."*[323]

وعن ابن عمر قال: ﴿قال رسول الله: اذا خفت سلطانا او غيره فقل: لاَ إِلَهَ إِلاَّاللهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، سُبْحَانَ اللهِ رَبِّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، عَزَّ جَارُكَ وَجَلَّ ثَنَاؤُكَ و لاَ إِلَهَ غَيْرُكَ.﴾

"La ilahe illallahul-halimul-kerimu, subhanallahi rabbis-semavatis-seb'i ve rabbil-aršil-azimi, la ilahe illa ente, azze džaruke, ve dželle senauke, ve la ilahe gajruk."

Od Ibn-Omera se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ako se budeš bojao vladara ili bilo koga, proući: 'Nema boga osim Allaha, Blagog i Plemenitog. Slavljen neka je Allah, Gospodar sedam nebesa i Arša Velikog. Nema boga osim Tebe, jak je onaj ko je s Tobom, veličanstvena je Tvoja slava, nema boga osim Tebe.'"*[324]

وفي صحيح البخاري عن ابن عباس قال: ﴿حَسْبُنَا اللهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ.﴾ قالها ابراهيم حين القى في النار وقالها محمد حين قال له الناس: ﴿إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ.﴾

"Hasbunallahu ve ni'mel-vekil."

El-Buhari prenosi od Ibn-Abbasa: *"'Dovoljan nam je Allah i divan li je On pomagač.' Ove riječi izgovorio je Ibrahim, neka je mir i na njega, kad je bio bačen u vatru, a Muhammed, neka je mir na njega, izgovorio ih je kad mu je rečeno: 'Ljudi su se okupili zbog vas.'"*[325]

323 Hadis bilježi Ibn-Sunni u djelu *Amelul-jewmi wel-lejle* (334).
324 Hadis bilježi Ibn-Sunni u djelu *Amelul-jewmi wel-lejle* (345).
325 Hadis bilježi El-Buhari, 8/172.

- ZIKROVI KOJI TJERAJU ŠEJTANA -

Već je spomenuto *"da se šejtan neće primaći onome ko prije spavanja prouči Ajetul-kursi"*[326] i *"da će dva posljednja ajeta sure El-Bekare biti dovoljna onome ko ih prouči"*[327], te *"da će čitav dan biti zaštićen od šejtana onaj ko u jednom danu sto puta kaže: Nema boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga, samo Njemu pripada vlast i on je svemu kadar."*[328]

Kaže Uzvišeni: *"Utječem Ti se, Gospodaru, od šejtanskih došaptavanja i utječem Ti se da budu uz mene."*[329]

وكان النبي يقول: ﴿أَعُوذُ بِاللهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ مِنْ هَمْزِهِ وَنَفْخِهِ وَنَفْثِهِ.﴾

"Euzu billahis-semi'il-alimi mineš-šejtanir-radžimi min hemzihi, ve nefhihi, ve nefsih."

Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, učio je: *"Utječem se Allahu, koji sve čuje i sve zna, od prokletog šejtana, njegove nadmenosti, pjevanja i zavođenja."* [330]

Kaže Uzvišeni: **"Ako te kakva ružna misao od šejtana dotakne, ti zatraži utočište kod Allaha, jer, uistinu, On sve čuje i sve zna."**[331]

Već je bilo spomena o tome da ezan tjera šejtana.

Kada je Zejd ibn Eslem postao namjesnik mjesta zvanog Meadin, rekoše mu da je to mjesto puno džina. On naredi da se što češće uči ezan i poslije toga ih više nisu vidjeli.

326 Vidi str. 56.
327 Vidi str. 66.
328 Vidi str. 27.
329 El-Mu'minun, 97. i 98. ajet.
330 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 775, Et-Tirmizi, 242 i Ahmed, 3/50.
331 Fussilet, 36. ajet.

وفي صحيح مسلم عن عثمان بن ابي العاص رضي الله عنه انه قال: ﴿**يا رسول الله ان الشيطان حال بيني وبين صلاتي وبين قراءتي يلبسها علي.**﴾ فقال رسول الله: ﴿**ذاك شيطان يقال له خنزب. فاذا احسسته فتعوذ بالله منه واتفل عن يسارك ثلاثا.**﴾ ففعلت ذلك فاذهبه الله عز وجل عني.﴾

Muslim prenosi da je Osman ibn Ebu el-As rekao: *"Allahov Poslaniče, šejtan me ometa u namazu i u učenju (Kur'ana)."*

- *"To je šejtan po imenu Hinzeb"*, odgovori Alejhisselam. *"kad ga osjetiš, prouči euzu i pljucni na desnu stranu."* *"Tako sam i uradio"* – dalje priča Osman – *"i Allah ga je udaljio od mene."*[332]

وامر ابن عباس رجلا وجد في نفسه شيئا من الوسوسة والشك ان يقرا: ﴿**هُوَ الأَوَّلُ وَالآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ.**﴾

"Huvel-evvelu, vel-ahiru, vez-zahiru, vel-batinu, ve huve bikulli šej'in alim."

A čovjeku koga su povremeno morile ružne misli i sumnje Ibn-Abbas je naredio da uči ajet: **"On je Prvi i Posljednji, Vidljivi i Nevidljivi, i On sve zna."**[333]

A najbolja su zaštita od šejtana sure El-Felek i En-Nas, te početak sure Es-Saffat i kraj sure El-Hašr.

- ŠTA SE KAŽE KADA ČOVJEKA ZADESI KAKVO DOBRO -

Govoreći o dvojici ljudi iz sure El-Kehf, Uzvišeni veli: **"Da si prilikom ulaska u svoj vrt kazao 'mašaallah, snaga je samo s Allahom!'"**[334] Svako bi trebao, kad uđe u svoj vrt ili kuću ili kad vidi ono što mu se dopada u svom imetku ili porodici, što prije izgovoriti ove riječi, jer tada u tome neće doživjeti ništa loše.

332 Hadis bilježe Muslim, 2203 i Ahmed, 4/216.
333 El-Hadid, 3. ajet,
334 El-Kehf, 39. ajet,

وعن انس قال: ﴿قال رسول الله: ما انعم الله على عبده نعمة في اهل ومال وولد فقال: مَا شَاءَ اللهُ لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ. فيرى فيها افة دون الموت.﴾

"Ma šaallahu, la kuvvete illa billah."

Enes prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko kaže: 'Mašaallah, la kuvvete illa billah'*[335] *kad vidi neku blagodat u porodici, imetku ili djetetu, ništa ga loše neće zadesiti u tome sve do smrti."*[336]

وعنه انه كان اذا راى مايسره قال: ﴿الْحَمْدُ للهِ الَّذِي بِنِعْمَتِهِ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ.﴾ واذا راى ما يسوءه قال: ﴿الْحَمْدُ للهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ.﴾

"El-hamdu lillahillezi bini'metihi tetimmus-salihat."

"El-hamdu lillahi ala kulli hal."

Prenosi se da je Alejhisselam, kad bi vidio nešto što ga veseli, govorio: *"Hvala Allahu, čijim se blagodatima završavaju sva dobra djela"*, a kad bi vidio nešto što mu se ne dopada, govorio bi: *"Hvala Allahu u svakom slučaju."*[337]

- ŠTA SE UČI U NEVOLJI -

Kaže Allah: **"I obraduj strpljive, one koji, kad ih zadesi kakva nevolja, kažu: 'Mi smo Allahovi i njemu se vraćamo'. Njih će njihov Gospodar blagosloviti i smilovat će im se. Oni su uistinu upućeni."**[338]

ويذكر عن ابي هريرة قال: ﴿قال رسول الله: ليسترجع احدكم في كل شئ حتى في شسع نعله فانها من المصائب.﴾

335 "Biva onako kako Allah hoće, sva snaga je s Allahom."
336 Ovu predaju spominje El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid* i kaže da je bilježi Et-Taberani, te da se u *senedu* nalazi prenosilac po imenu Abdulmelik ibn Zurara, a on je slab prenosilac.
337 Predaju sličnu ovoj bilježe: Ibn-Madža, 3803, Ibn-Sunni, 378 i El-Hakim, 1/499.
338 El-Bekara, 155-157. ajet.

Ebu-Hurejra prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Za sve što vas zadesi recite: 'Mi smo Allahovi i Njemu se vraćamo', pa čak i kad vam pukne kaiš na obući, jer je i to nevolja."*[339]

وقالت ام سلمة: ﴿سمعت رسول الله يقول: ما من عبد تصيبه مصيبة فيقول: إِنَّا لله وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ. اللَّهُمَّ آجِرْنِي فِي مُصِيبَتِي وَ أَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا. الا اجره الله تعالى في مصيبته واخلف له خيرا منها. قالت: ﴿فلما توفي ابو سلمة قلت كما امرني رسول الله فاخلف الله لي خيرا منه: رسول الله.﴾

"Inna lillahi ve inna ilejhi radžiun. Allahumme adžirni fi musibeti ve ahlif li hajren minha."

Ummu-Selema prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Svaki vjernik koji, kad ga pogodi kakva nevolja, kaže: 'Mi smo Allahovi, Njemu se vraćamo; Gospodaru, nagradi me u ovoj nevolji i daruj mi dobro poslije nje', Allah će ga nagraditi i dat će mu poslije nje dobro." "Kada je umro Ebu-Selema", dalje priča Ummu-Selema, "rekla sam ono što mi je naredio Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, da kažem, pa mi je Allah dao boljeg od moga muža. Dao mi je Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega."*[340]

وروى ايضا عنها رضي الله عنها قالت: ﴿دخل رسول الله على ابي سلمة وقد شق بصره فأغمضه ثم قال: ان الروح اذا قبض تبعه البصر. فضج ناس من اهله فقال: لا تدعوا على انفسكم الا بخير فان الملائكة يؤمنون على ما تقولون ثم قال: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لأَبِي سَلَمَةَ وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ وَاخْلُفْهُ فِي عَقِبِهِ فِي الْغَابِرِينَ وَاغْفِرْ لَنَا وَلَهُ يَارَبَّ الْعَالَمِينَ، وَافْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ.﴾

339 Hadis bilježi Ibn-Sunni u djelu *Amelul-jewmi wel-lejle* (352).

340 Hadis bilježe: Muslim, 918, Malik u *Muvetti*, 1/236, Ebu-Davud, 3119, Et-Tirmizi, 3506 i Ahmed, 6/309, 313, 317 i 321.

"Allahummagfir li ebi seleme verfe' deredžetehu fil-mehdijjine, vahlufhu fi akibihi fil-gabirine, vagfir lena ve lehu ja rabbel-alemine, vefsah lehu fi kabrihi ve nevvir lehu fih."

Ona, također, prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, ušao u sobu gdje je ležalo mrtvo tijelo Ebu-Seleme. Oči su mu bile otvorene, pa ih Alejhisselam zatvori i reče: *"Pogled prati dušu kad ona napušta tijelo."* U tom se začu komešanje među prisutnim, pa Alejhisselam reče: *"Za sebe molite samo dobro jer meleki aminaju na vaše dove. Gospodaru, oprosti Ebu-Selemi, podigni njegov stepen među onim upućenim, čuvaj njegovu porodicu, oprosti nama i njemu, o, Gospodaru svih svjetova, učini mu kabur prostranim i obasjanim."*[341]

- ZIKR KOJI POMAŽE U ISPLAĆIVANJU DUGA -

في الترمذي عن علي رضي الله عنه ان مكاتبا جاءه فقال: ﴿اني عجزت عن كتابتي فاعني.﴾ فقال: ﴿الا اعلمك كلمات علمنيهن رسول الله لو كان عليك مثل جبل احد دينا الا اداه الله عنك. قل: اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلاَلِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَ أَغْنِنِي بِفَضْلِكَ عَمَّنْ سِوَاكَ.﴾ قال الترمذي: حديث حسن.

"Allahummekfini bihalalike an haramike ve agnini bifadlike ammen sivak."

Et-Tirmizi prenosi da je neki rob došao Aliji i zavapio: *"Pomozi mi, jer ne mogu sam sebe otplatiti."*

- *"Hoćeš li da te podučim riječima koje sam naučio od Allahovog Poslanika?"*, uzvrati mu Alija. *"Kad bi imao duga koliko je brdo Uhud, Allah bi ga otplatio za tebe. Reci: 'Gospodaru, Tvojim halalom spriječi me od harama i Tvojom dobrotom učini me neovisnim od svih mimo Tebe.'"* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar (*hasen*).[342]

341 Hadis bilježe: Muslim, 930, Et-Tirmizi, 977, Ebu-Davud, 3115, 3118, En-Nesai, 4/4, 5 i Ahmed, 6/297.

342 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 3558 i Ahmed, 1/153.

- ZIKR KOJI POMAŽE PROTIV UJEDA (ZMIJE) I SLIČNOG -

في صحيح البخاري عن عبد الله بن عباس رضي الله تعالى عنهما قال: ﴿كان رسول الله يعوذ الحسن والحسين رضي الله عنهما ويقول: ان اباكما ابراهيم كان يعوذ بها اسماعيل واسحاق: أُعِيذُكُمَا بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لامَّةٍ.﴾

"Uizukuma bikelimatillahit-tamme, min kulli šejtanin ve hamme, ve min kulli ajnin lamme."

El-Buhari prenosi od Ibn-Abbasa: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, učio je Hasanu i Huseinu kao jedan vid zaštite ovu dovu: 'Štitim vas Allahovim savršenim riječima od svakog šejtana i smrtonosnog bića i od svakog uroka', govoreći: 'Vaš otac (Ibrahim) je ovim riječima štitio Ismaila i Ishaka.'"*[343]

وفي الصحيحين عن ابي سعيد الخدري رضي الله عنه ان رجلا من اصحاب النبي رقى لديغا بفاتحة الكتاب فجعل يتفل عليه ويقرا: ﴿الْحَمْدُ لِلهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.﴾ فكانما نشط من عقال فانطلق يمشي وما به قلبة... الحديث.

El-Buhari i Muslim prenose od Ebu-Seida el-Hudrija da je neki ashab Fatihom liječio čovjeka od ujeda akrepa. Učeći: *"Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova"*, pljuckao je po njemu, nakon čega se ovaj podigao i krenuo kao da je iz okova pušten, ne osjećajući nikakvu bol.[344]

وفي الصحيحين عن عائشة رضي الله عنها ان النبي كان اذا اشتكى الانسان الشئ او كانت قرحة به او جرح قال النبي باصبعه هكذا – ووضع سفيان بن عيينه اصبعه بالارض ثم رفعها –وقال: ﴿بِسْمِ اللهِ، تُرْبَةُ أَرْضِنَا، بِرِيقَةِ بَعْضِنَا، يُشْفَى بِهِ سَقِيمُنَا، بِإِذْنِ رَبِّنَا.﴾

---

343 Hadis bilježe: El-Buhari, 6/292, Ebu-Davud, 4737, Et-Tirmizi, 2061, Ibn-Madža, 3525 i Ahmed, 1/236.

344 Hadis bilježe: El-Buhari, 10/178, Muslim, 2201, Ebu-Davud, 3900, Et-Tirmizi, 2064, 2065, Ibn-Madža, 2156 i Ahmed, 3/2, 10 i 44.

"Bismillahi, turbetu erdina, birikati ba'dina jušfa bihi sekimuna, biizni rabbina."

El-Buhari i Muslim prenose od Aiše: *"Kad bi se neko požalio na nešto, imao čir ili ranu, Vjerovjesnik bi, neka je mir i blagoslov na njega, postavio svoj prst ovako (Sufjan ibn Ujejna postavi prst na zemlju, te ga podiže) i proučio bi: 'U ime Allaha, prahom naše zemlje i našom pljuvačkom po volji našeg Gospodara bit će izliječen bolesnik.'"*[345]

وفي الصحيحين ايضا عنها رضي الله عنها ان النبي كان يعوذ بعض اهله يمسح بيده اليمنى ويقول: ﴿اللّٰهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، أَذْهِبِ الْبَأْسَ، وَاشْفِ أَنْتَ الشَّافِي لاَ شِفَاءَ إِلاَّ شِفَاؤُكَ، شِفَاءً لاَ يُغَادِرُ سَقَمًا.﴾

"Allahumme rabben-nasi ezhibil-be'se, vešfi, enteš-šafi, la šifae illa šifauke, šifaen la jugadiru sekama."

El-Buhari i Muslim, također, prenose od Aiše da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, desnom rukom potirao neke članove svoje porodice, kao jedan vid zaštite, učeći: *"O, Allahu, Gospodaru ljudi, otkloni bol i izliječi, jer Ti si Iscjelitelj, samo Tvoj lijek je pravi lijek, koji ne ostavlja bolest."*[346]

وفي صحيح مسلم عن عثمان بن ابي العاص رضي الله عنه انه شكا الى رسول الله وجعا يجده في جسده منذ اسلم فقال النبي: ﴿ضع يدك على الذي تألم من جسدك وقل: بِسْمِ اللهِ ثلاثا وقل سبع مرات: أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللهِ وَقُدْرَتِهِ مِنْ شَرِّ مَا أَجِدُ وَمَا أُحَاذِرُ.﴾

"Euzu biizzetillahi ve kudretihi min šerri ma edžidu ve ma uhazir."

Muslim prenosi od Osmana ibn el-Asa da se požalio Allahovom Poslaniku, neka je mir i blagoslov na njega, na bol koju osjeća u tijelu

345 Hadis bilježe: El-Buhari, 10/176, 177, Muslim, 2194, Ebu-Davud, 3895, Ibn-Madža, Ahmed, 6/93, Ibn-Sunni, 581 i En-Nesai u djelu *Amelul-jewmi wel-lejle.*

346 Hadis bilježe: El-Buhari, 10/176, Muslim, 2191, Ibn-Madža, 1619 i 3520 i Ahmed, 6/45, 109, 115, 126, 127, 131, 261 i 278.

još otkako je primio islam, pa mu Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, reče: *"Stavi ruku na mjesto gdje osjećaš bol i prouči: 'U ime Allaha' tri puta i 'utječem se Allahovom snagom i moći od zla onog što osjećam i čega se bojim' sedam puta."*[347]

وفي السنن عن ابن عباس رضي الله عنهما عن النبي قال: ﴿من عاد مريضا لم يحضر اجله فقال عنده سبع مرات: أَسْأَلُ اللهَ الْعَظِيمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ أَنْ يَشْفِيكَ. الا عافاه الله تعالى.﴾

"Es'elullahel-azime, rabbel-aršil-azimi en ješfik."

U *Sunenu* se prenosi od Ibn-Abbasa da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko obiđe bolesnog, kome nije došao njegov smrtni čas, te kod njega sedam puta kaže: 'Molim Allaha, Veličanstvenog, Gospodara Arša velikog da te izliječi', Allah će ga izliječiti."*[348]

وفي سنن ابي داود و النسائي عن ابي الدرداء قال: ﴿سمعت رسول الله يقول: من اشتكى منكم او اشتكى اخ له فليقل: رَبُّنَا اللهُ الَّذِي فِي السَّمَاءِ، تَقَدَّسَ اسْمُكَ، أَمْرُكَ فِي السَّمَاءِ وَالأَرْضِ، كَمَا رَحْمَتُكَ فِي السَّمَاءِ فَاجْعَلْ رَحْمَتَكَ فِي الأَرْضِ، اغْفِرْ لَنَا حَوْبَنَا وَخَطَايَانَا، أَنْتَ رَبُّ الطَّيِّبِينَ، أَنْزِلْ رَحْمَةً مِنْ رَحْمَتِكَ وَشِفَاءً مِنْ شِفَائِكَ عَلَى هَذَا الْوَجَعِ فَيَبْرَأُ.﴾

"Rabbunallahullezi fis-semai, tekaddesesmuke, emruke fis-semai vel-erdi kema rahmetuke fis-semai fedž'al rahmeteke fil-erdi, igfir lena havbena ve hatajana, ente rabbut-tajjibine, enzil rahmeten min rahmetike ve šifa-en min šifaike ala hazel-vedžei fejebreu."

Ebu-Davud i En-Nesai prenose od Ebu-Derdaa da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko osjeti bol ili mu se neko*

347 Hadis bilježe: Muslim, 2202, Et-Tirmizi, 2081, Ebu-Davud, 3891, Ibn-Madža, 3522 i Ahmed, 4/21 i 217.

348 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 3106, Et-Tirmizi, 2084 i Ahmed, 1/239, 242 i 352.

požali da osjeća bol neka kaže: 'Naš gospodar je Allah, koji je na nebesima. Sveto neka je Tvoje ime, Tvoja volja je na nebu i na Zemlji. Kao što je Tvoja milost na nebesima, tako spusti Svoju milost i na Zemlju. Oprosti nam grijehe, Ti si Gospodar onih čistih, ogrni nas Svojom milošću i na ovu bol spusti Svoj lijek, pa da zacijeli.'"[349]

- ZIKR ZA ULAZAK U MEZARISTAN -

في صحيح مسلم عن بريدة بن الحصيب قال: ﴿كان رسول الله يعلمهم اذا خرجوا إلى المقابر ان يقول قائلهم: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ، نَسْأَلُ اللهَ لَنَا وَلَكُمُ الْعَافِيَةَ.﴾

"Es-selamu alejkum ehled-dijari minel-mu'minine vel-muslimine, ve inna in šaallahu bikum lahikune, nes'elullahe lena ve lekumul-afije."

Muslim prenosi od Burejde ibn el-Husajba: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, podučavao je ashabe da prilikom ulaska u mezarje kažu: 'Neka je mir na vas, o, stanovnici berzaha, vjernici i muslimani. I mi ćemo vam se, ako Bog da, pridružiti. Da Allah dadne zdravlje i nama i vama.'"*[350]

وفي سنن ابن ماجه عن عائشة انها فقدت النبي فاذا هو بالبقيع فقال: ﴿السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَ إِنَّا بِكُمْ لَاحِقُونَ. اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُمْ وَ لَا تَفْتِنَّا بَعْدَهُمْ.﴾

"Es-selamu alejkum dare kavmin mu'minine, entum lena feretun ve inna bikum lahikun. Allahumme la tahrimna edžrehum ve la teftinna ba'dehum."

Ibn-Madža prenosi od Aiše: *"Primijetih jedne večeri da nema Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, ali ubrzo ga nađoh na mezarju Beki'a, i čuh ga kako govori: 'Neka je mir na vas, stanovnici doma*

349 Hadis bilježe Ebu-Davud, 3892 i Ahmed, 6/21.
350 Hadis bilježe: Muslim, 975, En-Nesai, 4/94, Ibn-Madža, 1547 i Ahmed, 5/353.

vjernika. Vi ste nas pretekli, ali ćemo vam se i mi pridružiti. Gospodaru, ne uskrati nam njihovu nagradu i nemoj nas poslije njih na kušnju stavljati.'"[351]

- EL-ISTISKA (TRAŽENJE KIŠE) -

Kaže Uzvišeni: **"Govorio sam: 'Tražite od Gospodara svoga oprosta jer On, doista, mnogo prašta, On će vam kišu obilnu slati.'"**[352]

عن جابر بن عبد الله قال: ﴿اتت النبي بواك فقال: اللّٰهُمّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا، نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍّ، عَاجِلاً غَيْرَ آجِلٍ. فاطبقت عليهم السماء.﴾

"Allahummeskina gajsen mugisen, merien, nafian, gajre darrin, 'adžilen, gajre adžil."

Džabir ibn Abdullah prenosi: *"Dođoše Vjerovjesniku, neka je mir i blagoslov na njega, ljudi plačući, jer je već odavno harala suša, pa Alejhisselam reče: 'Gospodaru, napoj nas dobrom, ugodnom i korisnom kišom sada, a ne kasnije.' Malo nakon toga gusti sivi oblaci prekriše nebo."*[353]

وعن عائشة: ﴿شكا الناس الى رسول الله قحوط المطر فامر بمنبر، فوضع له في المصلى ووعد الناس يوما يخرجون فيه. فخرج رسول الله حين بدا حاجب الشمس، فقعد على المنبر، فكبر وحمد الله عز وجل، ثم قال: انكم شكوتم جدب دياركم واستئخار المطر عن ابان زمانه عنكم، وقد امركم الله سبحانه وتعالى ان تدعوه ووعدكم ان يستجيب لكم. ثم قال: الْحَمْدُ للهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ، يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ اللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَنْتَ الْغَنِيُّ وَنَحْنُ الْفُقَرَاءُ، أَنْزِلْ عَلَيْنَا الْغَيْثَ وَاجْعَلْ مَا أَنْزَلْتَ عَلَيْنَا قُوَّةً وَبَلاَغًا إِلَى حِينٍ. ثم يرفع يديه فلم يزل

351 Hadis bilježe: Ibn-Madža, 1546, Ahmed, 6/71 i Ibn-Sunni, 584.
352 Nuh, 10. i 11. ajet.
353 Hadis bilježi Ebu-Davud, 1169.

في الرفع حتى بدا بياض إبطيه، ثم حول الى الناس ظهره وقلب – او حول – رداءه وهو رافع يديه، ثم اقبل على الناس فنزل فصلى ركعتين. فأنشأ الله عز وجل سحابة فرعدت وبرقت ثم امطرت باذن الله تعالى، فلم يات مسجده حتى سالت السيول، فلما راى سرعتهم الى الكن ضحك النبي حتى بدت نواجذه وقال: أَشْهَدُ أَنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَأَنِّي عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ.﴾

"El-hamdu lilahi rabbil-alemine, er-rahmanir-rahimi, maliki jevmid-dini, la ilahe illallahu, jef'alu ma juridu. Allahumme entallahu, la ilahe illa ente, entel-ganijju ve nahnul-fukara, enzil alejnel-gajse, vedž'al ma enzelte alejna kuvveten ve belagan ila hin."

Aiša kazuje: *"Požalili se ljudi Allahovom Poslaniku, neka je mir i blagoslov na njega, na sušu, pa Alejhisselam naredi da mu se postavi minber na mjestu gdje će se klanjati namaz i odredi dan kada će se ljudi iskupiti. Kada su se na obzorju pomolile prve zrake sunca, Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, iziđe i sjede na minber. Potom prouči tekbire i zahvali se Allahu, te reče: 'Požalili ste se na sušu i da kiša nije pala na vrijeme, a Allah vam naređuje da ga molite, obećavši vam da će dove biti uslišane. Zahvala pripada samo Allahu, Gospodaru svih svjetova, Milostivom, Samilosnom, Vladaru Sudnjeg dana, nema boga osim Allaha, On čini šta hoće. Gospodaru, ti si Allah, osim Koga nema drugog boga, Neovisni, a mi smo ovisni, spusti nam kišu i učini je našom snagom i pomoći neko vrijeme.' Nakon toga podiže ruke toliko visoko da se ukaza bjelina ispod pazuha, potom, držeći ruke uzdignute, ljudima okrenu leđa i izokrenu svoj ogrtač, nakon čega se okrenu prema ljudima, siđe s minbera i klanja dva rekata. Malo nakon toga Allah dade da se na nebu ukaže jedan oblak iz kojeg zatutnja grmljavina i pljusnu kiša. Alejhisselam nije uspio doći ni do mesdžida, a već su potoci tekli ulicama. Vidjevši kako ashabi hitaju kućama kako bi se sklonili od kiše, Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, nasmija se toliko da su se vidjeli njegovi kutnjaci i reče: 'Svjedočim da je Allah svemu kadar i da sam ja Allahov rob i poslanik.'"*[354]

---

354 Hadis bilježi Ebu-Davud, 1173.

وفي سنن ابي داود عن عبد الله بن عمرو كان رسول الله اذا استسقى قال: ﴿اللَّهُمَّ اسْقِ عِبَادَكَ وَبَهَائِمَكَ وَانْشُرْ رَحْمَتَكَ وَ أَحْيِ بَلَدَكَ الْمَيِّتَ.﴾

Allahummeski ibadeke, ve behaimeke, venšur rahmeteke, ve ahji beledekel-mejjit."

Ebu-Davud prenosi od Abdullaha ibn Amra da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, prilikom traženja kiše, učio: *"Gospodaru, napoj Svoje robove i stoku, razaspi Svoju milost i oživi mrtvu zemlju."*[355]

Eš-Ša'bi prenosi: *"Izišao Omer da moli za kišu i samo je činio istigfar."*

- *"Nismo primijetili da moliš za kišu?"*, rekoše prisutni.

- *"Molio sam kišu iz zalazećih zvijezda koje predskazuju kišu", reče Omer, te prouči:* **"Tražite od Gospodara svoga oprosta jer On, doista, mnogo prašta, On će vam kišu obilnu slati"**[356] i **"... da od Gospodara svoga oprosta tražite i da se pokajete, a On će vam dati da do smrtnog časa lijepo proživite..."**[357]

- ŠTA SE UČI KADA PUHNE VJETAR -

قال ابو هريرة سمعت رسول الله يقول: ﴿الريح من روح الله تعالى تاتي بالرحمة وتاتي بالعذاب فاذا رايتموها فلا تسبوها واسالوا الله من خيرها واستعيذوا بالله من شرها.﴾ رواه ابو داود.

Prenosi se od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Vjetar je Allahov dašak; nekad donosi blagodat, a nekad kaznu. Zato ne psujte vjetar kada zapuše, već Allaha molite da u njemu dadne dobro i da vas zaštiti od njegovog zla."*[358] Hadis bilježi Ebu-Davud.

355 Hadis bilježe Ebu-Davud, 1176 i Malik u *Muvetti*, 1/190 i 191.
356 Nuh, 10. i 11. ajet.
357 Hud, 3. ajet.
358 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5097, Ibn-Madža, 3727, Ahmed, 2/267, 409, 518 i El-Buhari u djelu *El-Edebul-mufred* (906).

وفي صحيح مسلم عن عائشة قالت: ﴿كان النبي اذا عصفت الريح قال: اللَّهُمَّ إنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا فِيهَا وَخَيْرَ مَا أُرْسِلَتْ بِه، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا وَ شَرِّ مَا أُرْسِلَتْ بِه.﴾

Muslim prenosi od Aiše da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, kad bi zapuhao vjetar, učio: *"Gospodaru, molim te za njegovo dobro, za dobro onog što je u njemu i za dobro s kojim je poslan, a zaštiti nas od njegovog zla, od zla onog što je u njemu i od zla s kojim je poslan."*[359]

وفي سنن ابي داود عن عائشة ايضا رضي الله عنها ان النبي كان اذا راى ناشئا في افق السماء ترك العمل وان كان في صلاة ثم يقول: ﴿اللَّهُمَّ إنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا.﴾ فان مطر قال: ﴿اللَّهُمَّ صَيِّبًا هَنِيئًا.﴾

Ebu-Davud prenosi od Aiše: *"Kad bi vidio mali oblačak na nebeskom obzorju, Vjerovjesnik bi, neka je mir i blagoslov na njega, prekidao s poslom, pa makar to bio i namaz, i učio: 'Gospodaru, zaštiti me od njegovog zla', a ako bi iz njega počela padati kiša, govorio bi: 'Gospodaru, učini je obilnom i korisnom.'"*[360]

- ŠTA SE UČI KAD GRMI –

كان عبد الله بن الزبير رضي الله عنهما اذا سمع الرعد ترك الحديث فقال: ﴿سُبْحَانَ الَّذِي يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ.﴾

"Subhanellezi jusebbihur-ra'du bihamdihi, vel-melaiketu min hifetih."

Kad bi Abdullah ibn ez-Zubejr čuo grmljavinu, prestao bi govoriti i učio bi: **"Slavljen neka je Onaj koga slave i kome se zahvaljuju iz strahopoštovanja prema Njemu i grmljavina i meleki..."** [361]

359 Hadis bilježe: El-Buhari, 6/216, Muslim, 899 i Et-Tirmizi, 3445.
360 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5099, Ibn-Madža, 3189 i Ahmed, 6/190.
361 Er-Ra'd, 14. ajet.

Prenosi se od Ka'ba da je rekao: *"Ko ove riječi izgovori tri puta bit će zaštićen od groma."*

وفي الترمذي عن عبد الله بن عمر رضي الله تعالى عنهما ان رسول الله كان اذا سمع صوت الرعد والصواعق قال: **﴿اللَّهُمَّ لاَ تَقْتُلْنَا بِغَضَبِكَ وَلاَ تُهْلِكْنَا بِعَذَابِكَ وَعَافِنَا قَبْلَ ذَلِكَ.﴾**

"Allahumme la taktulna bigadabike, ve la tuhlikna biazabike, ve afina kable zalik."

Et-Tirmizi prenosi od Abdullaha ibn Omera: *Kad bi Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, čuo grmljavinu, rekao bi: 'Gospodaru, nemoj nas ubiti Svojom srdžbom i nemoj nas uništiti Svojom kaznom, već nam daj da u zdravlju poživimo.'"*[362]

- ŠTA SE UČI KADA PADA KIŠA –

في الصحيحين عن زيد بن خالد الجهني قال: **﴿صلى بنا رسول الله صلاة الصبح بالحديبية في اثر سماء كانت من الليل فلما انصرف اقبل على الناس فقال: هل تدرون ماذا قال ربكم؟ قالوا: الله ورسوله اعلم. قال: قال: اصبح من عبادي مؤمن بي وكافر. فاما من قال مطرنا بفضل الله ورحمته فذلك مؤمن بي وكافر بالكواكب، واما من قال مطرنا بنوء كذا وكذا فذاك كافر بي ومؤمن بالكواكب.﴾**

El-Buhari i Muslim prenose od Zejda ibn Halida el-Džuhenija: *"Kada je na Hudejbiji, nakon kiše koja je noću pala, zajedno s nama sklanjao sabah namaz, Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, okrenu se prema ljudima i reče: 'Znate li šta je rekao vaš Gospodar?' "*

- *"Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju."* - odgovoriše ashabi.

362 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 3446 i Ahmed, 2/100.

- *"Rekao je: među Mojim robovima osvanulo je vjernika i nevjernika. Onaj ko je rekao da je kiša pala Allahovom dobrotom i milošću, taj vjeruje u Mene i ne vjeruje u zvijezde, a ko je rekao da je pala zbog tog i tog položaja zvijezde, taj ne vjeruje u Mene, a vjeruje u zvijezde."*[363]

Kažu da se dova prima kada pada kiša.[364]

وفي صحيح البخاري عن عائشة رضي الله عنها ان النبي كان اذا راى المطر قال:

﴿صَيِّبًا نَافِعًا.﴾

"Sajjiben nafian."

El-Buhari prenosi od Aiše: Kad bi Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, vidio kišu rekao bi: *"Obilnu i korisnu."*[365]

وفي صحيح مسلم عن انس رضي الله عنه قال اصابنا ونحن مع رسول الله مطر فحسر رسول الله ثوبه حتى اصابه المطر فقلنا: ﴿يارسول الله لم صنعت هذا؟﴾ قال: ﴿لانه حديث عهد بربه.﴾

Muslim prenosi od Enesa: *"Poče padati kiša, a Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, zagrnu odjeću tako da je kiša padala po njegovoj goloj koži. Pomalo začuđeni njegovim postupkom, upitasmo ga: 'Allahov Poslaniče, zašto si to učinio?' "*

- *'Jer je ona netom stigla od Gospodara', odgovori Alejhisselam.'"*[366]

363 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/277, Muslim, 71, Malik u *Muvetti*, 1/192, Ebu-Davud, 3906, En-Nesai, 3/165 i Ahmed, 4/117.

364 U ovom značenju spominje se jedna slaba predaja, čiji tekst glasi: *"Nebeska vrata se otvaraju zbog pet stvari: ...i zbog kiše..."*

365 Hadis bilježi El-Buhari, 2/430.

366 Hadis bilježe: Muslim, 898, Ebu-Davud, 5100 i Ahmed, 3/133 i 267.

- UČENJE ZIKRA I DOVE KADA PADAJU VELIKE KIŠE -

وفي الصحيحين عن انس قال: ﴿دخل رجل المسجد يوم الجمعة ورسول الله قائم يخطب الناس فقال: يارسول الله هلكت الاموال وانقطعت السبل فادع الله يغيثنا. فرفع رسول الله يديه ثم قال: **اللّٰهُمَّ أَغِثْنَا، اللّٰهُمَّ أَغِثْنَا، اللّٰهُمَّ أَغِثْنَا**. قال انس: والله ما نرى في السماء من سحاب ولا قزعة وما بيننا وبين سلع من بيت ولا دار فطلعت من ورائه سحابة مثل الترس فلما توسطت السماء انتشرت ثم امطرت فلا والله مارأينا الشمس سبتا. ثم دخل رجل من ذلك الباب في الجمعة المقبلة ورسول الله قائم يخطب فاستقبله قائما فقال: يارسول الله هلكت الاموال وانقطعت السبل فادع الله يمسكها عنا. فرفع رسول الله يديه ثم قال: **اللّٰهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلاَ عَلَيْنَا، اللّٰهُمَّ عَلَى الآكَامِ وَالظِّرَابِ وَبُطُونِ الأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ**. قال: فاقلعت وخرجنا نمشي في الشمس.﴾

"Allahumme egisna, allahume egisna, allahumme egisna."

"Allahumme havalejna ve la alejna. Allahumme alel-akami, vez-zirabi, ve butunil-evdijeti, ve menabitiš-šedžer."

El-Buhari i Muslim prenose od Enesa: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, držao je hutbu, kad u džamiju uđe neki čovjek i reče: 'Allahov Poslaniče, moli Allaha da dadne kišu, jer propade stoka i prestadoše putovanja.' Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, podiže ruke i reče: 'Gospodaru, spusti nam kišu, Gospodaru, spusti nam kišu, Gospodaru, spusti nam kišu.'" "Tako mi Allaha", dalje kazuje Enes, "na nebu nismo vidjeli ni najmanji trag oblaka, a između nas i brda Sel'a nije bila niti jedna kuća ili zdanje, kad se najednom iza brda, poput štita, pojavi oblak. Kad bî na pola neba, poče se širiti, te iz njega pljusnu kiša. Tako mi Allaha, sunce nismo vidjeli sedam dana. Sljedeće džume, dok je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, držao hutbu, na ona vrata uđe isti čovjek i okrenuvši se Alejhisselamu, reče: 'Allahov Poslaniče, propadoše imanja i prestadoše*

putovanja, pa moli Allaha da prekine kišu.' Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, podiže ruke i reče: 'Gospodaru, odvrati kišu od nas i okreni je na brda, brežuljke, doline i drveće.' Kiša prestade, a kada smo izišli, sunce je grijalo svuda naokolo.'"[367]

- KADA SE VIDI MLAĐAK -

عن عبد الله بن عمر قال: كان رسول الله اذا راى الهلال قال: ﴿اللهُ أَكْبَرُ. اللَّهُمَّ أَهِلَّهُ عَلَيْنَا بِالأَمْنِ وَالإِيمَانِ وَالسَّلاَمَةِ وَالإِسْلاَمِ وَالتَّوْفِيقِ لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى، رَبُّنَا وَرَبُّكَ اللهُ.﴾

"Allahu ekber. Allahumme ehillehu alejna bil-emni, vel-imani, ves-selameti, vel-islami, vet-tevfiki lima tuhibbu ve terda, rabbuna ve rabbukallah."

Od Abdullaha ibn Omera se prenosi: *"Kad bi Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, vidio mlađak, rekao bi: 'Allah je najveći! Gospodaru, pošalji nam s njim sigurnost i vjeru, spas i islam, uspjeh u onome što Ti voliš i čime si zadovoljan. Naš gospodar i tvoj gospodar je Allah.'"*[368]

وفي سنن ابي داود عن قتادة انه بلغه ان نبي الله كان اذا راى الهلال قال: ﴿هِلاَلُ خَيْرٍ وَرُشْدٍ، هِلاَلُ خَيْرٍ وَرُشْدٍ، هِلاَلُ خَيْرٍ وَرُشْدٍ، آمَنْتُ بِاللهِ الَّذِي خَلَقَكَ.﴾ ثلاث مرات، ثم يقول: ﴿الْحَمْدُ للهِ الَّذِي ذَهَبَ بِشَهْرِ كَذَا وَجَاءَ بِشَهْرِ كَذَا.﴾

'Hilalu hajrin ve rušdin, hilalu hajrin ve rušdin, hilalu hajrin ve rušdin, amentu billahillezi halekak (tri puta). Elhamdu lillahillezi zehebe bišehrin keza, ve džae bišehrin keza."

Ebu-Davud prenosi od Katade: *"Kad bi Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, vidio mlađak, rekao bi: 'Mlađak dobra i upute, mlađak dobra i upute, mlađak dobra i upute, vjerujem u Allaha koji te je stvorio' tri*

367 Hadis bilježe: El-Buhari, 2/422, Muslim, 897, Ebu-Davud, 1174, En-Nesai, 3/159, 160 i Ahmed, 3/104, 187, 194, 261 i 271.

368 Hadis bilježe Ed-Darimi, 1694 i Ibn-Hibban, 2374.

puta, a zatim bi dodao: 'Hvala Allahu koji je dao da prođe taj i taj mjesec, a dođe taj i taj.'"[369]

- ZIKR POSTAČA DOK POSTI I PRILIKOM IFTARA -

عن ابي هريرة قال: قال رسول الله: ثلاثة لاترد دعوتهم: الصائم حتى يفطر، والامام العادل، ودعوة المظلوم. رواه الترمذي وقال: حديث حسن.﴾

Prenosi se od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Trojici se dova ne odbija: postaču dok se ne iftari, pravednom vladaru i dova obespravljenog."* Hadis bilježi Et-Tirmizi i kaže da je dobar (*hasen*).[370]

وروى ابن ماجه عن ابن ابي ملكية عن عبد الله بن عمرو: سمعت رسول الله يقول: ﴿ان للصائم عند فطره لدعوة ما ترد.﴾ قال ابن ابي ملكية: ﴿سمعت عبدالله بن عمرو رضي الله تعالى عنهما يقول اذا افطر: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ أَنْ تَغْفِرَ لِي.﴾

"Allahumme inni es'eluke birahmetikelleti vesiat kulle šej'in en tagfire li."

Ibn-Madža prenosi od Ibn Ebu-Mulejke da je Abdullah ibn Amr rekao: *Čuo sam Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, da je rekao: 'Postaču se prilikom iftara dova ne odbija.'"*[371]

Kaže Ibn Ebu-Mulejke: *"Čuo sam Abdullaha ibn Amra kako prilikom iftara uči: 'Gospodaru, molim Te Tvojom milošću, koja sve obuhvata, da mi oprostiš.'"*

369 Hadis bilježi Ebu-Davud, 5092.
370 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3591, Ibn-Madža, 1752 i Ahmed, 2/305 i 445.
371 Hadis bilježe Ibn-Madža, 1753 i Ibn-Sunni, 481.

ويذكر عن النبي انه كان اذا افطر قال: ﴿اللَّهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ.﴾

"Allahumme leke sumtu, ve ala rizkike eftartu."

Spominje se da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, prilikom iftara učio: *"Gospodaru, u Tvoje ime sam postio i Tvojom nafakom se iftarim."*[372]

ومن وجه اخر: ﴿اللَّهُمَّ لَكَ صُمْنَا وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْنَا، فَتَقَبَّلْ مِنَّا، إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.﴾

"Allahumme leke sumna, ve ala rizkike eftarna, fetekabbel minna, inneke entes-semiul-alim."

U drugoj verziji stoji: *"Gospodaru, u Tvoje ime smo postili, Tvojom se nafakom iftarimo, pa primi naš post. Uistinu, Ti sve čuješ i sve znaš."*[373]

- ZIKROVI ZA PUTOVANJE -

روى الطبراني عن النبي انه قال: ﴿ماخلف احد عند اهله افضل من ركعتين يركعهما عندهم حين يريد سفرا.﴾

Et-Taberani prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Najbolje što čovjek može ostaviti svojoj porodici prije putovanja je da klanja dva rekata."*

وفي مسند الامام احمد عن ابي هريرة رضي الله تعالى عنه عن النبي انه قال: ﴿من اراد سفرا فليقل لمن يخلف: أَسْتَوْدِعُكُمُ اللهَ الَّذِي لاَ تَضِيعُ وَدَائِعُهُ.﴾

"Estevdiukumullahel-lezi la tediu vedaiuh."

372 Hadis bilježi Ebu-Davud, 2358.
373 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 481.

Imam Ahmed u *Musnedu* prenosi od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada krenete na put, onome koga ostavljate recite: 'Ostavljam vas Allahu, koji ne pronevjerava povjerene Mu stvari.'"*[374]

وفي المسند ايضا عن ابن عمر عن النبي قال: ﴿ان الله اذا استودع شيئا حفظه.﴾

U *Musnedu* se, također, prenosi od Ibn-Omera da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada se Allahu nešto povjeri na čuvanje, On ga, uistinu, i sačuva."*[375]

وقال سالم كان ابن عمر يقول للرجل اذا اراد سفرا: ﴿ادن مني اودعك كما كان رسول الله يودعنا فيقول: أَسْتَوْدِعُ اللهَ دِينَكَ وَ أَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ.﴾

"Estevdiullahe dineke, ve emaneteke, ve havatime amelik."

Kaže Salim: *"Kad bi neko htio krenuti na put, Ibn-Omer bi mu rekao: 'Dođi da se oprostimo kako se Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, opraštao s nama', pa bi rekao: 'Allahu povjeravam tvoju vjeru, emanet i svršetke djela.'"*[376]

ومن وجه اخر كان النبي اذا ودع رجلا اخذ بيده فلا يدعها حتى يكون الرجل هو الذي يدع يد النبي وذكر تمام الحديث. قال الترمذي: حديث حسن صحيح.

U drugoj verziji stoji: *"Kad bi se Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, opraštao s nekim čovjekom, uzeo bi njegovu ruku i ne bi je puštao dok čovjek ne pusti Vjerovjesnikovu ruku..."* Zatim spomenu čitav hadis. Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).

---

374 Hadis bilježe: Ahmed, 2/403, Ibn-Madža, 2825 i Ibn Sunni, 499.

375 Hadis bilježe Ahmed, 2/87 i Ibn-Hibban, 3376.

376 Ovu predaju bilježe: Et-Tirmizi, 3438, Ebu-Davud, 2600, Ibn-Madža, 2826, Ahmed, 2/7, 25, 38, 136 i 358 i El-Hakim, 1/ 442, ocijenivši je kao vjerodostojnu, a u tome su se saglasili i Ez-Zehebi i Ibn-Hibban (2376).

وقال انس رضي الله عنه جاء رجل الى النبي فقال: ﴿يارسول الله اريد سفرا فزودني.﴾ فقال: ﴿زَوَّدَكَ اللهُ التَّقْوى.﴾ قال: زدني.﴿ قال: وَغَفَرَ ذَنْبَكَ.﴾ قال: ﴿زدني.﴾ قال: ﴿وَيَسَّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ.﴾ قال الترمذي: حديث حسن.

"Zevvedekallahut-takva."

"Ve gafere zenbek."

"Ve jessere lekel-hajre hajsu ma kunt."

Kaže Enes: *"Neki čovjek reče Vjerovjesniku, neka je mir i blagoslov na njega: 'Allahov Poslaniče, hoću da krenem na putovanje, pa opskrbi me za nj.' "*

- *"Da te Allah opskrbi bogobojaznošću"*, odgovori Alejhisselam.

- *"Još"*, reče čovjek.

- *"I oprosti ti grijehe."*

- *"Još"*, opet će on.

- *"I olakša ti dobro gdje god bio."*

Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar (*hasen*).[377]

وعن ابي هريرة ان رجلا قال: ﴿يارسول الله اني اريد ان اسافر فاوصني.﴾ قال: ﴿عليك بتقوى الله عز وجل والتكبير على كل شرف.﴾ فلما ولى الرجل قال: ﴿اللَّهُمَّ اطْوِ لَهُ الْبُعْدَ وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ.﴾ قال الترمذي: حديث حسن.

"Allahummatvi lehul-bu'de, ve hevvin alejhis-sefer."

Prenosi se od Ebu-Hurejre da je neki čovjek rekao: *"Allahov Poslaniče, hoću da krenem na putovanje, pa mi oporuči nešto."*

- *"Boj se Allaha i uči tekbire na svakoj uzvišici"*, reče Alejhisselam. A kad je čovjek otišao, reče: *"Gospodaru, skrati mu daljine i olakšaj mu putovanje."* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar (*hasen*).[378]

---

377 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3440, Ed-Darimi, 2674, El-Hakim, 2/97 i Ibn-Sunni, 502.
378 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 3441, Ahmed, 2/332, 433, El-Hakim, 2/98, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu su se složili Ez-Zehebi i Ibn-Hibban (2378 i 2379).

- ZIKR PRILIKOM USPINJANJA NA JAHALICU -

قال علي بن ربيعة شهدت علي بن ابي طالب رضي الله عنه اتى بدابة ليركبها فلما وضع رجله في الركاب قال: ﴿بِسْمِ اللهِ.﴾ فلما استوى على ظهرها قال: ﴿الْحَمْدُ للهِ.﴾ ثم قال: ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ.﴾ ثم قال: ﴿الْحَمْدُ للهِ.﴾ ثلاث مرات، ثم قال: ﴿اللهُ أَكْبَرُ.﴾ ثلاث مرات، ثم قال: ﴿سُبْحَانَكَ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلاَّ أَنْتَ.﴾ ثم ضحك، فقيل: ﴿يا امير المؤمنين، من أي شئ ضحكت؟﴾ قال: ﴿رايت النبي فعل كما فعلت، ثم ضحك، فقلت: يارسول الله من أي شئ ضحكت؟ فقال: ان ربك سبحانه وتعالى يعجب من عبده اذا قال: اغفر لي ذنوبي، يعلم انه لا يغفر الذنوب غيري.﴾ رواه اهل السنن وصححه الترمذي.

"Bismillah. Elhamdu lillah. Subhanellezi sehhare lena haza, ve ma kunna lehu mukrinin, ve inna ila rabbina lemunkalebun. Elhamdu lillah. Allahu ekber. Subhaneke, inni zalemtu nefsi, fagfir li, innehu la jagfiruz-zunube illa ente."

Kaže Ali ibn Rebi'a: *"Kad je Aliji dovedena jahalica i kad je stavio nogu u uzengiju da je uzjaše, reče: 'U ime Allaha.' A kada se uspeo na nju, reče: 'Hvala Allahu.' Nakon toga prouči: 'Slavljen neka je Onaj koji nam je ovo potčinio, mi to sami ne bismo mogli postići i mi ćemo se zasigurno našem Gospodaru vratiti.' Pa onda tri puta reče: 'Hvala Allahu, Allah je najveći, Slavljen neka si, ja sam sebi nasilje učinio, pa mi oprosti, jer samo Ti grijehe praštaš,' nakon čega se nasmija.*

- "O, vođo pravovjernih, zbog čega se smiješ?", upitaše ga.

- "Vidio sam Vjerovjesnika", reče Alija, "kako čini isto što i ja, nakon čega se nasmijao, pa sam ga upitao: 'Allahov Poslaniče, zbog čega se smiješ?', a on mi reče: "Tvoj Gospodar čudi se vjerniku koji kaže: 'Oprosti mi

grijehe', a zna da niko grijehe ne može oprostiti osim Mene." Hadis bilježe autori sunenâ, a Et-Tirmizi kaže da je vjerodostojan (*sahih*).[379]

وفي صحيح مسلم عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما ان رسول الله كان اذا استوى على بعيره خارجا الى سفر كبر ثلاثا، ثم قال: ﴿**سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ. اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيفَةُ فِي الأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالأَهْلِ.**﴾ واذا رجع قالهن وزاد فيهن: ﴿**آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ.**﴾

"Subhanellezi sehhare lena haza, ve ma kunna lehu mukrinine, ve inna ila rabbina lemunkalebun. Allahumme inna nes'eluke fi seferina haz̧el-birre vet-takva ve minel-ameli ma terda. Allahumme hevvin alejna seferena haza, vatvi anna bu'deh. Allahumme entes-sahibu fis-seferi vel-halifetu fil-ehl. Allahumme inni euzu bike min va'sais-seferi ve keabetil-menzari, ve suil-munkalebi fil-mali vel-ehl."

"Ajibune, taibune, abidune, lirabbina hamidun."

Muslim prenosi od Abdullaha ibn Omera da bi Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, kad bi se popeo na devu, želeći krenuti na put, tri puta donio tekbir, pa bi proučio: *"Slavljen neka je Onaj koji nam je ovo potčinio, mi to sami ne bismo mogli postići i mi ćemo se zasigurno našem Gospodaru vratiti. Gospodaru, molimo Te na ovom putovanju za dobročinstvo, bogobojaznost i djelo kojim si Ti zadovoljan. Gospodaru, olakšaj nam ovo putovanje i prekrati nam udaljenost. Gospodaru, Ti si nam saputnik na putovanju i zamjenik u porodici. Gospodaru, utječem Ti se od tegoba putovanja, ružnih prizora i zle sudbine u imetku i porodici." A kad bi se vratio,*

379 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 2602, Et-Tirmizi, 3443, El-Hakim, 2/99, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, Ibn-Hibban, 2380, 2381, Ahmed, 1/97, 128 i Abdurrezzak u *Musannefu* (19480).

izgovorio bi iste riječi i još dodao: "Vratili smo se, od grijeha pokajani, pokorni i našem Gospodaru zahvalni."[380]

وفي وجه اخر: كان رسول الله واصحابه رضي الله عنهم اذا علوا الثنايا كبروا واذا هبطوا سبحوا.

U drugoj verziji stoji: *"Kad bi se Allahov Poslanik i ashabi popeli na neku uzvišicu, učili bi tekbire, a kad bi se spustili u dolinu, učili bi tesbih."*

- ZIKR PRILIKOM POVRATKA S PUTOVANJA -

قال عبد الله بن عمر كان رسول الله اذا قفل من حج او عمرة او غزو يكبر على كل شرف من الارض ثلاث تكبيرات، ثم يقول: ﴿لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. آيبُونَ تائبُونَ عَابدُونَ سَاجِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللهُ وَعْدَهُ وَ نَصرَ عَبْدَهُ وَهَزَمَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ.﴾ رواه البخاري ومسلم.

"La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu, ve huve ala kulli šej'in kadir. Ajibune, taibune, abidune, sadžidune, lirabbina hamidun. Sadekallahu va'dehu, ve nesare abdehu, ve hezemel-ahzabe vahdeh."

Kaže Abdullah ibn Omer: *"Kad bi se Allahov Poslanik vraćao sa hadždža ili umre ili bitke, na svakoj bi uzvišici učio tri tekbira, nakon čega bi rekao: 'Nema boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga. Samo Njemu pripada vlast i samo Njemu pripada zahvala i On je svemu kadar. Vraćamo se od grijeha pokajani, pokorni, ponizni i našem Gospodaru zahvalni. Allah je ispunio obećanje, pomogao Svoga roba i Sam porazio saveznike.'"* Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.[381]

---

380 Hadis bilježe: Muslim, 1342, Et-Tirmizi, 3444, Ebu-Davud, 2599 i Ahmed, 2/144 i 150.
381 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/60, Muslim, 1344, Malik u *Muvetti*, 2/421, Et-Tirmizi, 955,

- KAD ŽIVOTINJA BUDE NEPOSLUŠNA -

قال يونس بن عبيد: ﴿ليس رجل يكون على دابة صعبة فيقول في اذنها: أَفَغَيْرَ دِينِ اللهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ. الا وقفت باذن الله تعالى﴾ قال شيخنا قدس الله روحه: وقد فعلنا ذلك فكان كذلك.

"Efegajre dinillahi jebgune, ve lehu esleme men fis-semavati vel-erdi, tav'-an ve kerhen, ve ilejhi jurdžeun."

Kaže Junus ibn Ubejd: *"Ko na uho neposlušne životinje prouči: 'Zar pored Allahove vjere oni drugu žele, a Njemu se, dobrovoljno ili silom, klanja sve što je na nebesima i Zemlji i Njemu će se vratiti'* [382]*, ona će se umiriti, ako Bog da."*[383]

Kaže naš šejh[384], da mu Allah posveti dušu: *"Tako smo uradili i tako i bî."*

- KADA SE ŽIVOTINJA OTME -

عن ابن مسعود رضي الله عنه عن رسول الله قال: ﴿اذا انفلتت دابة احدكم بارض فلاة فليناد: يَاعِبَادَ اللهِ احْبِسُوا، يَاعِبَادَ اللهِ احْبِسُوا. فان لله عز وجل حاضرا سيحبسه.﴾

"Ja ibadallahihbisu, ja ibadallahihbisu."

Od Ibn-Mes'uda se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kome se u nepreglednoj pustinji otme životinja, neka poviče: 'O, Allahovi robovi, uhvatite, o, Allahovi robovi, uhvatite!' Allah ima meleka koji će je uhvatiti."*[385]

Ebu-Davud, 2770 i Ahmed, 2/5, 10, 63 i 105.

382 Alu 'Imran, 83. ajet.

383 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 510.

384 Šejhul-islam Ibn-Tejmijja.

385 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 509, sa slabim senedom. Drugi autori bilježe slične predaje s drugim senedom.

- PRILIKOM ULASKA U SELO ILI GRAD -

عن صهيب رضي الله عنه ان النبي لم ير قرية يريد دخولها الا قال حين يراها: ﴿اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَمَا أَظْلَلْنَ، وَرَبَّ الأَرْضِينَ السَّبْعِ وَمَا أَقْلَلْنَ، وَرَبَّ الشَّيَاطِينَ وَمَا أَضْلَلْنَ، وَرَبَّ الرِّيَاحِ وَمَا ذَرَيْنَ، أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ وَخَيْرَ أَهْلِهَا وَخَيْرَ مَا فِيهَا، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَ شَرِّ أَهْلِهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا.﴾ رواه النسائي.

"Allahumme rabbes-semavatis-seb'i ve ma azlelne, ve rabbel-erdines-seb'i ve ma aklelne, ve rabbeš-šejatine ve ma adlelne, ve rabber-rijahi ve ma zerejne es'eluke hajre hazihil-karjeti, ve hajre ehliha, ve hajre ma fiha, ve euzu bike min šerriha, ve šerri ehliha, ve šerri ma fiha."

Od Suhejba se prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, kad god bi ugledao selo u koje je htio ući, proučio: *"O, Allahu, Gospodaru sedam nebesa i onoga što ona natkriljuju, Gospodaru sedam zemalja i onoga što one na sebi nose, Gospodaru šejtana i onih koje u zabludu odvedoše i Gospodaru vjetrova i onoga što oni nose, daruj mi dobro ovog mjesta, njegovog življa i onoga što je u njemu, a zaštiti me od njegovog zla, zla njegovog življa i zla koje je u njemu."* Hadis bilježi En-Nesai.[386]

- KADA PUTNIK HOĆE DA ZAKONAČI U NEKOJ KUĆI -

قالت خولة بنت حكيم رضي الله عنها سمعت رسول الله يقول: ﴿من نزل منزلا، ثم قال: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ. لم يضره شيء حتى يرتحل من منزله ذلك.﴾ رواه مسلم.

"Euzu bikelimatillahit-tammatti min šerri ma haleka."

---

386 Hadis bilježe: En-Nesai, 3/73, Ibn-Sunni, 518, Ibn-Hibban, 2377 i El-Hakim, 2/100, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi, a hafiz Ibn-Hadžer ocijenio ga je dobrim (*hasen*).

Kaže Havla bint Hakim: *"Čula sam Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, da je rekao: 'Ko zakonači na nekom mjestu i kaže: "Allahovim savršenim riječima tražim zaštitu od zla onoga što je stvorio", ništa mu neće naštetiti sve dok ne ode iz tog konačišta.'"* Hadis bilježi Muslim.[387]

وعن عبد الله بن عمر قال: ﴿كان رسول الله اذا سافر فاقبل الليل قال: يَا أَرْضُ رَبِّي وَرَبُّكِ اللهُ، أَعُوذُ بِاللهِ مِنْ شَرِّكِ وَشَرِّ مَا فِيكِ وَشَرِّ مَا خُلِقَ فِيكِ وَشَرِّ مَا يَدِبُّ عَلَيْكِ، وَ أَعُوذُ بِاللهِ مِنْ أَسَدٍ وَ أَسْوَدَ وَمِنَ الْحَيَّةِ وَالْعَقْرَبِ وَمِنْ سَاكِنِ الْبَلَدِ وَمِنْ وَالِدٍ وَمَا وَلَدَ.﴾ رواه ابو داود.

"Ja erdu rabbi ve rabbukillahu, euzu billahi min šerriki, ve šerri ma fiki, ve šerri ma hulika fiki, ve šerri ma jedibbu alejki, ve euzu billahi min esedin ve esvede, ve minel-hajjeti vel-akrebi, ve min sakinil-beledi, ve min validin ve ma veled."

Od Abdullaha ibn Omera se prenosi: *"Kad bi Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, zatekla noć na putovanju, rekao bi: 'O, zemljo, moj i tvoj Gospodar je Allah, Allahu se utječem od tvog zla i od zla koje se krije u tebi i od zla onoga što je stvoreno u tebi i od zla onog što hoda po tebi. Allahu se utječem od lava i velikih zmija, akrepa i stanovnika Zemlje, i roditelja i potomaka.'"* Hadis bilježi Ebu-Davud.[388]

387 Hadis bilježe: Muslim, 2708, Malik u *Muvetti*, 2/978, Et-Tirmizi, 3433, Ahmed, 6/377, 378, 409 i Ed-Darimi, 2683.

388 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 2603, Ahmed, 2/ 32 i El-Hakim, 2/100, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

- ŠTA SE UČI PRILIKOM JELA I PIĆA -

Kaže Uzvišeni: **"O, vjernici, jedite lijepe stvari kojima vas opskrbljujemo i Allahu se, ako Ga obožavate, zahvaljujte."**[389]

وقال عمر بن ابي سلمة رضي الله عنه: **﴿قال لي رسول الله: يابني سم الله تعالى وكل بيمينك وكل مما يليك.﴾** متفق عليه.

Od Omera ibn Ebu-Seleme se prenosi da mu je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Sinčiću, spomeni Allaha, jedi desnom rukom i jedi ispred sebe."* Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.[390]

وقالت عائشة رضي الله عنها: **﴿قال رسول الله: اذا اكل احدكم فليذكر اسم الله تعالى في اوله، فان نسي ان يذكر اسم الله تعالى في اوله فليقل: بِسْمِ اللهِ أَوَّلَهُ وَ آخِرَهُ.﴾** قال الترمذي: حديث حسن صحيح.

"Bismillah, evvelehu, ve ahireh."

Od Aiše se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Spomenite Allahovo ime na početku jela, a ako zaboravite na početku, onda recite: 'U ime Allaha na početku i na kraju'."* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).[391]

وقال امية بن مخشي رضي الله عنه: **﴿كان رسول الله جالسا ورجل ياكل فلم يسم حتى لم يبق من طعامه الا لقيمة، فلما رفعها الى فيه قال: بِسْمِ اللهِ أَوَّلَهُ وَ آخِرَهُ. فضحك النبي، ثم قال: ما زال الشيطان ياكل معه، فلما ذكر اسم الله تعالى استقاء ما في بطنه.﴾** رواه ابو داود.

389 El-Bekara, 172. ajet.
390 Hadis bilježe: El-Buhari, 9/458, Muslim, 2022, Malik u *Muvetti*, 2/934, Ebu-Davud, 3777, Et-Tirmizi, 1858, Ibn-Madža, 3267, Ibn-Hibban, 1338 i Ed-Darimi, 2025 i 2051.
391 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 1859, Ebu-Davud, 3767 i Ibn Hibban, 1340.

Umejje ibn Mahšijj kazuje: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, sjedio je pored čovjeka koji je jeo i sve do posljednjeg zalogaja nije spomenuo Allaha, a kad je posljednji zalogaj primakao ustima, reče: 'U ime Allaha na početku i na kraju.' Na to se Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, nasmija i reče: 'Šejtan je sve vrijeme jeo s njim, sve dok nije spomenuo Allaha, a nakon toga je sve povratio.'"* Hadis bilježi Ebu-Davud.[392]

وقال رسول الله: ﴿ان الله ليرضي عن العبد ان ياكل الاكلة فيحمده عليها ويشرب الشربة فيحمده عليها.﴾ رواه مسلم في صحيحه من حديث انس رضي الله.

Kaže Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega: *"Doista Allah voli da se vjernik nakon jela i pića zahvali Allahu."* Hadis bilježi Muslim od Enesa.[393]

وقال ابو هريرة: ﴿ما عاب رسول الله طعاما قط ان اشتهاه اكله والا تركه.﴾ متفق عليه.

Ebu-Hurejra kaže: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, nikad nije kudio hranu. Ako mu se svidjela, jeo bi, a ako ne, onda ne bi."* Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.[394]

وعن وحشي ان اناسا قالوا: ﴿يا رسول الله انا ناكل ولا نشبع.﴾ قال: ﴿ولعلكم تفترقون؟﴾ قالوا: ﴿نعم.﴾ قال: ﴿فاجتمعوا على طعامكم واذكروا اسم الله تعالى يبارك لكم فيه.﴾ رواه ابو داود.

Vahšij prenosi da su neki ljudi rekli: *"Allahov Poslaniče, mi nikako da se zasitimo."*

- *"Sigurno jedete odvojeno?"*

392 Hadis bilježe: Ebu Davud, 3768, Ibn-Sunni, 461, El-Hakim, 4/108, 109 i Ahmed, 4/336.

393 Hadis bilježe: Muslim, 2734, Et-Tirmizi, 1817 i Ahmed, 3/100 i 117.

394 Hadis bilježe: El-Buhari, 9/477, Muslim, 2064, Ebu-Davud, 3764, Et-Tirmizi, 2032 i Ahmed, 2/427, 474, 479, 481 i 495.

- *"Da."*

- *"Jedite skupa i spomenite Allaha; bit će vam blagoslovljeno."* Hadis bilježi Ebu-Davud.[395]

وعن معاذ رضي الله عنه قال: ﴿**قال رسول الله: من اكل او شرب فقال: الْحَمْدُ للهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هَذَا الطَّعَامَ وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلاَ قُوَّةٍ. غفر له ما تقدم من ذنبه.**﴾ قال الترمذي: حديث حسن.

"Elhamdu lillahillezi at'ameni hazet-ta'ame, ve rezekanihi min gajri havlin minni ve la kuvveh."

Muaz ibn Enes prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko nakon jela ili pića kaže: 'Hvala Allahu koji me je ovom hranom nahranio i bez mog napora i moći opskrbio' bit će mu oprošteni grijesi koje je učinio."* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar (*hasen*).[396]

وعن ابي سعيد رضي الله عنه ان النبي كان اذا فرغ من طعامه قال: ﴿**الْحَمْدُ للهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَجَعَلَنَا مُسْلِمِينَ.**﴾ رواه ابو داود والترمذي.

"Elhamdu lillahillezi at'amena, ve sekana, ve džealena muslimin."

Ebu-Seid prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, nakon jela govorio: *"Hvala Allahu koji nas je nahranio, napojio i učinio nas muslimanima."* Hadis bilježe Ebu-Davud i Et-Tirmizi.[397]

وذكر النسائي عن رجل خدم النبي انه كان يسمع النبي اذا قرب اليه طعامه يقول: ﴿**بِسْمِ اللهِ**﴾ واذا فرغ من طعامه قال: ﴿**اللَّهُمَّ أَطْعَمْتَ وَسَقَيتَ وَ أَغْنَيْتَ وَ أَقْنَيْتَ وَهَدَيْتَ وَ أَحْيَيْتَ، فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى مَا أَعْطَيْتَ.**﴾

395 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 3764, Ahmed, 3/501, Ibn-Madža, 3286 i Ibn-Hibban, 1345.
396 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3454, Ebu-Davud, 4023, Ibn-Madža, 3285, Ibn-Sunni, 468, Ahmed, 3/439 i El-Hakim ,1/507 i 4/192.
397 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 3850, Et-Tirmizi, 3453, Ahmed, 3/32, Ibn-Madža, 3283 i Ibn-Sunni, 468.

"Allahumme at'amte, ve sekajte, ve agnejte, ve aknejte, ve hedejte, ve ahjejte, felekel-hamdu ala ma a'tajte."

En-Nesai prenosi od čovjeka, koji je služio Vjerovjesnika, da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, kad bi mu se donijela hrana, govorio: *"U ime Allaha"*, a poslije jela bi rekao: *"Gospodaru, nahranio si i napojio, obogatio i opskrbio, uputio i oživio, stoga samo Tebi pripada zahvala za ono što si dao."*[398]

وفي صحيح البخاري عن ابي امامة رضي الله عنه ان النبي صلي الله عليه وسلم كان اذا رفع مائدته قال: ﴿الْحَمْدُ لِلهِ كَثِيراً طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ غَيْرَ مَكْفِيٍّ وَلاَ مُوَدَّعٍ وَلاَ مُسْتَغْنًى عَنْهُ رَبَّنَا.﴾

"Elhamdu lillahi kesiren tajjiben mubareken fihi gajre mekfijjin ve la muveddein ve la mustagnen anhu rabbena."

El-Buhari prenosi od Ebu-Umame da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, nakon što bi se podigla sinija, običavao reći: *"Velika, prijatna i nepretrgnuta hvala Allahu, Neovisnom, Prisutnom i svima Potrebnom, našem Gospodaru."*[399]

- ŠTA KAŽE GOST KADA ODSJEDA -

عن عبد الله بن بسر قال: ﴿نزل رسول الله على ابي، فقربنا اليه طعاما ووطبة، فاكل منها، ثم اتى بتمر، فكان ياكله ويلقي النوى بين اصبعيه ويجمع السبابة والوسطى.﴾ قال شعبة: ﴿هو ظني وهو فيه ان شاء الله القاء النوى ثم اتى بشراب، فشربه، ثم ناوله الذي عن يمينه.﴾ قال: ﴿فقال ابي – واخذ بلجام دابته –: ادع الله تعالى لنا. فقال: ﴿اللَّهُمَّ بَارِكْ لَهُمْ فِيمَا رَزَقْتَهُمْ وَاغْفِرْ لَهُمْ وَارْحَمْهُمْ.﴾ رواه مسلم.

398 Hadis bilježe: En-Nesai u djelu *Es-Sunenul-kubra*, Ahmed, 4/62, 337 i 5/ 375 i Ibn-Sunni, 465.

399 Hadis bilježe: El-Buhari, 9/501, Ebu-Davud, 3849, Et-Tirmizi, 3453, Ibn-Madža, 3284, Ahmed, 5/253, 256, 261 i 267 i Ibn-Sunni, 469.

"Allahumme barik lehum fima rezaktehum, vagfir lehum, verhamhum."

Abdullah ibn Busr kazuje: *"Kad je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, došao kod moga babe, ponudili smo mu jelo vatbe*[400]*, a nakon toga su mu date datule, pa je košpice stavljao između dva skupljena prsta – kažiprsta i srednjaka, a poslije toga se napio šerbeta, koje mu je doneseno, potom ga dade prvoj osobi sa svoje desne strane. Držeći uzde deve, moj otac reče: "Moli Allaha za nas."*

"Gospodaru, blagoslovi im ono čime si ih opskrbio, oprosti im i smiluj se." Hadis bilježi Muslim.[401]

وعن انس ان النبي جاء الى سعد بن عبادة فجاء بخبز وبزيت فاكل، ثم قال النبي: ﴿أَفْطَرَ عِنْدَكُمُ الصَّائِمُونَ وَ أَكَلَ طَعَامَكُمُ الأَبْرَارُ وَصَلَّتْ عَلَيْكُمُ الْمَلاَئِكَةُ.﴾ وراه ابو داود.

"Eftare indekumus-saimun, ve ekele ta'amekumul-ebrar, ve sallet alejkumul-melaikeh."

A od Enesa se prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, došao kod Sa'da ibn Ubade, pa mu donesoše hljeba i ulja. Uzevši malo, reče: *"Da se kod vas budu iftarili postači, da vam hranu budu jeli čestiti ljudi i da vas meleki budu blagosiljali."* Hadis bilježi Ebu-Davud.[402]

وعن جابر قال: ﴿صنع ابو الهيثم بن التيهان للنبي طعاما، فدعا النبي واصحابه، فلما فرغوا قال: اثيبوا اخاكم. قالوا: يا رسول الله وما اثابته؟ قال: ان الرجل اذا دخل بيته فاكل طعامه وشرابه فادعوا له فذلك اثابته.﴾ رواه ابو داود.

Od Džabira se prenosi: *"Ebul-Hejsem ibn et-Tihan pripremi hranu za Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, pa ga pozva zajedno s njegovim*

400 Jelo od datula, sira i masla.

401 Hadis bilježi Muslim, 2042.

402 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 3854, Ahmed, 3/138, Ed-Darimi, 1779, El-Bejheki u djelu *Es-Sunen* (7/287) i Ibn-Sunni, 483.

prijateljima. Kad su završili s jelom, Alejhisselam reče: 'Nagradite vašeg brata!'"

- *'Kako ćemo ga nagraditi?'*, *upitaše.*

- *'Kad vas čovjek ugosti, onda molite za njega, to mu je nagrada', reče Alejhisselam."* Hadis bilježi Ebu-Davud.[403]

- O SELAMU -

عن عبد الله بن عمر رضي الله عنهما ان رجلا سال رسول الله: ﴿أي الاسلام خير؟﴾ قال: ﴿تطعم الطعام وتقرا السلام على من عرفت ومن لم تعرف.﴾ متفق عليه.

Od Abdullaha ibn Omera se prenosi da je neki čovjek upitao Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega: *"Koji islam je najbolji?"*

- *"Da nahraniš gladnog i da selamiš koga znaš i ne znaš"*, odgovori Alejhisselam. Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.[404]

وقال ابو هريرة قال رسول الله: ﴿لا تدخلوا الجنة حتى تؤمنوا ولا تؤمنوا حتى تحابوا افلا ادلكم على شئ اذا فعلتموه تحاببتم افشوا السلام بينكم.﴾ رواه ابو داود.

Od Ebu-Hurejre se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Nećete ući u Džennet sve dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati sve dok se ne budete voljeli. Hoćete li da vam kažem kojim ćete se djelom zavoljeti? Širite selam među vama."* Hadis bilježi Ebu-Davud.[405]

---

403 Hadis bilježi Ebu-Davud, 3853.

404 Hadis bilježe: El-Buhari, 1/52, 53, Muslim, 39, En-Nesai, 8/107, Ebu-Davud, 5194, Ibn-Madža, 3253 i Ahmed, 2/169.

405 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5193, Muslim, 54, Et-Tirmizi, 2689, Ahmed, 2/391, 442, 447, 495, 512, Ibn-Madža, 68 i El-Buhari u djelu *El-Edebul-mufred* (980).

وقال عمار بن ياسر رضي الله عنهما: ﴿ثلاث من جمعهن جمع الايمان؛ الانصاف من نفسك وبذل السلام للعالم والانفاق من الاقتار.﴾ ذكره البخاري.

Ammar ibn Jasir kaže: *"Ko kod sebe izgradi tri osobine, upotpunio je vjerovanje: da bude pravedan prema sebi, da svima naziva selam i da udjeljuje u oskudici."* Hadis spominje El-Buhari.[406]

وقال عمران بن حصين جاء رجل الى النبي فقال: ﴿السلام عليكم.﴾ فرد عليه، ثم جلس فقال النبي: ﴿عشر.﴾ ثم جاء اخر فقال: ﴿السلام عليكم ورحمة الله.﴾ فرد عليه فجلس فقال: ﴿عشرون.﴾ ثم جاء اخر فقال: ﴿السلام عليكم ورحمة الله وبركاته.﴾ فرد عليه فجلس فقال: ﴿ثلاثون.﴾ قال الترمذي حديث حسن.

'Imran ibn Husajn kazuje: *"Dođe neki čovjek Vjerovjesniku i, nazvavši selam riječima: 'Es-selamu alejkum', sjede, a Alejhisselam mu odgovori na nj i reče: 'Deset.' Domalo uđe i drugi čovjek, te nazvavši selam riječima: 'Es-selamu alejkum ve rahmetullah', sjede, a Alejhisselam i njemu odgovori i reče: 'Dvadeset.' Na kraju uđe i treći čovjek i, prije nego što sjede, reče: 'Es-selamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu', a, odgovorivši i njemu, Alejhisselam reče: 'Trideset sevapa.'"* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar (*hasen*).[407]

وعن ابي امامة قال: ﴿قال رسول الله: ان اولى الناس بالله من ابتدأهم بالسلام.﴾ قال الترمذي: حديث حسن.

Od Ebu-Umame se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Najbliži Allahovoj milosti jeste onaj ko prvi nazove selam."* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar (*hasen*).[408]

406 Hadis bilježe: El-Buhari u *muallek* verziji, 1/77, Abdurrezzak u *Musannefu* (19439) i Ibn Ebu-Šejba, 131.
407 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5195, Et-Tirmizi, 2690, Ed-Darimi, 2643 i El-Buhari u djelu *El-Edebul-mufred* (986).
408 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 2695, Ebu-Davud, 5197 i Ahmed, 5/254, 261, 264 i 269.

وخرج ابو داود عن علي رضي الله عنه عن النبي قال: ﴿يجزئ عن الجماعة اذا مروا ان يسلم احدهم و يجزىء عن الجلوس ان يرد أحدهم.﴾

Ebu-Davud prenosi od Alije da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Za grupu koja prolazi dovoljno je da jedan nazove selam, a za one koji sjede dovoljno je da samo jedan odazove."*[409]

وقال انس: ﴿مر النبي على صبيان يلعبون فسلم عليهم.﴾ حديث صحيح.

Kaže Enes: *"Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, prošao je pored djece koja su se igrala, pa im nazva selam."* Hadis je vjerodostojan *(sahih).*[410]

وقال ابو هريرة: ﴿قال رسول الله: اذا انتهى احدكم الى المجلس فليسلم، فإن بدا له ان يجلس، فليجلس، ثم إذا قام، فليسلم، فليست الاولى باحق من الاخرة.﴾

Od Ebu-Hurejre se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada dođete među nekakav skup, nazovite selam, pa ako htjednete sjesti, sjednite, a kada pođete, opet nazovite selam, jer onaj prvi nije ništa preči od ovog drugog."*[411]

- ŠTA SE KAŽE PRILIKOM KIHANJA -

قال ابو هريرة عن النبي: ﴿ان الله يحب العطاس ويكره التثاؤب. فاذا عطس احدكم وحمد الله كان حقا على كل مسلم سمعه ان يقول: يَرْحَمُكَ الله. واما التثاؤب، فانما هو من الشيطان، فاذا تثاءب احدكم فليرده ما استطاع، فان احدكم اذا تثاءب ضحك الشيطان منه.﴾ رواه البخاري.

409 Hadis bilježi Ebu-Davud, 5210.
410 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/27, Muslim, 2168, Ebu-Davud, 5202 i Et-Tirmizi, 2697.
411 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5208, Et-Tirmizi, 2707, El-Hakim i i Ibn-Hibban, 1931, 1932 i obojica su kazali da je vjerodostojan.

Ebu-Hurejra prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Allah voli kihanje, a mrzi zijevanje. Kada kihnete i kažete: 'Elhamdulillah'*[412]*, svaki musliman, koji vas je čuo, dužan vam je reći: 'Jerhamukellah'*[413]*. A zijevanje je od šejtana, zato ga spriječite koliko možete, jer vam se šejtan smije kada zijevate."* Hadis bilježi El-Buhari.[414]

وعنه ايضا عن النبي قال: ﴿اذا عطس احدكم فليقل: الْحَمْدُ لله. وليقل له اخوه او صاحبه: يَرْحَمُكَ اللهُ. فاذا قال له: يَرْحَمُكَ اللهُ. فليقل: يَهْدِيكُمُ اللهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُم. رواه البخاري، وفي لفظ ابي داود: ﴿الْحَمْدُ للهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ.﴾

On, također, prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada kihnete, recite: 'Elhamdulillah', a neka mu drug kaže: 'Jerhamukellah', a neka mu on poslije toga kaže: 'Jehdikumullahu ve juslihu balekum.'"*[415] Hadis bilježi El-Buhari, a u Ebu-Davudovoj verziji stoji: *"Elhamdulillahi ala kulli hal."*[416]

وقال ابو موسى الاشعري رضي الله عنه سمعت رسول الله يقول: ﴿اذا عطس احدكم فحمد الله فشمتوه، فان لم يحمد الله فلا تشمتوه.﴾

Ebu-Musa el-Eš'ari prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada neko kihne i kaže 'elhamdulillah', vi mu recite 'jerhamukellah', a ako ne kaže, nemojte mu ni vi kazati."* Hadis bilježi Muslim.[417]

---

412 "Hvala Allahu."

413 "Allah ti se smilovao!"

414 Hadis bilježe: El-Buhari, 10/501, Muslim, 2994, Ebu-Davud, 5028, Et-Tirmizi, 370, 2747, 2748 i Ahmed, 2/265, 428 i 517.

415 "Allah vas uputio i učinio dobrim."

416 "Hvala Allahu u svakoj situaciji." Hadis bilježe: El-Buhari, 10/502, Ebu-Davud, 5033 i Ahmed, 2/353.

417 Hadis bilježe Muslim, 2992 i Ahmed, 4/414.

- O BRAKU, ČESTITANJU I INTIMNOM ODNOSU -

قال ابن مسعود: ﴿علمنا رسول الله خطبة النكاح: الْحَمْدُ لله نَحْمَدُهُ، وَ نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِالله مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَ مِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهدِ اللهُ فَلاَ مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلاَ هَادِيَ لَهُ. وَ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. وفي رواية زيادة: أَرْسَلَهُ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا بَيْنَ يَدَي السَّاعَةِ. مَنْ يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ رَشَدَ وَمَنْ يَعْصِهِمَا فَإِنَّهُ لاَ يَضُرُّ إِلاَّ نَفْسَهُ وَلاَ يَضُرُّ اللهَ شَيْئًا. يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلاَ تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ. يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالاً كَثِيراً وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالأَرْحَامَ إِنَّ اللهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا. يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ وَقُولُوا قَوْلاً سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ رواه اهل السنن الاربعة، وقال الترمذي: حديث حسن.

'Elhamdu lillahi nahmeduhu ve neste'inuhu, ve nestagfiruhu ve neuzu billahi min šururi enfusina, ve min sejjiati a'malina, men jehdillahu fela mudille lehu, ve men judlil fela hadije leh. Ve ešhedu en la ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, ve ešhedu enne muhammeden abduhu ve resuluh. Erselehu bil-hakki beširen ve neziren bejne jedejis-sa'ah. Men juti'illahe ve resulehu fekad rešede, ve men ja'sihima feinnehu la jedurru illa nefsehu, ve la jedurrullahe šej'a. Ja ejjuhellezine amenut-tekullahe hakka tukatihi ve la temutunne illa ve entum muslimun. Ja ejjuhen-nasutteku rabbekumullezi halekakum min nefsin vahidetin, ve haleka minha zevdžeha, ve besse minhuma ridžalen kesiren ve nisaa. Vettekullahellezi tesaelune bihi vel-erhame, innallahe kane alejkum rekiba. Ja ejjuhellezine amenut-tekullahe ve kulu kavlen sediden, juslih lekum a'malekum, ve

jagfir lekum zunubekum, ve men juti'illahe ve resulehu fekad faze fevzen azima."

Kaže Ibn-Mes'ud: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, naučio nas je prosidbenom govoru: 'Hvala pripada samo Allahu i mi Ga hvalimo, od Njega pomoć i oprost tražimo. Molimo Allaha da nas zaštiti od zla naših duša i loših djela. Koga Allah uputi, niko ga ne može zavesti, a koga ostavi u zabludi, niko ga ne može na pravi put izvesti. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik." U drugoj verziji stoji: "Poslao ga je s istinom, kao nositelja dobra i opominjača pred Sudnji čas. Ko se bude pokoravao Allahu i Njegovom Poslaniku, na pravom je putu, a ko im bude neposlušan, samo će sebi naštetiti, a Allahu niko ne može naštetiti:* **'O, vjernici, bojte se Allaha onako kako se treba bojati i umirite samo kao muslimani!'** [418] **'O, ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drúgu njegovu stvorio i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdije.'**[419] **'O, vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu. On će vas za vaša djela nagraditi i grijehe vam vaše oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovu bude pokoravao postići će ono što bude želio.'"**[420] Hadis bilježe autori četiriju sunena, a Et-Tirmizi kaže da je dobar (*hasen*).[421]

وعن ابي هريرة ان النبي كان اذا رفأ الانسان اذا تزوج قال: ﴿بَارَكَ اللهُ لَكَ وَبَارَكَ عَلَيْكُمَا وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ وَ عَافِيَةٍ.﴾ قال الترمذي: حديث حسن صحيح.

"Barekallahu leke, ve bareke alejkuma, ve džemea bejnekuma fi hajrin ve afijeh."

418 Alu 'Imran, 102. ajet.
419 En-Nisa, 1. ajet.
420 El-Ahzab, 70. i 71. ajet.
421 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 2118, Et-Tirmizi, 1105, En-Nesai, 3/105 i Ibn-Madža, 1892.

Ebu-Hurejra kazuje: *"Kad bi se neko oženio, Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, čestitao bi mu riječima: 'Da te Allah blagoslovi i da ti dadne blagoslova u njoj i da vas spoji u dobru i zdravlju.'"* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).[422]

وعن عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده عن النبي قال: ﴿اذا تزوج احدكم امراة او اشترى خادما فليقل: **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ.** واذ اشترى بعيرا فلياخذ بذورة سنامه وليقل مثل ذلك.﴾ رواه ابو داود.

"Allahumme inni es'eluke hajreha, ve hajre ma džebelteha alejhi, ve euzu bike min šerriha, ve šerri ma džebelteha alejh."

Amr ibn Šu'ajb prenosi od svoga oca, a on od svoga oca da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada se oženite ili kupite slugu, recite: 'Gospodaru, daruj mi njeno/njegovo dobro i njene/njegove dobre osobine, koje si joj/mu dao, a utječem Ti se od njenog/njegovog zla i zlih osobina koje si joj/mu dao. A kada kupi devu, neka uzme za vrh njene grbe i neka kaže isto."* Hadis bilježi Ebu-Davud.[423]

وفي الصحيحين عن ابن عباس عن النبي قال: ﴿ان احدكم اذا اتى اهله قال: **بِسْمِ اللهِ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا.** فقضي بينهما ولد لم يضره الشيطان ابدا.﴾

"Bismillahi, allahumme džennibneš-šejtane, ve džennibiš-šejtane ma rezaktena."

El-Buhari i Muslim prenose od Ibn-Abbasa da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kad bi prilikom intimnog odnosa rekli:*

422 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 1091, Ebu-Davud, 2130, Ibn-Madža, 1905, Ahmed, 2/381, 451, Ibn-Hibban, 1284 i El-Hakim, 2/183, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

423 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 2160, Ibn-Madža, 1918 i El-Hakim 2/185, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

'U ime Allaha, Gospodaru, udalji od nas šejtana i od onoga čime nas obdariš' ako bi vam bilo suđeno dijete, šejtan mu nikad ne bi mogao naškoditi."[424]

- ZIKR ZA POROĐAJ I DIJETE -

يذكر ان فاطمة رضي الله تعالى عنها لما دنا ولادها امر النبي ام سلمة وزينب بنت جحش ان تاتيا فتقرا عليها اية الكرسي و إِنَّ رَبَّكُمُ اللهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ... الى اخر الايتين وتعوذاها بالمعوذتين.

Kada se Fatimi primakao porođaj, Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, reče Ummu-Selemi i Zejnebi bint Džahš da odu kod nje i da joj uče Ajetul-kursi i ajet: "**Doista je vaš Gospodar Allah, koji je stvorio nebesa i Zemlju...**"[425], sve do kraja ova dva ajeta i da je zaštite surama El-Felek i En-Nas.[426]

وقال ابو رافع: ﴿**رايت رسول الله اذن في أذن الحسن بن علي حين ولدته فاطمة بالصلاة.**﴾ قال الترمذي: حديث حسن صحيح.

Ebu-Rafi' prenosi: *"Kad je Fatima rodila Hasana ibn Alija, vidio sam Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, kako mu na uho uči ezan"* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).[427]

ويذكر عن الحسين بن علي قال: ﴿**قال رسول الله: من ولد له مولود فاذن في اذنه اليمنى واقام في اذنه اليسرى لم تضره ام الصبيان.**﴾

424 Vidi str. 44.
425 El-A'raf, 54. i 55. ajet.
426 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 625.
427 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 1514, Ebu-Davud, 1505 i Ahmed, 6/9, 391 i 392.

Od Husejna ibn Alija se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko svome novorođenom djetetu prouči ezan na desno, a ikamet na lijevo uho neće oboljeti od padavice."*[428]

وقالت عائشة: ﴿كان النبي يؤتى بالصبيان فيدعو لهم بالبركة ويحنكهم.﴾ رواه ابو داود.

Aiša kazuje: *"Vjerovjesniku su, neka je mir i blagoslov na njega, donošena djeca, pa je za njih molio blagoslov i sažvakanom datulom potirao im nepce."* Hadis bilježi Ebu-Davud.[429]

وقال عبد الله بن عمرو رضي الله عنهما: ﴿ان النبي امر بتسمية المولود يوم سابعه ووضع الاذى عنه والعق.﴾ قال الترمذي: حديث حسن.

A Abdullah ibn Amr veli: *"Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, naredio je da se novorođenčetu sedmi dan nadjene ime, ošiša kosa i zakolje kurban."* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar (*hasen*).[430]

Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, neposredno nakon rođenja dao je ime svome sinu Ibrahimu, Ibrahimu ibn Ebu-Musau, Abdullahu ibn Ebu-Talhi i Munziru ibn Ebu-Usejdu.

وعن ابي الدرداء قال: ﴿قال رسول الله: انكم تدعون يوم القيامة باسمائكم و أسماء آبائكم، فاحسنوا اسماءكم. ذكره ابو داود.

Od Ebu-Derdaa se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Na Sudnjem danu bit ćete prozivani po vašim i očevim imenima, stoga nadijevajte lijepa imena."* Hadis spominje Ebu-Davud.[431]

428 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 623.
429 Hadis bilježe Muslim, 186 i Ebu-Davud, 5106.
430 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 2834.
431 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 4948, Ed-Darimi, 2697, Ahmed, 5/194 i Ibn-Hibban, 1944.

وذكر مسلم عن عبد الله بن عمر قال: ﴿قال رسول الله: ان احب اسمائكم الى الله عز وجل عبد الله وعبد الرحمن.

Muslim prenosi od Abdullaha ibn Omera da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Allahu najdraža imena jesu: Abdullah i Abdurrahman."*[432]

وعن ابي وهب الجشمي رضي الله عنه قال: ﴿قال رسول الله: تسموا باسماء الأنبياء وان احب الاسماء الى الله عز وجل عبد الله وعبد الرحمن، واصدقها حارث وهمام، واقبحها حرب ومرة.﴾ رواه ابو داود والنسائي.

Od Ebu-Vehba el-Džušemija prenosi se da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Nadijevajte imena vjerovjesnika, a Allahu najdraža imena jesu: Abdullah i Abdurrahman, a najistinitija su: Haris i Hemmam, a najružnija su: Harb i Murre."* Hadis bilježe Ebu-Davud i En-Nesai.[433]

Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, mijenjao je ružna imena lijepima. Tako je ime *Berra* promijenio u *Zejneb*, a ime *Hazen* u *Sehl*, *Asija* u *Džemila*, a ime *Asrem* u *Zur'a*. Harba je nazvao *Selm*, a El-Mudtadžia *El-Munbeis*. Također je i zemlju, koja se zvala Afra, nazvao *Hadira*, *ši'bed-dalaleti* je nazvao *ši'bel-huda*, a *benuz-zin'jeti* je nazvao *benur-rišde*.

- KUKURIKANJE PIJEVCA, REVANJE MAGARCA I ZAVIJANJE PSA -

وفي الصحيحين عن ابي هريرة رضي الله عنه عن النبي قال: ﴿اذا سمعتم نهاق الحمير فتعوذوا بالله من الشيطان فانها رات شيطانا واذا سمعتم صياح الديكة فسلوا الله من فضله فانها رات ملكا.﴾

432 Hadis bilježe: Muslim, 2132, Et-Tirmizi, 2835, Ebu-Davud, 4949, Ibn-Madža, 3828, Ed-Darimi, 2698 i Ahmed, 2/24 i 124.

433 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 4950, En-Nesai, 6/218 i Ahmed, 4/345.

El-Buhari i Muslim prenose od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada začujete revanje magarca, molite Allaha da vas zaštiti od šejtana jer ga je on upravo vidio, a kada čujete kukurikanje pijevca, molite Allaha za dobro jer je on upravo vidio meleka."*[434]

وفي سنن ابي داود عن جابر رضي الله عنه قال: **﴿قال رسول الله: اذا سمعتم نباح الكلاب ونهيق الحمير بالليل فتعوذوا با لله منهن فانهن يرين ما لا ترون.﴾** رواه ابو داود.

Ebu-Davud prenosi od Džabira da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kada noću čujete zavijanje pasa i revanje magarca, molite Allaha da vas zaštiti od njih jer oni vide ono što vi ne vidite."* Hadis bilježi Ebu-Davud.[435]

- ZIKR KOJIM SE GASI POŽAR -

يذكر عن عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده رضي الله عنه قال: **﴿قال رسول الله: اذا رايتم الحريق فكبروا فان التكبير يطفئه.﴾**

Amr ibn Šu'ajb prenosi od svoga oca, a on od svoga oca da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kad ugledate požar, učite tekbire, jer će ga oni ugasiti."*[436]

434 Hadis bilježe: El-Buhari, 6/251, Muslim, 2729, Ebu-Davud, 5102, Et-Tirmizi, 3455 i Ahmed, 2/307 i 355.

435 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 5103, Ahmed, 3/306, 355, El-Buhari u djelu *El-Edebul-mufred* (1233, 1234), Ibn-Hibban, 1996 i Ibn-Sunni, 312.

436 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 295, 296, 297 i 298.

- ISKUP ZA SIJELO -

عن ابي هريرة قال: ﴿قال رسول الله: من جلس مجلسا فكثر فيه لغطه فقال قبل ان يقوم من مجلسه ذالك: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ. الا كفر الله له ماكان في مجلسه ذلك.﴾ قال الترمذي حديث حسن صحيح.

"Subhanekallahumme ve bihamdike, ešhedu en la ilahe illa ente, estagfiruke, ve etubu ilejk."

Od Ebu Hurejre se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko u sijelu bude puno griješio, pa prije nego ustane kaže: 'Slavljen neka si, Gospodaru, i hvaljen; svjedočim da nema drugog boga osim Tebe, od Tebe oprost tražim i Tebi se kajem' bit će mu oprošteni grijesi koje je počinio u tom sijelu."* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar-vjerodostojan (*hasen-sahih*).[437]

وفي حديث اخر: ﴿انه ان كان في مجلس خير كان كالطابع له، وان كان في مجلس تخليط كان كفارة له.﴾

U drugom hadisu stoji: *"Ako je bio u dobrom sijelu, te riječi mu budu kao pečat, a ako je bio u grješnom sijelu, one mu budu otkup od grijeha."*[438]

وفي السنن عن ابي هريرة عن النبي: ﴿ما من قوم يقومون من مجلس لا يذكرون الله تعالى فيه الا قاموا عن مثل جيفة حمار وكان لهم حسرة.﴾

U *Sunenu* se prenosi od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Svaka grupa koja u sijelu ne bude spominjala Allaha kao da je sjedila na lešu magarca i ono će im biti uzrok tugovanja na Sudnjem danu."*[439]

437 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3429, Ahmed, 2/494, Ibn-Hibban, 2366 i El-Hakim, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

438 Hadis bilježi El-Hakim, 1/537, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

439 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 4855, Et-Tirmizi, 3377, Ahmed, 2/389, 394, 515, 527, Ibn-

وعن ابن عمر قال: ﴿قلما كان رسول الله يقوم من مجلس حتى يدعوا بهؤلاء الكلمات لاصحابه: اللَّهُمَّ اقْسِمْ لَنا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تَحُولُ بِهِ بَيْننا وَبَيْنَ مَعْصِيَتِكَ وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتَكَ وَمِنَ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا مَصَائِبَ الدُّنْيَا. اللَّهُمَّ مَتِّعْنَا بِأَسْمَاعِنَا وَ أَبْصَارِنَا وَ قُوَّتِنا مَا أَحْيَيْتَنَا وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا وَاجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى مَنْ عَادَانَا وَلاَ تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا وَلاَ تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّنَا وَلاَ مَبْلَغَ عِلْمِنَا وَلاَ تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لاَ يَرْحَمُنَا.﴾ قال الترمذي حديث حسن.

"Allahummaksim lena min hašjetike ma tehulu bihi bejnena ve bejne ma'sijetike, ve min ta'atike ma tubelliguna bihi dženneteke, ve minel-jekini ma tuhevvinu bihi alejna mesaibed-dun'ja. Allahumme metti'na bie-smaina, ve ebsarina, ve kuvvetina ma ahjejtena, vedž'alhul-varise minna, vedž'al se'rena ala men zalemena, vensurna ala men adana, ve la tedž'al musibetena fi dinina, ve la tedž'alid-dun'ja ekbere hemmina ve la meblega ilmina, ve la tusellit alejna men la jerhamuna."

Ibn-Omer kazuje: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rijetko je ustajao iz sijela a da ne bi proučio ovu dovu za svoje ashabe: 'Gospodaru, obdari nas bogobojaznošću prema Tebi koja će nas spriječiti da Ti budemo neposlušni i pokornošću koja će nas u Tvoj Džennet uvesti i uvjerenjem koje će nam dunjalučke tegobe olakšati. Gospodaru, obdari nas sluhom, vidom i snagom sve dok nas držiš živima i očuvaj ih zdravim sve do smrti. Pomozi našu odmazdu protiv onih koji su nam nepravdu učinili, pomozi nas protiv naših neprijatelja, sačuvaj nas nelagoda u našoj vjeri, ne učini dunjaluk našom najvećom brigom i krajnjim znanjem i ne daj vlast nad nama onome ko prema nama neće biti milostiv.' "* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar (*hasen*).[440]

Sunni, 445 i El-Hakim, 1/492, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

440 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3497, Ibn-Sunni, 446 i El-Hakim, 1/528, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

- ŠTA SE KAŽE I ČINI U LJUTNJI -

Kaže Uzvišeni: **"A kad šejtan pokuša da te na zle misli navede, ti zatraži utočište u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i zna sve."** [441]

وقال مليمان بن صرد كنت جالسا مع النبي ورجلان يستبان احدهما قد احمر وجهه وانتفخت اوداجه فقال النبي: ﴿**اني لأعلم كلمة لو قالها لذهب عنه ما يجد. لو قال: أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. ذهب عنه.**﴾ متفق عليه.

Sulejman ibn Sured prenosi: *"Sjedio sam pored Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, kada su se dvojica tako žestoko posvađala da se kod jednog lice zajapurilo i vratne žile napele, pa Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, reče: 'Znam riječ, da je kaže, smirio bi se. Da kaže: euzu billahi mineš-šejtanir-radžim, smirio bi se.'"* Hadis bilježe El-Buhari i Muslim.[442]

Od Atijje ibn Urve se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ljutnja je od šejtana, a on je stvoren od vatre, a vatra se gasi vodom; stoga, kada se naljutite, uzmite abdest."* Hadis bilježi Ebu-Davud.[443]

وفي حديث اخر: ﴿**انه امر من غضب ان كان قائما ان يجلس وان كان جالسا ان يضطجع.**﴾

U drugom hadisu stoji: *"Koga obuzme bijes, neka sjedne ako stoji, ili neka legne ako sjedi."* [444]

---

441 Fussilet, 36. ajet.
442 Hadis bilježe: El-Buhari, 10/389, Muslim, 2610, Ebu-Davud, 4781 i Et-Tirmizi, 3448.
443 Hadis bilježi Ebu-Davud, 4784.
444 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 4782, Ahmed, 5/152 i Ibn-Hibban, 1973.

- ŠTA REĆI KAD VIDIŠ NEKOG KO JE U KUŠNJI -

عن ابي هريرة رضي الله عنه عن النبي قال: ﴿من راى مبتلى فقال: **الْحَمْدُ لله الَّذي عَافَاني مِمَّا ابْتَلاَكَ بِهِ وَفَضَّلَنِي عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقَ تَفْضِيلاً. لم يصبه ذلك البلاء.﴾**

وقال الترمذي: حديث حسن.

"Elhamdulillahillezi afani mimmebtelake bihi, ve feddaleni ala kesirin mimmen haleka tefdila."

Od Ebu-Hurejre se prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko vidi nekog ko je na kušnji, pa kaže: 'Hvala Allahu koji me sačuvao toga čime si ti na kušnji i odlikovao me nad mnogim Njegovim stvorenjima' neće ga zadesiti ta nevolja."* Et-Tirmizi kaže da je hadis dobar (*hasen*).[445]

- ŠTA SE KAŽE PRILIKOM ULASKA U PIJACU -

عن عمر بن الخطاب رضي الله عنه قال: ﴿**قال رسول الله: من دخل السوق فقال: لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِ وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لاَ يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. كتب الله له الف الف حسنة ومحا عنه الف الف سيئة ورفع له الف الف درجة.﴾** رواه الترمذي.

"La ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, lehul-mulku ve lehul-hamdu, juhji ve jumitu, ve huve hajjun la jemutu, bi jedihil-hajru, ve huve ala kulli šej'in kadir."

Od Omera ibn el-Hattaba se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko prilikom ulaska u pijacu kaže: 'Nema*

---

445 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 3428.

boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga, samo Njemu pripada vlast i samo Njemu pripada zahvala. On život i smrt daje i On je Živi koji ne umire. U Njegovoj je ruci svako dobro i on je svemu kadar', Allah će mu upisati milion dobrih, a poništiti milion loših djela i podići će ga za milion deredža." Hadis bilježi Et-Tirmizi.[446]

وعن بريدة رضي الله عنها قال: ﴿كان رسول الله اذا دخل السوق قال: بِسْمِ الله، اللَّهُمَّ إنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ هَذه السُّوقِ وَخَيْرَ مَا فِيهَا وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا. اللَّهُمَّ إنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أُصِيبَ بِهَا يَمِينًا فَاجِرَةً أَوْ صَفْقَةً خَاسِرَةً.﴾

'Bismillahi, allahumme inni es'eluke hajre hazihis-suki ve hajre ma fiha, ve euzu bike min šerriha ve šerri ma fiha. Allahumme inni euzu bike en usibe biha jeminen fadžireten ev safkaten hasireh."

Od Burejde se prenosi: *"Kad bi Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, ušao u pijacu rekao bi: "U ime Allaha, Gospodaru, molim te za dobro ove pijace i onoga što je u njoj, a utječem ti se od njenog zla i zla onoga što je u njoj. Gospodaru, sačuvaj me od toga da u njoj doživim lažnu zakletvu ili propalu trgovinu."*[447]

- ŠTA SE KAŽE KAD UTRNE NOGA -

عن الهيثم بن حنش قال: ﴿كنا عند عبد الله بن عمر رضي الله عنهما فخدرت رجله فقال له رجل: اذكر احب الناس اليك. فذكر محمدا فكانما نشط من عقال.﴾

El-Hejsem ibn Haneš kaže: *'Bili smo kod Abdullaha ibn Omera kada mu je utrnula noga, pa jedan čovjek reče: 'Spomeni ime najdražeg čovjeka.' On spomenu Muhammeda, neka je mir i blagoslov na njega, a trnci prođoše."*[448]

446 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3424, El-Hakim, 1/538, 539 i Ibn-Sunni, 182.
447 Hadis bilježe Ibn-Sunni, 181 i El-Hakim, 1/539.
448 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 170.

وعن مجاهد رحمه الله قال: ﴿خدرت رجل رجل عند ابن عباس رضي الله عنهما فقال: اذكر احب الناس اليك. فقال: محمد. فذهب خدره.﴾

Mudžahid prenosi da je nekom čovjeku utrnula noga dok su bili kod Ibn-Abbasa, pa mu on reče: *'Spomeni ime najdražeg ti čovjeka."*

- *"Muhammed, Allahov Poslanik"*, reče ovaj i trnci prođoše.[449]

- KAD JAHALICA POSRNE -

عن ابي المليح عن رجل قال: ﴿كنت رديف النبي فعثرت دابته فقلت: تعس الشيطان. فقال: لا تقل تعس الشيطان، فانك اذا قلت ذلك تعاظم حتى يكون مثل البيت، ولكن قل: بسم الله فانك اذا قلت ذلك تصاغر حتى يكون مثل الذباب.﴾

Ebul-Melih prenosi da je neki čovjek rekao: *"Išao sam iza Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, kad posrnu njegova deva.*

- *'Propao šejtan', rekoh.*

- *'Nemoj govoriti propao šejtan'*, reče Alejhisselam, *'jer kada to kažeš, šejtan raste pa bude kao kuća, nego reci: U ime Allaha, jer kada to kažeš, on se smanjuje dok ne bude poput mušice.'"*[450]

- O POKLONIMA I MILOSTINJI -

عن عائشة رضي الله تعالى عنها قالت: ﴿اهديت لرسول الله شاة فقال: اقسميها. وكانت عائشة رضي الله عنها اذا رجعت الخادم تقول: ما قالوا؟ تقول الخادم: قالوا: بَارَكَ اللهُ فِيكُمْ. تقول عائشة رضي الله عنها: وَفِيهِمْ بَارَكَ اللهُ. نرد عليهم مثل ما قالوا ويبقى أجرنا لنا.﴾

"Barekallahu fikum."

449 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 169.
450 Hadis bilježe Ebu-Davud, 4983 i Ibn-Sunni, 509.

Od Aiše se prenosi da je Allahovom Poslaniku, neka je mir i blagoslov na njega, poklonjena ovca, pa on reče: *"Podijeli je."* Kad bi se sluškinja vratila, Aiša bi je pitala: *"Šta su rekli?"*

- *"Rekli su: Da vas Allah blagoslovi"*, odgovori sluškinja.

- *"I njih da Allah blagoslovi"*, reče Aiša. *"Odgovaramo im isto kako su nam i rekli, a nagrada ostaje nama."* [451]

Od nje se ovo isto prenosi i za sadaku.

- ŠTA KAŽE ONAJ OD KOGA SE UKLONI NEUGODNOST -

عن ابي ايوب رضي الله عنه انه تناول من لحية رسول الله اذى فقال رسول الله: ﴿مَسَحَ اللهُ عَنْكَ يَا أَبَا أَيُوبَ مَا تَكْرَهُ.﴾ وفي لفظ اخر: ﴿لاَ يَكُنْ بِكَ السُّوءُ يَا أَبَا أَيُوبَ.﴾

Prenosi se da je Ebu-Ejjub uklonio sa brade Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, ono što mu je smetalo, pa mu reče: *"Da ti Allah otkloni ono što ne voliš, Ebu-Ejjube."*

U drugoj verziji stoji: *"Da te ne zadesi zlo, Ebu-Ejjube."*[452]

وعن عمر رضي الله عنه انه اخذ عن رجل شيئا فقال الرجل: ﴿صرف الله عنك السوء.﴾ فقال عمر رضي الله عنه: ﴿صرف الله عنا السوء منذ اسلمنا، ولكن اذا اخذ عنك شيئا فقل: اخذت يداك خيرا.﴾

"Sarefallahu ankes-su'."

"Ehazet jedake hajra."

Prenosi se da je Omer skinuo nešto s nekog čovjeka, pa mu ovaj reče: *"Da Allah od tebe otkloni zlo."*

- *"Allah je od nas otklonio zlo od kako smo primili islam"*, reče Omer, *"nego kada se od tebe otkloni nešto, reci: 'Ruke ti se pozlatile.'"*[453]

451 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 278.
452 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 276 i 277.
453 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 284.

- KAD RODI PRVI PLOD -

قال ابو هريرة رضي الله عنه: ﴿كان الناس اذا راوا الثمر جاءوا به الى رسول الله فقال: اللّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي ثَمَرِنَا، وَبَارِكْ لَنَا فِي مَدِينَتِنَا، وَبَارِكْ لَنَا فِي صَاعِنَا، وَبَارِكْ لَنَا فِي مُدِّنَا. ثم يعطيه اصغر من يحضره من الولدان.﴾ رواه مسلم.

"Allahumme barik lena fi semerina, ve barik lena fi medinetina, ve barik lena fi saina, ve barik lena fi muddina."

Ebu-Hurejra prenosi: *"Kad bi se pojavio prvi plod, ljudi bi ga nosili Allahovom Poslaniku, neka je mir i blagoslov na njega, pa bi on rekao: 'Gospodaru, blagoslovi naš plod, blagoslovi naš grad, blagoslovi sa' i blagoslovi mudd'*[454]*. Zatim bi taj plod dao najmlađem djetetu, koje se tu nalazilo."* Hadis bilježi Muslim.[455]

- KAD ČOVJEK VIDI NEŠTO ŠTO MU SE DOPADNE, A BOJI SE UROKA -

Kaže Uzvišeni: **"A zašto nisi, kad si u vrt svoj ušao, rekao: 'Mašallah! – moć je samo u Allaha'?"**[456]

وقال النبي: ﴿العين حق ولو كان شئ سابق القدر لسبقته العين.﴾ حديث صحيح.

Kaže Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega: *"Urok je istina. Da išta može preteći sudbinu, pretekao bi je urok."* Hadis je vjerodostojan (*sahih*).[457]

---

454 *Sa'* i *mudd* su mjerne jedinice, kojima su se tada vagale hurme, ječam, pšenica i dr. Jedan *mudd* iznosi oko pola kilograma.

455 Hadis bilježe: Muslim, 1373, Et-Tirmizi, 3451 i Ibn-Sunni, 280.

456 El-Kehf, 39. ajet.

457 Hadis bilježe Muslim, 2188 i Ahmed, 1/174 i 294.

ويذكر عن النبي انه قال: ﴿اذا راى احدكم ما يعجبه في نفسه او ماله فليتبرك عليه، فان العين حق.﴾

Od Vjerovjesnika se prenosi da je rekao: *"Kada kod sebe ili u vašem imetku vidite nešto što vam se dopada, tražite blagoslov za njega, jer je urok istina."*[458]

ويذكر عنه انه قال: ﴿من راى شيئا فاعجبه فليقل: مَاشَاءَ اللهُ لاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ.﴾

"Ma šaallahu, la kuvvete illa billah."

Također se prenosi da je Alejhisselam rekao: *"Ko vidi nešto što mu se dopada, neka kaže: 'Mašaallah, la kuwwete illa billah', pa to neće biti urečeno."*[459]

ويذكر عنه فيمن خاف ان يصيب شيئا بعينه قال: ﴿اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهِ وَلاَ تَضُرَّهُ.﴾

"Allahumme barik lena fihi ve la tedurreh."

Od njega se, također, prenosi da onaj ko se boji da nešto ne urekne treba kazati sljedeće riječi: *"Gospodaru, podari nam blagoslov u njemu, a ne štetu."*[460]

وقال ابو سعيد: ﴿كان رسول الله يتعوذ من الجان وعين الانس حتى نزلت المعوذتان فلما نزلتا اخذ بهما وترك ما سواهما.﴾ قال الترمذي: حديث حسن. و رواه ابن ماجه في سننه.

Ebu-Seid kaže: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, molio je od Allaha zaštitu od džinna i uroka, sve dok nisu objavljene sure El-Felek i En-Nas. Kada su one objavljene, učio je samo njih, a sve drugo je ostavio."* Hadis je dobar (*hasen*), a bilježi ga Ibn-Madža u *Sunenu*.[461]

458 Hadis bilježe: Ibn-Sunni, 205, Ahmed, 3/486, El-Hakim, 3/411, 412 i Ibn-Sunni, 206.
459 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 207.
460 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 208.
461 Hadis bilježe: Et-Tirmizi 2059, En-Nesai 8/271 i Ibn-Madža, 3511.

- O OPTIMIZMU I PESIMIZMU -

قال النبي: ﴿لا عدوى ولا طيرة، و اصدقها الفال.﴾ قيل: ﴿وما الفال؟﴾ قال: ﴿الكلمة الحسنة يسمعها الرجل.﴾ وكان النبي يعجبه الفال.

Kaže Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega: *"Ne treba vjerovati u zarazu, niti u loš predznak, a najistinitiji je dobar predznak."*

- *"A šta je to dobar predznak?"*

- *"Lijepa riječ koju čujete."*[462]

كما كان في سفر الهجرة فلقيهم رجل فقال: ﴿ما اسمك؟﴾ قال: ﴿بريدة.﴾ قال: ﴿برد امرنا.﴾

Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, volio je dobar predznak. Kad je prilikom seobe iz Mekke u Medinu sreo nekog čovjeka, upitao ga je: *"Kako ti je ime?"*

- *"Burejde" (Lahki, Svježi)*, odgovori.

- *"Sada će nam biti lakše i bolje"*, reče Alejhisselam.[463]

وقال: ﴿رايت في منامي كاني في دار عقبة بن رافع، واتينا من رطب ابن طاب فاولتها الرفعة لنا في الدنيا والعاقبة لنا في الاخرة وان ديننا قد طاب.﴾

---

462 Hadis bilježe: El-Buhari, 10/181, 206, Muslim, 2224, Ebu-Davud, 3916, Et-Tirmizi, 1615, Ibn-Madža, 3537 i Ahmed, 3/118, 154, 173, 178, 251, 276 i 278.

463 Ez-Zerkani u djelu *El-Mevahibul-ledunijja* (1/405) kaže da ovu predaju bilježi El-Bejheki od Burejde ibn el-Hasiba: *"Kada su Kurejšije ponudile nagradu od sto deva onom ko vrati Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, želja za imetkom navela me da krenem sa sedamdeset ljudi iz plemena Benu-Sehm, kako bi presreli Alejhisselama. Kada smo se sreli, Alejhisselam me upita: 'Ko si ti?' 'Burejda', odgovorih. 'Sada će nam biti lakše i bolje', reče Alejhisselam, okrenuvši se prema Ebu-Bekru. 'A odakle si?' 'Iz Eslema.' 'Spašeni smo', opet će on Ebu-Bekru. 'A iz kojeg si plemena?' 'Benu-Sehm.' 'Izašao je tvoj udio, Ebu-Bekre.' 'A ko si ti?', upitah ga. 'Ja sam Muhammed ibn Abdullah, Allahov Poslanik.' 'Svjedočim da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i Poslanik.' Tim riječima Burejda zajedno sa svojim borcima primi islam."*

Kaže Alejhisselam: *"Sanjao sam kao da smo u kući Ukbe ibn Rafi'a i donesoše nam svježe hurme od Ibn-Taba. Taj san protumačio sam tako da ćemo na dunjaluku imati visoku poziciju, da ćemo na ahiretu imati lijep svršetak i da je naša vjera upotpunjena."*[464]

قال معاوية بن الحكم: ﴿قلت: يارسول الله، منا رجال يتطيرون. قال: ذلك شئ تجدونه في صدوركم فلا يصدنكم.﴾

A što se tiče lošeg predznaka, kaže Muavija ibn el-Hakem:

- *"Allahov Poslaniče, neki od nas prate loše predznake."*
- *"To je nešto što osjećate u vama i neka vas to ne suzbija."*[465]

Ovi hadisi nalaze se u priznatim hadiskim zbirkama.

وعن عقبة بن عامر قال: ﴿سئل رسول الله عن الطيرة، فقال: اصدقها الفال، ولا ترد مسلما. واذا رايتم من الطيرة شيئا تكرهونه فقولوا: اللَّهُمَّ لاَ يَأْتِي بِالْحَسَنَاتِ إِلاَّ أَنْتَ وَلاَ يَذْهَبُ بِالسَّيِّئَاتِ إِلاَّ أَنْتَ وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ.﴾

"Allahumme la je'ti bil-hasenati illa ente, ve la jezhebu bis-sejji'ati illa ente, ve la havle ve la kuvvete illa billah."

Od Ukbe ibn Amira se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, upitan o lošim predznacima, pa je on rekao: *"Najbliži istini su dobri predznaci, a loši predznaci ne smiju pokolebati vjernika. Kad vidite nešto što ne volite, recite: 'Gospodaru, samo ti donosiš dobro i samo Ti odagnavaš loše, sva snaga i moć su s Allahom.'"*[466]

---

464 Hadis bilježe: Muslim, 2270, Ebu-Davud, 5025 i Ahmed, 3/213 i 286.
465 Hadis bilježe: Muslim, 537, Ebu-Davud, 930, En-Nesai, 3/14-18 i Ahmed, 5/448.
466 Hadis bilježe Ebu-Davud, 3919 i Ibn-Sunni, 294.

- O HAMAMU -

يذكر عن ابي هريرة انه قال: ﴿نعم البيت الحمام يدخله المسلم، اذا دخله سال الله الجنة واستعاذ به من النار.﴾

Prenosi se da je Ebu-Hurejra rekao: *"Divno li je mjesto hamam u koji ulazi musliman. Kada uđe u nj, Allaha zamoli za Džennet, a zatraži utočište od vatre."*[467]

- ULAZAK I IZLAZAK IZ NUŽNIKA -

في الصحيحين عن انس رضي الله عنه قال: ﴿كان النبي اذا دخل الخلاء قال: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ. وزاد سعيد بن منصور: ﴿بِسْمِ اللهِ.﴾

"Allahumme inni euzu bike minel-hubsi vel-habais."

"Bismillah."

El-Buhari i Muslim prenose od Enesa: *"Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, prilikom ulaska u nužnik govorio je: 'Gospodaru, utječem Ti se od džina i džinkinja.'"* Seid ibn Mensur još dodaje: *"U ime Allaha."*[468]

وفي مسند الامام احمد عن زيد بن ارقم قال: ﴿قال رسول الله: ان هذه الحشوش محتضرة فاذا اتى احدكم الخلاء فليقل: أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ.﴾

"Euzu billahi minel-hubsi vel-habais."

Ahmed u *Musnedu* prenosi od Zejda ibn Erkama da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Doista su ovi nužnici*

467 Ovu predaju spominje Ibn-Sunni, 316.

468 Hadis bilježe: El-Buhari, 1/212, Muslim, 375, Ebu-Davud, 4, 5, Et-Tirmizi, 5, En-Nesai, 1/20 i Ahmed, 3/99, 101 i 282.

naseljeni, zato kada budete ulazili u nužnik, recite: 'Utječem se Allahu od džina i džinkinja.'"[469]

وفي سنن ابن ماجه عن ابي امامة ان رسول الله قال: ﴿لا يعجز احدكم اذا دخل مرفقه ان يقول: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الرِّجْسِ النَّجِسِ الخَبِيثِ الْمُخْبِثِ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ.﴾

"Allahumme inni euzu bike miner-ridžsin-nedžisil-habisil-muhbisiš-šejtanir-radžim."

Ibn-Madža prenosi od Ebu-Umame da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kad uđete u nužnik, recite: 'Gospodaru, utječem Ti se od nečistog, nečastivog, prljavog šejtana prokletog.'"*[470]

وفي الترمذي عن علي رضي الله عنه قال: ﴿قال رسول الله: ستر ما بين الجن وعورات بني ادم اذا دخل الكنيف ان يقول: بِسْمِ اللهِ.﴾

Et-Tirmizi prenosi od Alije da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Zastor čovjekovih stidnih djelova tijela od šejtana je da prilikom ulaska u nužnik kaže: 'U ime Allaha.'"*[471]

وقالت عائشة: ﴿كان رسول الله اذا خرج من الغائط قال: غُفْرَانَكَ.﴾ رواه الامام احمد واهل السنن.

"Gufranek."

Aiša kaže da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, prilikom izlaska iz nužnika govorio: *"Tvoj oprost (molim)."* Hadis bilježe imam Ahmed i autori sunenâ.[472]

469 Hadis bilježe: Ahmed, 3/369, 373, Ebu-Davud, 6 i Ibn-Madža, 269.
470 Hadis bilježi Ibn-Madža, 299.
471 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 606 i Ibn-Madža, 297.
472 Hadis bilježe: Ahmed, 6/155, Ebu-Davud, 30, Et-Tirmizi, 7, El-Buhari u djelu *El-Edebul-mufred* (693), Ibn-Sunni, 23, El-Bejheki, 1/97, Ibn-Madža, 300, Ed-Darimi, 686, El-Hakim, 1/158, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi, a Ibn-Huzejma (90) također ga je ocijenio kao vjerodostojnu predaju.

وفي سنن ابن ماجه عن انس رضي الله عنه كان النبي اذا خرج من الخلاء قال: ﴿الْحَمْدُ لله الَّذي أَذْهَبَ عَنِّي الأَذَى وَعَافَانِي.﴾

"Elhamdu lillahillezi ezhebe annil-eza, ve afani."

Ibn-Madža prenosi od Enesa: *"Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, prilikom izlaska iz nužnika govorio je: 'Hvala Allahu koji je otklonio ono što mi smeta i koji me učinio zdravim.'"*[473]

- UZIMANJE ABDESTA -

En-Nesai bilježi da je Alejhisselam stavio ruku u posudu s vodom i rekao: *"Abdestite se s riječima: 'U ime Allaha.'"* [474]

وفي صحيح مسلم عن جابر رضي الله عنه في حديثه الطويل وفيه: ﴿ياجابر ناد بوضوء. فقلت: الا وضوء الا وضوء الا وضوء.﴾ وفيه: ﴿فقال: خذ ياجابر فصب علي وقل: بِسْمِ اللهِ. فصبـت عليه وقلت بسم الله فرايت الماء يفور من بين اصابع رسول الله.﴾

Muslim prenosi od Džabira u pozamašnom hadisu:

- *"Džabire, donesi posudu s vodom." Pa sam povikao:*

- *"Ima li posude s vodom? Ima li posude s vodom? Ima li posude s vodom?"*

U ovom hadisu se, također, spominje: *"Uzmi, Džabire, posudu, pa mi polij"*, reče Alejhisselam, *"i reci: 'U ime Allaha.'" Uzeo sam posudu i polio mu, rekavši: 'U ime Allaha', a voda je izvirala između prstiju Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega."*[475]

473 Hadis od Ebu Zerra bilježe Ibn-Madža, 301 i Ibn-Sunni, 22. Hafiz Ibn-Hadžer ocijenio ga je kao dobru (*hasen*) predaju.

474 Hadis bilježe: En-Nesai, 1/61, Ibn-Sunni, 27 i Ed-Darekutni, 1.

475 Ovo je samo dio dužeg hadisa koji bilježi Muslim, 3013.

وفي المسند والسنن من حديث سعيد بن زيد عن النبي: ﴿لا وضوء لمن لم يذكر اسم الله عليه.﴾

U *Musnedu* i *Sunenu* prenosi se od Seida ibn Zejda da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Nema abdesta ko nije spomenuo Allahovo ime."*[476]

وعن ابي هريرة قال: ﴿قال رسول الله: لا صلاة لمن لا وضوء له ولا وضوء لمن لم يذكر اسم الله عليه.﴾ رواه الامام احمد وابو داود.

Od Ebu-Hurejre se prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Nema namaza onom ko nema abdesta, a nema abdesta onom ko nije spomenuo Allahovo ime."* Hadis bilježe Ahmed i Ebu-Davud.[477]

وفي المسند عن ابي سعيد رضي الله عنه عن النبي: ﴿لا وضوء لمن لم يذكر اسم الله عليه.﴾

U *Musnedu* se prenosi od Ebu-Seida da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Nema abdesta onom ko nije spomenuo Allahovo ime."*[478]

- ŠTA SE KAŽE POSLIJE ABDESTA -

روى مسلم في صحيحه عن عمر بن الخطاب عن النبي قال: ﴿ما منكم من احد يتوضا فيبلغ او فيسبغ الوضوء ثم يقول: أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. الا فتحت له ابواب الجنة الثمانية، يدخل من ايها شاء.﴾

476 Hadis bilježe: Ahmed, 4/70, 5/381 i 6/382, Et-Tirmizi, 25 i Ibn-Madža, 398.
477 Hadis bilježe: Ahmed, 2/418, Ebu-Davud, 101 i Ibn-Madža, 399.
478 Hadis bilježe Ahmed, 3/41 i Ibn-Madža, 397.

"Ešhedu en la ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, ve ešhedu enne muhammeden abduhu ve resuluh."

Muslim prenosi od Omera ibn el-Hattaba da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Svako ko ispravno uzme abdest, te poslije toga kaže: 'Svjedočim da nema boga osim Allaha, Jedinog, Koji nema sudruga i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik' otvorit će mu se svih osam džennetskih vrata da uđe na koja hoće."*[479]

وزاد فيه الترمذي بعد ذكر الشهادتين: ﴿اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ.﴾

"Allahumedž'alni minet-tevvabine, vedž'alni minel-mutetahhirin."

Et-Tirmizi poslije ovih dvaju šehadeta[480] dodaje još i: *"Gospodaru, učini me od onih koji se često kaju i od onih koji se često čiste."*[481]

وفي بعض طرقه ذكرها ابو داود والامام احمد: ﴿فاحسن الوضوء ثم رفع نظره الى السماء، فقال...﴾

U nekim verzijama, koje bilježe Ebu-Davud i Ahmed, stoji: *"Ko ispravno uzme abdest, potom pogleda u nebo i kaže:..."*[482]

وفى لفظ للإمام أحمد: ﴿من توضأ فاحسن الوضوء ثم قال ثلاث مرات: أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ...﴾

"Ešhedu en la ilahe illallahu vahdehu la šerike lehu, ve ešhedu enne muhammeden abduhu ve resuluh..."

U verziji, koju bilježi imam Ahmed, stoji: *"Ko ispravno uzme abdest, potom tri puta kaže: 'Svjedočim da nema boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga i svjedočim da je Muhammed, Njegov rob i poslanik'..."*

---

479 Hadis bilježe Muslim, 234 i Ibn-Madža, 470.
480 Tj. svjedočenja Allahove jednoće i Muhammedovog, s.a.v.s., poslanstva.
481 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 55.
482 Hadis bilježe Ebu-Davud, 170 i Ahmed, 4/151.

وفي سنن النسائي عن ابي سعيد الخدري قال: ﴿من توضا ففرغ من وضوئه وقال: سُبْحَانَكَ اللّهُمَّ وَ بِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنتَ، أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ. طبع بطابع، ثم رفعت تحت العرش، فلم تكسر الى يوم القيامة.﴾

"Subhanekallahumme ve bi hamdike, ešhedu en la ilahe illa ente, estagfiruke ve etubu ilejk."

En-Nesai prenosi od Ebu-Seida el-Hudrija: *"Ako neko poslije abdesta kaže: 'Slavljen neka si Gospodaru i hvaljen. Svjedočim da osim Tebe nema drugog boga, od Tebe oprost molim i Tebi se kajem', na ove će riječi biti udaren pečat i bit će uzdignute do pod Arš, a taj se pečat neće otvoriti sve do Sudnjeg dana."* En-Nesai, dakle, ovu predaju bilježi kao izreku Ebu-Seida,[483] dok je Bekijj ibn Muhalled u *Musnedu*, preko Ebu-Seida, veže sve do Alejhisselama.

Međutim, zikrovi koji se uče za svaki dio tijela neutemeljeni su jer ne vode porijeklo od Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, nekog od ashaba, tabiina ili čak nekog od četverice imama. Hadis koji se spominje oko tih dova je apokrifan.

- DŽENAZA-NAMAZ -

في صحيح مسلم عن عوف بن مالك قال: ﴿صلى رسول الله على جنازة فحفظت من دعائه وهو يقول: اللّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَ ارْحَمْهُ وَعَافِه وَ اعْفُ عَنْهُ وَ أَكْرِمْ نُزُلَهُ وَ وَسِّعْ مُدْخَلَهُ واغْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالثَّلْجِ وَالْبَرَدِ وَنَقِّه مِنَ الْخَطَايَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الأَبْيَضُ مِنَ الدَّنَسِ وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِه وَأَهْلاً خَيْرًا مِنْ أَهْلِه وَ زَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِه وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ.﴾ قال: ﴿حتى تمنيت ان اكون انا ذلك الميت لدعاء رسول الله.﴾ وفي لفظ: ﴿وَقِه فِتْنَةَ الْقَبْرِ وَعَذَابَ النَّارِ.﴾

483 En-Nesai u djelu *Amelul-jewmi wel-lejle*, 83 i Ibn-Sunni, 30.

"Allahummagfir lehu, verhamhu, ve afihi, va'fu anhu, ve ekrim nuzulehu, ve vessi' mudhalehu, vagsilhu bil-mai, ves-seldži, vel-beredi, ve nekkihi minel-hataja kema junekkas-sevbul-ebjedu mined-denesi, ve ebdilhu daren hajren min darihi, ve ehlen hajren min ehlihi, ve zevdžen hajren min zevdžihi, ve edhilhul-džennete ve e'izhu min azabil-kabr."

Muslim prenosi od Avfa ibn Malika: *"Zapamtio sam ovu dovu, koju je učio Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, kad je klanjao dženazu: 'Gospodaru, oprosti i smiluj mu se, spasi ga i oprosti mu, podari mu plemenitu nagradu i učini prostranim njegovo boravište, operi ga vodom, snijegom i gràdom, očisti ga od grijeha kao što se bijela haljinka čisti od prljavštine i podari mu bolji dom, porodicu i ženu, uvedi ga u Džennet i sačuvaj ga od kaburske patnje.' Zbog ove dove Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, poželio sam da sam ja bio taj mejit."* U drugoj verziji stoji: *"Sačuvaj ga kaburskog iskušenja i patnje u vatri.'"*[484]

وفي سنن ابي داود عن ابي هريرة قال: ﴿صلى رسول الله على جنازة فقال: اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لحَيِّنَا وَمَيِّتنا وَشَاهدنَا وَغَائبنَا وَصَغيرنَا وَكَبيرنَا وَذَكَرنَا وَأُنْثانَا. اللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ منَّا فَأَحْيِه عَلَى الإِسْلاَمِ وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ منَّا فتوفّهُ عَلَى الإِيمَانِ. اللّٰهُمَّ لاَ تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَ لاَ تُضِلَّنَا بَعْدَهُ.﴾

"Allahummagfir li hajjina, ve mejjitina, ve šahidina, ve gaibina, ve sagirina, ve kebirina, ve zekerina ve unsana. Allahumme men ahjejtehu minna fe ahjihi alel-islami, ve men teveffejtehu minna fe teveffehu alel-iman. Allahumme la tahrimna edžrehu, ve la tudillena ba'deh."

Ebu-Davud prenosi od Ebu-Hurejre: *"Klanjavši dženazu, Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, proučio je: 'Gospodaru, oprosti našim živim i mrtvim, prisutnim i odsutnim, maloljetnim i odraslim,*

484 Hadis bilježe: Muslim, 963, Et-Tirmizi, 1025, En-Nesai, 4/73, Ibn-Madža, 1500 i Ahmed, 6/23 i 28.

muškim i ženskim. Gospodaru, ako nekog od nas poživiš, neka živi u islamu, a ako nekog usmrtiš, neka umre u imanu. Gospodaru, ne uskrati nam nagradu i ne dopusti da, nakon što smo povjerovali, zalutamo.'"[485]

وفي سنن ابي داود ايضا عن واثلة بن الاسقع قال: ﴿صلى رسول الله على رجل من المسلمين فسمعته يقول: اللَّهُمَّ إِنَّ فُلاَنَ بْنَ فُلاَنٍ فِي ذِمَّتِكَ وَحَبْلِ جِوَارِكَ، فَقِهِ فِتْنَةَ الْقَبْرِ وَعَذَابَ النَّارِ، وَأَنْتَ أَهْلُ الْوَفَاءِ وَالْحَمْدِ. اللَّهُمَّ فَاغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.﴾

"Allahumme inne fulane-bne fulanin fi zimmetike, ve habli dživarike, fe kihi fitnetel-kabri, ve azaben-nari, ve ente ehlul-vefai, vel-hamd. Allahumme fagfir lehu, verhamhu, inneke entel-gafurur-rahim."

Ebu-Davud prenosi od Vasile ibn el-Eska'a: *"Kad je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, klanjao dženazu jednom čovjeku, čuo sam ga da uči: 'Gospodaru, ovaj je sada pod Tvojim okriljem i u Tvojoj blizini, stoga ga sačuvaj kaburskog iskušenja i patnje u vatri. Ti si dostojan odanosti i zahvale. Gospodaru, oprosti i smiluj mu se; uistinu, samo Ti grijehe praštaš i milostiv si."*[486]

وسال مروان ابا هريرة: ﴿كيف سمعت رسول الله يصلي على الجنازة؟﴾ قال: ﴿اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبُّهَا وَأَنْتَ خَلَقْتَهَا وَأَنْتَ هَدَيْتَهَا لِلإِسْلاَمِ وَأَنْتَ قَبَضْتَ رُوحَهَا وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِسِرِّهَا وَعَلاَنِيَتِهَا، جِئْنَاكَ شُفَعَاءَ فَاغْفِرْ لَهُ.﴾ رواه الامام احمد وابو داود.

"Allahumme ente rabbuha, ve ente halakteha, ve ente hedejteha lil-islami, ve ente kabadte ruhaha, ve ente a'lemu bi sirriha ve alanijetiha, dži'nake šufe'ae, fagfir leh."

485 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 3201, Et-Tirmizi, 1024, Ibn-Madža, 1498, Ahmed, 2/368, Ibn-Hibban, 757 i kažu da je vjerodostojan, te El-Hakim, 1/358, koji ga je, također, ocijenio kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

486 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 3202, Ibn-Madža, 1499, Ahmed, 3/491 i Ibn-Hibban, 758 i kažu da je hadis vjerodostojan.

Mervan je upitao Ebu-Hurejru: *"Šta si čuo da Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, uči nad umrlom osobom?"*

- *"Gospodaru, Ti si njen Gospodar, Ti si je stvorio, Ti si je uputio u islam, Ti si uzeo njenu dušu i Ti najbolje znaš njene tajne i javne stvari. Dolazimo Ti kao zalagači, pa mu oprosti."* Hadis bilježe imam Ahmed i Ebu-Davud.[487]

- NEPROMIŠLJENE RIJEČI KOJE SRDE GOSPODARA -

ثبت عن النبي: ﴿من حلف منكم فقال في حلفه: واللات والعزى فليقل: لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ. ومن قال لصاحبه: تعال اقامرك. فليتصدق.﴾

"La ilahe illallah."

Prenosi se da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko se zakune riječima: 'Tako mi Lata i Uzzaa' neka kaže: 'Nema boga osim Allaha', a ko nekom kaže: 'Hajde da kockamo' neka udijeli sadaku."*[488]

Ovo je otkup svakom ko se zakune nekim/nečim drugim mimo Allaha, jer Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, kaže:

﴿من حلف بغير الله فقد اشرك.﴾

"Ko se zakune nekim mimo Allaha počinio je širk." Hadis je vjerodostojan (*sahih*).

Otkup za širk je tevhid, koji je sadržan u riječima: *"Nema boga osim Allaha"*, a ko kaže: *"Hajde da kockamo"*, izustio je ružan i loš govor, koji inicira uzimanje imetka na nepravedan način. Otkup od ovih riječi treba biti nešto što je suprotno kockanju, a to je ulaganje imetka tamo gdje je i najpotrebnije, a to je sadaka.

487 Hadis bilježe Ahmed, 2/256, 345, 363, 459 i Ebu-Davud, 3200.

488 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/467, Muslim, 1647, Ebu-Davud, 3247, Et-Tirmizi, 1545, En-Nesai, 7/7 i Ahmed, 2/309.

وقال مصعب بن سعد بن ابي وقاص عن ابيه: ﴿حلفت باللات والعزى، وكان العهد قريبا، فذكرت ذلك للنبي فقال: قد قلت هجرا. قل: لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيكَ لَهُ. وانفث عن يسارك سبعا ولا تعد.﴾

"La ilahe illallahu vahdehu la šerike leh."

Mus'ab ibn Sa'd ibn Ebu-Vekkas prenosi da je njegov otac rekao: *"Zakleo sam se Latom i Uzzaom – a to je bilo neposredno nakon primanja islama – pa sam to spomenuo Vjerovjesniku, neka je mir i blagoslov na njega, na što mi on reče: "Nesvjesno si to rekao. Reci: 'Nema boga osim Allaha, Jedinog, koji nema sudruga', potom sedam puta pljucni na lijevu stranu i nemoj to više govoriti."*[489]

- OGOVARANJE -

يذكر عن النبي ان كفارة الغيبة ان تستغفر لمن اغتبته تقول: ﴿اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلَهُ.﴾

"Allahummagfir lena ve leh."

Prenosi se od Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, da je otkup za ogovaranje da moliš oprost za onoga koga si ogovorio riječima: *"Gospodaru, oprosti nama i njemu."* Hadis bilježi El-Bejheki u djelu *Dove* i kaže za niz prenosilaca da je slab.

O ovom pitanju bilježe se dva stava islamskih učenjaka, a to su ujedno i dvije predaje od imama Ahmeda: da li je traženje oprosta za ogovorenog dovoljno za pokajanje ili ga treba obavijestiti i tražiti od njega halala?

Ispravno mišljenje je da ga nije potrebno obavještavati, već je dovoljno zamoliti oprost za njega i spomenuti njegove dobre osobine na

489 Hadis bilježe: Ahmed, 1/183, 186, En-Nesai, 7/7 i 8, Ibn-Madža, 2097 i Ibn-Hibban, 1178.

mjestima gdje je o njemu loše pričano. Ovo je mišljenje i šejhul-islama Ibn-Tejmijje, a i drugih.

Oni koji kažu da se ogovoreni treba obavijestiti, ogovaranje tretiraju kao imovinska prava. Međutim, razlika između njih je očita. Kada se govori o imovinskim pravima, obeštećeni se može okoristiti od odštete; ako hoće, može je uzeti ili udijeliti kao milostinju. Međutim, kad je posrijedi ogovaranje, takvo što je nemoguće. Naprotiv, obavještavanjem se može postići kontraefekat, koji Alejhisselam ne želi. Saznanje čime je oblaćen može samo rasplamsati mržnju u njegovom srcu i nanijeti bol, ili možda probuditi neprijateljske osjećaje, pa da mu nikad ne oprosti, a to nije način Alejhisselama. Takvo što mudri zakonodavac, neka je mir i blagoslov na njega, ne dopušta, a kamoli da obavezuje i naređuje. Težnja Šerijata je eliminirati i umanjiti negativne posljedice, a ne poticati ih, a Allah najbolje zna.

- POMRAČENJE SUNCA I MJESECA -

في الصحيحين عن عائشة رضي الله عنها عن النبي قال: ﴿ان الشمس والقمر لا ينخسفان لموت احد ولا لحياته، فاذا رايتم ذلك فكبروا و ادعوا الله و صلوا وتصدقوا.﴾

El-Buhari i Muslim prenose od Aiše da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: "*Sunce i Mjesec ne pomračuju se zbog nečije smrti ili života. Kad vidite pomračenje, učite tekbire (veličajte Allaha), molite Allaha, klanjajte i dijelite sadaku.*"[490]

490 Hadis bilježe El-Buhari, 2/451 i Muslim, 901.

وفي صحيح مسلم عن عبد الرحمن بن سمرة قال: ﴿بينما انا ارمي باسهم لي في حياة رسول الله اذ كسفت الشمس فنبذهن وقلت: لانظرن الى ما حدث لرسول الله في انكساف الشمس اليوم. فانتهت اليه وهو رافع يديه يدعوا و يكبر ويحمد ويهلل ويدعو حتى جلي عن الشمس فقرا بسورتين وركع ركعتين.﴾

Muslim prenosi od Abdurrahmana ibn Semure: *"Za života Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, dok sam gađao strijelama, pomrači se Sunce. Bacivši strijele, zaputio sam se Allahovom Poslaniku, neka je mir i blagoslov na njega, da vidim šta će mu se danas, kada se Sunce pomračilo, desiti. Došavši tamo, zatekao sam ga kako, uzdignutih ruku, upućuje dove, uči tekbire, tahmide i tehlile, sve dok se Sunce nije pojavilo. Potom je proučio sure El-Felek i En-Nas i klanjao dva rekata."*[491]

Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, naredio je da se prilikom pomračenja Sunca klanja namaz, oslobađaju robovi, spominje Allah i udjeljuje sadaka jer upravo ove stvari odagnavaju nevolje.

- ŠTA SE KAŽE KAD SE NEŠTO IZGUBI -

ذكر علي بن المديني عن سفيان عن ابن عجلان عن عمر بن كثير بن افلح قال: ﴿كان ابن عمر يقول للرجل اذا اضل شيئا: قل: اللَّهُمَّ رَبَّ الضَّالَّة هَادي الضَّالَّة، تَهْدي منَ الضَّلاَلَة، رُدَّ عَلَيَّ ضَالَّتي بقُدْرَتكَ وَسُلْطَانكَ، فَإنَّهَا منْ عَطَاءكَ وَفَضْلكَ.﴾

"Allahumme rabbed-dalleti, hadid-dalleti, tehdi mined-dalaleti, rudde alejje dalleti bi kudretike ve sultanike, feinneha min ataike ve fadlik."

Ali ibn el-Medini prenosi od Sufjana, on od Ibn-Adžlana, a on od Omera ibn Kesira ibn Efleha: *"Kad bi neko nešto izgubio, Ibn-Omer bi mu govorio: 'Reci: O, Allahu, Gospodaru izgubljenog, Upućivaču izgubljenog, koji*

491 Hadis bilježe Muslim, 913, Ebu-Davud, 1195 i En-Nesai, 3/125.

izbavljaš iz zablude, Tvojom moći i snagom, vrati mi moju izgubljenu stvar jer je ona Tvoj dar i Tvoja dobrota.'"

وفي وجه اخر سئل ابن عمر رضي الله عن الضالة فقال: ﴿يتوضا ويصلي ركعتين ثم يتشهد ثم يقول: اللّٰهُمَّ رَادَّ الضَّالَّة، هَادي الضَّلاَلَة تَهْدي مِنَ الضَّلاَلِ، رُدَّ عَلَيَّ ضَالَّتي بعِزَّتِكَ وَسُلْطَانِكَ، فَإِنَّهَا مِنْ فَضْلِكَ وَعَطَائكَ.﴾

"Allahumme radded-dalleti, hadid-dalleti, tehdi mined-dalali, rudde alejje dalleti bi 'izzetike ve sultanike, feinneha min fadlike ve ataik."

U drugoj verziji stoji da je Ibn-Omer upitan kako će čovjek postupiti kad nešto izgubi, pa on reče: *"Uzet će abdest i klanjati dva rekata, a kada preda selam, proučit će: 'Gospodaru, koji vraćaš izgubljeno i upućuješ zalutalo, Ti izbavljaš iz zablude, Svojom snagom i moći povrati mi moju izgubljenu stvar jer je ona Tvoj dobrota i dar.'"* El-Bejheki kaže da je ova predaja izreka ashaba, ali je dobra (*hasen*).[492]

وقد قيل ان من ضاع له شئ فقال: ﴿يَاجَامِعَ النَّاسِ لِيَوْمٍ لاَ رَيْبَ فِيهِ، رُدَّ عَلَيَّ ضَالَّتِي.﴾ ردها الله تعالى عليه.

"Ja džami'an-nasi li jevmin la rejbe fihi, rudde alejje dalleti."

Kažu da onome koji nešto izgubi pa kaže: *"O, Ti koji ćeš sakupiti ljude na Dan u koji nema sumnje, vrati mi moju izgubljenu stvar"*, Allah će je vratiti.

492 Ovu predaju spominje El-Hejsemi u djelu *Medžmeuz-zevaid* (10/133) i kaže da je bilježi Et-Taberani.

- UČENJE ZIKRA NA PRSTE, ŠTO JE BOLJE OD TESPIHA -

روى الاعمش عن عطاء بن السائب عن ابيه عن عبد الله بن عمرو قال: ﴿رايت رسول الله يعقد التسبيح بيمينه.﴾ رواه ابو داود.

El-E'ameš prenosi od Ata'a ibn Saiba, a on od svog oca, da je Abdullah ibn Amr rekao: *"Vidio sam Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, kako tespiha na prste."* Hadis bilježi Ebu-Davud.[493]

وروت يسيرة احدى المهاجرات رضي الله عنها قالت: ﴿قال رسول الله: عليكن بالتسبيح والتهليل والتقديس ولا تغفلن فتنسين الرحمة واعقدن بالانامل فانهن مسؤولات ومستنطقات.﴾

Jusejra, žena muhadžirka, prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Učite tespih, tehlil i takdis i nemojte biti nemarne, pa da zaboravite Milost. Zikrite na prste jer će oni biti pitani i govorit će."*[494]

- KOJE SU ALLAHU NAJDRAŽE RIJEČI POSLIJE KUR'ANA -

ثبت في صحيح مسلم عن سمرة بن جندب قال: ﴿قال رسول الله: أحب الكلام إلى الله تعالى أربع لا يضرك بأيهن بدأت: سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ للهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ.﴾

Muslim prenosi od Semure ibn Džunduba da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Allahu su najdraže četiri riječi i ne smeta kojim god počneš: subhanallah, elhamdulillah, la ilahe illallah i Allahu ekber."*

493 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 1502, Et-Tirmizi, 3408 i El-Hakim, 1/547, a Ez-Zehebi kaže da je vjerodostojan.

494 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 1501, Et-Tirmizi, 3577 i El-Hakim, 1/547, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

وفي اثر آخر: ﴿افضل الكلام بعد القرآن أربع وهن من القرآن: سُبْحَانَ اللهِ وَ الْحَمْدُ للهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ.﴾

U drugoj predaji stoji: *"Poslije Kur'ana, najvrednije su četiri riječi, a i one su iz Kur'ana: subhanallah, elhamdulillah, la ilahe illallah i Allahu ekber."*

وفي أثر آخر: ﴿افضل الكلام ما اصطفى الله لملائكته: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ.﴾

U drugoj predaji stoji: *"Najvrednije riječi su one koje je Allah odabrao melekima: subhanallahi ve bi hamdih."*[495]

وفي الصحيحين عن أبي هريرة عن النبي: ﴿كلمتان خفيفتان على اللسان ثقيلتان في الميزان حبيتان إلى الرحمن: سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيمِ.﴾

El-Buhari i Muslim prenosi od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Dvije riječi su lahke na jeziku, teške na vagi, a drage Milostivom: subhanallahi ve bi hamdihi, subhanallahil-azim."*[496]

وفي صحيح مسلم عن أبي هريرة رضي الله عنه عن النبي قال: ﴿لأن أقول: سُبْحَانَ اللهِ وَالْحَمْدُ للهِ وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَاللهُ أَكْبَرُ، أحب الي مما طلعت عليه الشمس.﴾

Muslim prenosi od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Da kažem: 'Slavljen neka je Allah, hvala pripada samo Allahu, nema boga osim Allaha i Allah je najveći' draže mi je od svega što Sunce obasjava."*[497]

---

495 Muslim, 2137.

496 *Neka je slavljen i hvaljen Allah, neka je slavljen Allah Veliki.* Hadis bilježe: El-Buhari, 11/175, Muslim, 2694, Et-Tirmizi, 3463, Ibn-Madža, 3806 i Ahmed, 2/232.

497 Hadis bilježe Muslim, 2695 i Et-Tirmizi, 3591.

- IZNIMNO VRIJEDAN ZIKR -

في صحيح مسلم عن جويرية أم المؤمنين أن النبي خرج من عندها بكرة حين صلى الصبح وهي في مسجدها ثم رجع بعد ما أضحى وهي جالسة فقال: ما زلت على الحال التي فارقتك عليها؟ قالت: ﴿نعم.﴾ فقال النبي: ﴿**لقد قلت بعدك أربع كلمات ثلاث مرات، لو وزنت بما قلت منذ اليوم لوزنتهن: سُبْحَانَ اللهِ وَ بِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، سُبْحَانَ اللهِ رِضَى نَفْسِهِ، سُبْحَانَ اللهِ زِنَةَ عَرْشِهِ، سُبْحَانَ اللهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ.**﴾

"Subhanallahi ve bi hamdihi adede halkihi, subhanallahi rida nefsihi, subhanallahi zinete aršihi, subhanallahi midade kelimatih."

Muslim prenosi od Džuvejrije, majke pravovjernih: *"Prije nego što je Sunce granulo, nakon što je klanjao sabah-namaz, Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, izišao je, a ja sam ostala na postećiji zikreći. Nakon što je klanjao duha-namaz, vratio se, a ja sam i dalje bila na istom mjestu.*

- 'Još si na istom mjestu otkako sam izišao?', upita Alejhisselam.

- 'Da', odgovorih.

- 'Izgovorio sam tri puta četiri riječi, koje bi, kada bi ih izvagala s onim što si ti odjutros proučila, prevagnule: Slavljen neka je Allah i hvaljen koliko je Njegovih stvorenja, Slavljen neka je Allah koliko On želi, slavljen neka je Allah koliko teži Njegov Prijesto, slavljen neka je Allah neizmjerno.'"[498]

وعن سعد بن أبي وقاص انه دخل مع رسول الله على امرأة وبين يديها نوى أو حصى تسبح به فقال: ﴿**أخبرك بما هو أيسر عليك من هذا وأفضل فقال: سُبْحَانَ اللهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي السَّمَاءِ، سُبْحَانَ اللهِ عَدَدَ مَا خَلَقَ فِي الأَرْضِ، سُبْحَانَ اللهِ عَدَدَ مَا بَيْنَ ذَلِكَ، سُبْحَانَ اللهِ عَدَدَ مَا هُوَ خَالِقٌ، وَاللهُ أَكْبَرُ مِثْلَ ذَلِكَ، وَلاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ مِثْلَ ذَلِكَ، وَالْحَمْدُ للهِ مِثْلَ ذَلِكَ، وَلاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاَّ بِاللهِ مِثْلَ ذَلِكَ.**﴾

498 Vidi str. 58.

"Subhanallahi adede ma haleka fis-semai, subhanallahi adede ma haleka fil-erdi, subhanallahi adede ma bejne zalike, subhanallahi adede ma huve halikun, vallahu ekberu misle zalike, ve la ilahe illallahu misle zalike, vel-hamdu lillahi misle zalike, ve la havle ve la kuvvete illa billahi misle zalik."

Od Sa'da ibn Ebu-Vekkasa se prenosi: *"Ušao sam s Allahovim Poslanikom, neka je mir i blagoslov na njega, kod jedne žene, a ispred nje su bile košpice ili kamenčići, na koje je ona tespihala.*

- *"Hoćeš da ti kažem šta ti je lakše i vrednije od toga?"*, *upita je Alejhisselam, te reče: "Slavljen neka je Allah onoliko koliko je stvorio na nebesima, slavljen neka je Allah onoliko koliko je stvorio na Zemlji, slavljen neka je Allah onoliko koliko je između njih, slavljen neka je Allah onoliko koliko je On stvorio i koliko će stvoriti, Allah je najveći isto toliko, nema boga osim Allaha isto toliko, hvala Allahu isto toliko i nema snage niti moći isto toliko."* Hadis bilježe Ebu-Davud i Et-Tirmizi i kažu da je dobar (*hasen*).[499]

- ZIKR PROTIV USAMLJENOSTI –

و في معجم الطبراني عن البراء بن عازب ان رجلا اشتكى الى رسول الله الوحشة فقال: ﴿قل: سُبْحَانَ الله الْمَلك الْقُدُّوس، رَبِّ الْمَلاَئكَة وَالرُّوحِ، جُلِّلَت السَّمَوَاتُ وَالأَرْضُ بِالْعزَّة وَالْجَبَرُوت. فقالها الرجل فاذهب الله عنه الوحشة.﴾

"Subhanallahil-melikil-kuddusi, rabbil-melaiketi ver-ruhi, džulliletis-semavatu vel-erdu bil-'izzeti vel-džeberut."

U Et-Taberanijevom *Mu'džemu* se prenosi od El-Bera'a ibn Aziba da se neki čovjek požalio Allahovom Poslaniku, neka je mir i blagoslov na

499 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 1500, Et-Tirmizi, 3563, Ibn-Hibban, 2330 i El-Hakim, 1/548.

njega, na samoću, pa mu on reče: *"Reci: "Slavljen neka je Allah, Vladar Sveti, Gospodar meleka i Duha. Nebesa i Zemlja se ogrnuše ponosom i gordošću."* Izgovorivši ove riječi, Allah je kod čovjeka otklonio osjećaj samoće.[500]

- ZA NOVU ODJEĆU -

عن أبي نضرة عن أبي سعيد الخدري قال: ﴿كان رسول الله اذا استجد ثوبا سماه باسمه قميصا أو إزارا أو عمامة يقول: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ كَسَوْتَنيه، أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِهِ وَخَيْرِ مَا صُنِعَ لَهُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ وَشَرِّ مَا صُنِعَ لَهُ.﴾ قال أبو نضرة: ﴿وكان أصحاب رسول الله اذا رأى أحدهم على صاحبه ثوبا قال: تبلى ويخلف الله تعالى.﴾

"Allahumme lekel-hamdu ente kesevtenihi, es'eluke min hajrihi ve hajri ma suni'a lehu, ve euzu bike min šerrihi ve šerri ma suni'a leh."

Ebu-Nadra prenosi od Ebu-Seida El-Hudrija: *"Kad bi Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, dobio novu odjeću, nazvao bi je njenim imenom (košuljom, ogrtačem ili turbanom) i kazao bi: 'Gospodaru, Tebi hvala jer si me Ti njom odjenuo. Molim te za njeno dobro i dobro zbog kojeg je skrojena, a zaštiti me njenog zla i zla zbog kojeg je skrojena.'"*

Kaže Ebu-Nadra: "Kad bi vidjeli nekog u novoj odjeći, ashabi bi govorili: 'Da je podereš i da ti Allah dadne novu.'" Ovaj hadis spominje El-Bejheki.[501]

وعن سهل بن معاذ ابن أنس عن أبيه أن رسول الله قال: ﴿من لبس ثوبا جديدا فقال: الْحَمْدُ للهِ الَّذي كَسَاني هَذَا وَرَزَقَنيه مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلاَ قُوَّةٍ غفر له ما تقدم من ذنبه وما تأخر.﴾

---

500 Hadis bilježi Ibn-Sunni, 639.
501 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 4020, Et-Tirmizi, 1767, Ibn-Hibban, 1442 i El-Hakim, 4/192, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

"El-hamdu lillahillezi kesani haza ve rezekanihi min gajri havlin minni ve la kuvveh."

Sehl ibn Muaz ibn Enes prenosi od svoga oca da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Ko obuče novu odjeću i kaže: 'Hvala Allahu koji me ovom odjećom odjenuo i opskrbio bez moje snage i moći' bit će mu oprošteni grijesi koje je učinio i koje će učiniti."*[502]

- ŠTA SE UČI U ZORU -

روى ابن وهب عن سليمان بن بلال عن سهيل بن أبي صالح عن أبيه عن أبي هريرة قال:

﴿كان رسول الله إذا كان في سفر فبدا له الفجر قال: سَمَّعَ سَامِعٌ بِحَمْدِ اللهِ وَنِعْمَتِهِ وَحُسْنِ بَلائِهِ عَلَيْنَا، رَبَّنَا صَاحِبْنَا فَأَفْضِلْ عَلَيْنَا، عَائِذًا بِاللهِ مِنَ النَّارِ. يقول ذلك ثلاث مرات ويرفع بها صوته.﴾

"Semme'a sami'un bi hamdillahi, ve ni'metihi, ve husni belaihi alejna. Rabbena sahibna fe efdil alejna, aizen billahi minen-nar."

Ibn-Vehb prenosi od Sulejmana ibn Bilala, on od Suhejla ibn Ebu-Saliha, a on od svog oca da je Ebu-Hurejra kazivao: *"Kad bi Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, na putovanju ugledao prve znakove zore, rekao bi: 'Nek' se čuje riječ zahvale Allahu na blagodatima i dobrotama kojima nas je obasuo. Gospodaru, budi uz nas i obaspi nas Svojom dobrotom. Utječem se Allahu od vatre.' Ovo bi kazao tri puta povišenim tonom."* Niz prenosilaca (*sened*) ovog hadisa je vjerodostojan i ispunjava uvjete Muslima.[503]

---

502 Hadis bilježe: Ebu-Davud, 4023, Ibn-Sunni, 272 i El-Hakim, 1/507, ocijenivši ga kao vjerodostojnu predaju, u čemu se složio i Ez-Zehebi.

503 Hadis bilježe: Muslim, 2718, Ebu-Davud, 5086 i El-Hakim.

- PREPUŠTANJE ALLAHOVOM ODREĐENJU -

Kaže Uzvišeni: "**O, vjernici, ne budite kao nevjernici koji govore o braći svojoj kad odu na daleke pute ili kada boj biju: 'Da su s nama ostali, ne bi umrli i ne bi poginuli' – da Allah učini to jednom u srcima njihovim; i život i smrt Allahovo su djelo, On dobro vidi ono što radite.**"[504] Uzvišeni, dakle, zabranjuje vjernicima da budu poput onih koji govore da je bilo tako i tako, ne bi se desilo to i to.

وقال النبي: ﴿واياك واللو، فان اللو تفتح عمل الشيطان.﴾

Alejhisselam kaže: *"Čuvaj se riječi: 'da je', jer one otvaraju vrata za šejtansko djelovanje."*[505]

وقال ابو هريرة قال النبي: ﴿المؤمن القوي خير وأحب الى الله من المؤمن الضعيف وفي كل خير. احرص على ما ينفعك واستعن بالله ولا تعجز وان اصابك شيء فلا تقل: لو اني فعلت كذا كان كذا وكذا. ولكن قل: قدر الله وما شاء فعل. فان لو تفتح عمل الشيطان.﴾

Ebu-Hurejra prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Snažan vjernik je bolji i Allahu draži od slabašnog, ali u obojici ima haira. Teži za onim što će ti koristiti, traži pomoć od Allaha i ne posustaj. A ako te što zadesi, nemoj kazati: 'Da sam uradio drukčije, ne bi bilo ovako', nego kaži: 'Allah određuje i čini šta hoće', jer riječi 'da sam' otvaraju vrata šejtanskom djelovanju."* Hadis bilježi Muslim.[506]

504 Alu 'Imran, 156. ajet.
505 Hadis bilježi Ahmed, 2/366.
506 Hadis bilježe: Muslim, 2664, Ibn-Madža, 79 i Ahmed, 2/366 i 371.

وعن عوف بن مالك ان النبي قضى بين رجلين فقال المقضي عليه لما ادبر: ﴿حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ.﴾ فقال النبي: ﴿ان الله يلوم على العجز، ولكن عليك بالكيس، فاذا غلبك امر فقل: حسبي الله ونعم الوكيل.﴾

"Hasbunallahu ve ni'mel-vekil."

Avf ibn Malik kazuje: *"Kad je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, presudio između dvojice ljudi, onaj koji je izgubio parnicu reče: 'Dovoljan nam je Allah i divan li je On zaštitnik.' Čuvši njegove riječi, Alejhisselam reče: "Allah kudi nemoć, ali ti budi pametan i kada te nešto shrva, reci: 'Dovoljan mi je Allah i divan li je On zaštitnik.'"*[507]

Alejhisselam zabranjuje da se kaže bilo koja riječ od koje nema koristi kada se nešto desi i naređuje da čovjek učini sve što je neophodno, a ako ga Allahovo predodređenje shrva, onda neka kaže: *'Dovoljan mi je Allah i divan li je On zaštitnik'*. Ali, ove će riječi imati svoj efekat tek ako čovjek, pored toga što ih izgovori, uradi sve drugo što je u njegovoj moći.

- NEKE JEZGROVITE POSLANIKOVE DOVE KOJE SU NEOPHODNE SVAKOM ČOVJEKU -

Aiša kaže da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, volio jezgrovite dove, a ostavljao je ono što je mimo toga.[508]

وفي المسند والنسائي وغيرهما ان سعدا سمع ابنا له يقول: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَغُرَفَهَا و كذا و كذا، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَ أَغْلاَلِهَا وَ سَلاَسِلِهَا﴾ فقال سعد، رضي الله عنه،:

507 Hadis bilježi Ebu-Davud, 3627.
508 Hadis bilježe: Ahmed, 6/148, 189, Ebu-Davud, 1482 i Ibn-Hibban, 2412.

﴿لقد سألت الله خيرا كثيرا، وتعوذت من شر كثير، وإني سمعت رسول الله يقول: سيكون قوم يعتدون في الدعاء. وبحسبك ان تقول: اللّهُمَّ إنّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّه، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَالَمْ أَعْلَمْ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كُلِّه مَا عَلِمْتُ مِنْهُ و مَالَمْ أَعْلَمْ.﴾

"Allahumme inni es'eluke minel-hajri kullihi, ma alimtu minhu ve ma lem a'lem, ve euzu bike mineš-šerri kullihi, ma alimtu minhu ve ma lem a'lem."

Ahmed, En-Nesai i drugi prenose da je Sa'd, čuvši svog sina kako uči: *"Gospodaru, uvedi me u Džennet i njegove odaje i zaštiti me od vatre, njenih okova i lanaca"*, rekao: *"Molio si Allaha za mnogo dobra i tražio si zaštitu od mnogog zla, a čuo sam Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega, kad je rekao: 'Doći će ljudi koji će pretjerivati u dovama.' Dovoljno ti je da kažeš: 'Gospodaru, podari mi svako dobro, meni znano i neznano, i sačuvaj me svakog zla, meni znanog i neznanog.'"*[509]

وفي مسند الإمام احمد وسنن النسائي عن ابن عباس قال: ﴿كان من دعاء النبي: رَبِّ أَعِنّي وَلاَ تُعِنْ عَلَيَّ، وَانْصُرني وَلاَ تَنْصُرْ عَلَيَّ، وَامْكُرْ لي وَلاَ تَمْكُرْ عَلَيَّ، وَانْصُرني عَلَى مَنْ بَغَى عَلَيَّ. رَبِّ اجْعَلْني لَكَ شَكّارًا، لَكَ ذَكّارًا، لَكَ رَهّابًا، لَكَ مطْوَاعًا، لَكَ مُخْبِتًا، إِلَيْكَ أَوّاهًا مُنِيبًا. رَبِّ تَقَبَّلْ تَوْبَتي، وَاغْسِلْ حَوْبَتي، وَأَجِبْ دَعْوَتي، وَثَبِّتْ حُجَّتي، وَاهْدِ قَلْبي، وَسَدِّدْ لِساني، وَاسْلُلْ سَخِيمَةَ قَلْبي.﴾

"Rabbi e'inni ve la tu'in alejje, vensurni ve la tensur alejje, vemkur li ve la temkur alejje, vensurni ala men bega alejje. Rabbidž'alni leke šekkaren, leke zekkaren, leke rehhaben, leke mitva'an, leke muhbiten, ilejke evvahen muniba. Rabbi tekabbel tevbeti, vagsil havbeti, ve edžib da'veti, ve sebbit hudždžeti, vehdi kalbi, ve seddid lisani, veslul sehimete kalbi."

Ahmed i En-Nesai prenose od Ibn-Abbasa da je jedna od Alejhisselamovih dova bila i ova: *"Gospodaru moj, budi uz mene, a ne protiv mene,*

509 Hadis bilježe Ahmed, 1/172, 183 i Ebu-Davud, 1480.

pomozi me, a ne pomozi druge protiv mene, određuj za mene, a ne protiv mene i pomozi me protiv onih koji su mi učinili nepravdu. Gospodaru moj, učini da budem neizmjerno Tebi zahvalan, da Te često spominjem, da prema Tebi budem bogobojazan, pokoran, ponizan i da Ti se često kajem. Gospodaru moj, primi moje pokajanje, saperi moj grijeh, usliši moju dovu, učvrsti moju vjeru, uputi moje srce, podari mi iskrenost i potari mržnju iz moga srca." Ovaj hadis je vjerodostojan i bilježi ga Et-Tirmizi, ocijenivši ga kao dobru (*hasen*) i vjerodostojnu (*sahih*) predaju.[510]

وفي الصحيحين من حديث انس بن مالك قال: ﴿كنت اخدم النبي فكنت اسمعه يكثر ان يقول: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحزَنِ وَالْعَجزِ وَالْكَسَلِ وَالْبُخلِ وَالْجُبْنِ وَضَلَعِ الدَّيْنِ وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ.﴾

"Allahumme inni euzu bike minel-hemmi, vel-hazeni, vel-adžzi, vel-keseli, vel-buhli, vel-džubni, ve dale'id-dejni, ve galebetir-ridžal."

El-Buhari i Muslim prenose od Enesa ibn Malika: *"Dok sam služio Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega, često sam ga čuo kako uči ovu dovu: 'Gospodaru, sačuvaj me brige i tuge, nemoći i lijenosti, škrtosti i strašljivosti, tereta duga i nadmoći ljudi.'"*[511]

وفي صحيح مسلم عن زيد بن ارقم رضي الله عنه قال: ﴿لا اقول لكم الا كما كان رسول الله يقول. كان يقول: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَالْهَرَمِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ. اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، إِنَّكَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَنَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَعِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَدَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا.﴾

"Allahumme inni euzu bike minel-adžzi, vel-keseli, vel-džubni, vel-buhli, vel-heremi, ve azabil-kabr. Allahumme ati nefsi takvaha, ve zekkiha

510 Hadis bilježe: Ahmed, 1/227, Ebu-Davud, 1510, Et-Tirmizi, 3546 i Ibn-Hibban, 2414.
511 Hadis bilježe: El-Buhari, 11/150, Muslim, 2706, Et-Tirmizi, 3480, 3481, Ebu-Davud, 1540, 1541, En-Nesai, 9/257, 258 i Ahmed, 3/113, 117, 122, 159, 208, 214, 220, 226 i 231.

ente hajru men zekkaha, inneke velijjuha, ve mevlaha. Allahumme inni euzu bike min kalbin la jahša', ve nefsin la tešba', ve ilmin la jenfa', ve da'vetin la justedžabu leha."

Muslim prenosi da je Zejd ibn Erkam rekao: *"Kazat ću vam tačno šta je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, govorio: 'Gospodaru, sačuvaj me nemoći i lijenosti, strašljivosti i škrtosti, starosti i kaburske patnje. Gospodaru, podari mojoj duši bogobojaznost i očisti je, jer Ti je najbolje možeš očistiti, Ti si njen gospodar i zaštitnik. Gospodaru, utječem Ti se od srca koje se ne boji, duše koja se ne može zasititi, znanja koje ne koristi i dove koja se neće uslišati.'"*[512]

وفي الصحيحين عن عائشة رضي الله عنها ان رسول الله كان يدعو: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَّالِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ.﴾ فقال قائل: ﴿ما اكثر ما تستعيذ من المغرم؟﴾ قال: ﴿ان الرجل اذا غرم حدث فكذب، ووعد فأخلف.﴾

"Allahumme inni euzubike min azabil-kabri, ve euzu bike min fitnetil-mesihid-dedžali, ve euzu bike min fitnetil-mahja vel-memat. Allahumme inni euzu bike minel-me'semi vel-magrem."

El-Buhari i Muslim prenose od Aiše da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, učio: *"Gospodaru, sačuvaj me kaburske patnje i Dedžalovog iskušenja i iskušenja života i smrti. Gospodaru, sačuvaj me grijeha i duga."*

- *"Često moliš Allaha da te zaštiti od duga?", primijeti neko od prisutnih ashaba.*

- *"Kada se čovjek zaduži", reče Alejhisselam, "počne lagati i kršiti obećanja."*[513]

512 Hadis bilježe: Muslim, 2722, Et-Tirmizi, 3567 i En-Nesai, 8/260.
513 Hadis bilježe El-Buhari, 2/263, 264 i Muslim, 589.

وفي صحيح مسلم عن عمر رضي الله عنهما قال: كان من دعاء النبي: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ وَمِنْ فُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ وَمِنْ جَمِيعِ سَخَطِكَ.﴾

"Allahumme inni euzu bike min zevali ni'metike, ve tehavvuli afijetike, ve min fudžaeti nikmetike, ve min džemi'i sehatik."

Muslim prenosi od Ibn-Omera da je jedna od Vjerovjesnikovih dova bila i ova: *"Gospodaru, molim Te da me ne ostaviš bez Tvojih blagodati i bez zdravlja i molim Te da me iznenada ne zadesi Tvoja kazna i svaka Tvoja srdžba."*[514]

وفي الترمذي عن عائشة قالت: ﴿قلت: يارسول الله ان وافقت ليلة القدر أسأل؟﴾ قال: ﴿قولي: اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي.﴾

"Allahumme inneke afuvvun, tuhibbul-afve, fa'fu anni."

Et-Tirmizi prenosi da je Aiša upitala Alejhisselama: *"Šta da molim Allaha, ako pogodim Lejletul-kadr?"*

- *"Reci: Gospodaru, Ti si milostiv i voliš praštati grijehe, pa mi oprosti"*, reče Alejhisselam. Et-Tirmizi kaže da je hadis vjerodostojan (*sahih*).[515]

وفي مسند الإمام احمد عن ابي بكر الصديق عن النبي انه قال: ﴿عليكم بالصدق، فانه مع البر وهما في الجنة. واياكم والكذب، فانه مع الفجور وهما في النار. وسلوا الله المعافاة، فإنه لم يؤت رجل بعد اليقين خيرا من المعافاة.﴾

Ahmed prenosi od Ebu-Bekra da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Govorite istinu, jer ona ide uz dobročinstvo, a njih dvoje su u Džennetu, a klonite se laži, jer ona ide uz griješenje, a njih dvoje su u vatri. Molite od Allaha da vas učini neovisnim o drugima, jer, pored čvrstog uvjerenja, čovjeku ne može biti dato ništa bolje."*[516]

514 Hadis bilježe Muslim, 2739 i Ebu-Davud, 1545.
515 Hadis bilježe: Et-Tirmizi, 3508, Ibn-Madža, 3850 i Ahmed, 6/171, 182, 183, 208 i 258.
516 Hadis bilježe Ahmed, 1/3, 5 i Ibn-Hibban, 2420.

وفي صحيح الحاكم عن ابن عمر عن النبي قال: ﴿ماسئل الله عز وجل شيئا احب اليه من ان يسأل العافية.﴾

El-Hakim prenosi od Ibn-Omera da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Allahu je najdraže da ga molite za zdravlje."*[517]

وذكر الفريابي في كتاب الذكر من حديث انس بن مالك رضي الله عنه قال: ﴿جاء رجل الى النبي فقال: أي الدعاء افضل؟ قال: تسأل الله العفو والعافية، فاذا اعطيت ذلك فقد افلحت.﴾

El-Firjabi u djelu *Zikr* prenosi od Enesa ibn Malika da je neki čovjek upitao Vjerovjesnika, neka je mir i blagoslov na njega: *"Koja je dova najbolja?"*

- *"Da moliš Allaha za oprost grijeha i za zdravlje"*, odgovori Alejhisselam. *"Ako ti to bude dato, sigurno ćeš uspjeti."*[518]

وفي الدعوات للبيهقي عن معاذ بن جبل قال: ﴿مر رسول الله برجل يقول: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الصَّبْرَ.﴾ قال: ﴿سألت الله البلاء، فسل العافية.﴾ ومر برجل يقول: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ تَمَامَ النِّعْمَةِ.﴾ فقال: وما تمام النعمة؟ قال: ﴿سألت وأنا ارجو الخير﴾ قال له: ﴿تمام النعمة الفوز من النار ودخول الجنة.﴾

U djelu *Dove* El-Bejheki prenosi od Muaza ibn Džebela da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, prošao pored čovjeka koji je učio: *"Gospodaru, podari mi strpljenje."*

"Tražio si od Allaha iskušenje", reče Alejhisselam, *"a sada ga moli za zdravlje."* A kad je prošao pored čovjeka koji je govorio: *"Gospodaru, upotpuni mi blagodat"*, upita:

- *"A šta je to potpuna blagodat?"*

- *"Nadam se bilo kojem dobru"*, reče čovjek.

517 Hadis bilježi Et-Tirmizi, 3542.
518 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 3507 i Ibn-Madža, 3848.

- *"Potpuna blagodat je spas od vatre i ulazak u Džennet"*, reče Alejhisselam.[519]

وفي صحيح مسلم عن ابي مالك الاشجعي رضي الله عنه قال: ﴿كان رسول الله يعلم من اسلم ان يقول: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَ اهْدِنِي وَارْزُقْنِي وَعَافِنِي وَارْحَمْنِي.﴾

"Allahummagfir li, vehdini, verzukni, ve afini, verhamni."

Muslim prenosi od Ebu-Malika el-Ešdžeija, a on do svog oca da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, one koji su tek primili islam podučavao ovoj dovi: *"Gospodaru, oprosti mi, uputi me, opskrbi me, izliječi me i smiluj mi se."*[520]

وفي المسند عن بسر بن ارطاة رضي الله عنه قال: ﴿سمعت رسول الله يقول: اللَّهُمَّ أَحْسِنْ عَاقِبَتَنَا فِي الأُمُورِ كُلِّهَا وَأَجِرْنَا مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الآخِرَةِ.﴾

"Allahumme ahsin akibetena fil-umuri kulliha, ve edžirna min hizjid-dun'ja ve azabil-ahireh."

Ahmed prenosi od Busra ibn Ertata da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Gospodaru, molimo Te da svi naši poslovi svrše dobrom, spasi nas poniženja na ovom i patnje na onom svijetu."*[521]

وفي المسند وصحيح الحاكم عن ربيعة بن عامر عن النبي: ﴿الظُّوا بِيَاذَا الْجَلَالِ وَالإِكْرَامِ.﴾

"Ja zel-dželali vel-ikram."

Ahmed i El-Hakim prenose od Rebi'a ibn Amira da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"U dovama često govorite: 'O, Veličanstveni i Plemeniti.'"*[522]

519 Hadis bilježe Et-Tirmizi, 3524 i Ahmed, 5/231 i 235.
520 Hadis bilježe Muslim, 2697 i Ahmed, 3/472 i 6/394.
521 Hadis bilježe Ahmed, 4/181 i Ibn-Hibban, 2424.
522 Hadis bilježe Ahmed, 4/177 i El-Hakim, 1/499 i kažu da je vjerodostojan (*sahih*), u čemu se složio i Ez-Zehebi.

وفي صحيح الحاكم ايضا عن ابي هريرة ان رسول الله قال لهم: ﴿اتحبون ايها الناس ان تجتهدوا في الدعاء؟﴾ قالوا: ﴿نعم، يارسول الله.﴾ قال: ﴿اللَّهُمَّ أَعِنَّا عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ.﴾

"Allahumme e'inna ala zikrike, ve šukrike, ve husni ibadetik."

El-Hakim prenosi od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Da li volite biti ustrajni u dovi?"*

- *"Da, Allahov Poslaniče"*, odgovoriše ashabi.

- *"Onda učite: 'Gospodaru, pomozi nas da Te spominjemo, da Ti zahvaljujemo i na najljepši način pokornost iskazujemo.'"*[523]

U Et-Tirmizijevoj, a i drugim hadiskim zbirkama, stoji da je Alejhisselam preporučio Muazu da ovu dovu uči poslije svakog namaza.[524]

وفي صحيحه ايضا عن انس قال: ﴿كنا مع النبي في حلقة ورجل قائم يصلي، فلما ركع وسجد تشهد ودعا، فقال في دعائه: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدُ، لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ، يَاذَا الْجَلاَلِ وَالإِكْرَامِ، يَاحَيُّ يَا قَيُّومُ. فقال النبي: لقد سأل الله باسمه الأعظم الذي اذا دعي به اجاب وإذا سئل به اعطى.﴾

"Allahumme inni es'eluke bi enne lekel-hamdu, la ilahe illa ente, bedi'us-semavati vel-erdi, ja zel-dželali vel-ikrami, ja hajju ja kajjum."

El-Hakim prenosi od Enesa: *"Sjedili smo s Allahovim Poslanikom, neka je mir i blagoslov na njega, u halki, a nedaleko od nas klanjao je jedan čovjek. Kad je završio s namazom, izgovori ove riječi: 'Gospodaru moj, osim koga drugog boga nema, koji si sazdao nebesa i Zemlju, priznavanjem da si samo Ti dostojan hvale, o, Veličanstveni i Plemeniti, o, Živi i Vječni, molim Te...' Čuvši njegove riječi, Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, reče: 'Molio je Allaha Njegovim najvećim imenom, na koje se On odaziva i daje.'"*[525]

523 Hadis bilježi El-Hakim 1/499 i kaže da je vjerodostojan (*sahih*), a s tom se ocjenom složio i Ez-Zehebi.

524 Ovu predaju ne spominje Et-Tirmizi, nego Ebu-Davud, 1522 i En-Nesai, 3/53.

525 Hadis bilježi El-Hakim, 1/503, 504 i kaže da je vjerodostojan (*sahih*), a s tom se ocjenom složio i Ez-Zehebi. Ovaj hadis, također, bilježe Et-Tirmizi, En-Nesai i Ebu-Davud.

وفي المسند وصحيح الحاكم ايضا عن شداد بن اوس رضي الله عنه قال: ﴿قال لي رسول الله: ياشداد، اذا رأيت الناس يكنزون الذهب والفضة فاكثر هؤلاء الكلمات: اللَّهُمَّ إنِّي أَسْأَلُكَ الثَّبَاتَ فِي الأَمْرِ وَالْعَزِيمَةَ عَلَى الرُّشْدِ، وَأَسْأَلُكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ وَحُسْنَ عِبَادَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ قَلْبًا سَلِيمًا وَلِسَانًا صَادِقًا، وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا تَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ.﴾

"Allahumme inni es'elukes-sebate fil-emri, vel-azimete aler-rušdi, ve es'eluke šukre ni'metike, ve husne ibadetike, ve es'eluke kalben selimen, ve lisanen sadikan, ve es'eluke min hajri ma ta'lemu, ve euzu bike min šerri ma ta'lemu, ve estagfiruke lima ta'lemu, inneke ente allamul-gujub."

Ahmed i El-Hakim prenose od Šeddada ibn Evsa da mu je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Kad budeš vidio ljude kako gomilaju srebro i zlato, ti uči ove riječi: 'Gospodaru, podari mi postojanost u djelu, odlučnost na istini, zahvalnost na Tvojim blagodatima, Tebi dostojnu pokornost, zdravo srce i iskrenost. Daruj mi svako dobro koje Ti znaš, zaštiti me od svakog zla koje Ti znaš i oprosti mi svaki grijeh za koji Ti znaš, jer Ti si, uistinu, Znalac neiskustvenog.'"*[526]

وفى الترمذي ان حصين بن عبيد بن خلف الخزاعى رضى الله عنه قال له النبي: ﴿كم تعبد الها؟﴾ قال: ﴿سبعة؛ ستة في الارض وواحد في السماء.﴾ قال: ﴿فمن تعد لرغبتك ورهبتك؟﴾ قال: ﴿الذي في السماء.﴾ قال: ﴿اما لو اسلمت لعلمتك كلمتين تنفعانك.﴾ فلما اسلم قال: ﴿يا رسول الله علمني الكلمتين.﴾ قال: ﴿قل: اللَّهُمَّ أَلْهِمْنِي رُشْدِي وَقِنِي شَرَّ نَفْسِي.﴾

"Allahumme elhimni rušdi, ve kini šerre nefsi."

Et-Tirmizi prenosi da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, upitao Husajna ibn Ubejda ibn Halefa el-Huzaija: *"Koliko bogova obožavaš?"*

---

526 Hadis bilježi El-Hakim, 1/508, ocijenivši ga kao vjerodostojan (*sahih*), u čemu se složio i Ez-Zehebi.

- *"Sedam", reče, "šest na Zemlji i jednog na nebesima."*

- *"Od koga se nadaš i strepiš?"*

- *"Od onog koji je na nebesima."*

- *"Kad bi primio islam, podučio bih te dvjema korisnim riječima."* Nakon izvjesnog vremena, Husajn je primio islam i, došavši Alejhisselamu, reče: *"Allahov Poslaniče, poduči me onim dvjema riječima koje si mi obećao."*

- *"Gospodaru, uputi me ka istini i sačuvaj me zla moje duše"*, reče mu Alejhisselam. Hadis je vjerodostojan (*sahih*).[527]

وزاد الحاكم فيه في صحيحه: ﴿اللّٰهُمَّ قِنِي شَرَّ نَفْسِي وَاعْزِمْ لِي عَلَى أَرْشَدِ أَمْرِي. اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ وَمَا أَخْطَأْتُ وَمَا تَعَمَّدْتُ، مَا عَلِمْتُ وَمَا جَهِلْتُ.﴾

"Allahumme kini šerre nefsi, va'zim li ala eršedi emri. Allahummagfir li ma esrertu, ve ma a'lentu, ve ma ahta'tu, ve ma te'amedtu, ma alimtu, ve ma džehiltu."

A El-Hakim još dodaje: *"Gospodaru, sačuvaj me zla moje duše i učvrsti me na najispravnijem djelu. Gospodaru, oprosti mi sve što sam tajno i javno, nehotice i namjerno zgriješio i ono što ja znam i što ne znam."* Niz prenosilaca (*sened*) ove predaje ispunjava uvjete El-Buharija i Muslima.[528]

وفي صحيح الحاكم عن عائشة قالت: ﴿دخل علي ابو بكر رضي الله عنهما فقال: هل سمعت من رسول الله دعاء علمنيه؟﴾ قلت: ﴿ما هو؟﴾ قال: ﴿كان عيسى بن مريم يعلمه اصحابه﴾ قال: ﴿لو كان على احدكم جبل ذهب دينا فدعا الله بذلك لقضاه الله عنه: اللّٰهُمَّ فَارِجَ الْهَمِّ، كَاشِفَ الْغَمِّ، مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَرَحِيمَهُمَا، أَنْتَ تَرْحَمُنِي فَارْحَمْنِي رَحْمَةً تُغْنِينِي بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ.﴾

527 Hadis bilježi Et-Tirmizi 3479 i kaže da je hadis *hasen garib*.

528 Bilježi je el-Hakim 1/510 i kaže da je *sahih*, s čime se složio i ez-Zehebi. Ovaj hadis bilježi još i Ahmed 4/444.

"Allahumme faridžel-hemmi, kašifel-gammi, mudžibe da'vetil-mudtarrine, rahmaned-dun'ja vel-ahireti ve rahimehuma, ente terhamuni, ferhamni rahmeten tugnini biha an rahmetin men sivak."

El-Hakim prenosi od Aiše da joj je jednom ušao Ebu-Bekr i rekao: *"Jesi li čula od Allahovog Poslanika dovu kojoj me podučio?"*

- *"Koju?"*, upitah.

- *"Ovu dovu je Isa sin Merjemin kazivao svojim drugovima"*, reče Ebu Bekr, *"govoreći im: 'Kad bi bili dužni zlata koliko je brdo i kad bi Allaha zamolili ovom dovom, On bi vas rasteretio tog duga: 'Gospodaru, Rastjerivaču tuge, Otklonitelju brige, Uslišatelju molbi obespravljenih, Milostivi i Samilosni ovog i onog svijeta, samo mi se Ti možeš smilovati, pa ogrni me Svojom milošću da ne budem ovisan o bilo čijoj milosti osim Tvojoj.'"*[529]

وفي صحيحه ايضا عن ام سلمة عن النبي: ﴿هذا ما سأل محمد ربه: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ الْمَسْأَلَةِ وَخَيْرَ الدُّعَاءِ وَخَيْرَ النَّجَاحِ وَخَيْرَ الْعَمَلِ وَخَيْرَ الثَّوَابِ وَخَيْرَ الْحَيَاةِ وَخَيْرَ الْمَمَاتِ، وَثَبِّتْنِي وَثَقِّلْ مَوَازِينِي وَحَقِّقْ إِيمَانِي وَارْفَعْ دَرَجَتِي وَتَقَبَّلْ صَلَاتِي وَ اغْفِرْ خَطِيئَتِي وَ أَسْأَلُكَ الدَّرَجَاتِ الْعُلَى مِنَ الْجَنَّةِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ فَوَاتِحَ الْخَيْرِ وَخَوَاتِمَهُ وَ جَوَامِعَهُ وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَظَاهِرَهُ وَبَاطِنَهُ وَالدَّرَجَاتِ الْعُلَى مِنَ الْجَنَّةِ (آمِينَ). اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا آتِي وَخَيْرَ مَا أَفْعَلُ وَخَيْرَ مَا بَطَنَ وَخَيْرَ مَا ظَهَرَ وَالدَّرَجَاتِ الْعُلَى مِنَ الْجَنَّةِ (آمِينَ). اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تَرْفَعَ ذِكْرِي وَتَضَعَ وِزْرِي وَتُصْلِحَ أَمْرِي وَتُطَهِّرَ قَلْبِي وَتُحَصِّنَ فَرْجِي وَتُنَوِّرَ لِي قَلْبِي وَتَغْفِرَ لِي ذَنْبِي وَ أَسْأَلُكَ الدَّرَجَاتِ الْعُلَى مِنَ الْجَنَّةِ (آمِينَ)، وَأَسْأَلُكَ أَنْ تُبَارِكَ لِي فِي نَفْسِي وَفِي سَمْعِي وَفِي بَصَرِي وَفِي رُوحِي وَفِي خَلْقِي وَفِي خُلُقِي وَ فِي أَهْلِي وَفِي مَحْيَايَ وَفِي مَمَاتِي وَفِي عَمَلِي وَتَقَبَّلْ حَسَنَاتِي وَأَسْأَلُكَ الدَّرَجَاتِ الْعُلَى مِنَ الْجَنَّةِ (آمِينَ).﴾

"Allahumme inni es'eluke hajrel-mes'eleti, ve hajred-du'ai, ve hajren-nedžahi, ve hajrel-ameli, ve hajres-sevabi, ve hajrel-hajati, ve hajrel-memati,

529 Hadis bilježi El-Hakim, 1/515.

ve sebbitni, ve sekkil mevazini, ve hakkik imani, verfa' deredžeti, ve tekabbel salati, vagfir hatieti, ve es'eluked-deredžatil-ula minel-dženneh.
Allahumme inni es'eluke fevatihal-hajri, ve havatimehu, ve dževami'a-hu, ve evvelehu, ve ahirehu, ve zahirehu, ve batinehu, ved-deredžatil-ula minel-dženneti, amin.
Allahumme inni es'eluke hajre ma ati, ve hajre ma ef'alu, ve hajre ma betane, ve hajre ma zaher.
Allahumme inni es'eluke en terfe'a zikri, ve teda'a vizri, ve tusliha emri, ve tutahhire kalbi, ve tuhassine ferdži, ve tunevvire li kalbi, ve tagfire li zenbi, ve es'eluke en tubarike li fi nefsi, ve fi sem'i, ve fi besari, ve fi ruhi, ve fi halki, ve fi huluki, ve fi ehli, ve fi mahjaje, ve fi memati, ve fi ameli, ve tekabbel hasenati, ve es'eluked-deredžatil-ula minel-dženneti, amin."

El-Hakim prenosi od Ummu-Seleme ove riječi: *"Ovako je Muhammed molio svoga Gospodara:*

'Gospodaru, pokaži mi kako da Te na najbolji način molim i zazivam, uputi me na najbolji uspjeh, djelo, nagradu, život i smrt. Učini me sigurnim, otežaj tas mojih dobrih djela, učini moju vjeru postojanom, uzdigni moj stepen, primi moj namaz, oprosti mi grijeh i podari mi najuzvišenije mjesto u Džennetu. Gospodaru, uputi me na dobra djela, da na njima ustrajem do kraja i da ih sva činim, ona prva i posljednja, znana i neznana i podari mi najuzvišenije mjesto u Džennetu. Gospodaru, podari mi samo najbolje od onoga što dolazi, najbolje od mojih djela, najbolje od onog što je skriveno, najbolje od onog što je znano i nauzvišenije mjesto u Džennetu. Gospodaru, sačuvaj spomen na mene, oslobodi me tereta grijeha, učini me boljim, očisti moje srce, sačuvaj moju čednost, prosvijetli mi srce, oprosti mi grijehe i podari mi najuzvišenije mjesto u Džennetu. Gospodaru, blagoslovi mene, moj sluh, vid, duh, izgled, moral, porodicu, život, smrt, zanimanje, primi moja dobra djela i podari mi najuzvišenije mjesto u Džennetu. Amin.'"[530]

530 El-Hakim 1/520 i kaže da je vjerodostojan (*sahih*), s čime se složio i Ez-Zehebi.

وفي صحيحه ايضا من حديث معاذ قال: ﴿أبطأ عنا رسول الله بصلاة الفجر حتى كادت ان تدركنا الشمس، ثم خرج فصلى بنا فخفف، ثم اقبل علينا بوجهه فقال: على مكانكم، اخبركم ما بطأني عنكم اليوم، اني صليت في ليلتي هذه ما شاء الله ثم ملكتني عيني فنمت فرايت ربي تبارك وتعالى فالهمني ان قلت: اللَّهُمَّ إنِّي أَسْأَلُكَ الطَّيِّبَاتِ وَفِعْلَ الْخَيْرَاتِ وَتَرْكَ الْمُنْكَرَاتِ وَحُبَّ الْمَسَاكِينِ وَأَنْ تَتُوبَ عَلَيَّ وَتَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي وَإِذَا أَرَدْتَ فِي خَلْقِكَ فِتْنَةً فَنَجِّنِي إِلَيْكَ مِنْهَا غَيْرَ مَفْتُونٍ. اللَّهُمَّ وَأَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَى حُبِّكَ. ثم اقبل رسول الله قال: تعلموهن وادرسوهن، فإنه حق.﴾

"Allahumme inni es'eluket-tajjibati, ve fi'lel-hajrati, ve terkel-munkerati, ve hubbel-mesakini, ve en tetube alejje, ve tagfire li, ve terhamni, ve iza eredte fi halkike fitneten fe nedždžini ilejke minha gajre meftun. Allahumme ve es'eluke hubbeke, ve hubbe men juhibbuke, ve hubbe amelin jukarribuni ila hubbik."

El-Hakim prenosi od Muaza: *"Sunce je bilo skoro granulo, kad je izišao Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, i s nama klanjao sabah-namaz. Na namazu je učio kratko, a kad je predao selam, okrenu se prema nama i reče: 'Ostanite na vašim mjestima. Kazat ću vam zbog čega sam jutros zakasnio. Sinoć sam klanjao koliko je Allah htio, zatim me savladao san i u snu me Allah nadahnuo da kažem: Gospodaru, uputi me na lijepe stvari, činjenje dobrih, a ostavljanje loših djela, ljubav prema sirotinji, Tvom oprostu i milosti. Ako htjedneš iskušati Svoje robove, mene spasi. Gospodaru, podari mi Svoju ljubav, ljubav onog ko Tebe voli i ljubav prema djelu koje će me približiti Tvojoj ljubavi. Učite i izučavajte ove riječi jer su one istina.'"* Ovaj hadis, s nešto drukčijim tekstom, bilježe Et-Tirmizi, Et-Taberani, Ibn-Huzejma i drugi.[531]

531 Hadis bilježe El-Hakim, 1/521, Et-Tirmizi, 3233 i Ahmed, 5/242.

وفي صحيح الحاكم ايضا عن ابن عباس قال: ﴿كان النبي يدعو: اللَّهُمَّ مَتِّعْنِي بِمَا رَزَقْتَنِي وَبَارِكْ لِي فِيهِ وَأَخْلِفْ عَلَى كُلِّ غَائِبَةٍ لِي بِخَيْرٍ.﴾

"Allahumme metti'ni bima rezakteni, ve barik li fihi, ve ahlif ala kulli gaibetin li bi hajr."

El-Hakim prenosi od Ibn-Abbasa da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, učio: *"Gospodaru, učini me zadovoljnim onim čime si me opskrbio i blagoslovi mi to, a za sve što me mimoišlo podari mi bolje."*[532]

وفيه عن انس بن مالك أن رسول الله كان يقول: ﴿اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي وَارْزُقْنِي عِلْمًا يَنْفَعُنِي.﴾

"Allahummenfa'ni bima allemteni, ve allimni ma jenfe'uni, verzukni ilmen jenfe'uni."

On, također, prenosi od Enesa ibn Malika da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, učio: *"Gospodaru, podari mi korist u onome što si me naučio, poduči me onome što će mi koristiti i podari mi znanje koje će mi koristiti."*[533]

وفيه ايضا عن عائشة أن رسول الله امرها ان تدعو بهذا الدعاء: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّه عَاجِله وَآجِله مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَالَمْ أَعْلَمْ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ عَاجِله وَآجِله مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَمَا لَمْ أَعْلَمْ، وَأَسْأَلُكَ الْجَنَّةَ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ النَّارِ وَمَا قَرَّبَ إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ أَوْ عَمَلٍ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا سَأَلَكَ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ مُحَمَّدٌ وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا اسْتَعَاذَ بِكَ مِنْهُ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ مُحَمَّدٌ وَأَسْأَلُكَ مَا قَضَيْتَ لِي مِنْ أَمْرٍ أَنْ تَجْعَلَ عَاقِبَتَهُ رَشَدًا.﴾

"Allahumme inni es'eluke minel-hajri kullihi, 'adžilihi ve adžilihi, ma alimtu minhu ve ma lem a'lem, ve euzu bike mineš-šerri kullihi, 'adžilihi

532 Hadis bilježi El-Hakim, 1/510, ocijenivši ga kao vjerodostojan (*sahih*), u čemu se složio i Ez-Zehebi.

533 Hadis bilježi El-Hakim, 1/510, a sličnu predaju spominju Et-Tirmizi i Ibn-Madža.

ve adžilihi, ma alimtu minhu ve ma lem a'lem, ve es'elukel-džennete ve ma karrebe ilejha min kavlin ev amelin, ve euzu bike minen-nari ve ma karrebe ilejha min kavlin ev amelin, ve es'eluke min hajrin ma seeleke abduke ve resuluke muhammedun, ve euzu bike min šerri mesteaze bike minhu abduke ve resuluke muhammedun, ve es'eluke ma kadajte li min emrin en tedž'ale akibetehu rešeda."

On, također, prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, naredio Aiši da uči: *"Gospodaru, molim Te za svako dobro, blisko i daleko, meni znano i neznano, i zaštiti me od svakog zla, bliskog i dalekog, meni znanog i neznanog. Podari mi Džennet i svaku riječ ili djelo koje njemu vodi, a sačuvaj me vatre i svake riječi ili djela koje njoj vode. Podari mi svako dobro koje je od Tebe molio Muhammed, Tvoj rob i poslanik i sačuvaj me svakog zla od kojeg je tražio utičište Muhammed, Tvoj rob i poslanik i učini, Gospodaru, da ono što si mi odredio završi dobrom."*[534]

وفيه عن ابي هريرة ان رسول الله اوصى سلمان الخير فقال له: ﴿اني اريد ان امنحك **كلمات تسألهن الرحمن وترغب اليه فيهن وتدعو بهن في الليل والنهار، قل: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ صِحَّةً فِي إِيمَانٍ وَإِيمَانًا فِي حُسْنِ خُلُقٍ وَنَجَاحًا يَتْبَعُهُ فَلاحٌ وَرَحْمَةً مِنْكَ وَعَافِيَةً وَمَغْفِرَةً مِنْكَ وَرِضْوَانًا.﴾**

"Allahumme inni es'eluke sihhaten fi imanin, ve imanen fi husni hulukin, ve nedžahan jetbe'uhu felahun, ve rahmeten minke, ve afijeten, ve magfireten minke ve ridvana."

On također prenosi od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, kazao Selmanu: *"Hoću da te podučim riječima kojima ćeš danonoćno moliti Milostivog. Reci: 'Gospodaru, podari mi ispravnu vjeru, vjeru u lijepom ponašanju, uspjeh s kojim dolazi spas, Tvoju milost, zdravlje, oprost i zadovoljstvo.'"*[535]

534 Hadis bilježe: El-Hakim, 1/522, Ibn-Madža, 3846, Ibn-Hibban, 2413 i Ahmed, 6/234.
535 Hadis bilježi El-Hakim, 1/523.

وفيه ايضا عن ام سلمة عن النبي انه كان يدعو بهؤلاء الدعوات: ﴿اللَّهُمَّ أَنْتَ الأَوَّلُ لاَشيء قَبْلَكَ وَأَنْتَ الآخِرُ لاَ شَيْء بَعْدَكَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّة نَاصِيَتُهَا بِيَدِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الإِثْمِ وَالْكَسَلِ وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْغِنَى وَمِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ. اللَّهُمَّ نَقِّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ. اللَّهُمَّ بَعِّدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطِيئَتِي كَمَا بَعَّدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ.﴾

"Allahumme entel-evvelu la šej'e kableke, ve entel-ahiru la šej'e ba'deke, euzu bike min šerri kulli dabbetin nasijetuha bi jedike, ve euzu bike minel-ismi vel-keseli ve min azabil-kabri, ve min fitnetil-gina, ve min fitnetil-fakri, ve euzu bike minel-me'semi vel-magrem. Allahumme nekki kalbi minel-hataja kema nekajtes-sevbel-ebjeda mined-denes. Allahumme be'id bejni ve bejne hatieti kema ba'adte bejnel-mešriki vel-magrib."

On, također, prenosi od Ummu-Seleme da je Vjerovjesnik, neka je mir i blagoslov na njega, učio ovu dovu: *"Gospodaru, Ti si Prvi i ništa nije bilo prije Tebe, Ti si Posljednji i ništa neće ostati poslije Tebe. Zaštiti me od zla svakog bića koje ćeš Ti usmrtiti, sačuvaj me grijeha, lijenosti, kaburske patnje, iskušenja bogatstva i siromaštva i sačuvaj me od grijeha i duga. Gospodaru, očisti me od grijeha kao što bijelu haljinu čistiš od prljavštine. Gospodaru, udalji me od grijeha kao što si udaljio istok od zapada."*[536]

وفي مسند الامام احمد وصحيح الحاكم ايضا عن عمار بن ياسر رضي الله عنه انه صلى صلاة اوجز فيها فقيل له في ذلك قال: ﴿لقد دعوت الله فيها بدعوات سمعتهن من رسول الله: اللَّهُمَّ بِعِلْمِكَ الْغَيْبَ وَقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ أَحْيِنِي مَا عَلِمْتَ الْحَيَاةَ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا عَلِمْتَ الْوَفَاةَ خَيْرًا لِي. اللَّهُمَّ وَأَسْأَلُكَ خَشْيَتَكَ فِي الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَأَسْأَلُكَ كَلِمَةَ الْحَقِّ فِي الْغَضَبِ وَالرِّضَا وَأَسْأَلُكَ الْقَصْدَ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَى وَأَسْأَلُكَ نَعِيمًا لاَ يَنْفَدُ وَأَسْأَلُكَ قُرَّةَ عَيْنٍ لاَ تَنْقَطِعُ وَأَسْأَلُكَ الرِّضَا بَعْدَ الْقَضَاءِ وَأَسْأَلُكَ بَرْدَ

536 Hadis bilježi El-Hakim, 1/524 i kaže da je vjerodostojan (*sahih*), a s ovom se ocjenom složio i Ez-Zehebi.

الْعَيْشِ بَعْدَ الْمَوْتِ وَأَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ وَأَسْأَلُكَ الشَّوْقَ إِلَى لِقَائِكَ مِنْ غَيْرِ ضَرَّاءَ مُضِرَّةٍ وَلاَ فِتْنَةٍ مُضِلَّةٍ، اللَّهُمَّ زَيِّنَّا بِزِينَةِ الإِيمَانِ وَاجْعَلْنَا هُدَاةً مُهْتَدِينَ.﴾

"Allahumme bi ilmikel-gajbe, ve kudretike alel-halki ahjini ma alimtel-hajate hajren li, ve teveffeni iza alimtel-vefate hajren li. Allahumme ve es'eluke hašjeteke fil-gajbi veš-šehadeti, ve es'eluke kelimetel-hakki fil-gadabi ver-rida, ve es'elukel-kasde fil-fakri vel-gina, ve es'eluke ne'imen la jenfedu, ve es'eluke kurrete ajnin la tenkati'u, ve es'eluker-rida ba'-del-kadai, ve es'eluke berdel-ajši ba'del-mevti, ve es'eluke lezzeten-nezari ila vedžhike, ve es'elukeš-ševka ila likaike min gajri darrae mudirretin, ve la fitnetin mudilleh. Allahumme zejjinna bi zinetil-imani, vedž'alna hudaten muhtedin."

Ahmed i El-Hakim prenose da je Ammar ibn Jasir klanjao namaz i u njemu je kratko učio. To neko primijeti, pa on reče: *"U namazu sam proučio dove koje sam čuo izravno od Allahovog Poslanika, neka je mir i blagoslov na njega: 'Gospodaru, molim Te Tvojim znanjem neiskustvenog i moći za stvaranje da me poživiš, ako je život bolji za mene, a da me usmrtiš, ako je smrt bolja za mene. Gospodaru, podari mi strahopoštovanje prema Tebi kad sam sâm i pred drugima i da govorim istinu kada sam ljut i veseo, da sam umjeren u oskudici i izobilju. Podari mi naslade i radost koje ne prestaju, zadovoljstvo predodređenim, lagodan život nakon smrti, slast gledanja u Tvoje lice i čežnju za susretom s Tobom, bez teških nedaća i velikih iskušenja. Gospodaru, okiti nas vjerom i učini nas pravovjernim vodičima.'"*[537]

وفي صحيح الحاكم ايضا عن ابن مسعود قال: ﴿كان من دعاء رسول الله: اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالسَّلاَمَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ وَالْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ.﴾

537 Hadis bilježe: Ahmed, 4/264, En-Nesai, 3/55 i El-Hakim, 1/524 i 525.

"Allahumme inna nes'eluke mudžibati rahmetike, ve azaime magfiretike, ves-selamete min kulli ismin, vel-ganimete min kulli birrin, vel-fevze bil-dženneti, ven-nedžate minen-nar."

El-Hakim prenosi od Ibn-Mes'uda da je jedna od Alejhisselamovih dova bila i ova: *"Gospodaru, molimo Te za ono što zavređuje Tvoju milost i oprost, za spas od svakog grijeha, činjenje svakog dobra, ulazak u Džennet i spas od vatre."*[538]

وفيه ايضا عن رسول الله إنه كان يدعو: ﴿اللَّهُمَّ احْفَظْنِي بِالإِسْلاَمِ قَائِمًا وَاحْفَظْنِي بِالإِسْلاَمِ قَاعِدًا وَاحْفَظْنِي بِالإِسْلاَمِ رَاقِدًا وَلاَ تُشْمِتْ بِي عَدُوًّا حَاسِدًا. اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ خَزَائِنُهُ بِيَدِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ كُلِّ شَرٍّ خَزَائِنُهُ بِيَدِكَ.﴾

"Allahummahfazni bil-islami kaimen, vahfazni bil-islami ka'iden, vahfazni bil-islami rakiden, ve la tušemmit bi aduvven hasida. Allahumme inni es'eluke min kulli hajrin, hazainuhu bi jedike, ve euzu bike min kulli šerrin, hazainuhu bi jedik."

El-Hakim, također, prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, učio: *"Gospodaru, islamom me sačuvaj kad budem stajao, sjedio i spavao i ne dopusti da se mojoj nesreći raduje zavidni dušmanin. Gospodaru, podari mi svako dobro i sačuvaj me svakog zla čije su hazne u Tvojoj ruci."*[539]

وعن النواس بن سمعان سمعت رسول الله يقول: ﴿ما من قلب الا بين اصبعين من اصابع الرحمن ان شاء اقامه وان شاء ازاغه.﴾

En-Nevvas ibn Sem'an prenosi da je Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, rekao: *"Svako srce nalazi se između dva prsta Milostivog; ako hoće, uputi ga, ako hoće, ostavi ga u zabludi."*[540]

538 Hadis bilježi El-Hakim, 1/525 i kaže da je vjerodostojan (*sahih*), a s ovom se ocjenom složio i Ez-Zehebi.

539 Hadis bilježi El-Hakim, 1/525 i kaže da je vjerodostojan (*sahih*).

540 Hadis bilježe Ahmed, 4/182 i El-Hakim, 1/525 i kažu da je hadis vjerodostojan (*sahih*), a s tom se ocjenom složio i Ez-Zehebi.

وكان رسول الله يقول: ﴿يَامُقَلِّبَ الْقُلُوب ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِك، وَالْمِيزَانُ بِيَدِ الرَّحْمَنِ عَزَّ وَجَلَّ، يَرْفَعُ أَقْوَامًا وَيَخْفِضُ آخَرِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَة.﴾

"Ja mukallibel-kulubi sebbit kalbi ala dinike, vel-mizanu bi jedir-rahmani, azze ve dželle, jerfe'u akvamen, ve jahfidu aharine ila jevmil-kijameh."

Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, govorio je: *"O, Ti koji okrećeš srca, učvrsti moje srce u Tvojoj vjeri. Mizan je u ruci Milostivog; jedne uzvisuje, a druge unizuje sve do Sudnjeg dana."* Hadis je vjerodostojan (*sahih*), a bilježe ga Ahmed i El-Hakim.[541]

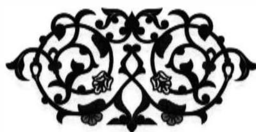
وفي صحيح الحاكم ايضا عن ابن عمر انه لم يكن يجلس مجلسا كان عنده احد او لم يكن الا قال: ﴿اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَسْرَفْتُ وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي. اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي مِنْ طَاعَتِكَ مَا تَحُولُ بِهِ بَيْنِي وَبَيْنَ مَعْصِيَتِكَ وَارْزُقْنِي مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تُبَلِّغُنِي بِهِ رَحْمَتَكَ وَارْزُقْنِي مِنَ الْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيَّ مَصَائِبَ الدُّنْيَا وَبَارِكْ لِي فِي سَمْعِي وَبَصَرِي وَاجْعَلْهُمَا الْوَارِثَ مِنِّي. اللَّهُمَّ اجْعَلْ ثَأْرِي عَلَى مَنْ ظَلَمَنِي وَانْصُرْنِي عَلَى مَنْ عَادَانِي وَلاَ تَجْعَلِ الدُّنْيَا أَكْبَرَ هَمِّي وَلاَ مَبْلَغَ عِلْمِي. اللَّهُمَّ لاَ تُسَلِّطْ عَلَيَّ مَنْ لاَ يَرْحَمُنِي.﴾ فسئل عنهن ابن عمر فقال: ﴿كان رسول الله يختم بهن مجلسه.﴾

"Allahummagfir li ma kaddemtu, ve ma ehhartu, ve ma esrertu, ve ma esreftu, ve ma ente a'lemu bihi minni. Allahummerzukni min ta'atike ma tehulu bihi bejni ve bejne ma'sijetike, verzukni min hašjetike ma tubliguni bihi rahmeteke, verzukni minel-jekini ma tuhevvinu bihi alejje mesaibed-dun'ja, ve barik li fi sem'i, ve besari vedžalhumel-varise minni. Allahummedžal se'ri ala men zalemeni, vensurni ala men adani, ve la tedž'alid-dun'ja ekbere hemmi, ve la meblega ilmi. Allahumme la tusellit alejje men la jerhamuni."

541 Hadis bilježi El-Hakim, 1/528 i kaže da je vjerodostojan (*sahih*), u čemu se složio i Ez-Zehebi.

El-Hakim prenosi da Ibn-Omer nikada nije sjeo, svejedno da li bio sam ili ne, a da nije proučio: *"Gospodaru, oprosti mi ono što sam učinio i što ću učiniti, što sam javno ispoljio i što sam skrio, gdje sam pretjerao i ono što Ti bolje znaš od mene. Gospodaru, daruj mi pokornost koja će me odvratiti od grijeha, strahopoštovanje koje će me dovesti do Tvoje milosti i uvjerenje kojim ću lahko prebroditi ovodunjalučke nedaće. Blagoslovi moj sluh i vid i očuvaj ih zdravim sve dok ne umrem. Gospodaru, omogući mi odmazdu prema onima koji su bili nepravedni prema meni i pomozi me protiv mojih dušmana. Ne dopusti da moja najveća briga i krajnje znanje bude dunjaluk. Gospodaru, ne prepusti me onom ko neće biti milostiv prema meni."* A kada su upitali Ibn-Omera o ovoj dovi, on reče: *"Allahov Poslanik, neka je mir i blagoslov na njega, na kraju svakog sijela učio je ovu dovu."*

ZAVRŠNA RIJEČ

Allahu, Gospodaru svih svjetova, pripada zahvala, neizmjerna, blagoslovljena i onako kako to On voli i želi i kako dolikuje Njegovom plemenitom licu i veličanstvu, zahvala koja bi ispunila nebesa, Zemlju i ono što je između njih i koliko On hoće, zahvala koja ne prestaje, onoliko koliko Ga spominju zahvalni i koliko Ga ne spominju nemarni.

Neka je Allahov blagoslov na Muhammeda, našeg prvaka, zaštitnika, pečata svih poslanika i vjerovjesnika, najodabranijeg od odabranih, Allahovog povjerenika za objavu i posrednika između Njega i ljudi, onome koji otvara vrata upute, koji, uz Allahovu volju, izbavlja ljude iz tmina na svjetlo, na put Moćnog i hvale Dostojnog, koji ga je poslao da poziva vjeri, vodi pravom putu, džennetskim nasladama, da naređuje dobro i odvraća od zla. Allah je njime oživio srca nakon smrti, prosvijetlio ih nakon tmina i ujedinio ih nakon razjedinjenosti. S dokazom, mudro i lijepom riječju pozivao je Allahu, u Njegovo se ime iskreno borio, sve dok se nije obožavao samo Allah i dok Njegov poziv nije dopro dokle dopire i Sunce i dok Njegova vjera nije došla tamo dokle sežu noć i dan.

Neka je Allahov blagoslov, blagoslov melekâ i svih bića i mir na njega zbog toga što je o Allahu kazivao i Njemu pozivao.

SADRŽAJ

UVOD 5

ISPRAVNOST SRCA 11

ZNAKOVI POŠTIVANJA ZABRANA 19

NAJSAVRŠENIJI STEPEN POKORNOSTI 23
- Primjer monoteista i politeista 28
- Prisustvo srca u namazu 31
- Vrijednosti posta 39
- Vrijednosti sadake 45
- Vrijednosti zikra 53

KORISTI ZIKRA 61
- Simbolizam vode u životu srca 80
- Poređenje Objave s kišom 82
- Poređenje objave sa svjetlom 87
- Djela svoju svjetlost crpe iz svjetlosti vjerovanja 93

VRSTE ZIKRA 129

ZIKR JE VREDNIJI OD DOVE 133

UČENJE KUR'ANA JE VREDNIJE OD ZIKRA 137

ZIKROVI KOJE VJERNIK NE BI TREBAO ZAPOSTAVITI 141
- Zikrovi između zore i izlaska sunca
i poslije podneva do zalaska sunca - 141
- Zikrovi pred spavanje – 149
- Zikrovi za buđenje iz sna – 156
- Zikrovi protiv nesanice i straha u snu - 157
- Zikrovi za ružan i lijep san - 159
- Dova za izlazak iz kuće - 160
- Dova za ulazak u kuću – 161
- Dove za ulazak i izlazak iz mesdžida – 163
- Šta se uči kad se čuje ezan - 164
- Šta se uči na početku namaza - 167
- Šta se uči na ruku'u i sedždi i između njih - 172
- Šta se uči poslije tešehuda - 177
- Propisani zikrovi poslije selama - 181
- Šta se uči na tešehudu - 184
- Učenje salavata - 188
- Istihara-namaz – 191
- Zikrovi protiv potištenosti, tuge i zabrinutosti - 193
- Zikrovi za pribavljanje opskrbe i odagnavanje tjeskobe i ezijeta - 196
- Šta se uči pred neprijateljem ili vladarem - 197
- Zikrovi koji tjeraju šejtana - 199
- Šta se kaže kada čovjeka zadesi kakvo dobro - 200
- Šta se uči u nevolji - 201
- Zikr koji pomaže u isplaćivanju duga - 203
- Zikr koji pomaže protiv ujeda (zmije) i sličnog - 204
- Zikr za ulazak u mezaristan - 207
- El-Istiska (traženje kiše) - 208

- Šta se uči kada puhne vjetar - 210
- Šta se uči kad grmi – 211
- Šta se uči kada pada kiša – 212
- Učenje zikra i dove kada padaju velike kiše - 214
- Kada se vidi mlađak - 215
- Zikr postača dok posti i prilikom iftara - 216
- Zikrovi za putovanje - 217
- Zikr prilikom uspinjanja na jahalicu - 220
- Zikr prilikom povratka s putovanja - 222
- Kad životinja bude neposlušna - 223
- Kada se životinja otme - 223
- Prilikom ulaska u selo ili grad - 224
- Kada putnik hoće da zakonači u nekoj kući - 224
- Šta se uči prilikom jela i pića - 226
- Šta kaže gost kada odsjeda - 229
- O selamu - 231
- Šta se kaže prilikom kihanja - 233
- O braku, čestitanju i intimnom odnosu - 235
- Zikr za porođaj i dijete - 238
- Kukurikanje pijevca, revanje magarca i zavijanje psa - 240
- Zikr kojim se gasi požar - 241
- Iskup za sijelo - 242
- Šta se kaže i čini u ljutnji - 244
- Šta reći kad vidiš nekog ko je u kušnji - 245
- Šta se kaže prilikom ulaska u pijacu - 245
- Šta se kaže kad utrne noga - 246
- Kad jahalica posrne - 247
- O poklonima i milostinji - 247

- Šta kaže onaj od koga se ukloni neugodnost - 248
- Kad rodi prvi plod - 249
- Kad čovjek vidi nešto
što mu se dopadne, a boji se uroka - 249
- O optimizmu i pesimizmu - 251
- O hamamu - 253
- Ulazak i izlazak iz nužnika - 253
- Uzimanje abdesta - 255
- Šta se kaže poslije abdesta - 256
- Dženaza-namaz - 258
- Nepromišljene riječi koje srde Gospodara - 261
- Ogovaranje - 262
- Pomračenje Sunca i Mjeseca - 263
- Šta se kaže kad se nešto izgubi - 264
- Učenje zikra na prste, što je bolje od tespiha - 266
- Koje su Allahu najdraže riječi poslije Kur'ana - 266
- Iznimno vrijedan zikr - 268
- Zikr protiv usamljenosti – 269
- Za novu odjeću - 270
- Šta se uči u zoru - 271
- Prepuštanje Allahovom određenju - 272
- Neke jezgrovite Poslanikove
dove koje su neophodne svakom čovjeku - 273

ZAVRŠNA RIJEČ 293

